

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

The City of Art : Model for Development of Creative Art and Culture
Chiang Saen, Chiang Rai Province

โดย

พระอัครราชิกสุทธิ สิริวิฑฒโน (สุนละวัน), ดร. และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800764006

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

The City of Art : Model for Development of Creative Art and Culture

Chiang Saen, Chiang Rai Province

โดย

พระอัคราภิกุศุทธิ์ สิริวิฑฒโน (ลุนละวัน), ดร. และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800764006

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The City of Art : Model for Development of Creative Art and Culture
Chiang Saen, Chiang Rai Province

BY

Phra Aukkaraphisut Sirivaddhana [LoonLawan],Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Chiang Rai Buddhist College
B.E. 2564

Research Project Funded
by Science Research and innovation Promotion fund
MCU RS 800764006
(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่องานวิจัย	:	The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ผู้วิจัย	:	พระอัครราชภัฏศิริ สิริวิพัฒน์ (สุนละวัน),ดร. พระรัตนมณี,ผศ.ดร. พระครูธีรศาสนไพศาล นายอรุณ สิทธิวงศ์ พระครูศรีรัตนกร,ผศ.ดร. พระครูกิตติพัฒนานุยุต,ผศ.ดร. ผศ. (พิเศษ) นเรศร์ บุญเลิศ
หน่วยงาน	:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่
ปีงบประมาณ	:	๒๕๖๔
ทุนอุดหนุนการวิจัย	:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ ๑. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และ ๒. เพื่อพัฒนาชนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๓. เพื่อพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนจนถึง ๔. เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน ๔๐ รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า

รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มีรูปแบบการอนุรักษ์ดังนี้คือ ๑. รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๒. รูปแบบการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๓. รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๔. รูปแบบของการสร้างจิตสำนึกเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕. รูปแบบของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๖. กิจกรรมการไหว้พระ ๙ วัดล้านนาในเชียงใหม่ ๗. เปิดหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับ “ผู้นำท่องเที่ยว” ๘. การจัดกิจกรรมการสวดมนต์ทุกวันพระ ที่เป็นวัดร้าง ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๙. การสร้างนักวิจัยท้องถิ่น

การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า มีการออกแบบ และ สร้างถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยถนนคนเดินในอำเภอเชียงใหม่ โดยมีการประดับด้วยตุ๊กตุงทั้ง ๒ ฝั่งถนน ประกอบไปด้วย กิจกรรมถนนวัฒนธรรมภูมิปัญญา เป็นถนนโชว์สายศิลป์ ภาพวาด แกลอรี่ การแสดงดนตรี การแสดง Street Show รวมถึงการแสดงศิลปะกราฟฟิตี้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ การแสดงกลองสะบัดชัย การแสดงดนตรีพื้นเมืองล้านนา และกิจกรรมวัฒนธรรมอาหาร เช่น ไช่ปาม น้ำพริกหนุ่ม น้ำสมุนไพรรักษาอาการปวด ยำจิ้นแห้ง ยำจิ้นไก่ ต้มส้มไก่ จอผักกาด ต้มข้าไก่ แกงป่าผักแกงผักกาดใส่ไก่ ข้าวแต่นอกแกงเห็ดใส่ผักหระ

การพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมและการแสดงงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยดังนี้คือ ๑) รูปแบบการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเชียงใหม่ รูปแบบนิทรรศการจัดแสดงเชื่อมโยงอันแนบแน่นระหว่างวัฒนธรรมกับธรรมชาติ สะท้อนผ่านพื้นที่ทางจิตใจ ๒) กิจกรรมการแสดงช่วงศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ การจัดแสดงสินค้าทางวัฒนธรรม การจัดแสดงจำหน่ายผลงานหัตถกรรม การจัดแสดงกิจกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดกิจกรรมด้านการสอนงานศิลปะและวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมด้านอาหาร

การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดทำแอปพลิเคชัน และการประชาสัมพันธ์ดังนี้คือ แผนพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ล้านนาอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมโบราณสถานที่มีมากในเขตนอกเมือง และในเมือง การเข้ามาจัดการพัฒนาของชุมชนเพื่อจัดการประชาสัมพันธ์ โบราณที่เสื่อมโทรม จะทำให้เศรษฐกิจในแนวชายแดนได้กลับมาคึกคักและมีการค้าขายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การพร้อมรับนักท่องเที่ยวจีนตลอดถึงการใช้เส้นทางน้ำโขงเป็นแหล่งท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรม การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

Research Title : The City of Art : Model for Development of Creative Art and Culture Chiang Saen, Chiang Rai Province

Researchers : Phra Akharaphisuth Sirivadhano (Loonlawan), Dr.
Phrarattanamunee, Asst. Prof. Dr.
Phrakruteerasatpaisan
Mr. Aroon Sittiwong
Phrakrusrirattanakorn, Asst. Prof. Dr.
Phrakrukittipattananuyut, Asst. Prof. Dr.
Asst. Prof. Nares Boonlert

Department : Mahachulalongkornrajavidhyalaya University
Chiang Rai Buddhist College.

Fiscal Year : 2564

Funded By : Mahachulalongkornrajavidhayalaya University.

Abstract

Research on The City of Art: a model of creative arts and culture development Chiang Saen Chiang Rai The objectives are as follows: 1. To study the model of preserving and promoting creative arts and culture in Chiang Saen. Chiang Rai Province and 2. to develop roads Creative Arts and Culture in Chiang Saen Chiang Saen Province 3. To develop art groups: forms of activities and performances of creative arts and culture in Chiang Saen City, Chiang Rai Province, as well as to 4. To develop applications to promote creative tourist attractions in Chiang Saen. Chiang Rai It is a qualitative research by collecting both document data and collecting data from interviews of 40 images/person.

The results of the research found that

A model for preserving and promoting creative arts and culture in Chiang Saen. Chiang Rai The results showed that There are conservation forms as follows: 1. A form of conservation of ancient Chiang Saen monuments. Chiang Saen Province 2. Model of the Chiang Saen City Museum Conservation Chiang Rai Province 3. Format of cultural conservation activities in Chiang Saen Chiang Rai 4. A model of creating awareness in the city of Chiang Saen Chiang Rai Province 5. Form of establishment of the Chiang

Saen City Arts and Culture Conservation Club Chiang Rai Province 6. Activities to pay homage to 9 Lanna temples in Chiang Saen 7. Open a short course on “Tourist Leaders” 8. Organizing daily prayer activities an abandoned temple in Chiang Saen District Chiang Rai Province 9. Creation of local researchers

The development of creative arts and cultural roads in Chiang Saen Chiang Rai The results of the research revealed that there was a design and construction of a creative cultural road. by walking street in Chiang Saen District which is decorated with tungs on both sides of the road comprising cultural and wisdom road activities is a street art show, painting, gallery, music performance, street show including graffiti art show The details are as follows: Sabadchai drum show Lanna folk music performance and food culture activities such as wild eggs, young chili paste, Thai herbal juice, spicy salad with fermented fermented fermented pork, spicy salad with dried gin, spicy salad with chicken, tom som kai, tom som kai, sprouts, tom galangal, tom khai, curry with squash, curry with lettuce with chicken, rice vermicelli, and mushroom curry with spinach.

The development of art groups : forms of activities and creative cultural performances Chiang Saen Chiang Rai The results showed that Activities and performances of the Chiang Saen Arts and Culture Fair Chiang Rai It consisted of the followings: 1) The format of the Chiang Saen art and cultural performances. Form of organization of cultural learning center of Chiang Saen community Exhibition format The strong connection between culture and nature reflected through the spiritual space; 2) an activity of performing arts and culture in Chiang Saen cultural exhibition Exhibition of handicrafts showcasing ethnic group activities Organizing activities for teaching arts and culture Organizing food cultural activities

Application development to promote creative tourism in Chiang Saen Chiang Rai The results showed that Creative tourism in Chiang Saen Chiang Rai There is an application and public relations as follows: Chiang Saen Arts and Culture Development Plan, Lanna Heritage, Chiang Saen District Chiang Rai about the management of cultural tourism There are a lot of ancient sites in the suburbs and in the city to manage the development of the community to manage public relations. decrepit ancient This will enable the economy on the border to become active and have trade both in the

country. and abroad readiness to receive Chinese tourists as well as using the Mekong River as a source of commercial cruises landscape improvement and the direction of sustainable cultural tourism development

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัย เรื่อง "The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่" โดยได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ จัดโดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับเมตตาจากพระรัตนมุนี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธานพิธี โดยในการประชุมได้จัดให้มีการเสวนากลุ่มย่อย งานวิจัย เรื่อง "The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่" คณะวิทยากรร่วมการเสวนา ประกอบด้วย พระพุทธิญาณมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่, พระครูพิศาลธรรมาทร เจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่, นายปกรณ์ สุริยวรรณ นายอำเภอเชียงใหม่, ร้อยโท กิตติชัย เจริญยิ่ง ปลัดเทศบาลตำบลเวียง ปฏิบัติหน้าที่นายกเทศมนตรีตำบลเวียง, นางสาวธนิกานต์ วรรณรमानนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และนายณัฐจุ คำคุณเมือง ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ให้คำปรึกษา เสนอแนะข้อคิดเห็น และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของงานวิจัยเรื่องนี้จนสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจสอบงานวิจัย ได้เสียสละเวลาอ่าน ตรวจสอบ แก้ไขและให้คำแนะนำ ทำให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ ที่บริการให้ความสะดวกในการใช้ห้องสมุด (มจร.), และขอบคุณเว็บไซต์สาระสนเทศ Thailis ที่ให้บริการสืบค้นข้อมูล เพื่อการค้นคว้าสืบค้นข้อมูลในการทำวิจัย ทำให้งานวิจัยมีข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ เจ้าของผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้บริการ และอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ รวมไปถึงการตรวจสอบรูปแบบ ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดีและขอบคุณเพื่อนสหธรรมิกทั้งหลายที่คอยห่วงใย ให้กำลังใจให้ความช่วยเหลือจนงานนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีขออานิสงส์ในคุณของวิจัยนี้ จงมีแต่ บิฑามารดา, ครู, อุปัชฌาย์, อาจารย์ และญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า รวมถึงผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อข้าพเจ้า ขอให้ท่านเหล่านี้จงเป็นผู้มีความสุข ปราศจากทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ

ขอกราบขอบพระคุณบูรพาจารย์ ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้มาโดยตลอด กับทั้งท่านผู้เป็นเจ้าของงานวิจัย ตำราวิชาการทุกเล่ม ที่ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าและเขียนงานวิจัยเล่มนี้สำเร็จ

พระอัคราภิกุฑุทธิ์ สิริวฑฒโน,ดร.

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๙
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากวิจัย.....	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม.....	๑๑
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.....	๑๘
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีด้านการอนุรักษ์พัฒนาและพัฒนาบริหาร.....	๒๕
จัดการเมืองเก่า.....	๒๕
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริม.....	๓๙
ศิลปะวัฒนธรรม.....	๓๙
๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๔๑
๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชนวัฒนธรรม.....	๔๘
๒.๗ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดทำช่วงศิลปวัฒนธรรม.....	๕๒
๒.๘ การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	๗๑
๒.๙ ประวัติและความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.....	๗๒
๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗๔
๒.๑๑ กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	๘๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๘๖
๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล.....	๘๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๙๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๙๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๙๖
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๙๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย.....	๑๐๐
๔.๒ การพัฒนาชนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย.....	๑๘๘
๔.๓ การพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงาน ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย.....	๑๙๔
๔.๔ การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย.....	๒๔๔
๔.๕ องค์กรความรู้จากการวิจัย.....	๒๕๔
๔.๖ ผลจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย.....	๒๕๖
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๒๕๙
๕.๒ อภิปรายผล.....	๒๖๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๒๗๐
บรรณานุกรม.....	๒๗๑
ภาคผนวก.....	๒๗๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	๒๗๕
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้ให้ข้อมูล.....	๒๘๐
ภาคผนวก ค ภาพถ่ายการลงพื้นที่ทำวิจัย และการสัมภาษณ์.....	๓๐๒
ภาคผนวก ง การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๓๐๓
ภาคผนวก จ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย.....	๓๐๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายการค้าต่างประเทศ อำเภอเชียงแสนได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเชียงแสนได้รับการประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย ภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดของแคว้นล้านนา หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีแสดงให้เห็นปรากฏว่าเมืองเชียงแสนมีการพัฒนาเนื่องจากเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจการปกครอง ศาสนาและศิลปกรรม เมืองเชียงแสนในปัจจุบันได้มีการยกฐานะเป็นอำเภอเชียงแสนที่เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงรายได้มีการพัฒนาอนุรักษ์โบราณสถานและวัตถุโบราณมานาน กรมศิลปากรได้มีการบูรณะ จัดสภาพภูมิทัศน์รอบโบราณสถานขึ้นเป็นอนุสรณ์สถาน เพื่อการสงวนรักษาคุณค่าที่เป็นมรดกของล้านนาและเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมของล้านนาที่มีความสำคัญของประเทศไทย โบราณสถานของเมืองเชียงแสนทั้งภายในและนอกเมืองส่วนใหญ่ได้รับการขุดค้น ขุดแต่ง บูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว โดยเฉพาะกำแพงเมือง ป้อม คูเมือง รวมถึงวัดวาอารามต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเข้มข้นในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ด้วยนโยบายของทางจังหวัดที่ผลักดันเชียงแสนขึ้นเป็นแหล่งมรดกโลก^๑

เมืองเชียงแสนปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นเมือง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอเชียงแสนและเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน พื้นที่เต็มไปด้วยอาคารสิ่งปลูกสร้างทั้งของส่วนราชการและเอกชน รวมถึงบ้านเรือนราษฎร ร้านค้า ตลาด ท่าเรือ วัด สถานศึกษา บ้านพัก หน่วยงานด้านการค้า ศุลกากร การท่องเที่ยว และพิพิธภัณฑ์ โดยมีโบราณสถานแทรกตัวอยู่เป็นระยะพื้นที่ด้านทิศใต้ภายในเมืองมีสภาพเป็นชุมชนหนาแน่นน้อยกว่าพื้นที่ด้านทิศเหนือ บางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งทำนาทำไร่ และสวนผลไม้ พื้นที่นอกเมืองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางส่วนเป็นชุมชนเมือง นิคมอุตสาหกรรม และป่าไม้ สถานที่สำคัญต่างๆ ของเชียงแสนล้วนมีประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และตำนานท้องถิ่น พื้นที่ภายในและโดยรอบเชียงแสนมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ทั้งทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเมืองเชียงแสนได้รับ

^๑ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๖ เชียงใหม่, การส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค) ๒๕๕๘, หน้า ๒๘๖.

การบรรจุเป็นโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์แห่งชาติ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ มีเป้าหมายที่จะสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่และบริเวณในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อการดำเนินงานปรับปรุงบูรณะโบราณสถานและสภาพภูมิประเทศ ให้เกิดบรรยากาศเพื่อให้เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์สูงสุด

การส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่และการที่จะให้คนในพื้นที่ตระหนักถึงโบราณสถานซึ่งเป็นมรดกล้ำนาของจังหวัดชายแดน การจัดกลยุทธ์ทางการตลาดที่จำเป็นเป็นในการสร้างเสริมเศรษฐกิจฐานรากเพื่อให้เกิดรูปธรรมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีความจำเป็นจะต้องให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการด้านแผนงานดำเนินงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่และความพร้อมของประชาชน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะต้องกระตุ้นให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทรับผิดชอบและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวให้เกิดการร่วมมือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่^๒

อำเภอเชียงใหม่และเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ พื้นที่เต็มไปด้วยอาคารสิ่งปลูกสร้างทั้งของส่วนราชการและเอกชน รวมถึงบ้านเรือนราษฎร ร้านค้า ตลาด ท่าเรือ วัด สถานศึกษา บ้านพัก หน่วยงานด้านการค้า ศุลกากร การท่องเที่ยว และพิพิธภัณฑ์ โดยมีโบราณสถานแทรกตัวอยู่เป็นระยะพื้นที่ด้านทิศใต้ภายในเมืองมีสภาพเป็นชุมชนหนาแน่นน้อยกว่าพื้นที่ด้านทิศเหนือ บางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งทำนา ทำไร่ และสวนผลไม้ พื้นที่นอกเมืองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางส่วนเป็นชุมชนเมือง นิคมอุตสาหกรรม และป่าไม้ สถานที่สำคัญต่างๆ ของเชียงใหม่ล้วนมีประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และตำนานท้องถิ่น พื้นที่ภายในและโดยรอบเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ทั้งทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งยังเป็นแหล่งค้าขายระหว่างประเทศที่สำคัญ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมากมาย

ผู้วิจัยศึกษาแผนการส่งเสริมการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว มุ่งปรับโครงสร้างตลาดการท่องเที่ยว ส่งเสริมการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ให้เกิดความเชื่อมโยงเส้นทางในภูมิภาคและสนับสนุนการเดินทางท่องเที่ยวของเยาวชนและประชาชน องค์กรต่าง ๆ การส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวและการปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิตของคนชายขอบเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องให้ความสนใจและสนับสนุนในด้านความรู้และการส่งเสริมอย่างจริงจังและให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมตามภูมิประเทศ วัฒนธรรม

^๒ ศักดิ์ศรี มงคลอิทธิ, รูปแบบและกระบวนการพัฒนาการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค) ๒๕๕๘, หน้า ๑๐.

แผนงานวิจัยนี้มีโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย จำนวน ๔ โครงการ คือ ๑) รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย ๒) การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย ๓) ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย ๔) การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย งานวิจัยทั้ง ๔ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย

นอกจากนั้น ยังได้นวัตกรรมที่ช่วยขับเคลื่อนวิชาการ ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจ จำนวน ๓ นวัตกรรม ได้แก่ ๑) รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ๑ รูปแบบ ๒) กระบวนการพัฒนาการวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของประชาชน ๑ กระบวนการ ๓) รูปแบบการสร้างถนนศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ทางสังคมและการแสดงอัตลักษณ์แห่งตัวตนด้านศิลปวัฒนธรรมบนสื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนชาวไทย ๑ รูปแบบ ๔) รูปแบบการแสดงศิลปวัฒนธรรม ๑ แบบ

แผนงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ เพื่อการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย วัฒนธรรมจังหวัด เชียงราย เป็นต้น คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ ๕ ปี ดังนั้น แผนบูรณาการการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ประโยชน์เชิงนโยบาย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย

๑.๒.๓ เพื่อพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย

๑.๒.๔ เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ?

๑.๓.๒ การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เชียงราย มีรูปแบบ และวิธีการ เช่นไรบ้าง ?

๑.๓.๓ ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมือง
เชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบ และวิธีการจัด แบบไหน อย่างไรบ้าง?

๑.๓.๔ การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีรูปแบบและวิธีการ แบบไหน อย่างไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนของอำเภอเชียงใหม่ มีการวิจัยเพื่อสังเคราะห์
รูปแบบของยุทธศาสตร์สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่อยู่ ๔ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจในชุมชน
ด้านการบริการในชุมชน สร้างความมั่นคงด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมด้านสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
มิติการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดการใช้ความคิดสร้างสรรค์และการต่อยอดของ
ศิลปวัฒนธรรม

๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับ
เครือข่ายทางสังคม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ แนวคิด
และทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบของถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมและประเพณีที่
สำคัญภาคเหนือ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม แนวคิดและ
ทฤษฎีเกี่ยวกับช่วงศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมและการ
แสดงงานศิลปวัฒนธรรม

๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรมด้วยภาษา Lua แนวคิด
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเขียน Application Android ด้วย Corona

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาจาก พื้นที่การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ดังนี้คือ

ก. พื้นที่โบราณสถาน ประกอบไปด้วย

๑. โบราณสถานวัดพระธาตุจอมกิตติ

๒. วัดพระธาตุผาเงา

๓. โบราณสถานวัดเจดีย์หลวง

๔. โบราณสถานวัดมหาอาราม
๕. โบราณสถานวัดมหาโพธิ์
๖. โบราณสถานวัดป่าสัก
๗. โบราณสถานวัดเสาศีแลง
๘. โบราณสถานวัดสบเกียง
๙. โบราณสถานวัดป่าสัก
๑๐. โบราณสถานวัดป่าแดง
๑๑. โบราณสถานวัดจอมหมอก
๑๒. โบราณสถานวัดอ้อมแก้ว
๑๓. โบราณสถานวัดมหาธาตุ
๑๔. โบราณสถานวัดบุญยืน
๑๕. โบราณสถานวัดอุดม
๑๖. โบราณสถานวัดป่าแก้วเชียง
๑๗. โบราณสถานวัดคว้าง
๑๘. โบราณสถานวัดมหาโพธิ์
๑๙. โบราณสถานวัดสังฆาแก้วดอนทั้น
๒๐. โบราณสถานวัดเสาศีแลง
๒๑. โบราณสถานวัดร้อยช่อ
๒๒. โบราณสถานวัดมหาอาราม
๒๓. โบราณสถานวัดอโศก-ช้างค้ำ
๒๔. โบราณสถานวัดอาทิตันแก้ว
๒๕. โบราณสถานวัดบ้านร้อง
๒๖. โบราณสถานวัดสวัสดี (สี่สี่)
๒๗. โบราณสถานเมืองโบราณเชียงแสนน้อย
๒๘. โบราณสถานบ้านสบกก
๒๙. โบราณสถานข้างวัดพระธาตุเขี้ยว
๓๐. โบราณสถานวัดพระธาตุสองพี่น้อง

ข. พื้นที่โบราณวัตถุ ประกอบไปด้วย

๑. เครื่องมือหินกะเทาะ
๒. ชิ้นส่วนลายปูนปั้น
๓. พระพุทธรูปปางมารวิชัย

๔. ศิลปินวัดบ้านยางหมากม่วง
๕. พระพิมพ์
๖. ผอบ
๗. ผอบ
๘. แผ่นอิฐดินเผา
๙. กลองมโหระทึกสำริด
๑๐. ปิ่นปักผมทองคำ
๑๑. กระจุกลายคราม
๑๒. ผอบ พร้อมฝาทรงสูง
๑๓. กลองมโหระทึกสำริด
๑๔. พระแก้วน้ำค้างประทับนั่ง
๑๕. กล้องยาสูบ
๑๖. พระพุทธรูปปางมารวิชัย
๑๗. กา
๑๘. พระพุทธรูปปางมารวิชัยบุเงิน
๑๙. กำไลสปริง
๒๐. พระพุทธรูปปางมารวิชัย
๒๑. ชันดอก (พาน)
๒๒. ลานหู (ต่างหู)
๒๓. สลุปจำลอง
๒๔. แหวนทอง
๒๕. แจกัน
๒๖. ไหทรงกลมก้นสอบ
๒๗. แจกันทรงกลม
๒๘. แจกันทรงกลม
๒๙. อุบายอดหงส์
๓๐. ช้างหมอบ
๓๑. อุบ (แอ็บยา)
๓๒. ชุ่มพระพุทธรูป

รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย พบว่า โดยมีรูปแบบและการอนุรักษ์ ดังนี้คือ

๑. รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๒. รูปแบบการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๓. รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๔. รูปแบบของการสร้างจิตสำนึกเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๕. รูปแบบของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ค. ถนนศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

- มีการออกแบบ และ สร้างถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งด้านในและด้านนอกวัดเจ็ดยักษ์หลวง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ทำตุ๊กตาทองเหลือง ลายตุ๊กตาแบบเชียงใหม่ดั้งเดิม โดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ ปลายยอดเป็นพระธาตุจอมกิตติ ตรงกลางประดิษฐานพระสิงห์หนึ่ง และมีข้าง ส่วนตรงเสาเป็นตราธรรมจักร

ง. ช่วงศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

- กิจกรรมและการแสดงงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- การแสดงผลงาน ทางด้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
- แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่จัดงานของภาครัฐ และ ภาคเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่

จ. การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยรูปแบบของแอปพลิเคชัน ทำประกอบไปด้วย

- การทำคลิปเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
- การทำเว็บไซต์เชิงท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่

ก. ภาครัฐ

๑. นายประจัญ ปรัชญ์สกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
๒. นายปกรณ สุริสุวรรณ นายอำเภอเชียงใหม่
๓. นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่
๔. นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่
๕. นางเกลียวพรรณ ขำโนนจิว ผอ.สำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่
๖. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ เชียงราย
๗. กรมศิลปากร

๘. ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง
๙. พัฒนาการอำเภอเชียงใหม่
๑๐. ท้องถิ่นอำเภอเชียงใหม่

ข. องค์กรปกครองท้องถิ่น

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
๒. นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่
๓. หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล
๔. ปลัดเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่
๕. นักพัฒนาชุมชน

ค. พระสงฆ์

๑. พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.	เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
๒. พระพุทธิญาณมุนี	รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
๓. พระครูพิศาลธรรมาทร	เจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่
๔. พระครูจิรอินทโสภาส	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่
๕. พระครูวิกรมสมาธิคุณ	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมกิตติ
๖. พระครูวิจารณ์ธรรมสุนทร	เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวง
๗. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดพระธาตุสองพี่น้อง	
๘. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดพระเจ้าล้านทอง	
๙. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดปงสนุก	
๑๐. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดผ้าขาวบ้าน	
๑๑. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดวังลาว	
๑๒. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดห้วยเกียง	
๑๓. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดสบรวก	
๑๔. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดสันธาตุ (สันธาตุอโศการาม)	
๑๕. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดดอยจำปี	
๑๖. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดแม่เงิน	
๑๗. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดศรีดอนมูล	
๑๘. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดทุ่งฟ้าฮ่าม	
๑๙. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดสุ่มังคลาราม	

ง. เครือข่าย

๑. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
 ๒. สถาบันการศึกษาในอำเภอเชียงใหม่
 ๓. เครือข่ายสื่อมวลชน
 ๔. กลุ่มหัตถกรรมเมืองเชียงใหม่
 ๕. ชมรมศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
- รวมทั้งหมด จำนวน ๔๐ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ รูปแบบการอนุรักษ์ หมายถึง แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานไว้อย่างยั่งยืน สืบไปถึงลูกหลาน อีกทั้งยังมีแนวทางให้ชาวเชียงใหม่สามารถสร้างรายได้จากโบราณสถาน ในรูปแบบของการให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานของเชียงใหม่ และมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีได้ด้วยตนเอง และมีความเข้าใจอย่างถูกต้องว่าเงินรายได้จากการท่องเที่ยวมิได้เป็นเป้าหมายสูงสุดของคนชุมชน การท่องเที่ยวเป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างรายได้ เพื่อนำไปสู่การธำรงรักษาโบราณสถานให้คงอยู่ได้นานเท่านาน โดยมีการจัดการผลตอบแทนที่กระจายอย่างทั่วถึง

๑.๕.๒ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการส่งเสริมรูปแบบการอนุรักษ์ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

- ๑) สร้างโลโก้ (Logo) โลโก้ หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของสินค้าบริการ องค์กร รวมถึงความรู้สึกด้วย
- ๒) สร้างสโลแกน (Slogan) คำนิยาม หรือคำบรรยายสั้นๆ ที่จะบอกเล่าภาพลักษณ์ของชุมชน
- ๓) สร้างเรื่องราว (Brand Story) เรื่องราว คือ พลังเรื่องเล่าที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของแบรนด์
- ๔) สร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) สร้างการรับรู้แบรนด์ หรือทำให้แบรนด์เป็นที่รู้จักและจดจำทำให้ผู้บริโภคทราบว่า เราคือใคร เป็นสินค้าและบริการประเภทใด

๑.๕.๓ การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การออกแบบ และ สร้างถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งด้านในและด้านนอกวัดเจดีย์หลวง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทำตุ๊กตาทองเหลือง ลายตุ๊กตาแบบเชียงใหม่ดั้งเดิม โดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ ลายยอดเป็นพระธาตุจอมกิตติ ตรงกลางประดิษฐานพระสิงห์หนึ่ง และมีช้าง ส่วนตรงเสาเป็นตราธรรมจักร

๑.๕.๔ การพัฒนาช่วงศิลปะช่วงศิลปะ หมายถึง กิจกรรมและการจัดงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย การแสดงผลงาน ทางด้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สถานที่จัดงานของภาครัฐ และภาคเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่

๑.๕.๕ การจัดงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดช่วงศิลปวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการ ให้โดดเด่นและมีคุณค่า มุ่งเน้นเกษตรมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ทัศนียภาพธรรมชาติสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่

๑.๕.๖ รูปแบบกิจกรรมช่วงศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง รูปแบบกิจกรรมช่วงศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย รูปแบบของการจัดบูธนิตรรศการ รูปแบบของการแสดงผลงาน ทางด้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.๕.๗ การพัฒนาแอปพลิเคชัน หมายถึง การพัฒนารูปแบบสำหรับส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมกระแสเศรษฐกิจใหม่ การใช้ประโยชน์ของนวัตกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งชุมชน สร้างงาน สร้างรายได้จะต้องมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ขึ้น ด้วยการสร้างแอปพลิเคชัน ทำประกอบไปด้วย การทำคลิปเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน การทำเว็บไซต์เชิงท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน

๑.๕.๘ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงรายได้แก่ วัด ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักกับคนทั่วไปแล้วจะต้องเป็นอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยววัฒนธรรม โบราณสถาน และประวัติศาสตร์ การปลูกจิตสำนึกประชาชนในชุมชน การปรับภูมิทัศน์ การรักษาโบราณสถาน วัด และแหล่งประวัติศาสตร์จะต้องร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย กรมศิลปากร เพื่อเข้ามาบริหารจัดการบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมการตลาด การพัฒนาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทุกมิติ การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม จัดกิจกรรมบนถนน การสร้างความรื่นเริง และการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว

๑.๕.๙ เมืองเชียงแสน หมายถึง ตำนานพงศาวดารหลายฉบับหลายสำนวนแต่เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จะเป็นเค้าโครงเดียวกัน การเริ่มเรื่องตำนานจะกล่าวตั้งแต่สมัยต้นพุทธกาลว่าพระเจ้าสิงหลวดีกุมาร อพยพจากเมืองไทยเทศล่องมาตามลำน้ำโขง และตั้งบ้านแปลงเมืองโดยมีพญานาคช่วยขุดคูปราการเมือง ปรากฏชื่อเมืองว่า นาคพันธุสิงหนวัตินคร

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากวิจัย

๑.๖.๑ ได้รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๑.๖.๒ มีการพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๑.๖.๓ มีการพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๑.๖.๔ ได้แอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ ๒ นี้ได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้คือ

- ๒.๑ แนวคิดการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีด้านการอนุรักษ์พัฒนาและพัฒนาระบบบริหารจัดการเมืองเก่า
- ๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- ๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒.๖ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดทำช่วงศิลปวัฒนธรรม
- ๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาถนนวัฒนธรรม
- ๒.๘ การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- ๒.๙ ประวัติและความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๑ กรอบแนวคิดของงานวิจัย

๒.๑ แนวคิดการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม^๑

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและกลายเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ประพฤติปฏิบัติ สืบต่อกันมาจนกลายเป็นมรดกแห่งสังคมและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเรื่อยมา

กระบวนการทางวัฒนธรรม กระบวนการทางวัฒนธรรมมีหลายกระบวนการดังนี้

๑. การประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) หมายถึงกระบวนการที่สิ่งต่างๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนถูกทำขึ้นมาเป็นการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา สิ่งใหม่ๆ ดังกล่าวอาจเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุเช่นรถยนต์บ้าน หรืออาจเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเช่น กฎหมายค่านิยม อุดมการณ์ใหม่ๆ สิ่งเหล่านี้มักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ตามมา

^๑ สนธยา พลศรี, ความหมายของวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง, ๒๕๔๕), ๙.

๒. การค้นพบ (Discovery) หมายถึงกระบวนการที่บางสิ่งบางอย่างถูกค้นพบ โดยสิ่งของต่างๆ เหล่านั้นมีอยู่แล้วแต่ไม่รู้จักรักจนกระทั่งมีคนไปค้นพบ เช่น กระแสไฟฟ้า

๓. การแพร่กระจาย(Diffussion) หมายถึงสวนต่างๆ ที่เฉพาะของวัฒนธรรมหนึ่ง แพร่กระจายไปยังอีกวัฒนธรรมหนึ่ง การแพร่กระจายเป็นผลมาจากการที่วัฒนธรรมต่างกันมา ติดต่อกันไปเรื่อยๆ จนในที่สุดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสวนต่างๆ ของวัฒนธรรมหนึ่งหรือทั้ง สองวัฒนธรรมที่มาติดต่อกัน ในโลกปัจจุบัน ปรากฏว่า สวนต่างๆ ของวัฒนธรรมตะวันตกได้ แพร่กระจายไปยังสังคมต่างๆ ทั่วโลกเช่น เครื่องดื่มโคลา หรือเปปซี่อาหารจานด่วน คานินยมแบบ ตะวันตก ฯลฯ

๔. การติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) เป็นปรากฏการณ์ที่ ๒ วัฒนธรรมที่ต่างกันมา ติดต่อกันไปเรื่อยๆ การติดตอดังกล่าวทำได้หลายทาง เช่น โดยการทำสงครามกัน การตกเป็นเมืองขึ้น การถูกยึดครองการอพยพ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การค้าการแลกเปลี่ยนทางเทคโนโลยี ในปัจจุบันมีการติดต่อกันในช่วงสั้นๆ เช่น การท่องเที่ยว หรือทางสื่อสารมวลชน

๕. การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation) คือการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อกันระหว่างวัฒนธรรม เป็นผลจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนต่างๆ แทนที่วัฒนธรรมของตนเองโดยวัฒนธรรมอื่นๆ โดยทั่วไปกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม จะ แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่างๆ ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย กลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยจะเร็วยิ่งขึ้น

๖. ความทันสมัย(Modernization) กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อ สังคมกำลังพัฒนาปรับเอา วัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและไม่ใช้วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ ทำให้มีผลกระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่งและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมกำลังพัฒนา เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสังคมหรือชุมชนเกษตรกรรมไปสู่การเป็นสังคมหรือชุมชนอุตสาหกรรม เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีแบบเครื่องจักรต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตเพื่อป้อนตลาดการค้าขนาดใหญ่ มีการพัฒนาระบบโรงงานมากมายหลายประเภท การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ของชาวชนบทอย่างมาก หรือการที่สัดส่วนของประชากรตั้งถิ่นฐานในเมืองเพิ่มขึ้น มีความหนาแน่นของประชากรสูง ประชากรในเมืองมีความแตกต่างกัน เกิดวัฒนธรรมย่อยมากมาย

๗. นวัตกรรม (Innovation) หมายถึงกระบวนการรับของใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อนมาใช้ ใน สังคมหรือชุมชน ของใหม่ดังกล่าวอาจเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุเช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางการสื่อสาร การแพทย์การขนส่ง การศึกษา สวนของใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมไม่ใช้วัตถุเช่น ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์หรือแบบแผน พฤติกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ที่แตกต่างไปจากของเดิม

ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยกำลังอยู่ในระบบ “เศรษฐกิจใหม่” (New Economy) ที่มีการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตประเภท “สารสนเทศ” (Information) และ ”ความรู้” (Knowledge) ตลอดจนการส่งเสริมให้สังคมมีนวัตกรรม เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน

ระหว่างประเทศ (National Competitiveness) ส่งผลให้สังคมในระบบเศรษฐกิจใหม่มีการมุ่งพัฒนาไปสู่ ”สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้”^๔ (Knowledge-based Society) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge-based Society) เป็นผลจากการที่ประเทศและองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ยอมรับและตระหนักว่า ความรู้ (Knowledge) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในการพัฒนาภายในประเทศและมิติการพัฒนาระหว่างประเทศ รวมทั้งความรู้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในกระแสการพัฒนาของโลกยุคสารสนเทศและยุคปฏิวัติข้อมูลข่าวสาร หรืออาจกล่าวได้ว่า “ความรู้” ซึ่งได้แก่ความรู้ในตัวมนุษย์ความรู้ทางเทคโนโลยีและความรู้ในวิทยาการต่างๆ เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในปัจจุบันการวัดความสามารถของประเทศต่างๆ ได้เปลี่ยนจากการวัดโดยสังเกตจากอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจหรือรายได้ประชาชาติต่อหัว ทั้งนี้เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่กำหนดกฎกติกาและกำไรของเศรษฐกิจใหม่ กล่าวคือ ความรู้เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดและสามารถซื้อขายได้ การมีความรู้หรือทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดขององค์กร ความร่ำรวยในเศรษฐกิจใหม่และการหาประโยชน์จากสินทรัพย์ใหม่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดขององค์กร อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันโลกเรากำลังมุ่งเน้นไปที่ “ทุนทางปัญญา” หรือ “ทุนความรู้” เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความได้เปรียบให้กับสังคมและประเทศชาติเป็นพลังใน การขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม การที่องค์กรต่างๆ จะมีความสามารถในการแข่งขันภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบันได้นั้น องค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดและสามารถซื้อขายได้ การมีความรู้หรือทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดขององค์กร ความร่ำรวยในเศรษฐกิจใหม่และการหาประโยชน์จากสินทรัพย์ใหม่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดขององค์กร

อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันโลกเรากำลังมุ่งเน้นไปที่ “ทุนทางปัญญา” หรือ “ทุนความรู้” เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความได้เปรียบให้กับสังคมและประเทศชาติเป็นพลังใน การขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม การที่องค์กรต่างๆ จะมีความสามารถในการแข่งขันภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบันได้นั้น องค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ ประกอบไปด้วยดังนี้คือ

๒.๑.๑ ความรู้ทางวัฒนธรรม

ความรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Knowledge) หมายถึง ข้อมูลหรือสารสนเทศทางวัฒนธรรมที่เป็นผลผลิตปัญญา อันทรงคุณค่าของมนุษย์ที่เกิดจากความรู้ ความคิด ทักษะ ประสบ

^๔ กรมศิลปากร, วัฒนธรรม : พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร), ๒๕๕๔, หน้า ๓๒.

การณ้ ความเชื่อ ค่านิยม และการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดปัญญาและมนุษย์สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยความรู้ทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทหลัก ๆ คือ ๑) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Knowledge) คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องได้ มีลักษณะเป็นกายภาพ (Tangible) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ศิลปจารึก พงศาวดาร หนังสือ ตำรา เป็นต้น ซึ่งความรู้ทางวัฒนธรรมประเภทนี้ค่อนข้างยากต่อการสูญหาย และ ๒) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Knowledge) คือ ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่ไม่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องไม่ได้ มีลักษณะไม่เป็นกายภาพ (Intangible) เช่น ภาษา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ เป็นต้น ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ การฝึกฝน การเรียนรู้ การอบรม ตลอดจนพรสวรรค์ต่าง ๆ ที่ติดมากับตัวตั้งแต่เกิด ซึ่งความรู้ประเภทนี้มีโอกาสที่จะสูญหายได้ง่ายกว่าความรู้ชัดแจ้งเนื่องจากความรู้ประเภทนี้มักฝังอยู่ในตัวคน (Embodied)^๕

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

กระบวนการจัดการ ความรู้ (Knowledge management process) เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรเข้าใจ ถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายใน องค์กรประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การบ่งชี้ความรู้เช่นพิจารณาว่าวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าหมายคืออะไรและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเราจำเป็นต้องรู้อะไรขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้างอยู่ในรูปแบบใดอยู่ที่ใคร

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้เช่นการสร้างความรู้ใหม่แสวงหาความรู้จากภายนอกรักษาความรู้เก่า กัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบเป็นการวางโครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้เช่นปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานใช้ภาษาเดียวกันปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

๕. การเข้าถึงความรู้เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวกเช่นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เว็บไซต์บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ทำได้หลายวิธีการโดยกรณีเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล เช่นทักษะในการทำงานงานฝีมือหรือการคิดเชิงวิเคราะห์ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) เป็น

^๕ กิตติ ลิ้มอภิชาติ, *ความรู้ทางวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๔, หน้า ๓๒.

ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธีต่างๆ เช่น การบันทึกจัดทำเป็นเอกสารฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ

๗. การทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงานเช่นเกิดระบบการเรียนรู้จากการสร้าง องค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้จนเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่หมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

ประกอบด้วย

๑. แหล่งความรู้ในที่นี้หมายรวมถึงคนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมชุมชนวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมซึ่งมีกระบวนการวิเคราะห์และถอดองค์ความรู้ต่างๆ นำคุณค่าที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนและสังคมปัจจุบันซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งเรียนรู้ นับเป็นวิธีการ ถ่ายทอดความรู้วิถีหนึ่ง

๒. กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงประสานคนความรู้และแหล่งความรู้เข้าไว้ด้วยกันโดยกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นแสดงถึงการมีส่วนร่วมของเจ้าของความรู้ ในการถ่ายทอดความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมซึ่งไม่มีวิธีการและกำหนดเวลาที่ตายตัว จากแนวคิดและทัศนะข้างต้นชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันระหว่างคนความรู้แหล่งความรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมที่ จะต้องเชื่อมโยงบูรณาการและขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และนำไปสู่ การอนุรักษ์ฟื้นฟูสืบทอดประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในชุมชนซึ่งบทบาทหน้าที่การถ่ายทอด ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชนนั้นได้ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของทรัพยากรทาง วัฒนธรรมเป็นอันดับต้น

๒.๑.๒ นิยามและความหมายการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

ปรีดา พูลสิน กล่าวว่า การจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมและจัดเก็บความรู้ภายในชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะนำมาใช้หรือถ่ายทอดส่งผลให้เกิดการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน หากความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมดังกล่าวได้ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบก็จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้สืบทอดและชุมชน^๖

สามารถ เทียงพูนวงศ์ กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมและจัดเก็บความรู้ภายในชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะนำมาใช้หรือถ่ายทอดต่อกันทำให้เกิดการสืบทอด

^๖ ปรีดา พูลสิน, นิยามและความหมายการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๕, หน้า ๔.

ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งความรู้ดังกล่าวหากมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบก็จะสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุดทั้งต่อผู้สืบทอดและชุมชน^๗

ธโนศวรรย์ บุญมี อธิบายว่า จัดการความรู้เป็นกรรมวิธีในการบริหารจัดการองค์ความรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยจัดการความรู้ที่อยู่ในและนอกตัวบุคคลด้วยการจัดเก็บ ต่อยอด พัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบเพื่อให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อสังคมและอนุชนรุ่นหลังในการสืบค้นและใช้ประโยชน์จากฐานความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป^๘

ทับทิม เบ็ญมล และคณะ กล่าวว่า การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างและการถ่ายโอน ความรู้ทางวัฒนธรรม อันเป็นสมบัติที่มีคุณค่าทางสังคมและเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของกลุ่มชน ให้เกิดการดำรงไว้อย่างยั่งยืนในสังคมไทย ซึ่งเป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏชัดเจนในสังคม (Explicit knowledge) และความรู้ทางวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในตัวผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (Tacit knowledge)^๙

จากนิยามและความหมายของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อนำความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ ทั้ง ๒ ประเภท คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) นำใช้ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ อาทิ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นต้น

๒.๑.๓ กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Knowledge Management Process) เป็นการนำเอากระบวนการจัดการองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้กับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อกลไกอย่างหนึ่งที่ช่วยในการสงวนรักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบด้วย ๖ กระบวนการ ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บ และเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้

^๗ สามารถ เทียงพูนวงศ์, นิยามและความหมายการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ชูติมาการพิมพ์), ๒๕๕๖, หน้า ๑.

^๘ ธโนศวรรย์ บุญมี, นิยามและความหมายการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสกาลาดพร้าว), ๒๕๕๙, หน้า ๓.

^๙ ทับทิม เบ็ญมล และคณะ, นิยามและความหมายการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๔, หน้า ๒.

ก. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)

การบ่งชี้ความรู้เป็นกระบวนการค้นหา หรือกำหนด และจำแนกความรู้ทางวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ ว่ามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใดบ้างหรืออยู่ที่ใครบ้าง โดยให้ชุมชน กลุ่มคน ผู้สืบทอด หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว อาทิ การจำแนกประเภทของความรู้ การระบุแหล่งความรู้ หรือการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ข. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)

การสร้างและแสวงหาความรู้เป็นกระบวนการศึกษา ค้นคว้า รวบรวม และสร้างความรู้ทางวัฒนธรรม ทั้งภายใน และภายนอกชุมชนมากขึ้นกรอง เพื่อสร้างองค์ความรู้และสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดและสงวนรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ผ่านรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การวิจัย การประชุม การอภิปราย และการสนทนา เป็นต้น

ค. การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage and Access)

การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้เป็นกระบวนการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยอาจจะมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูล และยังใช้เป็นฐานความรู้ที่สำคัญในอนาคต อาทิ หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ ภาพถ่าย วิทยุทัศน์ เว็บไซต์ และระบบฐานข้อมูล เป็นต้น

ง. การเรียนรู้ (Learning)

การเรียนรู้เป็นกระบวนการให้การศึกษา อบรม ส่งเสริม และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ผ่านการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการสืบทอด ส่งเสริมและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ อาทิ การเรียนการสอนในรายวิชาหลักสูตร ท้องถิ่น การฝึกอบรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น

จ. การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นกระบวนการ ในการแลกเปลี่ยน แบ่งปันเผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆสู่สาธารณชน ผ่านสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก อาทิ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ การจัดบรรยาย การสาธิต การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

ฉ. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application)

การประยุกต์ใช้ความรู้เป็นกระบวนการที่นำความรู้ทางวัฒนธรรมไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ และก่อให้เกิดคุณค่าหรือมูลค่าจากวัฒนธรรมเหล่านั้น อาทิ การนำไปใช้เพื่อการท่องเที่ยว การนำไปใช้เพื่อการแสดงการนำไปใช้เป็นสินค้าหรืออุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น^{๑๐}

นอกจากกระบวนการที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น พบว่า ยังมีนักวิชาการด้านการจัดการทางวัฒนธรรม อีกหลายท่านที่ได้กำหนดกระบวนการ การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

^{๑๐} ดวงเดือน จันทร์เจริญ, การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application), (กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว), ๒๕๕๙, หน้า ๑๓.

ไว้อย่างหลากหลาย ตามแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์กับทรัพยากรทางวัฒนธรรมในแต่ละประเภทหรือแต่ละบริบทของพื้นที่ทางวัฒนธรรม

๒.๑.๔ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) คน (People) ๒) กระบวนการ (Process) และ ๓) เทคโนโลยี (Technology) โดยทั้ง ๓ องค์ประกอบที่ได้กล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยทำให้การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมนั้นประสบผลสำเร็จและสงวนรักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน^{๑๑}

๑. คน (People) คือ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เนื่องจากแหล่งความรู้หรือองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักจะฝังอยู่ในตัวคนซึ่งเป็นผู้สืบทอดหรือเจ้าของมรดกวัฒนธรรม นอกจากนี้คนยังผู้ที่ทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ตลอดจนการนำความรู้ทางวัฒนธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์

๒. กระบวนการ (Process) คือ กลไก รูปแบบ หรือวิธีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ให้เกิดกระบวนการส่งเสริม สงวนรักษา อนุรักษ์ เผยแพร่ หรือสืบทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนทั้งองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะมรดกหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรม

๓. เทคโนโลยี (Technology) คือ เครื่องมือที่เข้ามาช่วยในการสืบค้นจัดเก็บ แลกเปลี่ยน หรือเผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดการจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และสามารถนำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไปใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้นมากยิ่งขึ้น โดยเทคโนโลยีในการจัดการความรู้ประกอบด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีจัดเก็บข้อมูล ถ่ายโอนและสืบค้น และเครื่องมือสนับสนุนการทำงานร่วมกัน เป็นต้น

การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการในการสงวนรักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ให้ออกมาเป็นองค์ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ให้ได้มากที่สุด หรือเป็นการถอดองค์ความรู้ประเภทมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ให้อยู่ในรูปของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

จากการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงประเด็นกลุ่มเหล่านี้คือ

๒.๒.๑ ความหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการหรือชุดของการกระทำกิจกรรมหรือปฏิบัติการที่ดำเนินการเกี่ยวเนื่องกับโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นวัฒนธรรมเชิงรูปและทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงนาม ประเภทภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม โดยมีความ

^{๑๑} นันทปพร สิทธิยา, องค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว), ๒๕๕๙, หน้า ๖๓.

มุ่งหมายของวัฒนธรรมคือ การสร้างประโยชน์สุข ซึ่งต้องทำความเข้าใจก่อนว่าทรัพยากรวัฒนธรรมนี้มีกี่ประเภท และมีคุณค่าอย่างไร และเราจะจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่ออะไร

ความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรม การศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจ ความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรมและประเภทของวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อให้ทราบถึง คุณค่าของงานศิลปวัฒนธรรมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรมของตนเอง

ความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural resource) ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Cultural asset) มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage) และอธิบายความหมายของทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Cultural resource) เกิดขึ้นในอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๗๐ และได้สรุปความหมายว่าหมายถึง “ผลผลิตของวัฒนธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันที่มีค่าหรือเป็นตัวแทนหรือสามารถสื่อถึงวัฒนธรรม ต่างๆได้ตั้งนั้นทรัพยากรวัฒนธรรมจึงรวมถึงซากสิ่งของที่มนุษย์ทำขึ้นแหล่งโบราณคดีโบราณสถานศาสนสถานเสื้อผ้าอาหารนเอกสารทางประวัติศาสตร์จารึกภาษาศาสนาประเพณี พิธีกรรมความเชื่อภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆ ฯลฯ โดยสรุปมนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาใช้เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อก่อให้เกิดผลต่อการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม ที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นย่อมมาจากความคิดและสร้างสรรค์อันเกิดจากประสบการณ์และปัญญา ความรู้ในด้านสังคมศาสตร์วัฒนธรรมจะมีความหมายกว้างขวางมาก กล่าวคือวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิต (Way of life) ของมนุษย์ในสังคมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกอย่างรวมทั้ง บรรดาผลงานทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นตลอดจนความคิดความเชื่อ ค่านิยมและความรู้ต่างๆ เป็นต้น^{๑๒}

ประเภทของทรัพยากรวัฒนธรรม

ทรัพยากรวัฒนธรรมหลักๆ ทั้งชนิดที่เป็นมรดกและทรัพยากรวัฒนธรรมร่วมสมัยที่สร้างสรรค์และพัฒนาขึ้นใหม่สามารถพบเห็นและศึกษาในปัจจุบัน ๓ กลุ่ม ได้แก่

๑. ทรัพยากรทางโบราณคดี (Archaeological resources)
๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Homegrown knowledge หรือ Indigenous wisdom)
๓. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก (Expressive cultural resources) ได้แก่ ศิลปะ (Art) วรรณกรรม (Writing) ดนตรี (Music) การละเล่น (Play & entertainment) การแสดง (Performances) ประมวลปกราคติ (Myths) นิทาน (Tales) ขนบธรรมเนียม (Customs) ประเพณี

^{๑๒} กนกวรรณ ชูชาญ, ความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๗.

(Tradition) ความเชื่อ(Beliefs) พิธีกรรมตามความเชื่อ (Rites) ฯลฯ มรดกทางวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าในฐานะที่เป็น เครื่องแสดงออกถึงรากฐานและความเป็นมา ของชาติบ้านเมืองซึ่งสมควรที่จะช่วยกันดูแลรักษาไว้ ให้เป็นมรดกของคนในชาติเพื่อนำมาใช้ ประโยชน์และให้คนในโลกได้ชื่นชมดังนั้นคุณค่าของมรดก ทางวัฒนธรรมจึงไม่ได้อยู่ที่ลักษณะทาง กายภาพเท่านั้นแต่อยู่ที่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทาง วัฒนธรรมนั้นด้วยโดยเฉพาะความสัมพันธ์กับ ชุมชนในแง่ของจิตใจและจิตวิญญาณซึ่งอาจสรุป ลักษณะสำคัญของสิ่งซึ่งสมควรได้รับการยกย่องว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้ดังนี้

๑. ให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์วิชาการหรือศิลปะ

๒. แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของวิถีชีวิตของกลุ่มชนและสังคม ที่ได้มี การสืบทอดกันมา

๓. มีรูปแบบดั้งเดิมสามารถสืบค้นถึงที่มาในอดีตได้

๔. มีลักษณะบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่น

๕. หากไม่มีการอนุรักษ์ไว้จะสูญหายไปในที่สุด

ประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมนี้องค์การยูเนสโก ได้ แบ่งมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible cultural heritage) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็น ได้ทางกายภาพโดยครอบคลุมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ได้และที่เป็นวัตถุ เคลื่อนที่ไม่ได้เช่นโบราณสถานโบราณวัตถุอนุสาวรีย์เครื่องแต่งกายภาพจิตรกรรมประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

๒. มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage) องค์การยูเนสโก ได้อธิบายความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ว่าหมายถึงความรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือแนวปฏิบัติทุกรูปแบบทั้งที่เป็นสากลและของท้องถิ่นซึ่งถูกสร้างขึ้นและถูกถ่ายทอด จาก รุ่นสู่รุ่นไม่ว่าด้วยวาจาหรือวิธีการอื่นใดผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่งมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ได้โดย กระบวนการสั่งสมความรู้และประยุกต์ใช้นอกจากนี้อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดก ทาง วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ยังมีการก าหนดคุ้มครองสิ่งซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมเช่นมุขปาฐะ การ แสดงออกภาษาศิลปะการแสดงแนวปฏิบัติทางสังคมพิธีกรรมงานเทศกาลความรู้และการ ปฏิบัติ ต่างๆเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลฝีมือช่างประเพณีมรดกทางวัฒนธรรม ที่จับต้องไม่ได้ยังเป็นสิ่งที่ ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและถูกสร้างใหม่อยู่เรื่อย ๆโดยชุมชนเพื่อ ตอบสนองกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ช่วยให้ชุมชนมีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง โดยความต่อเนื่องถือเป็น ลักษณะสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural resource)

มีผู้เชี่ยวชาญหลายท่านให้ความหมายและแบ่งประเภทไว้ดังนี้ พิสิฐ เจริญวงศ์^{๑๓} ให้ความหมายไว้ว่า “ทรัพยากรทางวัฒนธรรมมีทั้งของ ในอดีตคือมรดก (Heritage) และของที่เราสร้างขึ้นใหม่ (Creation) ไม่ได้มีแต่ของเก่าอย่างเดียว ประเภทมรดกมีทั้งรูปธรรมและจับต้องไม่ได้เช่น แหล่งโบราณคดีอนุสาวรีย์โบราณสถานที่ ประวัติศาสตร์ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมศิลปะและศิลปหัตถกรรมแบบประเพณีประวัติศาสตร์บอก เล่ากวีนิพนธ์การทำครัว ฯลฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการจัดการ (Objective of management) ไปในทางอนุรักษ์ (Conservation) และคุ้มครอง (Protect) ส่วนประเภทสร้างใหม่มีทั้งสิ่งที่เป็น สิ่งก่อสร้างคือสถาปัตยกรรมการถ่ายภาพวรรณกรรม และหนังสือที่พิมพ์เผยแพร่คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ภาพยนตร์ดนตรีศิลปะการแสดงการจัดทำรำ นั้นมีวัตถุประสงค์ของการจัดการไปอีกอย่างหนึ่งคือพัฒนา (Develop) และส่งเสริม (Promote)” อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติพ.ศ. ๒๕๑๕

มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage) มีอยู่ดังนี้

๑. อนุสรณ์สถานได้แก่ผลงานทางสถาปัตยกรรมประติมากรรมจิตรกรรมส่วนประกอบหรือโครงสร้างของแหล่งโบราณคดีจารึกถ้าที่อยู่อาศัยรวมถึงร่องรอยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่และวัตถุต่างๆ ข้างต้นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์ที่มีความโดดเด่น ในระดับประเทศ

๒. อาคารและสิ่งก่อสร้างได้แก่กลุ่มของอาคารสิ่งก่อสร้างที่แยกจากกันหรือเชื่อมต่อกันโดยลักษณะหรือแบบแผนทางสถาปัตยกรรมมีความสอดคล้องกลมกลืนกันหรือโดยคุณลักษณะ ของภูมิประเทศที่ตั้งมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์โดดเด่น ในระดับประเทศ

๓. สถานที่และแหล่ง ได้แก่ ประดิษฐ์กรรมที่สร้างสรรค์ของมนุษย์หรือผลงานที่ ผสมผสานระหว่างธรรมชาติกับการสร้างสรรค์ของมนุษย์และแหล่งโบราณคดีที่มีคุณค่าโดดเด่น ในระดับประเทศทางด้านประวัติศาสตร์สุนทรียศาสตร์ชาติวงศ์วิทยาหรือมานุษยวิทยา

๓. เอกสารโบราณ (Documents/ archives)

๔. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (Physical environment related to culture) ได้แก่สถานที่ที่มีภูมิทัศน์สวยงามและเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงอดีต (Aesthetic and associative places) และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Built environment)

๕. ค่านิยม (Values)

^{๑๓} พิสิฐ เจริญวงศ์, ทรัพยากรวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒),

๖. ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ (Intangible resources) ประกอบไปด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้

๖.๑ แบบแผนวิถีการดำรงชีวิต (Ways of life)

๖.๒ แบบแผนพฤติกรรม (Standard of practices)

๖.๓ ขนบธรรมเนียม/วิถีประชา (Norms)

๖.๔ ค่านิยม (Values)

๖.๕ ความเชื่อ (Beliefs)

๖.๖ ศาสนา (Religious)

๖.๗ แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Pattern of social interaction)

๖.๘ รูปแบบสถาบัน/ องค์กร (Organizations) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

สามารถสรุปความหมายและประเภทของทรัพยากร ทางวัฒนธรรมคือผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์จากในอดีตและเกิดขึ้นในปัจจุบันโดยมีความหมาย ครอบคลุมทั้งทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible cultural resource) เช่น ผลงานศิลปะ ประติมากรรม ฯลฯ ส่วนทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural resource) เช่น ภูมิปัญญาขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ ทรัพยากรวัฒนธรรมเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาในคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่มี อยู่และสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่คนชุมชนสังคมประเทศผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของเจ้าของมรดกวัฒนธรรมมีการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมหรือเรียกได้ว่า เป็นการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

ขวัญ วงษ์วิภาค และคณะ^{๑๔} ได้กล่าวถึง คำว่าทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural Resources) หมายถึง ลักษณะของระบบวัฒนธรรมที่มีค่าหรือเป็นตัวแทนที่สามารถสื่อถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ หรือวัฒนธรรมทางวัตถุ (Tangible) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันต่าง ๆ เป็นต้น และทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม หรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) เช่น ภาษา ศิลปะการแสดง พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคมมนุษย์ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ สิ่งที่ต้องมองเห็นได้ และที่เป็นความหมาย ความรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อ กฎระเบียบแบบแผนเพื่อการปฏิบัติ ศิลปะการแสดง จินตภาพ ความนึกคิดที่ไม่สามารถจับต้องหรือสัมผัสได้เป็นสิ่งที่สามารถจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละชุมชน สังคมและยุคสมัยได้

หลักการ แนวคิด และแนวทางในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นไม่จำเพาะเจาะจงถึงทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือไม่เน้นที่ทรัพยากรวัฒนธรรมของวัฒนธรรมหรือกลุ่มชนใดในพื้นที่โดยเฉพาะ ทรัพยากรวัฒนธรรมมีคุณค่าและความหมายหลายประการ

^{๑๔} วิรุณ ตั้งเจริญ, กระบวนการจัดการวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะโบราณคดี, ๒๕๔๗, หน้า ๒-๓.

และมีความสำคัญหลายระดับ คุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมมีพลวัต (Dynamic) ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างเดียวกันอาจมีคุณค่าแตกต่างจากเดิมหรือเกิดคุณค่าใหม่ขึ้นมาตามบริบท ทางสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึง การจัดการวัฒนธรรมว่าเป็นกระบวนการจัดการที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา คุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยการอนุรักษ์ศาสนา ประวัติศาสตร์ ผู้คนในชุมชน การดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อจิตสำนึก เป็นประการสำคัญ เพื่อนำมาสู่ความยั่งยืนทางวัฒนธรรมทรัพยากรทางวัฒนธรรมมีหลายประเภท ซึ่งอาจแบ่งเป็นทรัพยากรทางโบราณคดี ทรัพยากรทางสถาปัตยกรรม ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ศิลปะ เป็นต้น ดังนั้นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องวางเป้าหมายให้ชัดเจนและสอดคล้องกับคุณค่าและความหมายของทรัพยากร วัฒนธรรมให้ตอบสนองความต้องการของสังคม ชุมชน และความเป็นมนุษย์^{๑๕}

ธนิช เลิศชาญฤทธิ ได้วางเป้าหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ได้ดังนี้^{๑๖}

๑. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมสำหรับการวางแผนและการป้องกัน
๒. เพื่อปกป้องทรัพยากรวัฒนธรรม และทำให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมร่วมไปกับการอนุรักษ์และสงวนรักษา
๓. เพื่อให้ประชาชนหรือสาธารณชน นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจสามารถเข้าถึงแหล่ง ทรัพยากรวัฒนธรรมได้อย่างเท่าเทียม
๔. เพื่อใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการให้การศึกษาเกี่ยวกับอดีต และสามารถทำให้ ผู้เข้าศึกษาได้ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมเองด้วย

๒.๒.๒ ประเภทของทรัพยากรวัฒนธรรม

ทรัพยากรวัฒนธรรมแบ่งเป็น ๒ ประเภทหลัก คือ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

๑. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Resources) หมายถึงซาก สิ่งของสิ่งก่อสร้าง วัตถุที่จับต้องได้และสัมผัสได้ด้วยมือและมองเห็นด้วยสายตา รวมถึงพืช สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในสถานะต่างๆ เช่นเป็นอาหาร เป็นวัตถุดิบสำหรับทำ สิ่งของเครื่องใช้ พิธีกรรม ที่อยู่อาศัย และสถานที่ก่อตั้งชุมชน

๒. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Resources) หมายถึง การปฏิบัติ การแสดงออก การนำเสนอ ความรู้ ทักษะ รวมทั้งอุปกรณ์ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องซึ่งชุมชน กลุ่มชน และปัจเจกบุคคลส่งผ่านหรือถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง รวมทั้งยังมี

^{๑๕} นันทปพร สิทธิยา, องค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา ลาดพร้าว), ๒๕๕๙, หน้า ๖๓.

^{๑๖} ธนิช เลิศชาญฤทธิ, การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๔, หน้า ๑๖๔-๑๖๕.

การผลิตซ้ำ และสร้างทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม การปะทะสังสรรค์กับ ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตัวเองให้ยั่งยืน

๒.๒.๓ การประเมินคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม

ในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมการประเมินคุณค่าทรัพยากร วัฒนธรรมที่ต้องการจะจัดการนั้นมีความสำคัญ เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็น เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทต่างๆ อาจมีคุณค่าแตกต่างกันไปตาม ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจของแต่ละสังคม เกณฑ์การประเมินจึงต่างกันไปตามเป้าหมายในการ ประเมินและความสนใจของผู้ประเมิน ดังนั้น ผู้ประเมินจึงต้องอ้างอิงจากเกณฑ์การประเมินต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ โดย ยูเนสโก (๒๕๕๑) หรือ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention by UNESCO (๒๐๐๘), เกณฑ์การประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม และ เกณฑ์การประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมในที่นี้มุ่งเน้นการประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ของทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ในวัดบวรนิเวศวิหาร แบ่งเป็น ๒ กลุ่มดังนี้

ก. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางศิลปกรรม ซึ่งพิจารณาจากประวัติ ความ งดงามรูปแบบ ลักษณะของศิลปะ ความหายาก ความเป็นของแท้ ความเป็นสัญลักษณ์ ความเป็น เอกลักษณ์ หายากยิ่งหรือเป็นของแท้ดั้งเดิม เป็นต้น

ข ทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งพิจารณาจากประวัติ รูปแบบอาคาร การก่อสร้าง เทคนิคการสร้าง การประดับตกแต่ง ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ความ สวยงาม ประโยชน์ใช้สอย ความเป็นเอกลักษณ์ หายากยิ่งหรือเป็นของแท้ดั้งเดิม

๒.๒.๔ เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม มีดังนี้^{๑๗}

๑. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรม สำหรับการวางแผนและการป้องกัน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินการอย่างอื่น

๒. เพื่อปกป้องทรัพยากรวัฒนธรรมและทำให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสม แต่การอนุรักษ์และสงวนรักษาเป็นเป้าหมายสำคัญรองลงมา เพื่อไม่ให้ทรัพยากรเสื่อมสภาพ หรือสูญ หายก่อนเวลาอันควร

๓. เพื่อให้ประชาชนหรือสาธารณชน นักวิจัย นักเรียนนักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่ง ทรัพยากรวัฒนธรรมได้อย่างเท่าเทียม

๔. เพื่อใช้ทรัพยากรวัฒนธรรม เป็นแหล่งให้การศึกษาเกี่ยวกับอดีต และเพื่อให้ ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมเองด้วย

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม มี ๓ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

^{๑๗} พรริดา วิเชียรปัญญา, เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๙, หน้า ๗๓.

๑. การประเมินความสำคัญ คือ การแปลความหมายความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ หลักฐานเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรม และคุณค่าต่างๆ ของทรัพยากรวัฒนธรรมโดยการลงพื้นที่สำรวจและทำการประเมินคุณค่าด้านศิลปกรรมและด้านสถาปัตยกรรมของทรัพยากรวัฒนธรรมในวัดบวรนิเวศวิหาร และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒. การวางแผนการจัดการ เป็นการกำหนดแผนการปฏิบัติงานหรือ แผนการจัดการที่เหมาะสมในแผนการปฏิบัติงานควรมียุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรที่กำหนด เป็นระยะยาว และผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดการ

๓. การกำหนดรายการการจัดการ คือ การจัดการตามข้อเสนอแนะ และลำดับความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม ที่ประเมินไว้ในขั้นตอนแรก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ และทักษะของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ

๒.๒.๕ กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรชุมชน

กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรชุมชน มีรูปแบบวัฒนธรรมองค์กร ดังต่อไปนี้

(๑) การมีส่วนร่วมในการทำงาน การดำเนินงานแต่ละภารกิจ เมื่อมีการมอบหมาย จะมีการแบ่งงานออกเป็นกลุ่ม เพื่อกระจายหน้าที่ในการทำงานโดยจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันและมีการทำงานเป็นทีม (Team Work) แต่ละคนจะมีหน้าที่ ประสานงานกันระหว่างกลุ่ม มีผู้นำชุมชนคอยควบคุม ที่จะช่วยให้สมาชิกสามารถทำงานตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

(๒) การยึดมั่นในอุดมการณ์ มีมาตรการที่สมาชิกชุมชนได้ร่วมกันกำหนดเป็นข้อปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนั้นที่สำคัญคือความซื่อสัตย์สุจริต เนื่องจากเป็นองค์กรที่จะมุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ความซื่อสัตย์สุจริตและต้องยึดมั่นในอุดมการณ์ และที่ความตั้งใจในการทำงาน เพื่อให้ทำงานได้อย่างถูกต้อง

(๓) การวางแผนการทำงาน การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานแต่ละปีจะมีการจัดทำแผนงานประจำปี เพื่อเป็นแนวทางและกำหนดเป้าหมายในการทำงานในแต่ละปี รวมทั้งตัวชี้วัดการทำงานในแต่ละปีจะมีความชัดเจนโดยจะวัดจากเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนดไว้ในกิจกรรม/โครงการโดยเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ตกลงไว้

(๔) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว องค์กรชุมชนมุ่งมั่นมาตรการต่างๆ เพื่อให้สมาชิกเห็นความสำคัญและวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชนมีการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อให้ได้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

(๕) การถ่ายทอดแบ่งปันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ ภายในองค์กร มีการถ่ายทอดความรู้ การทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นการสอนงานในชุมชนโดยอาศัยองค์กร หน่วยงานในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน เพื่อถ่ายทอดวิถีของวัฒนธรรมขององค์กร

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีด้านการอนุรักษ์พัฒนาและพัฒนาบริหารจัดการเมืองเก่า

ความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย โดยเฉพาะครู อาจารย์ที่สามารถนำข้อมูลไปถ่ายทอดแก่เด็ก และเยาวชนให้มี

ความรู้ ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึก และความตระหนักในการอนุรักษ์เมืองเก่า ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ประกอบด้วย^{๑๘}

๒.๓.๑ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย

องค์ประกอบของเมืองเก่า ได้แก่ กำแพงเมือง คูเมืองป้อม แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมืองเก่า ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่าและธรรมชาติในเมืองเก่าการจัดแบ่งกลุ่มเมืองเก่าโดยแบ่งเป็นเมืองเก่า กลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ ๒ และกลุ่มที่ ๓

๒.๓.๒ แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า

เป็นความรู้ในการอนุรักษ์ โดยเฉพาะหลักการสำหรับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่าองค์กรเอกชน และองค์กรสนับสนุนอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบหลักการและแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการเมืองเก่าที่สอดคล้องกับกระบวนการในการอนุรักษ์และอำนวยความสะดวกในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

ก. การวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า ประกอบด้วยขั้นที่ ๑ การระบุ ขั้นที่ ๒ วิธีการรักษา และขั้นที่ ๓ การนำมาปฏิบัติ

ข. การรักษาเอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ และการฟื้นฟูเมืองเก่าประกอบด้วย หลักการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า การฟื้นฟูชุมชนเมืองเก่าและการจัดการภูมิสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่า

๒.๓.๓ ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทย

การอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มของผู้ทำหน้าที่การบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนที่อาศัยอยู่ภายในเมืองเก่า ทั้งกลุ่มผู้ใช้งานกฎหมาย และกลุ่มผู้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ในเล่มจะนำเสนอกรอบระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการอนุรักษ์ และรวบรวมพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเมืองเก่าได้ รวมทั้ง การนำเสนอกฎหมายตาม

^{๑๘} ธงชัย สมบูรณ์, แนวคิดและทฤษฎีด้านการอนุรักษ์พัฒนาและพัฒนาบริหารจัดการเมืองเก่า, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยุคเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๓๕.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงสามารถดำเนินการได้^{๑๙}

กฎบัตรระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์และบูรณะ โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง อาทิกฎบัตรพลอเรนซ์ ว่าด้วยการสงวนรักษาสวน ประวัติศาสตร์ กฎบัตรเพื่อการปกป้องคุ้มครองและการจัดการมรดกทางโบราณคดี และกฎบัตรว่าด้วยมรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่น เป็นต้น

ระเบียบกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า ในประเทศไทย อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น

๒.๓.๔ กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า สำหรับประชาชนและเยาวชน

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเฉพาะชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า ครู อาจารย์ รวมทั้ง องค์กรเอกชนหรือองค์กรสนับสนุนอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืน ภายในเล่มจะมีตัวอย่างโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ โดยแยกเป็นกิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ทั้งกิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชน ระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง และกิจกรรมระดับประเทศ รวมทั้งกิจกรรมสำหรับเยาวชนทั้งกิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชน ระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง และกิจกรรมระดับโรงเรียน ซึ่งผู้สนใจสามารถนำกิจกรรมเหล่านี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการ และงบประมาณในการจัดกิจกรรมได้

กิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชน หรือระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง กิจกรรมระดับประเทศ

กิจกรรมสำหรับเยาวชน ประกอบด้วย กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชนหรือระดับเมือง กิจกรรมระดับโรงเรียน

๒.๓.๕ การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มของผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลองค์กร

^{๑๙} ธงชัย สมบูรณ์, ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๓๖.

การบริหารส่วน ตำบล และ ชุมชนที่อาศัย อยู่ในเมือง เก่า ชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า โดยเนื้อหาเป็นตัวอย่างโครงการขนาดใหญ่ ที่ใช้งบประมาณของรัฐในการอนุรักษ์ พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืน^{๒๐}

๒.๓.๖ บทเรียนการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน โดยเฉพาะชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า ครู อาจารย์ ตลอดจนภาคเอกชน ทั้งองค์กรเอกชนหรือองค์กรสนับสนุนอื่นๆ เพื่อร่วมกันนำตัวอย่างการดำเนินการที่เกิดประโยชน์ กับการอนุรักษ์พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า อย่างยั่งยืน มาปรับใช้กับเมือง เก่าที่ต้องการได้เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๖ เป็นการนำเสนอบทเรียนการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษาเมืองเก่า การดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเมืองเก่าในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

๒.๓.๗ กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาเมืองเก่าสำหรับประชาชนและเยาวชน

เป็นการรวบรวมและนำเสนอกิจกรรมที่เหมาะสมและน่าสนใจที่ควรจะนำมาใช้เพื่อการสนับสนุนและเสริมสร้างการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ในที่นี่ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมตามกลุ่มเป้าหมาย หลักเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มประชาชนทั่วไปและ กลุ่มเยาวชน พร้อมทั้ง ยกตัวอย่างลักษณะของกิจกรรมที่ได้มีการดำเนินการมาแล้วในพื้นที่เมืองเก่าต่างๆ ในประเทศไทย เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และผู้สนใจที่ต้องการจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนและเมืองเก่าต่างๆ ได้เกิดแนวความคิดหรือสามารถพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติจริงกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงผลสัมฤทธิ์ที่ผู้จัดกิจกรรมต้องการจะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย การแบ่งประเภทของกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า มีรายละเอียดดังนี้

๑. กิจกรรมสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป ในที่นี่แบ่งตามขอบเขตหรือระดับของพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑.๑ กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชน หรือระดับย่าน (Neighborhood, Community or District Activities)

๑.๒ กิจกรรมระดับเมือง (Urban Activities)

๑.๓ กิจกรรมระดับประเทศ (National Activities)

^{๒๐} ธงชัย สมบูรณ์, การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๓๗.

๒. กิจกรรมสำหรับกลุ่มเยาวชน ในที่นี้แบ่งตามพื้นที่ที่เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในพื้นที่ แบ่งเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๒.๑ กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชน หรือระดับเมือง (Neighborhood, Community or District Activities)

๒.๒ กิจกรรมระดับโรงเรียน (School Activities)

๑. กิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ภาคประชาชนทั่วไปเป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทั้งในด้านอายุ เพศ การศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิต ลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมที่จัดจึงต้องคำนึงถึงภาพรวมของกลุ่มคนผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่เป้าหมายนั้นๆ เป็นสำคัญ เพื่อเป็นการง่ายต่อการพิจารณาเลือกกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในที่นี้จึงนำเสนอรูปแบบของกิจกรรมโดยแบ่งตามขอบเขตหรือระดับของพื้นที่ซึ่งเป็นเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็น ๓ ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชน หรือระดับย่าน (Neighborhood, Community or District Activities)

กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชน หรือระดับย่าน เป็นลักษณะกิจกรรมที่ผู้จัดต้องการเน้นผลสัมฤทธิ์จากการจัดกิจกรรมให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่เฉพาะส่วนของเมือง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนระดับพื้นที่ย่อย (Area-Based) ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มผู้คนที่อาศัยอยู่ในละแวกชุมชน หมู่บ้าน ย่าน หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งที่สำคัญในเขตเมืองเก่า กิจกรรมที่จัดมีจุดประสงค์หลักที่ต้องการเสริมสร้างให้กลุ่มคนในพื้นที่ดังกล่าวได้รับความรู้/ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนัก มีจิตสำนึก และทำดีที่สุดเกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในเขตเมืองเก่า เพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกันที่สอดคล้อง และเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในละแวกชุมชนหรือย่านนั้นๆ

ลักษณะของกิจกรรม : การเลือกกิจกรรมผู้จัดต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนและความเหมาะสมของกิจกรรมที่จะนำไปจัดในพื้นที่เป้าหมายเป็นสำคัญ ตัวอย่างกลุ่มคนที่สำคัญที่อยู่ในพื้นที่ส่วนต่างๆ ในเขตเมืองเก่าที่ควรนำมาพิจารณาเป็นกลุ่มคนเป้าหมายในการจัดกิจกรรม ได้แก่

๑. กลุ่มคนที่เป็นเจ้าของหรือผู้อยู่อาศัยในอาคารบ้านเรือนที่มีรูปทรงและลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของเมือง เช่น ย่านอาคารเรือนแถวไม้ริมน้ำคลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ย่านอาคารเก่ารูปทรงสถาปัตยกรรมแบบชิโน โปรตุกีส บริเวณถนนตีบุกกระบี ถนนกลาง และถนนยาวราช ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ย่านอาคารเก่าถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ในเขตเมืองเก่าสงขลา ย่านอาคารเก่าบริเวณถนนอุโมงค์ธารา และถนน

ศรีตะกั่วป่า ในเขตเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และย่านอาคารเก่าถนนยมจินดา บริเวณตลาดเก่าเมืองระยอง เป็นต้น

๒. กลุ่มคนในย่านการค้าขายเก่าของเมือง ย่านที่มีอาหารอร่อยและร้านอาหารจำนวนมาก หรือย่านที่มีการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมที่ยังหลงเหลืออยู่ในพื้นที่เมือง เช่น ย่านเยาวราช ย่านการค้าเก่าแก่ของคนจีนในกรุงเทพมหานคร ย่านชุมชนกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร ทำขนมฝรั่ง แบบโบราณ ย่านชุมชนบ้านบาตร กรุงเทพมหานคร ทำบาตรพระด้วยมือ เป็นต้น

๓. กลุ่มคนผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบวัดหรือแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของเมือง เช่น ย่านชุมชนกุฎีจีน ชุมชนที่ผู้คนอยู่ร่วมกันกับวิถีชีวิต ๓ ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม เหมือนในอดีตสมัยกรุงธนบุรี เป็นต้น^{๒๑}

จากสภาพพื้นที่ ลักษณะการประกอบอาชีพ และบทบาทหน้าที่ของผู้คนในแต่ละย่านแต่ละบริเวณของเมืองที่แตกต่างกันนี้ มีผลให้กลุ่มคนดังกล่าวมีวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกัน มีช่วงเวลาที่สะดวกในการมาร่วมทำกิจกรรมที่ไม่พร้อมกัน และมีความสามารถในการรับรู้และทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน การพิจารณาเลือกรูปแบบกิจกรรมเพื่อนำเข้าไปทำในพื้นที่ระดับย่อยนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จัดจะต้องเข้าใจและคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มคนเหล่านั้นๆ เป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ประสบผลสำเร็จ ประชาชนในพื้นที่เกิดความเข้าใจ ตระหนัก และสามารถให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการทำกิจกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการร่วมกันคิดและทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในเวลาต่อมา รวมถึงการนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งในที่สุด

การจัดกิจกรรมในระดับพื้นที่ย่อยนี้ ผู้จัดกิจกรรมอาจไม่จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ให้บุคคลภายนอกพื้นที่เป้าหมายได้รู้รับทราบมากเท่าไรนัก เพราะเป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการจัดขึ้นและทำกันเฉพาะกลุ่มคนภายในพื้นที่ชุมชนหรือย่าน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่เท่านั้น แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าไปประชาสัมพันธ์ชี้แจงข้อมูลการจัดกิจกรรมให้คนในพื้นที่เป้าหมายรับรู้รับทราบอย่างทั่วถึงในทุกบ้านหรือทุกหลังคาเรือน สำหรับผู้จัดกิจกรรมในที่นี่อาจเป็นผู้นำชุมชน กลุ่มคนในชุมชนหรือพื้นที่เป้าหมายเอง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่สนใจเรื่องราวบางประเด็นของความเป็นเมืองเก่าในย่านนั้นๆ แล้วต้องการเข้ามาจัดกิจกรรมร่วมกับคนในพื้นที่ก็ได้ เช่น นิสิต นักศึกษา สถาบันการศึกษา เครือข่ายภาคประชาชน องค์กรธุรกิจภาคเอกชน มูลนิธิ และสมาคมต่างๆ เป็นต้นตัวอย่างกิจกรรม : ในที่นี้เป็นตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจที่สามารถนำไปจัดได้ในพื้นที่ระดับละแวกชุมชน ย่าน หรือระดับชุมชน หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองเก่า

^{๒๑} ธงชัย สมบูรณ์, การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๓๗.

รวมถึงตัวอย่างการจัดกิจกรรมของชุมชนต่างๆ ที่สามารถดำเนินการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก เช่น ชุมชนย่านกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร และชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

๒.๓.๘ กิจกรรมการปรับปรุงภูมิทัศน์ละแวกชุมชน ชุมชน หรือย่านต่างๆ ของเมือง

ลักษณะกิจกรรมเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร บ้านเรือน ทางเดินเท้า และพื้นที่ว่างสาธารณะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันภายในชุมชน มีสภาพสกปรก รกรุงรัง ทุทโทรม ไม่น่าดู และขาดการบูรณะมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้ชุมชนและผู้นำชุมชนอาจขอการสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมจากบริษัทห้างร้านต่างๆ รวมถึงการขอคำปรึกษาจากผู้รู้ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ไม่ไปทำลายหรือลดคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น ขณะเดียวกันในพื้นที่ส่วนที่ยังไม่มีคุณค่าก็สามารถสร้างคุณค่า และความน่าสนใจให้เกิดขึ้นมาได้เช่นกัน^{๒๒}

กิจกรรมในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ การทำสีอาคารบ้านเรือน การเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน โดยการปลูกและตกแต่งพื้นที่ด้วยต้นไม้ที่เป็นพันธุ์ไม้ พืชถิ่น การปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าบ้านให้สะอาดน่ามอง การรณรงค์เก็บขยะและทำความสะอาดในที่สาธารณะของชุมชน การจัดภูมิทัศน์ บริเวณป้ายรอรถประจำทาง และการจัดระเบียบป้ายโฆษณาและผ้าใบกันแดดหน้าร้านค้า เป็นต้น การจัดกิจกรรมดังกล่าวผู้จัดอาจเลือกใช้โอกาสและวันสำคัญต่างๆ เป็นจุดเริ่มต้นในการจัดกิจกรรมก็ได้

กิจกรรมมาทำแผนที่ชุมชน หรือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมแผนที่ชุมชน หรือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Atlas) คือ จุดอ้างอิงร่วมของทุกภาคส่วนในการระบุทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Heritage) เน้นการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยมีเนื้อหาครอบคลุมอย่างครบถ้วนตั้งแต่พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองสภาพองค์ประกอบทางกายภาพในปัจจุบัน รวมไปถึงองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ เช่น บ้านเรือนเก่าแก่ ระบบคูคลอง ต้นไม้ใหญ่ พันธุ์ไม้พื้นถิ่น ฯลฯ อันเป็นส่วนหนึ่งที่ประกอบกันเป็นคุณค่าร่วม (Collective Value) ของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งมีไข่มุกแต่โบราณสถาน วัด วัง ที่มีคุณค่าสูงเท่านั้น

^{๒๒} ธงชัย สมบูรณ์, กิจกรรมการปรับปรุงภูมิทัศน์ละแวกชุมชน ชุมชน หรือย่านต่างๆ ของเมือง, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๓๘.

เนื่องจากแผนที่ชุมชนมีรูปแบบและลักษณะที่เข้าใจง่าย ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันที่สามารถเข้าถึงได้โดยคนทุกระดับ มีลักษณะเป็นพลวัต ยืดหยุ่น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยเพราะในแต่ละท้องถิ่นมีความงามและหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรม ภายใต้กรอบวิถีคิดที่ต่างกันไปตามสภาพของพื้นที่ ผู้คน และเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น แผนที่ชุมชนจึงมักถูกใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับหน่วยงานท้องถิ่นและประชาชน ในการเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญด้านมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ช่วยตรวจสอบเฝ้าระวังการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมและตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้สูญเสียคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของตน และช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ เพื่อสร้างการรับรู้สาธารณะในการร่วมกันกำหนดทิศทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ในระดับท้องถิ่นอย่างเหมาะสมในอนาคต

กิจกรรมการจัดนิทรรศการภายในชุมชน ลักษณะกิจกรรมเป็นการนำเรื่องราวต่างๆ ที่สำคัญของชุมชนมาจัดแสดงนิทรรศการให้คนในชุมชนได้รับรู้เรื่องราว ชာบซึ้ง และเห็นคุณค่าความสำคัญของชุมชนและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยสิ่งที่สามารถนำมาจัดแสดงนิทรรศการ ได้แก่ ภาพถ่ายของชุมชนเมื่อครั้งในอดีต ภาพวาดและภาพถ่ายเกี่ยวกับผู้คน วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมของชุมชน ฝีมือของศิลปินหรือคนในชุมชนเอง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้คนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนหรือคนรุ่นหลังได้มีโอกาสเข้าใจในความเป็นมา และความสำคัญของพื้นที่ที่ตนเองและครอบครัวตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ เกิดความประทับใจ รัก และหวงแหนชุมชนของตนมากขึ้น อันจะนำไปสู่การร่วมมือกันของคนในชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

กิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ลักษณะกิจกรรมเป็นการนำเรื่องราวและความหมายของสิ่งที่ได้ดำเนินการและคาดว่าจะดำเนินการภายในชุมชนหรือในย่านสำคัญต่างๆ ในพื้นที่เมืองเก่ามาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สังคม คนในย่าน หรือคนในชุมชนนั้นๆ ได้รับรู้ และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อขยายกระบวนการมีส่วนร่วมออกสู่วงสังคมที่กว้างออกไป ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างคนในชุมชน ด้วยการมีช่องทางการสื่อสารระหว่างกันมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันคนในเมืองได้สูญเสียลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติพี่น้อง หรือความใกล้ชิดในชุมชนจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย (Modernization) ที่เข้ามา ลักษณะของกิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การทำเอกสารเผยแพร่ จัดหมายข่าวชุมชน (Community News) การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเสียงตามสายหรือวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น การเผยแพร่ผ่านทางเคเบิลทีวีและเว็บไซต์ของชุมชน เป็นต้น กิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ดังกล่าวทางชุมชน หรือผู้ที่จัดกิจกรรมนี้ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและกระตุ้นให้คนในชุมชนและในสังคมเมืองได้เห็นคุณค่าของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ที่เกิดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ในที่สุดจะพัฒนาไปสู่ความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายชุมชนเมืองได้ในอนาคต

๒.๓.๙ กิจกรรมการจัดทำศูนย์เรียนรู้ หรือศูนย์ข้อมูลภายในย่านหรือชุมชนในเขตเมืองเก่า

ลักษณะกิจกรรมเป็นการจัดหาสถานที่ภายในชุมชน ซึ่งอาจเป็นอาคารหรือเป็นบ้านเรือนของคนในชุมชนที่ยินดีสนับสนุนสถานที่ โดยการนำมาจัดสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้หรือศูนย์ข้อมูลประจำชุมชนหรือย่าน^{๒๓} เพื่อเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน จัดแสดงผลงาน และจัดกิจกรรมต่างๆ รวมถึงเป็นสถานที่ที่ให้คนในชุมชนมาพบปะพูดคุย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน และเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลความรู้ให้กับคนในชุมชน เยาวชน นักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไป ทั้งนี้การสร้างศูนย์ดังกล่าวผู้จัดตั้งอาจเป็นหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่เข้ามาให้การสนับสนุน แต่การดำเนินการภายในศูนย์ควรให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ และสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดให้มีขึ้นในชุมชนร่วมกัน

ก. กิจกรรมระดับเมือง (Urban Activities)

กิจกรรมระดับเมือง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในพื้นที่เขตเมืองเก่า โดยมีขอบเขตพื้นที่หรือบริเวณการจัดกิจกรรมกว้างออกไปมากกว่าระดับพื้นที่ย่อย หรือกระจายอยู่ตามพื้นที่ส่วนต่างๆ ของเมือง แล้วมีการเชื่อมโยงกิจกรรมถึงกัน กลุ่มคนเป้าหมายในการจัดกิจกรรมมีความหลากหลายไม่จำกัดว่าเป็นกลุ่มคนกลุ่มใด อาจมีทั้งกลุ่มผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมืองเก่า พื้นที่นอกเขตเมืองเก่า นักท่องเที่ยว หรือกลุ่มคนทั่วไปที่สนใจ โดยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นได้ ทั้งนี้ผู้จัดต้องการเน้นผลสัมฤทธิ์จากการจัดกิจกรรมในระดับที่กว้าง นอกเหนือจากจุดประสงค์หลักของการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาเมืองเก่าของผู้คนในเขตเมืองเก่าร่วมกันแล้ว ยังมีจุดประสงค์ที่มิเน้นอื่นร่วมด้วย เช่น เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาเศรษฐกิจของเมือง และเพื่อต้องการให้เมืองของตนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น^{๒๔}

ลักษณะของกิจกรรม : การจัดกิจกรรมในระดับเมืองนั้นผู้จัดกิจกรรมส่วนใหญ่มักเป็นหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลพื้นที่ซึ่งมีเมืองเก่า ตั้งอยู่ในที่นี้คือ เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล โดยอาจประสานความร่วมมือและขอการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด และหน่วยงานราชการจากส่วนกลาง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

^{๒๓} ธงชัย สมบูรณ์, กิจกรรมการจัดทำศูนย์เรียนรู้ หรือศูนย์ข้อมูลภายในย่านหรือชุมชนในเขตเมืองเก่า, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๓๙.

^{๒๔} ธงชัย สมบูรณ์, กิจกรรมระดับเมือง (Urban Activities), (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๔๐.

กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมถึงองค์กรธุรกิจภาคเอกชนที่ให้ความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility; CSR) ซึ่งปัจจุบันกำลังเป็นกระแสที่นิยมทำกัน เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทขายวัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง สมาคมผู้ประกอบการโรงแรม และภัตตาคาร เป็นต้น ทั้งนี้ ลักษณะของกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าที่จัดขึ้นจะต้องมีเนื้อหาหรือประเด็นสำคัญของการจัดงานที่ชัดเจน รวมทั้งสอดคล้องกับเอกลักษณ์หรือความเป็นเมืองเก่าของพื้นที่นั้นๆ โดยมีประเด็นสำคัญที่ผู้จัดควรนำมาพิจารณาเพื่อใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมให้กับเมือง คือ ทรัพยากรที่มีอยู่ในเมืองนั้นๆ ทั้งที่เป็นมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่

๑) ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการสร้างเมือง หรือที่เรียกว่า “ปุมเมือง”•

๒) องค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญที่มีอยู่ในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของเมือง ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำและลำน้ำ สายสำคัญ กำแพงเมือง คูเมือง บ่อนปรการ แหล่งโบราณสถาน ศาสนสถาน วัด วัง อาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมโดดเด่น อาคารบ้านเรือนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียง ย่านการค้าเก่าแก่ และบริเวณที่มีแหล่งศิลปกรรมสำคัญๆ อยู่ในเมือง เป็นต้น• ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญของเมือง ได้แก่ กลุ่มคน/กลุ่มเชื้อชาติ รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตดั้งเดิม ภาษา การแต่งกาย อาหาร

ตัวอย่างกิจกรรม : ในที่นี้เป็นตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจและบางกิจกรรมเป็นที่นิยมจัดกันในพื้นที่เมืองเก่าต่างๆ ของประเทศไทย ได้แก่

๑. กิจกรรมการไหว้พระ ๙ วัด

การไหว้พระเป็นกิจกรรมที่ การแสดงออกถึงความศรัทธาและความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน เพื่อความเป็นสิริมงคลและความก้าวหน้าในชีวิต อีกทั้งยังมีความเชื่อว่า หากขอพรอันใดแล้วอานิสงส์ของการไหว้พระจะดลบันดาลให้สมประสงค์ตามที่ขอนั้น คติการไหว้พระ ๙ วัด จึงมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับพุทธศาสนิกชน นอกจากนี้ เลข ๙ ยังพ้องกับคำว่า “ก้าว” หมายถึง ความก้าวหน้า เพิ่มพูนทั้งความมั่นคงของชีวิต ทรัพย์สิน ชื่อเสียง และเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป

ในพื้นที่เขตเมืองเก่าหลายแห่งมักมีวัดหรือศาสนสถานจำนวนมากตั้งอยู่ โดยเฉพาะวัดที่มีความสำคัญ เก่าแก่ และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คน จำนวนมากนับถือกัน การส่งเสริมการอนุรักษ์เมืองเก่าสามารถนำมาพัฒนาวัฒนธรรมประเภทนี้มาเป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมได้ และยังสามารถขยายผลไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่น่ารายได้มาสู่คนในพื้นที่เมืองนั้นๆ ได้อีกด้วย ปัจจุบันมีเมืองหลายแห่งนิยมทำกิจกรรมในรูปแบบนี้ ไม่จำเป็นต้องเฉพาะพื้นที่ที่เป็นเมืองเก่าเท่านั้น ตัวอย่างการจัดกิจกรรมไหว้พระ ๙ วัด ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ได้แก่ การไหว้พระ ๙

วัด ในเขตเมืองเก่า น่าน และในเขตเมืองเก่า เชียงใหม่ การทำบุญไหว้พระ ๙ วัด พระอารามหลวง รอบเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น

๒. กิจกรรมการจัดประกวดภาพถ่าย ภาพวาด คำขวัญ ตราสัญลักษณ์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่า

ลักษณะกิจกรรมเป็นการจัดประกวด ไม่ว่าจะ เป็น ภาพวาด ภาพถ่าย ตราสัญลักษณ์ (Logo) คำขวัญ สโลแกน เรียงความ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง เว็บไซต์ (Web site) पोสเตอร์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเมืองเก่าหรือพื้นที่ส่วนต่างๆ ในเขตเมืองเก่า ในเรื่องราว แง่มุม หรือมุมมอง ต่างๆ เช่น สิ่งที่แสดงหรือบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิต และความเป็นเมืองเก่า ทั้งในยุคปัจจุบันหรือย้อนรอยอดีต เป็นต้น ทั้งนี้ เรื่องราวหรือประเด็นของการประกวดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัด กิจกรรม ส่วนกลุ่มคนเป้าหมายของการจัดกิจกรรม มีทั้งกลุ่มคนเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม หรือกลุ่มคน เป้าหมายที่ความหลากหลาย ทั้งเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา และบุคคลอื่นๆ ทั่วไป โดยมีเงินรางวัล เกียรติบัตร โล่ หรืออื่นๆ มอบให้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม^{๒๕}

การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ นอกจากมีจุดประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟู เมืองเก่าแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมและพัฒนาแนวคิด ทักษะฝีมือ สำหรับผู้สนใจในกิจกรรมเหล่านี้ให้มี ประสบการณ์และความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น รวมทั้งผลงานที่ได้จากการประกวดดังกล่าวผู้จัดยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับเมืองนั้นๆ เพื่อสื่อสารต่อสาธารณชน ทั่วไป

๓. กิจกรรมการประกวดออกแบบพื้นที่ย่าน หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองเก่า

ลักษณะกิจกรรมเป็นการจัดประกวดการออกแบบพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองเก่า ซึ่งผู้จัดได้มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการออกแบบประกวด เช่น พื้นที่ย่านอาคารเก่า ย่านการค้าเก่า พื้นที่โดยรอบศาสนสถานหรือสถานที่สำคัญของเมือง และพื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง เป็นต้น โดยผู้จัดอาจให้ผู้เข้าประกวดสามารถออกแบบพื้นที่ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตน หรือมีการกำหนดความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของการออกแบบพื้นที่ไว้ให้ เช่น เพื่อประโยชน์ใช้สอย สูงสุด เพื่อความสวยงามและและความยั่งยืน เพื่อการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เป็น เอกลักษณ์ของย่านพื้นที่นั้นๆ เป็นต้น โดยมีเงินรางวัล เกียรติบัตร โล่ หรืออื่นๆ มอบให้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ ผู้จัดกิจกรรมสามารถนำแบบที่ผ่านการประกวด แล้ว ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงย่านพื้นที่ส่วนดังกล่าวของเมือง เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาเมือง ได้จริงในทางปฏิบัติ

^{๒๕} ธงชัย สมบูรณ์, กิจกรรมการจัดประกวดภาพถ่าย ภาพวาด คำขวัญ ตราสัญลักษณ์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่า, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๔๑.

๔. กิจกรรมการทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเก่า

ลักษณะกิจกรรมเป็นการระดมผู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเมืองเก่า ไม่ว่าจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมืองเก่า ผู้เช่าผู้แก่ ผู้รู้ และปราชญ์ท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมกันจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของเมือง (Cultural Heritage Atlas) โดยผู้จัดต้องจัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสมให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมาพบปะพูดคุย และร่วมกันให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่า การเก็บรวบรวมข้อมูลนอกจากเป็นข้อมูลจากการบอกเล่าของบุคคลต่างๆ แล้ว ยังรวมถึงการรวบรวมรูปภาพเก่าๆ อุปกรณ์สิ่งของ เครื่องใช้ บ้านทึก เอกสาร และหลักฐานสำคัญต่างๆ ที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองเก่า ตลอดจนการออกไปเก็บข้อมูลและภาพถ่ายในสถานที่จริงในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของเมือง จากนั้นนำมาเรียบเรียงและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสื่อความหมายถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่า และเพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญให้กับผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่าเยาวชน และคนรุ่นหลัง ได้มีข้อมูลที่ถูกต้องในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่า

ในกระบวนการจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวต้องใช้เวลาในการทำค่อนข้างมาก ต้องมีการประชุมหลายครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่างๆ ร่วมกันอย่างละเอียด ผู้จัดกิจกรรมจำเป็นต้องจัดเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้ให้พร้อม รวมทั้งรูปแบบการระดมความคิดเห็นที่มีความน่าสนใจ ดึงดูดผู้คนให้เข้าร่วมประชุมและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี ภายหลังจากจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าแล้วเสร็จ ผู้จัดอาจนำข้อมูลที่ได้จากแผนที่ดังกล่าวมาจัดทำเป็นป้ายสื่อความหมาย (Interpretation sign) ติดตามสถานที่ที่เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของเมือง เพื่อเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่^{๒๖}

๕. กิจกรรมการเดินเท้า ปั่นจักรยาน นั่งรถราง รถสามล้อ รถม้า หรือ ชีซัง ชมเมืองเก่า

ลักษณะกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ผู้จัดต้องการนำเสนอและสื่อความหมายถึงคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในพื้นที่ส่วนต่างๆ ในเขตเมืองเก่า ให้เป็นที่รับรู้และรู้จักของคนในเขตเมืองเก่า บุคคลทั่วไป และนักท่องเที่ยว โดยผ่านกิจกรรมการเดินทางด้วยยานพาหนะในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับเมืองนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็น การเดินเท้า การขี่จักรยาน การนั่งรถราง รถสามล้อ รถม้า หรือการชีซัง โดยผู้จัดกิจกรรมต้องจัดหาอุปกรณ์ที่สนับสนุนการเดินทางไว้บริการแก่ผู้สนใจเรียนรู้ เช่น ข้อมูลและแผนที่แนะนำเส้นทางการชมเมืองเก่า บริการจักรยาน รถราง รถม้า รถสามล้อ และช้าง รวมถึงผู้ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ หรือมัคคุเทศก์ นอกจากนี้ผู้จัดควร

^{๒๖} ธงชัย สมบูรณ์, กิจกรรมการทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเก่า, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๔๒.

ต้องมีการอบรมผู้ประกอบการถือสามล้อ รถราง รถม้า และควาญช้าง ในเรื่องราวความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในเส้นทางชมเมือง และมารยาทในการพูดคุย เพื่อที่จะได้มีความรู้ที่ดีไปบรรยายให้แก่ผู้ ที่สนใจและนักท่องเที่ยว

กิจกรรมในลักษณะดังกล่าวนอกจากเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้วิถีชีวิตและ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม รณรงค์ลดการใช้พลังงานในการเดินทาง ลดภาวะโลกร้อน รวมไปถึงเป็นการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าวให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

๖. กิจกรรมถนนสายวัฒนธรรม หรือถนนคนเดิน

ลักษณะกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่นำพื้นที่ว่าง หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองที่มีความ สำคัญมาใช้จัดกิจกรรม เช่น บริเวณย่านการค้าเก่า บริเวณที่มีกลุ่มอาคารรูปทรงทางสถาปัตยกรรมที่ โดดเด่นและเก่าแก่ และบริเวณถนนสายสำคัญของเมือง เป็นต้น โดยนำกิจกรรมการแสดงทาง ศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ของผู้คน วิถีชีวิตชุมชน ความเป็นมา และความเป็น เอกลักษณะของ เมืองเก่า มาจัดแสดงให้ผู้คนในเมืองและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเห็น สัมผัสวิถีชีวิต แบบดั้งเดิม และรับรู้เรื่องราวที่สำคัญเกี่ยวกับเมืองนั้นๆ รวมถึงร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของ ท้องถิ่น กิจกรรมที่นิยมนำมาจัดแสดง ได้แก่ การละเล่นต่างๆ การฟ้อนรำ การขับร้องเพลงพื้นบ้าน การบรรเลงเพลงจากเครื่องดนตรีพื้นเมือง การแต่งกาย อาหารการกิน และงานแสดงศิลปะพื้นเมือง ของท้องถิ่นต่างๆ ตลอดจนการนำผลิตภัณฑ์และสินค้าพื้นเมืองจากชุมชนต่างๆ มาจัดแสดงและ จำหน่ายในงาน เพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน^{๒๗}

ปัจจุบันการจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวกำลังเป็นที่นิยมทำกันในพื้นที่เมืองต่างๆ และมี รูปแบบที่แตกต่างกันออกไป สิ่งสำคัญที่ผู้จัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงและพยายามรักษาให้คงอยู่ คือ การส่งเสริมและเผยแพร่สิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นให้คนทั่วไปและคนรุ่นหลังได้ รับรู้ ซึ่งควรเป็นจุดประสงค์หลักของการจัดกิจกรรม และเพื่อให้การจัดกิจกรรมมีลักษณะที่แตกต่าง ไปจากการจัดตลาดนัดเพื่อค้าขายสินค้า การจัดงานควรมีการจัดแบ่งพื้นที่หรือโซนของการจัด กิจกรรมต่างๆ ไว้เป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจนไม่ปะปนกัน โดยเฉพาะพื้นที่จำหน่ายอาหารและสินค้า ที่สำคัญสินค้าที่นำมาจำหน่ายในงาน ไม่ควรเป็นสินค้าที่มีขายทั่วไปตามตลาดนัด แต่ควรเป็นสินค้า พื้นเมืองหรือสินค้าที่ผลิตขึ้นในชุมชนต่างๆ ส่วนระยะเวลาในการจัดงานขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของ แต่ละท้องถิ่นและโอกาสในการจัดงาน เช่น

๑. การจัดกิจกรรม “ถนนคนเดินเชียงคาน” จังหวัดเลย

๒. การจัดกิจกรรม “ถนนคนเดินย่านเมืองเก่า บ้านสิงห์ท่า” ในเขตเทศบาลเมือง ยโสธร

๓. การจัดกิจกรรมย้อนรอยอดีตเมืองเก่าภูเก็ต ณ บริเวณถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต

^{๒๗} ธงชัย สมบูรณ์, กิจกรรมถนนสายวัฒนธรรม หรือถนนคนเดิน, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๔๓.

๗. กิจกรรมการจัดเสวนา สัมมนา เวทีสาธารณะ ประชุม หรือนิทรรศการเคลื่อนที่

ลักษณะกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เชิญบุคคลผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือปราชญ์ท้องถิ่น มาร่วมสนทนา พูดคุย หรือเล่าประสบการณ์และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเมืองเก่าในประเด็นหัวข้อต่างๆ เช่น เรื่องราวความเป็นมาของชุมชน ย่าน หรือสถานที่สำคัญต่างๆ ภายในเมือง ความรักความผูกพันของผู้คนในเมืองเมื่อครั้งอดีต เป็นต้น เพื่อเป็นการแบ่งปัน เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจร่วมกัน รวมถึงการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาเมืองในด้านต่างๆ อย่างมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางในการพัฒนาเมือง และการอยู่อาศัยร่วมกันของคนในเมืองเก่าแบบบูรณาการ ตลอดจนสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของชุมชนที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษาเอกลักษณ์ของพื้นที่ชุมชน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในย่านเมืองเก่า สำหรับสถานที่จัดกิจกรรมขึ้นอยู่กับจำนวนคน และกลุ่มคนเป้าหมายที่ผู้จัดต้องการให้มาเข้าร่วมกิจกรรม อาจเป็นสถานที่ภายในชุมชน ลานวัด โรงเรียน สวนสาธารณะ หอประชุม และพื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง ก็ได้

นอกจากการจัดเวทีเพื่อพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ แล้ว ผู้จัดสามารถนำเอาข้อมูล อุปกรณ์ เครื่องมือ ภาพถ่ายเก่า หรือภาพเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการจัดงาน มาจัดแสดง เป็นนิทรรศการประกอบการพูดคุย เพื่อสร้างสีสัน ความน่าสนใจ และเสริมสร้างความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็ได้^{๒๘}

๘. กิจกรรมการจัดงานเทศกาลหรืองานประเพณีที่สำคัญของเมือง

ลักษณะกิจกรรมเป็นการนำเอากิจกรรมในงานเทศกาลหรืองานประเพณีสำคัญที่มักทำกันภายในชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา นำมายกระดับและจัดให้เป็นกิจกรรมหลักที่มีความสำคัญของเมืองหรือของจังหวัด ตัวอย่างของการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ เช่น งานมาฆปุณณิภาวัน อัมภิมุขประเพณี จังหวัดปราจีนบุรี งานประเพณีอัฐมหาราชดำเนิน จังหวัดเพชรบูรณ์ งานลอยกระทงสายกบแก้ว จังหวัดสมุทรสงคราม งานประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก จังหวัดยโสธร งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และงานเทศกาลดอกคำฝอย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น

การจัดกิจกรรมดังกล่าว ผู้จัดมักยกระดับการจัดงานให้เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ และจัดเพียงปีละ ๑ ครั้ง โดยมีช่วงเวลาของการจัดงานที่แน่นอนเหมือนกันใน ทุกปี สถานที่จัดกิจกรรมก็ต้องมีความสำคัญ หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ รวมถึงมีพื้นที่มากพอที่สามารถรองรับการจัด

^{๒๘} ธงชัย สมบูรณ์, กิจกรรมการจัดเสวนา สัมมนา เวทีสาธารณะ ประชุม หรือนิทรรศการเคลื่อนที่, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙, หน้า ๑๔๔.

งานและรองรับผู้คนจำนวนมากที่มาร่วมงานได้ การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ผู้จัดต้องให้ความสำคัญสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อให้การจัดงาน เป็นที่รับรู้และรู้จักของคนทั่วไปในวงกว้าง

๙. กิจกรรมการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เมืองเก่า

ลักษณะกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เมืองเก่าได้มีส่วนร่วมกันในการจัดการสภาพแวดล้อมของเมือง เพื่อให้เป็นเมืองที่สวยงาม (Beautified City) น่าอยู่ ปลอดภัย โลกร้อน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงสร้างความน่าสนใจในการดึงดูดผู้คนให้เข้ามาเยี่ยมเยือนและสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่เมืองเก่า กิจกรรมในการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของเมืองอาจมีได้ทั้ง การทำความสะอาดพื้นที่ส่วนต่างๆ ของเมือง การรณรงค์ตกแต่งและจัดหน้าบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การเพิ่มพื้นที่สีเขียวด้วยการปลูกต้นไม้ประจำถิ่น และการจัดระเบียบป้ายโฆษณาในพื้นที่ส่วนที่สำคัญของเมือง เป็นต้น สำหรับสถานที่ที่ใช้ทำกิจกรรมสามารถทำได้ในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของเมืองเก่า ไม่ว่าจะเป็น แม่น้ำ คู คลอง แหล่งน้ำต่างๆ หาดทราย ชายทะเล พื้นที่สองข้างทางถนน เกาะกลางถนน ทางเท้า พื้นที่ว่างสาธารณะ พื้นที่โดยรอบสถานที่ราชการ ศาสนสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ และสถานที่สำคัญต่างๆ รวมถึงบริเวณหน้าบ้านและตัวอาคารบ้านเรือนของประชาชนในพื้นที่เมืองเก่า

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

การอนุรักษ์โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย^{๒๙}

๒.๔.๑ ความหมายประเภทคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคำนิยามหรือความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมโดยยูเนสโกได้ให้ความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันและมรดกทางวัฒนธรรมนี้ยังสามารถสื่อถึงเอกลักษณ์ของชนชาตินั้นๆ ได้อีกด้วย มรดกทางวัฒนธรรมแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือเป็นสิ่งที่จับต้องได้ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้นและมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ได้แก่ภาษา ศาสนา วรรณกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี เป็นต้น ซึ่งความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมมีหลักเกณฑ์สากล

^{๒๙} วิฑูรย์ เหลียงรุ่งเรือง, การอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม: โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๐, หน้า ๗๗

ในการประเมินระดับคุณค่าและความสำคัญแบ่งออกได้เป็น ๒ คุณค่าใหญ่ๆได้แก่ คุณค่าทางวัฒนธรรม และคุณค่าทางสังคม และเศรษฐกิจ คุณค่าทางวัฒนธรรมมุ่งให้ความสำคัญกับตัวมรดกทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติในแต่ละพื้นที่ที่ต่างกันไปประกอบด้วย ประเพณีศาสนาความเชื่อการเมืองและลักษณะของสิ่งนั้นตามอายุทางประวัติศาสตร์ ของชนชาตินั้นๆ รวมทั้งศิลปะเทคนิคที่บ่งบอกถึงการออกแบบหรือเทคนิคการก่อสร้างสิ่งต่างๆและความหายากของสิ่งก่อสร้างอาจบ่งบอกถึงศิลปะนิยมหรือช่วงเวลาการก่อสร้างได้ คุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจมุ่งสนใจด้านคุณค่าการใช้สอยตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจโดยจะประกอบด้วยคุณค่าทางเศรษฐกิจ (การเกิดรายได้จากมรดกวัฒนธรรม) คุณค่าทางการใช้สอย (การใช้งานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน) คุณค่าทางการศึกษาคุณค่าทางสังคม (ยังคงทำกิจกรรมหรือสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เช่นการเข้าร่วมประเพณีเก่าแก่)และคุณค่าทางการเมือง (เหตุการณ์ต่างๆทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแสดงถึงการเป็นชนชาติ)

จากที่กล่าวถึงในขั้นต้นถึงความหมายประเภทคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมสรุปได้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรรักษาไว้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษของชนชาตินั้นๆได้สร้างขึ้นและยังคงอยู่ถึงปัจจุบันซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมมีทั้งมรดกที่เป็นวัตถุหรือสิ่งที่จับต้องได้และมรดกที่ไม่ใช่วัตถุหรือจับต้องไม่ได้โดยมรดกทางวัฒนธรรมมีคุณค่าและความสำคัญในแต่ละชนชาติไม่ต่างกันแสดงถึงประวัติศาสตร์ และรากเหง้าเป็นสิ่งที่คนรุ่นหลังลูกหลานควรที่อนุรักษ์หรือธำรงมรดกนี้ใหม่

๒.๔.๒ การอนุรักษ์หรือการธำรงมรดกวัฒนธรรม

จากที่กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมแล้วผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรที่จะศึกษาถึงค่านิยมความสำคัญของการอนุรักษ์และหลักการในการอนุรักษ์หรือธำรงวัฒนธรรมไว้^{๓๐}

การอนุรักษ์หรือธำรงมรดกทางวัฒนธรรมคือการที่คนรุ่นหลังตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นโดยการอนุรักษ์นั้นจะทำในเชิงปฏิบัติคือการดูแลรักษาและการสืบสวนวัฒนธรรมนั้นๆไม่ให้หายไปซึ่งการอนุรักษ์หรือการธำรงวัฒนธรรมเป็นเหมือนเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดการหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของตนก่อให้เกิดเป็นความรักและความผูกพันรวมทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีอีกด้วยซึ่งความสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระราชดำริโดยสรุปว่าการอนุรักษ์มรดกของชาติต้องกระทำเพื่อรักษาเกียรติของภูมิของชาติและเพื่อเป็นประโยชน์ แก่การศึกษาในทางศิลปวัฒนธรรม ทำให้คนในชาติได้รู้จักรากเหง้าและเอกลักษณ์ความเป็นชาติของตนทำให้เกิดความภูมิใจซึ่งนำไปสู่ความคิดในการช่วยปกป้องรักษาชาติของตนไว้ โดยมีหลักการหรือข้อควรปฏิบัติในการอนุรักษ์หรือธำรงมรดกทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านกลุ่มคนที่มีจำนวนไม่มากนักหรือหมู่บ้านชุมชนสามารถที่จะทำได้ นั้นประกอบด้วยการสะสมซึ่งสามารถทำได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโบราณวัตถุวรรณกรรม ประเพณีศิลปศิลปกรรมและคุณธรรมต่างๆ เป็นต้น เพื่อเป็นมรดกสืบต่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้

^{๓๐} ยุทธนา พยุงค์, การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๐, หน้า ๖๕.

ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาตินั้นๆรวมทั้งการสืบต่อทางวัฒนธรรมของชนชาติเฉพาะของตน เช่นการเข้าร่วมประเพณีเก่าแก่ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาและยังคงมีอยู่ในปัจจุบันและการปรับปรุงและเผยแพร่วัฒนธรรมซึ่งการปรับปรุงนี้คือการปรับให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความสะดวกแก่ผู้สืบทอดหรือ ผู้ปฏิบัติสืบทอดแต่ไม่ได้หมายความว่าเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นให้เกิดความแตกต่างจากเก่า โดยสิ้นเชิงเลย

โดยสรุปการอนุรักษ์หรือการดำรงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่คนรุ่นหลังควรที่จะใส่ใจหรือตระหนักถึงให้มากเพราะมรดกทางวัฒนธรรมจะสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาตินั้นๆและยังก่อให้เกิดความผูกพันกันหรือความรักในชาติของตนส่งผลไปถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการคงอยู่ของชาตินั้นๆ ซึ่งหลักการที่สามารถทำได้คือ การสะสมและการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบไปด้วยดังนี้คือ

๒.๕.๑ นิยามของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ ะสี กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านเรียกชื่อต่างกัน แต่มีความหมายเดียวกัน และเป็นแนวคิดคิดที่มีการหยิบยกขึ้นมาอย่างจริงจังมากกว่า ๒๐ ปี โดยประมาณซึ่งกลุ่มพัฒนาองค์การเอกชนที่ทำงานในระดับหมู่บ้านเป็นกลุ่มแรกที่เริ่มรื้อฟื้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้เพื่อนามาเชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาที่พวกเขารับผิดชอบอยู่ก่อนหน้าที่จะศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจังนั้นได้มีการศึกษาเรื่องราวของเรื่องนี้แต่เรียกชื่อว่าการศึกษาวรรณกรรมชุมชนหรือการพึ่งพาตนเองของชาวบ้านทำให้ประเด็นสำคัญในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงไม่ได้นำมาใช้โดยตรงในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆทั้งนี้ความสนใจเริ่มนี้จึงเป็นเพียงการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักในภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น^{๓๑}

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนได้ซึ่งภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรจรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่กับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุลอีกทั้งยังเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิมเพื่อเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยดังนั้นภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่ต่อท้องถิ่นและผู้คนเท่านั้นแต่ยังเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย^{๓๒}

^{๓๑} ประเวศ ะสี, แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),๒๕๕๙, หน้า ๕๕.

^{๓๒} กรมส่งเสริมการเกษตร, การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),๒๕๕๙, หน้า ๖๕.

ชยันต์ วรรณนะภูมิ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ระบบความรู้พื้นบ้านว่าหมายถึงความคิดความเข้าใจทัศนคติที่ได้พัฒนาก่อนก่อรูปขึ้นมาโดยชาวบ้านเพื่อที่จะสามารถนำเอามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับความคิดหรือระบบคิดเชิงปฏิบัติ (Practical Thought) มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อปรุงอาหารการสร้างบ้าน การรักษาพยาบาลหรือการจัดสรรบทบาททางสังคม และการจัดความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบความรู้พื้นบ้านจะดีหรือจะมีประสิทธิภาพอย่างไรจะต้องวัดกันที่ว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใดวิธีการศึกษาระบบความรู้พื้นบ้านจำแนกออกเป็น ๔ ประเภท คือ^{๓๓}

๑) การสร้างระบบการจำแนกสรรพสิ่งเป็นวิธีการที่กลุ่มชาติพันธุ์หรือคนในสังคมกลุ่มหนึ่งจัดระบบปรากฏการณ์หรือจัดสรรพลังต่างๆในโลกของความเป็นจริงที่อยู่ล้อมรอบตัวเขาเอง ความเชื่อหรือฐานคติเบื้องต้นของแนวทางการศึกษาที่เรียกว่า “วิทยาศาสตร์ชาติพันธุ์” (Ethno Science)

๒) วิธีการศึกษาระบบคิดพื้นบ้าน (Indigenous Conceptual System) เป็นวิธีการที่ไม่ได้ศึกษาเพียงการจำแนกประเภทแบบที่เรียกว่าเอธโนไซ (Ethno Science) เพียงเท่านั้นการศึกษาระบบพื้นบ้านเป็นการศึกษาระบบคิดซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจกับประสบการณ์ของมนุษย์เช่นแทนที่จะศึกษาแต่เพียงว่าระบบหรือชาวบ้านมีวิถีจำแนกพืชและสัตว์หรือชีววิทยารอบตัวเกษตรทั้งหมดว่าระบบเกษตรของชนกลุ่มนั้นเขามีความเข้าใจระบบทั้งหมดอย่างไรศึกษาระบบคิดกระบวนการของระบบ และเป็นการศึกษาอย่างมีการเคลื่อนไหวอย่างไรก็ตามการศึกษาระบบคิดพื้นบ้านนี้ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาทัศนะของคนในระบอบนิเวศหรือคนในชุมชนโดยให้ความสนใจต่อวิธีการที่ชนกลุ่มนั้นหรือกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในสังคมตีความและความหมายต่อระบบหรือที่เราเรียกว่าประสบการณ์ของมนุษย์กิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการเกษตรการแพทย์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมว่าคนในสังคมให้ความหมายและให้ความสำคัญอย่างไร เช่นระบบคิดพื้นบ้านเกี่ยวกับรักษาพยาบาลโดยศึกษาว่าชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับโรคต่างๆได้อย่างไร เช่น โรคของอาการซึ่งเกิดจากการปวดท้องคำว่าเจ็บท้องความจริง คำว่าเจ็บท้อง เป็นภาษาคำเมืองมากกว่าไทยกลาง แทนความหมายคำว่าปวดท้อง ในภาษาเหนือ จึงใช้คำว่าเจ็บท้องซึ่งเป็นการสื่อความหมายให้เห็นความหมายของอาการโรค อันเป็นวิธีการที่ชาวบ้านอาศัยความโดยอาศัยความเข้าใจในลักษณะที่เป็นสามัญสำนึกจะนำไปสู่วิธีการรักษาพยาบาลหรือการแก้ปัญหาดังกล่าวขึ้นมา

๓) การศึกษาระบบคุณค่าของพื้นบ้าน (Local Value System) มีความหมายเหมือนกับว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวิธีการศึกษาที่ต่างไปจากการศึกษาระบบคิดการศึกษาระบบคุณค่าหรือระบบภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นการศึกษาว่าคนไหนสังคมมองเห็นหรือให้คุณค่าต่อความสัมพันธ์ของเขากับคนอื่นในสังคมอย่างไรและระหว่างเขากับโลกที่เขาอาศัยอย่างไรบ้างรวมถึงความรู้พื้นบ้านซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติต่อกันและกันภูมิปัญญา

^{๓๓} ชยันต์ วรรณนะภูมิ, รูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๙, หน้า ๕.

ชาวบ้านมีลักษณะของศักยภาพของชาวบ้านและชุมชนในการปรับตัวและในการแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต

๔) การศึกษาระบบความรู้พื้นบ้านโดยการศึกษาผ่านการศึกษาลोकทัศน์หรือการศึกษาคอสมโโลยี (Cosmology) การตีความของชาวบ้านอาจจะเรียกว่าเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีความเชื่อพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างไรมีการตีความเกี่ยวกับเรื่องของเวลาเรื่องสถานที่และบุคคล ในสังคมสิ่งที่จะนามาศึกษาก็คือแนวคิดเรื่องของเวลาที่คนในสังคมมีวิธีการและระบบการทำงานให้สัมพันธ์กับเวลาและฤดูกาล และการสังเกตความสัมพันธ์ของกิจกรรมเหล่านี้ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมการตีความและการให้คุณค่าของการเปลี่ยนแปลงในเชิงอายุหรือว่าการเปลี่ยนแปลงจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้ทำให้เข้าใจความหมายของคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของผู้รู้ในชุมชนและเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่มีความรู้และจากสถาบันต่างๆมากมายซึ่งมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยและมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่มีความมีการปฏิบัติโดยผู้คนในชุมชนนั้นซึ่งการศึกษาในระยะแรกๆเป็นเรื่องของวัฒนธรรมในชุมชนเรื่องการพึ่งพาตนเองของชาวบ้านต่อมาได้ศึกษากว้างขึ้นในลักษณะของนักปราชญ์ชาวบ้านดังนั้นภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรได้รับการรื้อฟื้นและเผยแพร่มากขึ้น

๒.๕.๒ ลักษณะและประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

นักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๓ ลักษณะคือ

๑) เป็นความจำเพาะกับท้องถิ่นเนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๓๔}มีการสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆเพราะฉะนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาจากภายนอกโดยที่ไม่อาจนำไปใช้กับท้องถิ่นอื่นๆที่แตกต่างกันได้ แต่ถ้าใช้ได้ก็ไม่ดีมากนัก ๒) มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูงซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีการเชื่อมโยงกันระหว่างชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมมีการพยายามนำเอาธรรมชาติมาอธิบายเป็นรูปธรรมที่สามารถแตะต้องได้เช่นความคิดเรื่องแม่ธรณีแม่คงคาแม่โพสพพระภูมิเจ้าที่ที่ทาให้คนเคารพธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งนั้นและ ๓) มีความเคารพผู้อาวุโสภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญกับประสบการณ์จึงให้ความเคารพผู้อาวุโสเพราะผู้อาวุโสเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาก

ในขณะที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๔ ลักษณะคือ ๑) ความรู้และระบบความรู้ซึ่งภูมิปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นมาชั่วขณะมาในหัวแต่เป็นระบบความรู้ที่ชาวบ้านมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆเป็นระบบความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ฉะนั้นในการศึกษาจะเข้าไปดูว่าชาวบ้านรู้อะไรอย่างเดียวยังไม่พอต้องศึกษาว่าเขาเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆเหล่านั้น

^{๓๔} ประเวศ วะสี, ลักษณะและประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๙, หน้า ๕.

อย่างไร ๒) การสั่งสมความรู้ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมและการกระจายความรู้ซึ่งไม่ได้ลอยอยู่เฉยๆ แต่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ภายในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นการบริการคนอื่นเช่นหมอฟันบ้านสั่งสมความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคนๆหนึ่ง ซึ่งมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ซึ่งเราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนี้เป็นอย่างไรและหมอคนหนึ่งสามารถสร้างหมอคนอื่นต่อมาได้อย่างไร เป็นต้น ๓) การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้มีสถาบันในการถ่ายทอดความรู้โดยตรงแต่กลับมีกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อนซึ่งถ้าเราต้องการเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่นเราต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วย ๔) การสร้างสรรค์การปรับปรุงระบบความรู้ของชาวบ้านไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่ถูกปรับเปลี่ยนตลอดมาโดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเองซึ่งเรายังขาดการศึกษาว่าชาวบ้านปรับเปลี่ยนความรู้และระบบความรู้เพื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

เสรี พงศ์พิศ ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) ลักษณะที่เป็นนามธรรมอันเป็นโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิดแก่เจ็บตาย และคุณค่าความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวันและ ๒) ลักษณะที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับเรื่องเฉพาะด้านต่างๆเช่น การทำมาหากินการเกษตรหัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และด้านอื่นๆ แม้ว่าลักษณะของภูมิปัญญาดังกล่าวข้างต้นจะมีความแตกต่างกันเรื่องของคุณลักษณะแต่พบว่าภูมิปัญญามีคุณสมบัติที่สำคัญที่มีความสอดคล้องกันได้แก่ ๑) เป็นองค์รวม (Holistic) คือ มีบูรณาการกับองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ คือ บุคคล สังคมและธรรมชาติ ๒) ให้ความสำคัญกับดุลยภาพและเอกภาพขององค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้อง๓) มีความเชื่อมโยงกับระบบต่างๆของสังคมทั้งระบบ ๔) มีความหลากหลาย(Diversity) ๕) มีพลวัต (Dynamic) คือมีการเปลี่ยนแปลงและมีความยืดหยุ่นตามสภาพสังคมวัฒนธรรมที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา และ ๖) มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม^{๓๔}

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของภูมิปัญญาสามารถนำไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้ทำให้สามารถแบ่งประเภทของภูมิปัญญาที่จะศึกษาได้โดยสรุปได้ว่า ภูมิปัญญามีสองลักษณะคือลักษณะที่เป็นรูปธรรมได้แก่วัตถุและการกระทำทั้งหลายและอีกอย่างลักษณะหนึ่งที่เป็นนามธรรม คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา รวมทั้งการสร้างความสุขสงบให้กับชีวิตมนุษย์นั่นเองนอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจว่าภูมิปัญญาจะต้องประกอบด้วยกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาและรู้ว่าภูมิปัญญามีลักษณะเป็นการผสมผสานการเรียนรู้จากที่มาจากความรู้ที่หลากหลายโดยไม่ยึดติดอยู่กับความรู้ชนิดใดชนิดหนึ่งอย่างเดียวและการเรียนรู้ต้องมีการกระทำอย่างต่อเนื่องและต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง เข้าสังคม รวมถึงความสามารถในการปรับตัวพร้อมๆ กับมีจุดยืนที่หนักแน่นมั่นคงในทางที่ติงามและถูกต้องจากการกล่าวข้างต้นการทำความเข้าใจกับลักษณะของภูมิปัญญาช่วยให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถเลือกลักษณะภูมิปัญญาที่อยู่ในประเภทเดียวกันได้อย่างถูกต้องนั่นคือภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรมเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีลักษณะการศึกษา

^{๓๔} เสรี พงศ์พิศ, **ภูมิปัญญาท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๙, หน้า ๕.

แบบเปรียบเทียบระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับภูมิปัญญากลุ่มใหม่ตั้งนั้นการกำหนดฐานในการเปรียบเทียบที่ถูกต้องจะช่วยทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

๒.๕.๓ ภูมิปัญญาความรู้ด้านหัตถกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึง กระบวนการหรือองค์ความรู้ของคนหรือกลุ่มคนในถิ่นใดถิ่นหนึ่งอันเกิดจากการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหรือจากประสบการณ์หรือจากประสบการณ์ที่ผ่านการกลั่นกรองสั่งสมคิดวิเคราะห์และนำมาใช้จนบังเกิดผลโดยอาศัยการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเป็นรากฐานของความรู้ชาวบ้านที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและรูปธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังและในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมนั้นเป็นองค์ความรู้ที่ควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์ไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง

หัตถกรรม ประกอบด้วย สารสำคัญได้แก่ ความหมายและความเป็นมาของหัตถกรรม ลักษณะของหัตถกรรมไทย และประเภทของหัตถกรรมไทย โดยความหมายของหัตถกรรม (Handicraft) หมายถึงการทำด้วยมือเกิดจากการสร้างสรรค์ของชาวบ้านช่างฝีมือช่างในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยมุ่งประโยชน์ใช้สอยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันความรู้ในการสร้างหัตถกรรมมักได้รับการสืบทอดต่อกันมาภายในครอบครัวหรือท้องถิ่นและการสืบทอดต่อเนื่องกันมายาวนานจนมีชื่อเสียงเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเชื่อในท้องถิ่นส่วนความประณีตขึ้นอยู่กับผู้ทำเป็นหลักว่าจะมีจิตใจที่ละเอียดอ่อนเพียงใดจนนำไปสู่การสร้างงานที่มีคุณค่ากลายเป็นศิลปหัตถกรรมที่สวยงามแฝงด้วยสุนทรียภาพ และภูมิปัญญาของผู้สร้างไว้ในงาน คุณค่าของงานหัตถกรรมไทยแต่เดิมไม่ได้ทำเป็นอาชีพผลผลิตที่เกิดขึ้น ดังนี้^{๓๖}

๑) ได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในแง่ต่างๆดังต่อไปนี้ ความผูกพันระหว่างครอบครัวได้แก่ (๑) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว (๒) ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน (๓) อาชีพการทำมาหากิน (๔) อาหารการกินของชาวบ้าน (๕) การแต่งกายและ (๖) ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

๒) ได้ความรู้เกี่ยวกับความผูกพันระหว่างครอบครัวต่างๆ

๓) คติชาวบ้านกับสังคมที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ภูมิปัญญาในงานหัตถกรรมไทยค่านิยมเรื่องความงามลักษณะครอบครัวการศึกษาการสั่งสอนความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปรากฏการณ์ธรรมชาติยารักษาโรคและไสยศาสตร์

ลักษณะของหัตถกรรมไทยเป็นงานที่อาศัยทักษะฝีมือความละเอียด ประณีต และความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการฝึกฝนจึงจะได้ชิ้นงานที่มีคุณค่า ได้กล่าวถึงลักษณะของหัตถกรรมไว้ ๕ ลักษณะดังนี้ ๑) หัตถกรรมไทยเป็นงานที่ทำอยู่ภายในอาคาร

^{๓๖} กิริติ ยศยิ่ง, ภูมิปัญญาความรู้ด้านหัตถกรรม, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙,

ของบ้านเรือนหรือภายนอกอาคารแต่อยู่ใกล้บ้านและอาคารไม่มีลักษณะที่จะเรียกว่าเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ๒) ส่วนใหญ่เป็นงานที่ใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักหวังประโยชน์เพื่อนาส่วนที่เกิดความต้องการไปขายหารายได้พิเศษสำหรับครอบครัว ๓) โดยปกติจะใช้แรงงานของตนเองแต่ก็อาจมีการจ้างแรงงานนอกบ้านแต่เป็นแบบชั่วคราว ๔) วัตถุประสงค์ที่ใช้มักมีอยู่ในภูมิสถานนั้น ๕) กรรมวิธีผลิตเป็นแบบดั้งเดิมตามธรรมชาติจะใช้เครื่องทุ่นแรงน้อยที่สุดหรือไม่ใช้เลย

ประเภทของหัตถกรรมไทย พบว่า หัตถกรรมไทยถือเป็นการเริ่มต้นของมนุษย์ในการใช้ฝีมือภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานหัตถกรรมไทยให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยและสภาพการดำรงชีวิตโดยการถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวจากบรรพบุรุษโดยตรงมีกระบวนการที่เรียบง่ายสามารถนำวัสดุจากท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมสามารถนำไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้ ทำให้เข้าใจการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาที่มีอยู่หลายประเภททำให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งต้องการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมซึ่งถือเป็นงานแขนงหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ๒ กลุ่มคือกลุ่มหัตถกรรมแบบดั้งเดิม ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตโคมบ้านหนองโค้งและกลุ่มกระดาศาบ้านต้นเปา กลุ่มทอผ้า แม่บ้านบ้านสันป่าคำ และกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายของที่ระลึกบ้านป่อสร้างทั้งนี้การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาแนวทางขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมระหว่างกลุ่มดั้งเดิมกับกลุ่มใหม่ซึ่งการศึกษาจะมีความน่าสนใจหลากหลายประเด็นดังที่ได้กล่าวไว้ในคำถามการวิจัย

๒.๕.๔ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเป็นเรื่องของการสืบทอดประสบการณ์ จากอดีตถึงปัจจุบันที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องและไม่ขาดสายเป็นธรรมชาติของชาวบ้านที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์สืบทอดกันมาได้ขาด เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ภายในโดยชาวบ้านเอง^{๓๗} ภูมิปัญญาจึงนับเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งทั้งในลักษณะที่เป็นนามธรรมคือ ประชญาแนวทางในการดำเนินชีวิตและในลักษณะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะด้านเช่นการทอผ้าทอหัตถกรรมและสิ่งอื่นๆซึ่งในสังคมใดที่มีการดำรงอยู่มายาวนานย่อมจะต้องมีภูมิปัญญาด้วยกันทุกสังคมระบบดังกล่าวจะประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๔ ประการ คือ ความรู้ และระบบความรู้ การสั่งสม และการเข้าถึงความรู้ การถ่ายทอดความรู้และระบบความรู้ รวมทั้งการสร้างสรรค์ และปรับปรุงภูมิปัญญา ความรู้นอกจากนี้ชาวบ้านทุกหมู่เหล่าได้ใช้สติปัญญาของตนสั่งสมความรู้และประสบการณ์เพื่อดำรงชีพมาโดยตลอดและย่อมถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการต่างๆที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนาความเชื่อถือผีวางต่างๆรวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐาน ในการถ่ายทอดเรียนรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษในอดีต ถึงลูกหลานในปัจจุบัน

^{๓๗} ญัญญพันธ์ เจริญนันท, การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น), ๒๕๕๙,

สำหรับวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นได้มีนักวิชาการเสนอวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจตัวอย่างเช่น วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตามช่วงวัยออกเป็น ๒ วิธี คือ ๑) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็กโดยใช้กิจกรรมการถ่ายทอดแบบง่ายๆไม่ซับซ้อนและดึงดูดใจ เช่น การเล่านิทานการละเล่น การทนายปริศนา เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีการสร้างนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนาและมุ่งเน้นด้านจริยธรรมเป็นสำคัญและ ๒) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ซึ่งมีวิธีการถ่ายทอดหลายรูปแบบเช่นวิธีการบอกเล่าการสังเกตด้วยตนเองผ่านพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาสามารถนำไปใช้ ในการศึกษาครั้งนี้นี้ทำให้ทราบวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจะแบ่งลักษณะการถ่ายทอดออกเป็น ๒ แบบหลักคือ แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรในอดีตส่วนใหญ่ใช้จารึกในใบลานหรือสมุดข่อยหรือจากภาพวาดที่มีการบันทึกไว้เพื่อผู้ที่สนใจศึกษาเล่าเรียนสืบต่อกันมามาได้วิธีหนึ่ง โดยสามารถนำการแบ่งลักษณะการถ่ายทอดไปหาข้อมูลของภูมิปัญญา

๒.๕.๕ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของไทยในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น มุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีตและสภาพการณ์ในปัจจุบัน^{๓๘}

ก. การอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

ข. การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม

ค. การพัฒนา ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพ ควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ง. การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ

^{๓๘} ทวีศักดิ์ สุททวาทีน, การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น), ๒๕๕๙,

จ. ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนา ภูมิปัญญาของชุมชนต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

ฉ. การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และ แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

ช. การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของ ชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีการ ยกย่องประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่างๆ

๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาถนนวัฒนธรรม

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็น อย่างมาก เมื่อพิจารณาสถิติของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย มีจำนวนมากกว่า ๑๙ ล้านคน ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวนมากกว่า ๖๖ ล้านคน และสร้าง รายได้เป็นมูลค่ามากกว่า ๑.๘ ล้านบาท รายได้เหล่านี้สามารถกระจายไปสู่ประชากรในวงกว้าง รวมทั้งบทบาทในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความเจริญไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อพัฒนาและวางแผนให้ตอบสนองต่อ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว^{๓๙}

โครงการถนนคนเดินได้ก่อประโยชน์ให้กับชุมชนทั้งในแง่เศรษฐกิจสังคมและวิถีชีวิต เพราะการปิดถนนจะทำให้สามารถนำพื้นที่มาสร้างเป็นลานกิจกรรมทางสังคมสร้างรายได้ให้กับ ประชาชนในท้องถิ่นโดยการนำผลิตภัณฑ์ที่ ผลิตได้เองในครัวเรือนมาจำหน่ายสนับสนุนส่งเสริม ภูมิปัญญาของชาวบ้านได้อีกทางหนึ่งขณะเดียวกันให้โอกาสชุมชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมต่อการพัฒนา ทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม ประกอบไปด้วย

๑. ถนนสายวัฒนธรรมกาดกองเก่า - กาดพระนอน จังหวัดแพร่

อยากลองเที่ยวชมเลือกซื้อสินค้าพื้นเมือง และชิมของกินท้องถิ่นอร่อย ๆ ของคนเมืองแพร่ ขอแนะนำให้ลองไปเดินเล่นกันที่ถนนสายวัฒนธรรมกาดกองเก่า กาดพระนอน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณถนน คำลือและ ถนนพระนอน ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เป็นถนนสายเล็ก ๆ ที่ถือกำเนิด เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเอง และยังได้พูดคุยกับ นักท่องเที่ยว คนต่างถิ่นที่เข้ามาเยี่ยมเยือนเมืองแพร่ โดยมีสินค้าท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง และสินค้า ทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยง

^{๓๙} สุภาวงศ์ จันทวานิช., แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาถนนวัฒนธรรม, กรุงเทพฯ : บิ๊ก พอยท์, ๒๕๕๙, หน้า ๒๗.

ยิ่งใครที่อยากฟังคนเหนือพูดภาษาถิ่น หรืออยากมาฝึกภาษาเหนือกัน พ่อค้าแม่ค้าที่นี้เขาก็น่าสนใจดีสอคนละ เราจะได้ยินคนแพร่พูดภาษาถิ่นกันอย่างอ่อนหวานไปทั่วตลาด เรียกได้เคลิ้มไปเลยทีเดียว บรรยากาศก็น่าหลงใหล เพราะมีแต่คนเมืองแต่งกายชุดม่อห้อมและชุดพื้นเมืองมาขายและเดินเลือกซื้อสินค้ากัน

๒. ถนนสายวัฒนธรรมริมยม ๒๔๓๗ จังหวัดสุโขทัย

ย้อนเวลากลับไปเดินทอดน่อง ท่องเที่ยวตลาดโบราณในสมัยปี พ.ศ. ๒๔๓๗ ซึ่งจัดขึ้นบริเวณหน้าวัดกงไกรลาสหมู่ที่ ๑๐ ตำบลกง อำเภอกงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย เพลิดเพลินไปกับบรรยากาศย้อนยุคของบ้านเรือนไม้เก่าแก่ ริมแม่น้ำยม บรรดาพ่อค้าแม่ค้าแต่งกายด้วยผ้าไทยย้อนยุคช่วยกันขายของอย่างชะม๊กชะเม้น สร้างบรรยากาศให้คล้ายกับตลาดริมน้ำที่เคยรุ่งเรืองในสมัยรัชกาลที่ ๕ เลยทีเดียว แน่ใจว่าคุณจะต้องสนุกสนานไปกับการชิมอาหารท้องถิ่นที่มีให้เลือกมากมายอย่างแน่นอน นั่นก็หน้ากิน นี่ก็ขึ้นใหญ่ นั่นก็กลิ่นหอมจาง ความรู้สึกเหล่านี้เกิดขึ้นแน่นอนหากได้มาลองเดินเที่ยวที่นี้ ถ้าจะให้ดี แนะนำให้ลองซื้อทานให้หมดเลยล่ะ เพราะราคาไม่แพงเลย ซื้อมาแบ่งกันลองชิมยังได้ และขอบอกไว้ก่อนเลยว่าเตรียมจ้บกระเป๋เงินไว้ให้แน่น ไม่เช่นนั้นจะต้องเสียทรัพย์ไปกับสินค้าพื้นเมืองและสินค้าแฮนด์เมด แล้วย่ำลึ่มไปโยกย้ายสายเอวกับการแสดงพื้นเมืองสนุก ๆ กันด้วย ขาแดนซ์ไปควรวลดาอย่างยิ่ง ถนนสายวัฒนธรรมริมยม ๒๔๓๗ จัดทุกวันศุกร์และวันเสาร์ต้นเดือน ตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป

๓. ถนนสายวัฒนธรรมตลาดเก่าบ้านวังกรด จังหวัดพิจิตร

สัมผัสวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนตลาดเก่าบ้านวังกรด ตำบลวังกรด อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งอดีตเคยเป็นย่านการค้าที่สำคัญของจังหวัดพิจิตร ใครจะไปคิดว่าเมืองเล็ก ๆ แห่งนี้จะมีสถาปัตยกรรมสวย ๆ ให้เดินเที่ยวชมมากมาย อาทิ บ้านหลวงประเทืองคดี คหบดีเก่าของวังกรด บ้านเก่าเล่าเรื่องที่เก็บสะสมของโบราณ ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่วังกลม และสถานีรถไฟวังกรด เป็นต้น

ถนนสายวัฒนธรรมตลาดเก่าบ้านวังกรด จะทำให้คุณเพลิดเพลินไปกับการชิมลิ้มลองอาหารขึ้นชื่อสุดอร่อยของที่นี่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นแก้มต้มแซ่บ ร้านเตี่ยวปิ่นโต ต่ายฮะ, ปังแม่ลูกอ่อน, ขนมผักกาดผัด เจ้หวาด, ข้าวเกรียบโบราณปิ้ง, ขนมครกโบราณ, ขนมจีบ, กวยจั๊บหม้อดิน, ผัดไทยใบบัว, กระจ่างปลา, ขนมไทยโบราณ เป็นต้น บอกเลยว่าพุงกางกลับบ้านแน่นอน

๔. ถนนสายวัฒนธรรมถนนสั้น ด่านนายยาว ตรอกโรงยา จังหวัดอุทัยธานี

ตรอกโรงยา เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดอุทัยธานี อดีตตรอกนี้เคยเป็นแหล่งสุบผื่นที่ถูกกฎหมาย บรรยากาศจะคึกคักมาก แต่พอนานวันไปตรอกแห่งนี้ก็ถูกกลืนหายไปตามกาลเวลา ไม่เหลือความคึกคักใด ๆ แต่สิ่งที่เหลืออยู่และสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตแบบโบราณของชาวอุทัยธานีก็คือบ้านเรือนห้องแถวไม้เก่าแก่ ที่ตั้งเรียงรายกันไปตลอดแนวกว่า ๑๐๐ เมตร หลังคา

บางบ้านเป็นแบบอิฐโบราณ บางหลังยังเป็นสังกะสีอยู่เลยด้วยซ้ำ ซึ่งก็เป็นเสน่ห์สำคัญที่ทำให้ชาวอุทัยธานีอยากจะรื้อฟื้นให้ตรอกเล็ก ๆ แห่งนี้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง โดยการจัดถนนสายวัฒนธรรมถนนสั้น ตำนานยาวขึ้น ซึ่งแน่นอนว่านักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับตลาดเล็ก ๆ ที่มีการขายของที่ระลึก เสื้อผ้าพื้นเมือง สินค้าวัฒนธรรมและแฮนด์เมดเก๋ ๆ มากมาย รวมไปถึงอาหารโบราณรสชาติอร่อยล้ำสมคำร่ำลือ บางคำคินยังมีการแสดงให้ชมกันแบบชิลๆ ดิงามขนาดนี้^{๔๐}

๕. ถนนสายวัฒนธรรมสุ้มศึก คึกคัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในช่วงเย็นของเสาร์ อาทิตย์แรกของเดือน เห็นคนเยอะแยะบริเวณถนนสุ้มศึก ก็ไม่ต้องตกใจไป รีบเดินตรงดิ่งเข้าไปได้ เพราะคุณจะได้สัมผัสกับประสบการณ์การท่องเที่ยวประจวบคีรีขันธ์ในอีกรูปแบบเลยใครที่เห็นแต่ภาพของทะเลประจวบคีรีขันธ์ ลองมาชมบรรยากาศเมืองเก่ากันบ้าง ซึ่งตลอด ๒ แนวของถนนสุ้มศึกแห่งนี้ ก็จะมีแต่บ้านไม้ทรงโบราณสวย ๆ พร้อมกับมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นบนถนนสุ้มศึกในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ยังคงมีการอนุรักษ์เพื่อเผยแพร่เอกลักษณ์อิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นให้ได้เรียนรู้กันอีกด้วย นอกจากนี้บนถนนสายวัฒนธรรมสุ้มศึก คึกคัก ยังมีร้านค้าขายของที่ระลึก ร้านอาหารพื้นเมืองมาเปิดจำหน่ายกันอย่างคึกคัก กินของเด็ดของดีประจวบคีรีขันธ์ไป

๖. ถนนสายวัฒนธรรมประแส สร้างสุข จังหวัดระยอง

วันหยุดเสาร์ อาทิตย์ เดินเที่ยวทุ่งโปรงทอง จังหวัดระยองกันแล้ว ยามเย็นก็ต้องไปหาของอร่อย ๆ ลงท้องสักหน่อย เราขอแนะนำแหล่งท่องเที่ยวประแสที่ห้ามพลาดอีกหนึ่งจุดค่ะ นั่นก็คือถนนสายวัฒนธรรมประแส สร้างสุข จังหวัดระยอง ที่จะจัดขึ้นทุกเย็นวันเสาร์ อาทิตย์ ที่นี่เป็นแหล่งรวมของร้านอาหารและสินค้าท้องถิ่นมากมาย ถ้าได้หลงเข้ามาบอกเลยจะหลงรักแน่นอน ถนนสายวัฒนธรรมประแส สร้างสุข จังหวัดระยอง จัดขึ้นบริเวณบ้านเก่าริมน้ำ หมู่ที่ ๒ ตำบลปากน้ำประแส อำเภอกองกลาง สองข้างทางจะเป็นบ้านเรือนไม้เก่าแก่ริมแม่น้ำประแส มีร้านค้าขายอาหารท้องถิ่นของชาวบ้านตั้งเรียงรายให้เลือกซื้อทานกันอย่างจุใจ ที่สำคัญสดใหม่และราคาไม่แพงอีกต่างหาก นอกจากนี้ยังมีสินค้าพื้นเมือง สินค้าแฮนด์เมดให้เลือกซื้อกลับไปของฝากของที่ระลึกกันอีกด้วย

๗. ถนนสายวัฒนธรรมตลาดประชารัฐ วัฒนธรรมเมืองตราด

เที่ยวตราดไม่ข้ามเกาะ แวะชิม ชม และช้อปปิ้งสินค้าดีของกินเด็ดแห่งเมืองตราด ถนนสายวัฒนธรรมตลาดประชารัฐ วัฒนธรรมเมืองตราด ซึ่งจะจัดขึ้นบริเวณถนนธนเจริญริมคลองบางพระ เทศบาลเมืองตราด ชุมชนเก่าแก่ที่นำไปเดินเที่ยวสุดๆ ชุมชนคลองบางพระ

^{๔๐} อาจารย์ ภู่วิทยาพันธ์, ถนนสายวัฒนธรรมถนนสั้น ตำนานยาว ตรอกโรงยา จังหวัดอุทัยธานี, กรุงเทพฯ : บุ๊ค พอยท์, ๒๕๕๙, หน้า ๘๗.

เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่ยังคงรักษาอาคารไม้เก่าแก่ไว้อย่างดีเยี่ยม ที่นี้จึงเหมาะแก่การมาเดินเที่ยวชมชิล ๆ พร้อมทั้งถ่ายรูปเก๋ ๆ และยังพิเศษสุด ๆ ในวันที่มีการจัดถนนสายวัฒนธรรมตลาดประชารัฐ วัฒนธรรมเมืองตราด เพราะจะมีร้านค้ามากมายมาตั้งขายสินค้าของดีของดีเมืองตราดแบบครบรส มาเที่ยวที่เดียวได้ช้อปปิ้งครบทั้งจังหวัดเลยทีเดียว

ภายในถนนสายวัฒนธรรมตลาดประชารัฐ วัฒนธรรมเมืองตราด จะมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดตราดทั้ง ๒๒ แห่งของจังหวัดตราด การสาธิตและจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน การจำหน่ายของดีบ้านฉันและสินค้าโอท็อปที่มีรากวัฒนธรรม สินค้ามือสองจากฝีมือภูมิปัญญา การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การแสดงกิจกรรมของเยาวชน (ลานวัฒนธรรม) และการร่วมออกร้านของส่วนราชการต่าง ๆ การเลือกซื้อสินค้าที่นี้นอกจากจะถูกใจในสินค้าแล้ว ก็ยังอึ้งใจด้วยเพราะชาวบ้านเขารณรงค์ให้ใช้ภาชนะจากธรรมชาติ เราจึงไม่ต้องกังวลว่าจะสร้างขยะให้กับชุมชน

๘. ถนนสายวัฒนธรรมเขมรราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเล็ก ๆ ริมแม่น้ำโขง แต่กลับสามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนได้อย่างเต็มเปี่ยมจริง ๆ ด้วยชาวบ้านในท้องถิ่นยังคงใช้ชีวิตกันอย่างเรียบง่าย รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้อย่างดีเยี่ยม บรรยากาศเงียบสงบ มีที่เที่ยวสวย ๆ หลายแห่งให้ไปเยือน ที่นี้จึงเหมาะแก่การมาเที่ยวพักผ่อนในวันหยุด^{๔๑}

ภายในตัวเมืองเขมรราชจะมีบ้านเรือนเก่าแก่มากมาย โดยเฉพาะบริเวณถนนวิศิษฐ์ศรีสองฝั่งถนนจะเต็มไปด้วยเรือนแถวไม้รูปทรงโบราณ สามารถถ่ายรูปชิค ๆ เก๋ ๆ ได้เพียบ มีจุดห้ามพลาดอยู่ ๓ จุด คือโรงแรมสุขสงวน บ้านขุนบุรีประศาสน์ และศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเขมรราชธานี อีกทั้งทุกวันเสาร์ยังมีการจัดงานถนนสายวัฒนธรรม "ถนนคนเดินเขมรราชธานี ๒๐๐ ปี" ซึ่งจะรวบรวมอาหารท้องถิ่นสุดอร่อยมาไว้ที่นี่มากมาย และยังมีสินค้าพื้นเมือง สินค้าแฮนด์เมดราคาถูกยอมเอาให้เลือกรื้อไปเป็นของที่ระลึกกัน นอกจากนี้ยังมีการจัดการแสดงด้านวัฒนธรรม เช่น รำตังหวายการเต้นบัตสลบราภูไท และการรำสาวไหม ให้ชมแบบฟรี ๆ กันอีกด้วย ชุมชนริมน้ำคลองแดนจังหวัดสงขลา ชุมชนแห่งนี้มีเอกลักษณ์โดดเด่นมาก ๆ ค่ะ ด้วยตั้งอยู่ระหว่างพื้นที่ ๒ จังหวัด คือ ตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และเชื่อมต่อกับตำบลรามแก้ว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคลองแดน คลองเล็ก ๆ เป็นตัวกั้นระหว่าง ๒ จังหวัดเท่านั้น อีกทั้งบ้านเรือนต่าง ๆ ยังเป็นเรือนไม้เก่าแก่ แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติและคลองสวย ยกให้เป็นตลาดริมน้ำที่บรรยากาศดีที่สุดในแห่งหนึ่งของไทยเลย

^{๔๑} อรุณ รักธรรม, ถนนสายวัฒนธรรมเขมรราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี, กรุงเทพฯ : บุก พอยท์, ๒๕๕๙, หน้า ๙๗.

โดยถนนสายวัฒนธรรม ชุมชนวิถีพุทธ ตลาดริมน้ำคลองแดน จะจัดขึ้นทุกวันเสาร์ มีอาหารพื้นเมืองและอาหารทะเลอร่อยเด็ด รสชาติแซ่บให้ชิมลิ้มลองเพียบ พร้อมทั้งการแสดงพื้นบ้าน อย่างรำโนราห์ และการเชิดหนังตะลุงให้ชมกันด้วย

๑๐. ถนนวัฒนธรรม ลานเด็กยิ้ม ตลาดนัดชุมชน คนกระบี่ จังหวัดกระบี่

จังหวัดกระบี่ เขาไม่ได้มีดีแค่ท้องทะเลสวย ๆ เท่านั้น ที่นี่ก็ยังเต็มเปี่ยมไปด้วยวัฒนธรรม ดั้งเดิม มีอาหารอร่อยให้ได้กินกันไม่รู้เบื่อ เทียวกระบี่ทั้งเดือน ยังเก็บของกิน ของดีของเด็ดเมืองกระบี่ ได้ไม่หมด เราจะมาชี้เป้าเที่ยวกระบี่อย่างไรให้ครบรส ได้ชิมลิ้มลองอาหารกระบี่ และข้อปึงของดี ของเด็ดแห่งเมืองกระบี่กันอย่างจุใจ ไม่ยากเลย เพียงแค่มุ่งตรงไปที่บริเวณกำแพงประวัติศาสตร์ เมืองกระบี่ ถนนเจ้าฟ้า หลังศาลากลางจังหวัดกระบี่ ในทุกวันพฤหัสบดี เพราะที่นี่เขาจะมีการจัดงาน ถนนวัฒนธรรม ลานเด็กยิ้ม ตลาดนัดชุมชน คนกระบี่ เป็นประจำ โดยภายในตลาดก็จะเต็มไปด้วย อาหารท้องถิ่นของเมืองกระบี่มากมายหลายตา มีการจำหน่ายสินค้าโอท็อป สินค้าพื้นบ้านและสินค้า แแฮนด์เมดราคาขั้นต่ำ ๓๐ บาทเท่านั้น อีกทั้งยังมีการแสดงวัฒนธรรมจากเยาวชนและชุมชนบนเวที อาทิ รำรองเง็ง ระบายลูกปัด ระบายเรือหัวโพง ดนตรีพื้นบ้าน พร้อมทั้งการสาธิตและให้ความรู้ต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมกันอีกด้วย

๑๑. ถนนสายวัฒนธรรมเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

เมืองตะกั่วป่า เมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ใช่เพียงแค่ท้อง ทะเลเท่านั้นที่สวยงามน่าท่องเที่ยว แต่ภายในตัวเมืองก็มีของดีซ่อนเรอยู่เช่นกัน โดยเฉพาะบริเวณ ถนนศรีตะกั่วป่า แหล่งบ้านเรือนอันสวยงามในสไตล์ชิโนโปรตุกีส ซึ่งผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม ตะวันออกและตะวันตกให้เข้ากันได้อย่างลงตัว เป็นสีสันที่ห้ามพลาดของเมืองพังงาเลยก็ว่าได้

๒.๗ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดทำขงศิลปวัฒนธรรม

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้คือ

๒.๗.๑ ความสำคัญและความหมายของการมีส่วนร่วม

ยุพาพร รูปงาม ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสาร ในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคลชุมชนหรือองค์การในการดำเนิน กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะ เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย^{๔๒}

^{๔๒} ยุพาพร รูปงาม, ความสำคัญและความหมายของการมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร : นาน มีบุ๊คส์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๗.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ให้ความหมายคำจำกัดความการมีส่วนร่วม มีมากมายหลายทัศนะ มีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบ ในบริบทของลักษณะงาน ในแง่มุมประเด็นต่างๆ แต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในแง่ของการพัฒนา “การมีส่วนร่วม” (Participation) หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัคร เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือ หลายๆเรื่องแล้วแต่กรณี^{๔๓}

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ ในเรื่องต่างๆอันเป็น ผลกระทบมาถึงตน^{๔๔}

ปรัชญา เวสารัชช ได้สรุปความหมายด้านการดำเนินงานโครงการการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยกระทำการงาน ดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพโดยให้ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความคิดความรู้ ความสามารถแรงงานสนับสนุนหรือจัดการทรัพยากรเช่นเงินทุนวัสดุในกิจกรรมการพัฒนา^{๔๕}

ส่วนความหมายในด้านการจัดการ หมายถึง การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการ รวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดย กลุ่มในประเด็นการตัดสินใจ หมายถึงเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการ ตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองและ โดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของ การเกี่ยวข้อง ดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วม รับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย^{๔๖}

^{๔๓} ไพรัตน์ เดชะรินทร์, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๖๑), หน้า ๗๑.

^{๔๔} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๘.

^{๔๕} ปรัชญา เวสารัชช, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐.

^{๔๖} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๑), หน้า ๑๒.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๔๗}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่า สิ่งที่มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน^{๔๘}

สถิตย์ ธัญกิจจานุกิจ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการ ตั้งแต่การเข้าร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามการประเมินผล ในรูปของชุมชนที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา^{๔๙}

จากการศึกษาคำจำกัดความและแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้าง หมายถึงการทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่มให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อกลุ่มสำหรับการศึกษาคำนี้ ขอนิยามคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การหมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วม

^{๔๗} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๖๑), หน้า ๑๓.

^{๔๘} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐.

^{๔๙} สถิตย์ ธัญกิจจานุกิจ, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๑), หน้า ๒๑.

ตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการพัฒนา

๒.๗.๒ แนวคิดลักษณะการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจำแนกตามลักษณะงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการได้หลายลักษณะทั้งในด้านบริหารจัดการด้านการเมืองการพัฒนาชุมชนรวมถึงด้านบริบทของการมีส่วนร่วมซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายประการได้แก่ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านการเมือง Bryant and White^{๕๐} แบ่งกรณีการมีส่วนร่วมเป็น ๓ ประเภทคือ

๑) การมีส่วนร่วมในระดับแนวนอน (Horizontal forms of participation) เป็นการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม ที่กำหนดโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือพฤติกรรมทางการเมือง เช่นการเลือกตั้งการรณรงค์หาเสียงกิจกรรมกลุ่มผลประโยชน์การแนะนำชักชวนการมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่างๆ

๒) การมีส่วนร่วมในแนวตั้ง (Vertical forms of participation) เกิดในช่วงต่อจากแบบที่ ๑ การมีส่วนร่วมในแนวตั้งเป็นการที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆกับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่เพื่อได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน

๓) การมีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation in administrative process) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งแนวนอนและแนวตั้งอาจเป็นการออกแบบของกิจกรรมที่กลุ่มผลประโยชน์กำหนดการตัดสินใจในการบริหารหรือแลกเปลี่ยนแต่มีการเข้าไปร่วมมากกว่า ๒ แบบข้างต้น เช่นการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการวางแผนทากิจกรรมมุ่งหลังคาบ้านร่วมกัน การวางแผนการตลาด การเข้าร่วมรับการฝึกอบรม

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีดังนี้

๑) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมทั้งความต้องการของชุมชน

๒) ร่วมคิดหาสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

๓) ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

๔) ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

^{๕๐} Bryant and White, การมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านการเมือง, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๑), หน้า ๒๑.

- ๕) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ๖) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
- ๗) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
- ๘) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน รพีพัฒน์ ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น ๕ ระดับ คือ^{๕๑}

- ๑) ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)
- ๒) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางต่างๆที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหา
- ๓) ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม
- ๔) ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา
- ๕) ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนามในขณะเดียวกัน

ชาติชาย ฃ เชียงใหม่ ได้กล่าวถึงลักษณะหรือมิติของการมีส่วนร่วมไว้ ๔ รูปแบบดังนี้^{๕๒}

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึงการร่วมคิดค้นหาและตัดสินใจหรือการกำหนดรายละเอียดของสิ่งที่จะดำเนินการ
๒. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการในกิจกรรมโครงการ หมายถึงการที่มีส่วนเข้ามาร่วมดำเนินโครงการร่วมแรงร่วมสมทบค่าใช้จ่ายการให้ข้อมูลที่จำเป็นตลอดจนการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการร่วมในการบริหารงานหรือการประสานงาน
๓. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ หมายถึงการได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเช่น มีรายได้เพิ่มขึ้นมีการกระจายโอกาสทางการพัฒนา การรับความรู้แนวความคิดและการช่วยเหลือด้านต่างๆมากขึ้น เป็นต้น
๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึงการที่ประชาชนเข้าร่วมเพื่อการประเมินผลการดำเนินโครงการ โดยอาจดำเนินการผ่านกระบวนการทางการเมือง หรือสื่อสารมวลชนต่างๆ

^{๕๑} อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๑), หน้า ๒๑.

^{๕๒} ชาติชาย ฃ เชียงใหม่, การมีส่วนร่วมของประชาชน : มิติของการมีส่วนร่วม, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๑), หน้า ๙๑.

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถแบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เป็นแนวทางไปสู่การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมแล้ว เมื่อมองในมิติของการมีส่วนร่วม Cohen and Uphoff (อ้างถึงในจรรยา บวรเทิง, ๒๕๔๘) ได้เสนอแนวคิดเบื้องต้น ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมว่ามี ๓ มิติ (Dimensions) โดยมีมิติการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

๑) มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) แบ่งเป็น (Cohen and Uphoff, ๑๙๘๐)

- ๑.๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
- ๑.๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation)
- ๑.๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- ๑.๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

๒) มีส่วนร่วมกับใครบ้าง (Whose) ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เจ้าหน้าที่ต่างชาติ(จากองค์กรที่ให้ทุน) เป็นต้น ทั้งนี้ให้พิจารณาคุณลักษณะทางประชากร สังคมและเศรษฐกิจของผู้เข้ามีส่วนร่วมในเรื่องอายุ เพศ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา ระดับชั้นทางสังคม อาชีพ ระดับรายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การถือครองที่ดิน

๓) มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง (How) โดยพิจารณาจาก

- ๓.๑) การมีส่วนร่วมเกิดจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง
- ๓.๒) ถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือแรงจูงใจ
- ๓.๓) โครงสร้างชุมชน
- ๓.๔) ช่องทางการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น
 - การมีส่วนร่วมโดยผ่านปัจเจกชนหรือผ่านกลุ่ม
 - การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม(ผ่านตัวแทน)
 - การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
- ๓.๕) ระยะเวลา (Duration) ความต่อเนื่องของกิจกรรม
- ๓.๖) ขอบข่าย (Scope) ความครอบคลุมของกิจกรรม
- ๓.๗) ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีลักษณะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ดำเนินการโดยลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ปรากฏเช่น การร่วมคิด ร่วมศึกษา วางแผนดำเนิน การตัดสินใจ ควบคุมติดตามประเมินผล ร่วมลงทุนและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยผ่านช่องทางทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงได้แก่ การเป็นสมาชิกกรรมการประธานหรือผู้นำผู้เข้าร่วมประชุมผู้ออกเงินเป็นต้น ส่วนทางอ้อมได้แก่ การเลือกตั้งผู้แทนโดยสามารถแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) การมีส่วนร่วมในระดับแนวนอน (Horizontal forms of participation)

๒) การมีส่วนร่วมในระดับแนวตั้ง (Vertical forms of participation)

๓) การมีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation in administrative process) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งแนวนอนและแนวตั้ง

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการศึกษาวิจัยนี้ เป็นในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในกิจกรรมทางการบริหาร ๕ กิจกรรมหลัก คือการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การจัดทำข้อบัญญัติ การจัดทำงบประมาณ การประชุมสภาและการจัดซื้อจัดจ้างโดยลักษณะ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว ตั้งแต่การเริ่มดำเนินงานจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการโดยเริ่มจากการร่วมลาดับปัญหาวิเคราะห์หาสาเหตุ ร่วมพิจารณาแนวทางแก้ปัญหาพร้อมดำเนินการตามแผนและร่วมติดตามผลการปฏิบัติงาน

๒.๗.๓ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามมิติระดับการมีส่วนร่วมใน ๓ รูปแบบดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่ามีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น^{๕๓}

๒) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐโดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

๓) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชน ตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการมีส่วนร่วม United Nation ได้จำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) ซึ่งโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันเอง เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองโดยเป็นการกระทำไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

๒) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นรูปแบบทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

^{๕๓} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๑.

๓) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercived) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันทีแต่จะไม่ได้ผลในระยะยาวและมักจะมีผลเสียตรงที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

๑) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน(Inclusive organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่างๆ

๒) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

๓) การมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-representative organization) เช่นสถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา^{๕๔}

๒.๗.๔ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

โครงการพัฒนาใดๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการสาธารณะในกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมดำเนินงานทั้งกระบวนการถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้โครงการนั้นประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนที่แสดงวิธีการและแนวทางการดำเนินงานที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ทั้งนี้มีองค์กรหน่วยงานนักวิชาการได้เสนอแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ในประเด็นต่างๆ หลายทัศนะแต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ทั้งนี้องค์การอนามัยโลก ได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมไว้ ๔ ขั้นตอน ดังนี้^{๕๕}

๑) การวางแผนประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการที่สำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

๒) การดำเนินกิจกรรมประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากรมีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

^{๕๔} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, รูปแบบของการมีส่วนร่วม, (กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๑), หน้า ๖๑.

^{๕๕} ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา, แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม, (กรุงเทพฯ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๖๑), หน้า ๖๑.

๓) การใช้ประโยชน์ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

๔) การได้รับประโยชน์ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวสังคมหรือในรูปวัตถุก็ได้

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีกระบวนการขั้นตอนดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนร่วมกันตัดสินใจและปฏิบัติงาน

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

นอกจากนี้ ในแง่การพัฒนาท้องถิ่น กล่าวว่าประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นได้ ๕ ลักษณะ คือ

๑) การค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข

๒) การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา

๓) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา

๔) การได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

๕) ประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

ตามที่นักวิชาการได้ให้แนวทางกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ในประเด็นต่างๆสรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลสาเหตุของปัญหา การพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การดำเนินการหรือปฏิบัติงานและสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล โดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากร ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทรัพยากรและมีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอนหรือมากขึ้นตอนให้มากที่สุด มิใช่มีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาไปในทางที่ดีประสบผลสำเร็จได้และเกิดผลดีต่อชุมชน

๒.๗.๕ เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าร่วมนั้น มีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งอาจเป็นไปด้วยความเต็มใจหรือถูกบีบบังคับหรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับหลายลักษณะด้วยกันโดยนักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

พงษ์ธร จันทรสวัสดิ์ เสนอเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมไว้ ๕ ประการ คือ

๑) รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับในแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในเบื้องต้นและได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่างๆด้วย^{๕๖}

๒) ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่นๆได้

๓) ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่มและในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง

๔) ชุมชนต้องมีการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ๆโดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนาเทคนิควิธีการ ในการจัดสรรทรัพยากรและความรู้ทางการบริหารงาน

๕) ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและความคิดเทคนิคที่จำเป็น (โดยเฉพาะในระยะแรก)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ ได้กล่าวเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนในแนวทางกว้างๆไว้ว่า มีอย่างน้อย ๓ ประการ คือ^{๕๗}

๑) ประชาชนจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม

๒) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

๓) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

อนุภาพ ถิรลาภ ได้กล่าวเงื่อนไขพื้นฐานของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนามี ๔ ประการคือ^{๕๘}

๑) ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วมกล่าวคือ ประชาชนต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆเช่น ประชาชนต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนจัดการตลอดจนบริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด

๒) ประชาชนต้องมีความพร้อมเข้ามีส่วนร่วมกล่าวคือ ประชาชนต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและกายภาพที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม

^{๕๖} พงษ์ธร จันทรสวัสดิ์, *เงื่อนไขการมีส่วนร่วม*, (กรุงเทพฯ : เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๑), หน้า ๓๒.

^{๕๗} พงษ์ธร จันทรสวัสดิ์, *เงื่อนไขการมีส่วนร่วม*, (กรุงเทพฯ : เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๑), หน้า ๓๒.

^{๕๘} อนุภาพ ถิรลาภ, *การมีส่วนร่วมและการเตรียมชุมชน*, (กรุงเทพฯ : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน, ๒๕๖๑), หน้า ๒.

๓) ประชาชนจะต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีความเต็มใจเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมจะต้องมิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด

๔) ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วมกล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่ต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนจะต้องมีโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเองในระบบพื้นฐานทางการเมืองเป็นสำคัญ

ปารีชาติ วลัยเสถียร ได้สรุปเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแบ่งได้ ๖ ประเภท คือ^{๕๙}

- ๑) เงื่อนไขทางการเมืองการปกครองสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
- ๒) เงื่อนไขของโครงการพัฒนา
- ๓) เงื่อนไขของนักพัฒนา
- ๔) เงื่อนไขของผู้นำ
- ๕) เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ
- ๖) เงื่อนไขทางสังคมและจิตวิทยา

เงื่อนไขที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควรนั้นเป็นเพราะเหตุดังนี้

๑) ทักษะของประชาชนที่มีต่อการเมืองคิดว่า การเมืองเป็นเรื่องไกลตัวไม่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นมองการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองไม่ใช่เรื่องของประชาชน

๒) ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อท้องถิ่นและความเป็นท้องถิ่นกล่าวคือ คนไทยขาด Civic Culture ขาดความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น ไม่สนใจติดตามตรวจสอบกำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการและพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

๓) วิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น คือ ชาวบ้านจะมีความประณีประนอมสูง เพราะมีความสัมพันธ์ในเครือญาติและมีความเกรงใจประกอบกับชาวบ้านมีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหา

๔) วัฒนธรรมการยึดตัวบุคคลเป็นผลมาจากสังคมไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ประชาชนขาดความรู้ที่แท้จริงทำให้ถูกขี้นาและขาดอิสระในการตัดสินใจ

จากแนวคิดทักษะดังกล่าวข้างต้นกล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ๓ ประการคือ

^{๕๙} ปารีชาติ วลัยเสถียร, เงื่อนไขการมีส่วนร่วม, (กรุงเทพฯ : เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๑), หน้า ๒๐.

๑) เจื่อนใจตัวบุคคลได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อส่วนบุคคล วิถีชีวิต ความรู้สึกและความผูกพันกับท้องถิ่น ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของประชาชน ความพึงพอใจ ความเต็มใจและอิสระในการเข้ามีส่วนร่วม

๒) เจื่อนใจเกี่ยวกับโครงการได้แก่ ลักษณะของกิจกรรมโครงการพัฒนาการเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้ รับบระบบบริหารจัดการความยืดหยุ่นของโครงการ ความต่อเนื่องของโครงการ ความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีทรัพยากรที่ต้องการ

๓) เจื่อนใจสภาพแวดล้อมได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ชุมชนผู้นำ ผู้มีอิทธิพล การไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ๆ ในชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงาน เป็นต้น

๒.๗.๖ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยทั่วไปแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร^{๖๐} อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วมคือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้ เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงานสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การตัดสินใจนั้นซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน

๕) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง

๖) ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาชุมชนหลายประการ ได้แก่ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับปรัชญา

^{๖๐} สนธยา พลศรี, ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

แนวความคิดและหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจ นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลกลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน ทำให้การพัฒนา มีความชอบธรรม ทำให้เกิดความรักหวงแหนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริม การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ให้ประสบผลสำเร็จเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาของคนในชุมชนโดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนเท่านั้น^{๖๑}

การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลาย ทั้งด้านตัวบุคคล สังคม ชุมชนและหน่วยงานองค์กรต่างๆ โดยเป็นไปตามวิธีการมีส่วนร่วมแต่ละประเด็น ซึ่งในภาพรวมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคลในการพัฒนาศักยภาพสังคมชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรักหวงแหนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจสร้างฉันทามติลดกระแสการต่อต้าน หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา มีการรวมพลังเกิดความสามัคคีเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปล่อยถ่ายกระจายอำนาจสู่ประชาชนท้องถิ่น

๒.๗.๗ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการดำเนินงานพัฒนาหรือกิจกรรมโครงการใดๆก็ตาม สิ่งที่สำคัญต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายประการ ทั้งด้านปัจจัยตัวบุคคล องค์กรและชุมชน ทั้งนี้ภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงการส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆของชุมชนเพื่อให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดการพัฒาที่ดีเกิดผลดีต่อชุมชนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง อำนาจบีบบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ

ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นปรัชญา ได้กล่าวถึงดังนี้

- ๑) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพเศรษฐกิจสังคมการเมืองการปกครองและความปลอดภัย
- ๒) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้นำ
- ๓) ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทนเช่นค่าตอบแทนแรงงานเงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์

^{๖๑} ถวิลวดี บุรีกุล, ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

๔) ปัจจัยภายในตัวบุคคลได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวมความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคี

ในประเด็นเดียวกันอนุภาพ ธีรลาภ เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพที่สูงกว่าความต้องการเป็นกลุ่มเป็นพวกความเชื่อในตัวผู้นำความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐการคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน การยอมรับแบบอย่าง ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม การยอมรับในอำนาจรัฐและฐานะทางเศรษฐกิจ

ธวัช เบญจาทิกุล เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามี ๕ ประการได้แก่ ปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองวัฒนธรรม และด้านจิตวิทยาทางสังคม นอกจากนี้^{๖๒}

อรอนงค์ ธรรมกุล ยังได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นไว้ด้วยกัน ๓ ประการได้แก่^{๖๓}

- ๑) ด้านความผูกพันเป็นเครือญาติและความผูกพันในชุมชน
- ๒) ด้านการมีภาวะทางเศรษฐกิจ
- ๓) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภายในหมู่บ้าน

ในประเด็นเดียวกันจากการศึกษาของ Creighton พบว่าการที่คนเราจะพิจารณาว่าตนได้รับผลกระทบและเลือกที่จะมีส่วนร่วมในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ๖ ประการ คือ

- ๑) ความใกล้ชิดปัญหา
- ๒) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ
- ๓) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ
- ๔) ประเด็นทางด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม
- ๕) ค่านิยม
- ๖) อำนาจที่ได้รับการมอบหมายตามกฎหมาย

นอกจากนี้ประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญคือ การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไปถึงผลที่จะติดตามมาของการมีส่วนร่วมหรือการไม่ทำตามกิจกรรมที่

^{๖๒} ธวัช เบญจาทิกุล, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิเอเชีย, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

^{๖๓} อรอนงค์ ธรรมกุล, ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

นำเสนอและต้องแสดงให้เห็นชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเห็นช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมได้ถ้าเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วม

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศ World Health Organization ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการคือ

๑) ปัจจัยของสิ่งจูงใจในการเห็นว่าตนจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป

๒) ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงควรมีเวลากำหนดที่ชัดเจนเพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตนและกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

Person ได้อธิบายว่าการกระทำของมนุษย์ (Action of Anyone) จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่และวัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกซึ่งวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดความคิดความเชื่อค่านิยมของบุคคล^{๖๔}

Kaufman พบว่า อายุ เพศ การศึกษาขนาดครอบครัว อาชีพรายได้และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน^{๖๕}

Alvin Bertrand ที่พบว่า ปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมได้แก่ ลักษณะของบุคคลคืออายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาในท้องถิ่นค่านิยมและทัศนคติ^{๖๖}

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff ได้กล่าวถึงภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรมและปัจจัยด้านประวัติศาสตร์^{๖๗}

^{๖๔} Person, การเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

^{๖๕} Kaufman, ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๖๐), หน้า ๕.

^{๖๖} Alvin Bertrand, การจัดทำแผนพัฒนาและโครงสร้างขององค์กร, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐.

^{๖๗} John M. Cohen, กระบวนการพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

William W. Reeder^{๖๘} ยังกล่าวว่าปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอกคือสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้นมาสู่ตัวบุคคลในรูปแบบของความเชื่อ (Beliefs) และความไม่เชื่อ (Disbeliefs) ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านคือ

๑) ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำได้แก่เป้าหมาย (Goals) ความเชื่อ (Belieforientation) ค่านิยม (Value Standards) นิสัยและขนบธรรมเนียม (Habits and Custom)

๒) ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำได้แก่ความคาดหวัง (Expectations) ข้อผูกพัน (Commitments) และการบังคับ (Force)

๓) ปัจจัยสนับสนุนได้แก่โอกาส (Opportunity) ความสามารถ (Ability) การสนับสนุน (Support) เป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป

Singh สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคมไว้ว่า มีปัจจัยถึง ๓๒ ตัวที่มีส่วนร่วมกำหนดระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมได้แก่ อายุ เพศสุขภาพ ระยะเวลาอาศัยในชุมชน ระยะห่างของการตั้งบ้านเรือน ขนาดของครอบครัว มาตรฐานทางสังคมของประชาชน ระดับการศึกษา ระดับความเป็นอยู่ การครอบครองที่ดิน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติและสัญชาติ พื้นเพทางครอบครัว ลำดับชั้นทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล การปรับตัวทางสังคม ความสนใจ ความเฉลียวฉลาด การอบรมทางพฤติกรรม ทศนคติ ข่าวสารและการติดต่อสื่อสาร ความเชื่อศาสนา ค่านิยมทางสังคม ความเชื่อในตนเอง ความเชื่อและการแสดงออกทางพฤติกรรม ความพึงพอใจการเป็นผู้นำและการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม^{๖๙}

Roger กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ๆในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ๆคือการติดต่อสื่อสารและลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ^{๗๐}

๑) ปัจจัยช่องทางการสื่อสารเป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารใน ๒ ลักษณะคือ

๑.๑) ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิธีการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสารเช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารและหนังสือประเภทอื่นๆเช่น

^{๖๘} William W. Reeder, เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

^{๖๙} Singh, การมีส่วนร่วมทางสังคม, (กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐.

^{๗๐} Roger, ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวตัดสินใจ, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑), หน้า ๕.

ภาพยนตร์ วิทยู โทททัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้กระจายข่าวสารสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

๑.๒) ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ

๒.๗.๘ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม

การทำงานวัฒนธรรมของชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างร่วมมือของสถาบันหลักในชุมชน ได้แก่ วัด บ้าน โรงเรียน และสมาชิกในชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนางานศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนร่วมกัน ซึ่งการนำสถาบันสำคัญในชุมชนมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขั้นต่าง ๆ นั้น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมแบบ “มนตรี บวร” ได้แก่ สถาบันการปกครอง (บ = บ้าน) สถาบันศาสนา (ว = วัด) สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน) ที่ต่างให้ความสำคัญต่อกัน ในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาของชุมชน อีกทั้งเป็นแกนกลางในการบริหารชุมชนในทุกด้าน

จากความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญงอกงามเป็นมรดกที่ล้ำค่าของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่ได้มีการผลักดันการออกกฎหมาย เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งคุ้มครองการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเพื่อรักษาวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนทำให้นานาประเทศหันกลับมามองถึงกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างจริงจัง เกิดการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนางานศิลปวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด เป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนจะส่งผลอย่างยั่งยืนในการดำรงไว้ซึ่งสิ่งดีงาม โดยมีชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมสำหรับองค์กรผู้นำในระดับชุมชน พบว่า นอกจากการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ในชุมชนแล้ว ชุมชนยังให้ความสำคัญในงานวัฒนธรรมร่วมกับภาคประชาชนเป็นอันดับต้น มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามวาระและโอกาสความรับผิดชอบตามระยะเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของโคเฮนและอัฟฮอฟ กล่าวคือ

๑. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าชุมชน และผู้นำชุมชนควรทำอะไร และทำอย่างไร

๒. การมีส่วนร่วมเสียสละในการดำเนินงานด้านประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ

๓. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการชุมชนต่างมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ ตามโอกาส และบทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่กำหนด สอดคล้อง

ต่อแนวความคิดของสุชาติ จักรพิสุทธิ์ ที่กล่าวไว้ว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชน โดยมีลักษณะรูปแบบการเข้าร่วม กล่าวคือ

๑. ลักษณะการมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมชุมชนมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้าร่วมจัดกิจกรรมและพิจารณาตัดสินใจ วางแผนร่วมปฏิบัติงานและรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ

๒. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากความสมัครใจ และมีค่านิยมที่ดีที่ต้องการเห็นชุมชนตนเองเกิดความเข้มแข็ง จึงยินดีร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในชุมชนเสมอ

๒.๗.๙ การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว เป็นกระบวนการดำเนินการตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งมี ๔ ขั้นตอนคือ ขั้นวางแผน ขั้นดำเนินการตามแผน ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผล โดยมีสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันพัฒนาตามแผนปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ๓. วงรอบกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา มีทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมบูรณาการระหว่างการเรียนรู้การสอนทัศนศิลป์ นาฏศิลป์ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่บูรณาการกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชน ผลของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ปรากฏว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณคือ การได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรมทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและ กิจกรรมทางวัฒนธรรม จากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็ก เยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและ เจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้น^{๗๑}

^{๗๑} ไพฑูรย์ มีกุล, การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐.

แหล่งเรียนรู้ชุมชนคือแหล่งเรียนรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยชุมชนท้องถิ่นต่างๆเป็นแหล่งเรียนรู้ทางเลือกที่มีรูปแบบหลากหลาย เช่น วัด บ้าน ศูนย์การศึกษาชุมชน ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน แหล่งเรียนรู้ศิลปศึกษา บ้านเรียนศิลปะ ศูนย์อาชีพ ลานกีฬา ฯลฯ ซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหวของกระบวนการเรียนรู้ของชาวชุมชนที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นอย่างแนบแน่น แต่จากการที่สังคมไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมตามแนวคิดการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ได้ส่งผลกระทบต่อทำให้บทบาทในการพัฒนาตนเองของแหล่งเรียนรู้ชุมชนถูกลดบทบาทและลดความสำคัญลง ในขณะเดียวกันบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไป โดยการเพิ่มบทบาทให้กับองค์กรพัฒนาจากภายนอกมากขึ้น ซึ่งกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนในลักษณะนี้ ส่งผลกระทบต่อแหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นอย่างมาก อาจไม่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๑.๑ ขั้นวางแผน (PLAN) ขั้นนี้สมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้วิจัย ได้จัดประชุมปฏิบัติการ (Focus Group) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม จึงได้แผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน เนื้อหาของแผนพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพของคนหรือสมาชิกในชุมชน โดยเน้นการสร้างพลังกลุ่มสร้างความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนแบบพึ่งตนเอง ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายในชุมชนและองค์กรพัฒนาจากภายนอก ผลของการมีส่วนร่วมในการวางแผนก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน และเกิดความสัมพันธ์อันดีกับองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กระบวนการวางแผนเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ก่อให้เกิดการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนา รวมถึงกิจกรรมเพื่อการพัฒนาาร่วมกัน

๑.๒ ขั้นดำเนินการตามแผน (ACTION) ขั้นนี้สมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแผนปฏิบัติการ กิจกรรมที่สมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจัดขึ้น มีทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรม และกิจกรรมศิลปศึกษา โดยร่วมมือกับองค์กรพัฒนาจากภายนอกที่มีนโยบายในการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การจัดกิจกรรมทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรม และกิจกรรมศิลปศึกษาเป็นการเปิดพื้นที่ของความร่วมมือร่วมใจ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นพื้นที่ในการแสดงออกของเด็ก เยาวชน และชาวชุมชน ผลของการดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและกิจกรรมศิลปศึกษาตามแผนปฏิบัติการ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน

การบริหารจัดการทั้ง คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมชุมชนลาดพร้าวเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๑.๓ ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) ขั้นนี้สมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้วิจัยร่วมกัน สังเกต เก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในแต่ละวงรอบของการพัฒนา เพื่อนำผลของการดำเนินการมาประมวลสรุปผล

๑.๔ ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ขั้นนี้สมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้วิจัยร่วมประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับบทเรียนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ชุมชนลาดพร้าว ทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนและกิจกรรมศิลปศึกษา เพื่อร่วมกันวิเคราะห์จุด แข็ง จุดอ่อน และหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และศักยภาพของคน โดยการสะท้อนผล ของการพัฒนาในแต่ละวงรอบเพื่อนำผลของการพัฒนาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมชุมชนในวงรอบต่อไป

๒.๘ การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภายใต้แนวคิดประเทศไทยที่สามารถสร้างสรรค์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทูมนมนุษย์ และทรัพยากร เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้นำเสนอและได้รับรับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ของแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กำหนดเป้าหมายเครื่องมือที่สำคัญ คือ เพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่อการได้เปรียบเชิง การแข่งขัน ปฏิรูปสังคมให้มีความเท่าเทียมกันทางข้อมูลข่าวสาร และการเข้าถึงบริการ การยกระดับ ความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและยังผลต่อการดำเนินชีวิตการทำงานที่มีศักยภาพที่ แข่งขันกับนานาชาติ และการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทักษะการบริหาร การทำงาน รวมถึงการให้บริการ ของหน่วยงานภาครัฐ กรมการท่องเที่ยวมีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านบริการ แหล่ง ท่องเที่ยว บุคลากร ธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ รวมถึงการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ทั้งในและ ต่างประเทศ^{๗๒} เพื่อเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาการ ท่องเที่ยว พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ ในระยะ ๔ ปีถัดไปเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ควร มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) และ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ให้ความสำคัญกับการพัฒนา คุณภาพห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวในทุกมิติสู่การพัฒนาสร้างกลไกการทำงานให้มีการขับเคลื่อน ด้วยเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลที่ทันสมัยเพื่อมุ่งพัฒนาประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำ

^{๗๒} กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทูมนมนุษย์, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑, หน้า ๙๕.

ของโลกเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักของประเทศไทยที่รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญ โดยออกมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวยกระดับเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ประเทศ รูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงกับความต้องการเข้าสู่ข้อมูลข่าวสาร ทุกที่ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และอุปกรณ์พกพาอื่นๆ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น

ปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบเป็นกลุ่มของคนไทยมีปริมาณที่สูง ประกอบกับการที่พฤติกรรมการใช้งานสมาร์ทโฟนของคนไทยนั้นมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในเรื่องการใช้งานเพื่อแชท การช้อปปิ้ง การดูรายละเอียดสินค้าต่างๆ และสร้างโอกาสต่างๆ มากมาย ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับผู้ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับแอปพลิเคชันบนสมาร์โฟน แต่เมื่อลองศึกษาแอปพลิเคชันที่ใช้ในการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นแอปพลิเคชันส่วนบุคคลซึ่งไม่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม เช่น การพูดคุยสื่อสารกันในการที่จะทำการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มก็จะใช้แอปพลิเคชันสำหรับการพูดคุย หรือใช้โซเชียลมีเดียในการพูดคุยซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารขึ้น เช่น การตกลงข้อมูลของที่ท่องเที่ยวบางที่ ความไม่สะดวกสบายในการประเมินทางเลือกและการตัดสินใจ และอื่นๆ ดังนั้นหากศึกษาให้ทราบถึงกระบวนการและปัญหาต่างๆ ของการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มจะทำให้สามารถออกแบบคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับแอปพลิเคชันบนสมาร์โฟนเพื่อการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะแอปพลิเคชันบนสมาร์โฟนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

๒.๙ ประวัติและความเป็นมาของเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงแสน มีบันทึกไว้ในตำนานพงศาวดารหลายฉบับ หลายสำนวนแต่เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จะเป็นเค้าโครงเดียวกัน การเริ่มเรื่องตำนานจะกล่าวตั้งแต่สมัยต้นพุทธกาลว่าพระเจ้าสิงหลวัตติกุมาร อพยพจากเมืองไทยเทศล่องมาตามลำน้ำโขง และตั้งบ้านแปลงเมืองโดยมีพญานาค ช่วยขุดคูปราการเมือง ปราบกฐี ชื่อเมืองว่า นาคพันธุสิงหนวัตินคร ต่อมาตามตำนานได้กล่าวถึงการรวบรวมดินแดนให้เป็นปึกแผ่นของ พระเจ้าสิงหนวัติ โดยรวมเอาชาวนิวัดติ และการปราบปรามพวกกล่อม หรือขอมให้อยู่ใต้อำนาจ หลังจากนั้นเมืองโยนกนาคพันธุ ได้มีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมาหลายพระองค์ แต่ละพระองค์ต่างก็เน้นในการทำนุบำรุงศาสนา เป็นหลักต่อมาในรัฐสมัยของพระเจ้าอังกราชอำนาจของขอม เมืองอุโมงคเสลา มีมากขึ้นสามารถรบชนะพระเจ้ามังคราชและขับไล่ให้ไปอยู่ที่เมืองสีทอง โอรสพระเจ้ามังคราชคือพระเจ้าพรหม สามารถปราบปรามพวกขอมลงได้สำเร็จจึงอัยเชิญพระเจ้าอังกราช กลับเข้าไปครองราชสมบัติที่เมืองนาคพันธุฯ ตามเดิม อาณาเขตของเมืองนาคพันธุสมัยพระเจ้าพรหมได้ขยายกว้างขึ้นไปอีกโดยไปสร้าง เวียงไชยปราการ และครองราชอยู่ที่นั่น ในรัชกาลของ พระเจ้าชัยศิริ เวียงไชยปราการก็ถูกรุกรานโดย กษัตริย์จากเมืองสะเทิม พระเจ้าชัยศิริเห็นว่าสู้ไม่ได้ จึงเสด็จไปที่เวียงกำแพงเพชร สำหรับทางเมืองนาคพันธุก็มีกษัตริย์ปกครองมาจนถึงรัชกาลของ พระเจ้ามาชัยชนะ ก็เกิดเหตุการณ์อาเพศจนเมืองล่มกลายเป็นหนองน้ำ เมืองเชียงแสนตั้งแต่สมัยพระนารายเป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเริ่มประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสนอย่างแท้จริง เพราะกษัตริย์ที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ เมืองเชียงแสน ปัจจุบันสร้างขึ้นด้วยพระเจ้าแสนภู บริเวณเมืองเก่า

แม่น้ำโขงราว พ.ศ. ๑๘๗๑ แต่มีบางท่านที่มีความเข้าใจว่าเมืองเชียงแสนอาจมีอายุแก่กว่านี้ได้^{๗๓} อานาเขตของเมืองเชียงแสนเมืองแรก ตั้งทิศเหนือติดต่อกับเมืองเชียงตุง ที่เมืองกายตัดไปหาบ้านท่าสามท่าว ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ติดแดนเมืองเชียงตุง ที่ดอยหลวงเมืองภูคาตะวันตกเฉียงเหนือ ติดกับเมืองลาว บริเวณดอยผาตาแหลว และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ติดกับดอยเชียงตุงบริเวณดอยผาซ้าง หลังจากสร้างเมืองแล้ว พระเจ้าแสนภูประทับอยู่ที่เมืองเชียงแสนจนสวรรคต พ.ศ. ๑๘๗๗ เมืองเชียงแสน คงเป็นเมืองที่มีความสำคัญในขณะนั้น เพราะกษัตริย์องค์ต่อมาคือพระเจ้าคำฟู ทรงย้ายจากเชียงใหม่มาประทับที่เชียงแสนโดยตลอดรัชกาล แต่หลังจากสมัยพระเจ้าคำฟูแล้วเมืองเชียงแสนคงลดฐานะลงกลายเป็นเมืองลูกหลวงเท่านั้น เพราะพระเจ้าผายู โปรดให้พระเจ้าก้อนา ราชโอรสมาปกครองเมืองเชียงแสนแทน จากนั้นตั้งแต่รัชกาลก้อนาเป็นต้นมาเมืองเชียงแสน ถูกลดบทบาทลงไปอีก เพราะมหากษัตริย์รัชกาลต่อๆมาได้โปรดแต่งตั้งเพียงพระราชวงศ์หรือขุนนาง ที่มีความดีความชอบ ขึ้นมาปกครองในบานะเจ้าเมืองแทน ทำให้เมืองเชียงแสนคงอยู่ในฐานะหัวเมืองหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้จะลดฐานะเป็นเพียงหัวเมืองแต่ผู้ปกครองเมืองเชียงแสนทุกคน ต่างก็ทำนุบำรุงบ้านเมืองและมีการสร้างวัดวาอารามอยู่เสมอ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๑๐๐ เมืองเชียงแสน ก็ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า พร้อมกับเมืองเชียงใหม่และอีกหลายๆเมืองในล้านนา^{๗๔}

ต่อมาราวปีพ.ศ. ๒๑๕๓ ในรัชกาลของ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มังนธาซ่อเจ้าเมืองเชียงใหม่ยอมสวามิภักดิ์ต่อกรุงศรีอยุธยา พระนเรศวรโปรดจัดการปกครองเชียงใหม่และให้ออกกรมเดโชไปครองเชียงแสน เมืองเชียงแสนอยู่ภายใต้ชั้นพญาของกรุงศรีอยุธยาได้ไม่นาน ก็ต้องยอมต่อพม่าอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นพม่าก็แต่งตั้งขุนนางมาโดยตลอด บางครั้งก็มีกระแสพยายามจะปลดแยกอำนาจของพม่าของชาวพื้นเมือง เช่นกรณีของเทพสิงค์ และน้อยวิสุท์ แห่งลำพูนวิงสามารถตีเมืองเชียงแสนคืนได้ ในราวปี พ.ศ.๒๓๐๐ แต่ไม่นานพม่าก็กลับมาปกครองได้อีก จนกระทั่ง พ.ศ.๒๓๔๗ พระบาทสมเด็จพระยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดฯให้เจ้าฟ้าหลวง เทพหัรรักษ์ และเจ้าพยายมราชยกทัพขึ้นไปสมทบกับทัพจากเวียงจันทน์ น่าน ลำปาง และเชียงใหม่ รวมกำลังขับไล่พม่าออกจากเชียงแสนเป็นผลสำเร็จและกวาดต้อนผู้คนลงไปได้ตามเมืองทั้งห้าการศึกครั้งนี้ทำให้เมืองเชียงแสนถูกเผาทำลายจนหมดความสำคัญทางยุทธศาสตร์ไปมากในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ราวพ.ศ.๒๔๑๓ มีชาวพม่า ลื้อ จีน จากเมืองเชียงตุง และชาวไทยใหญ่จากเมืองหมอกใหม่ ได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงแสนเจ้าอุปราชวงศ์เมืองเชียงใหม่ จึงมีหนังสือแจ้งไปยังกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดฯให้อุปราชเมืองเชียงใหม่ และโปรดฯเกล้าให้เจ้าอินตะ นำราษฎรจากเมืองลำพูน ลำปาง และเมืองเชียงใหม่ขึ้นไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองเชียงใหม่แทน

^{๗๓} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, ประวัติและความเป็นมาของเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑, หน้า ๔๕.

^{๗๔} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, ประวัติและความเป็นมาของเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑, หน้า ๔๕.

แล้ว ยก เจ้าอินตะ ให้เป็น พระยาราชเดชดำรง เจ้เมืองเชียงแสน ปี พ.ศ.๒๔๓๘ เมืองเชียงแสนหลวง ในปี พ.ศ.๒๔๓๒ ต่อมาถูกยุบฐานะกลับเป็นอำเภอเชียงแสน ภายใต้การปกครองของจังหวัดเชียงราย อีกครั้ง เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๐๐ จนถึงปัจจุบันศิลปะวัตถุเมืองเชียงแสนที่มีชื่อเสียงได้แก่ พระพุทธรูป ที่ทำจากเนื้อสำริด มีทั้ง พระเชียงแสนสิงห์หนึ่ง ซึ่งอยู่ในยุคของแสนแก้ว เป็นพระที่มีอายุเลิศล้ำทางศิลปะ และพระสกุลเชียงแสนสิงห์ต่างๆทั้งพระศิลปะลังกา สุโขทัย ตลอดถึงสมัยอยุธยา ก็มี พระเครื่อง ส่วนใหญ่จะมีเนื้อตะกั่วสนิมแดง และเนื้อตะกั่วไข่มุก ส่วนประเภทพระเนื้อดินนั้น มีน้อย

๒.๙.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเชียงแสนตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแม่สาย รัฐฉาน (ประเทศพม่า) และแขวงบ่อแก้ว (ประเทศลาว)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงบ่อแก้ว (ประเทศลาว) และอำเภอเชียงของ

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเชียงของ อำเภอดอยหลวง และอำเภอแม่จัน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแม่จันและอำเภอแม่สาย

๒.๙.๒ การแบ่งเขตการปกครอง

ก. การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเชียงแสนแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๖ ตำบล ๗๐ หมู่บ้าน ได้แก่

ที่	ชื่อตำบล	ตัวเมือง	อักษรโรมัน	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
๑.	เวียง	เวียง	Wiang	๙	๖,๐๒๔	๑๑,๓๓๔
๒.	ป่าสัก	ป่าสัก	Pa Sak	๑๓	๓,๐๙๓	๗,๘๐๗
๓.	บ้านแซว	บ้านแซว	Ban Saeo	๑๕	๔,๒๑๗	๑๐,๔๖๑
๔.	ศรีดอนมูล	ศรีดอนมูล	Si Don Mun	๑๓	๓,๑๗๐	๗,๗๖๕
๕.	แม่เงิน	แม่เงิน	Mae Ngoen	๑๒	๒,๗๒๓	๘,๒๘๖
๖.	โยนก	โยนก	Yonok	๘	๑,๘๕๑	๔,๖๗๐

ข. การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอเชียงแสนประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง ได้แก่

๑. เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเวียง
๒. เทศบาลตำบลเวียง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเวียง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน)
๓. เทศบาลตำบลโยนก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโยนกทั้งตำบล
๔. เทศบาลตำบลบ้านแซว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านแซวทั้งตำบล
๕. เทศบาลตำบลแม่เงิน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่เงินทั้งตำบล
๖. องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าสักทั้งตำบล

๗. องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีดอนมูลทั้งตำบล

๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัด เชียงราย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้คือ

๒.๑๐.๑ ประสิทธิ์ สว่างศรี งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เมืองเชียงใหม่เป็นพื้นที่เมืองโบราณที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งในทางโบราณคดี และเอกสารทางประวัติศาสตร์ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากซากทางโบราณคดี มีจำนวนวัดทั้งที่เป็นวัดร้างและวัดที่ถูกนำกลับมาบูรณะใช้ใหม่จำนวนทั้งสิ้น ๗๖ แห่งในพื้นที่กำแพงเก่าเมืองเชียงใหม่ซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ ๒.๕ ตารางกิโลเมตร ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือประเด็นทางด้านที่ดิน เนื่องจากจำนวนของแหล่งโบราณสถานที่จะกระจายตัวอยู่ทั่วไปในเมือง ในพื้นที่ดินบางส่วนเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมธนารักษ์โดยมีกรมศิลปากร เป็นผู้ดูแล (จำนวนวัดร้างทั้งสิ้น ๒๕ แห่งมีประเด็นการบุกรุกที่ดินของชาวชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๘๘ ของจำนวนหลักฐานทางโบราณคดีในทั้งหมด จากข้อมูลของโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘)^{๗๕} และบางส่วนเป็นที่ดินส่วนบุคคล

ซึ่งประเด็นความขัดแย้งในเชิงของที่ดินนี้เป็นหนึ่งในปัญหาหลักของการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางโบราณคดีเหล่านั้น ปัจจุบันกรมศิลปากรและเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ มีนโยบายที่จะคลี่คลายประเด็นปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างกระบวนการจัดการร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ อันจะก่อให้เกิดการผลักดันเข้าสู่การเป็นมรดกโลกในรูปแบบของมรดกที่ยังคงมีชีวิต (Living Heritage) การศึกษาในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายในการค้นหาแนวทางการจัดการร่วมกันดังกล่าวระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่มีผลกระทบ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป กรอบแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น ๔ แนวคิดและวรรณกรรมหลักคือ แนวคิดการอนุรักษ์ในระดับนานาชาติ พัฒนาการแนวคิดและการปฏิบัติ ในการอนุรักษ์ของประเทศไทย แนวคิดอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนวิธีการศึกษาใช้วิธีการสำรวจ ศึกษา รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสาร การลงภาคสนาม การสัมภาษณ์และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมภายในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยวัตถุประสงค์และความมุ่งหวังของการศึกษานี้มีด้วยกันทั้งหมด ๔ ข้อหลักๆคือ ๑.เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและโบราณคดีในพื้นที่เมืองประวัติศาสตร์ เชียงใหม่ ร่วมกันระหว่างกรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ องค์กรชุมชน ประชาชนพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ๒.เพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ทางโบราณคดีในเมืองเชียงใหม่ทั้งสิ้น ๗๖ แห่งผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน ๓.เพื่อกระตุ้นให้เกิดกลไกของทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์พื้นที่ทาง

^{๗๕} ประสิทธิ์ สว่างศรี, “แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, ๒๕๕๘.

ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ๔. เพื่อจัดกระบวนการให้เกิดการคลี่คลายประเด็นข้อขัดแย้งทางด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในบริเวณพื้นที่ทางโบราณคดีต่างๆ ในเมืองผลของการศึกษาในครั้งนี้จะมีทั้งแนวทาง การอนุรักษ์และพัฒนาของเมืองในภาพรวม รวมถึงการยกตัวอย่างแนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานในเขตเมืองเชียงใหม่ เพื่อที่จะเป็นแนวทางเบื้องต้นในการขยับกระบวนการมีส่วนร่วมและช่วยทำให้ทุกภาคส่วนเห็นภาพที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและเกิดการขับเคลื่อนต่อไปในปัจจุบันและอนาคต

๒.๑๐.๒ สุนีย์ บริสุทธิ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความตระหนักของชุมชนเชียงใหม่ต่อคุณค่าด้านโบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถาน ไว้อย่างยั่งยืนสืบไปถึงลูกหลาน อีกทั้งยังมีแนวทางให้ชาวเชียงใหม่สามารถสร้างรายได้จากโบราณสถาน ในรูปแบบของการให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานของเชียงใหม่^{๗๖} และมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีได้ด้วยตนเอง และมีความเข้าใจอย่างถูกต้องว่าเงินรายได้จากการท่องเที่ยวมิได้เป็นเป้าหมายสูงสุดของคนชุมชน การท่องเที่ยวเป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างรายได้ เพื่อนำไปสู่การธำรงรักษาโบราณสถานให้คงอยู่ได้นานเท่านาน โดยมีการจัดการผลตอบแทนที่กระจายอย่างทั่วถึง ผลจากการวิจัยจะช่วยลดปัญหาการบุกรุกโบราณสถาน และก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีแห่งใหม่ที่น่าเสนอคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุกว่า ๑,๐๐๐ ปี ประชากรที่ศึกษาจำนวน ๓,๗๕๙ คน เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย หมู่ ๒ และหมู่ ๓ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเลือกจากผู้นำชุมชนกลุ่มหลัก ๗ กลุ่มและจากกลุ่มอื่นๆ อีกกว่า ๙ กลุ่ม กระบวนการศึกษาวิจัยในการศึกษามี ๕ ด้านได้แก่ ๑) การสำรวจ ศึกษา และจัดเก็บข้อมูลบริบทของพื้นที่ ศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์เจาะลึกและประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ๒) การสำรวจปัญหา และค้นหาความต้องการของชุมชน จัดทำผัง Mind map ระดมความคิดเห็น และให้ชุมชนคัดเลือกแกนนำที่เป็นตัวแทน ๓) การอบรมตัวแทนชุมชน ใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity Based) ๔) ใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity Based) และ ๕) จัดเวทีเพื่อให้แกนนำได้นำเสนอกิจกรรมต่างๆ ต่อประชาคม ทั้งนี้การวิเคราะห์ และประเมินผลออกมาในเชิงพรรณนา ผลการศึกษามีดังนี้

๑) กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นถึงคุณค่าของโบราณสถานเมืองเชียงใหม่เป็นแหล่งโบราณคดีที่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ มีการรวมตัวกันจัดกิจกรรมอนุรักษ์โบราณสถาน และเล็งเห็นแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน โดยยึดแนวทางการธำรงรักษาไว้ซึ่งสิ่งมีค่าทางประวัติศาสตร์ไว้อย่างยั่งยืน

๒) อำเภอเชียงใหม่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยว มีชื่อว่า สามเหลี่ยมมรกต โดยมีเส้นทาง RmA เชื่อมระหว่างไทย – ลาว – เมียนมาร์ ที่ได้ดำเนินการไปมากแล้วและกำลังจะเป็นรูปธรรมในเร็ววัน และมีแม่น้ำโขงเป็นทางสัญจรหลักไปสู่เมืองสำคัญของประเทศเพื่อนบ้าน

^{๗๖} สุนีย์ บริสุทธิ์, “การส่งเสริมความตระหนักของชุมชนเชียงใหม่ต่อคุณค่าด้านโบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

๓) ผู้นำชุมชนและประชาชนสามารถรวมตัวกันจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าของโบราณสถาน เช่นกิจกรรม Walk Rally ไหว้สา ๙ โบราณสถาน งานบวงสรวงเจ้าพ่อประตูป่าสัก และเจ้าแม่นางเซ็ง

๔) ได้รวบรวมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ ความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของเชียงใหม่ก่อนที่สูญหายไป และที่ยังคงมีอยู่จากผู้สูงอายุ

๕) กลุ่มเชียงใหม่การท่องเที่ยวสามารถเป็นแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้รายได้จากการนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมความสวยงามทางธรรมชาติ และโบราณสถานเมืองเชียงใหม่

๒.๑๐.๓ เอกสิทธิ์ เรือนทอง ได้ทำงานวิจัยเรื่อง พัฒนาการของแผนผังโบราณสถานในเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่^{๗๗} พบว่า แผนผังของโบราณสถานในเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ ทั้ง ๔๕ แห่ง ในพื้นที่ อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ นั้นสามารถสรุปได้ว่าทุกกลุ่มแผนผังมีความสัมพันธ์กันและมีพัฒนาการร่วมกันเป็นลำดับมา และยังคงพบโบราณสถานทั้ง ๔ ผังในสมัยสุดท้ายของเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ที่ศึกษา ซึ่งทำให้สามารถสรุปพัฒนาการแผนผังโบราณสถานเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ ได้เป็น ๒ ระยะใหญ่ ๆ ได้คือ ระยะที่ ๑ ผังที่มีพัฒนาการขึ้นในช่วงสมัยล้านนา (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๒) ได้แก่ผังกลุ่มที่ ๑, ๒ และกลุ่มที่ ๑ ผังอาคารหลักวางตามแนวแกน (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ เป็นต้นมา) น่าจะเป็นผังที่มีมาแล้วตั้งแต่ช่วงแรกสร้างเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ที่ศึกษา อย่างน้อยตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ เป็นต้นมาและยังคงพบการสร้างวัดตามลักษณะผังกลุ่มที่ ๑ ตลอดมาจนกระทั่งเมืองโบราณที่ศึกษาถูกทิ้งร้างไป กลุ่มที่ ๒ ผังที่มีอุโบสถ(ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ เป็นต้นมา) เป็นผังที่มีพัฒนาการมาจากผังกลุ่มที่ ๑ โดยแบ่งเป็น ๒ รูปแบบใหญ่ ๆ คือ รูปแบบที่ ๑ การสร้างอุโบสถขนาดเล็กเพิ่มเติมเข้าไปในผังโบราณสถานตามลักษณะผังกลุ่มที่ ๑ ที่สร้างมาแต่เดิมและรูปแบบที่ ๒ การปรับเปลี่ยนวิหารหลักของผังโบราณสถานตามลักษณะผังกลุ่มที่ ๑ เดิมให้เป็นอุโบสถหรือสร้างอุโบสถขึ้นเป็นอาคารหลักของผัง ซึ่งมีช่วงเวลาในการปรากฏขึ้นใกล้เคียงคาบเกี่ยวกันคือในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ และในราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ และน่าจะมีการใช้อุโบสถทั้ง ๒ รูปแบบตลอดมาจนกระทั่งทิ้งร้างไป กลุ่มที่ ๓ ผังที่มีหมู่อาคาร(ราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ เป็นต้นมา) ผังดังกล่าว น่าจะเป็นผังที่มีพัฒนาการมาจากผังกลุ่มที่ ๑ หรือผังกลุ่มที่ ๒ โดยการต่อเติมอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีอยู่เดิมให้มีลักษณะเป็น "หมู่ อาคาร " หรือสร้างอาคารในลักษณะ"หมู่อาคาร " ขึ้นทั้งหลังเพิ่มเติมเข้าไปในผังของโบราณสถานบางแห่ง โดย น่าจะมีขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงหรือร่วมสมัยกันกับการปรากฏขึ้นของผังกลุ่มที่ ๒ รูปแบบที่ ๒ "การสร้างอุโบสถแทนที่วิหารหลักของผังโบราณสถาน " โดยการปรับเปลี่ยนวิหารหลักของผังที่สร้างมาแต่เดิมให้กลายเป็นอุโบสถหลักของผังแทนผังโบราณสถานทั้ง ๓ กลุ่มดังกล่าว มีพัฒนาการร่วมกันเป็นลำดับมาและเป็นผังที่พบได้ใน

^{๗๗} เอกสิทธิ์ เรือนทอง, “พัฒนาการของแผนผังโบราณสถานในเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

โบราณสถานของเมืองโบราณร่วมสมัยล้านนา เช่น เมืองโบราณเวียงท่ากานและเวียงกุมกาม ในพื้นที่ อ.สันป่าตองและ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ด้วย โดยพบหลักฐานช่วงเวลาการปรากฏขึ้นของผัง ทั้ง ๓ กลุ่ม ใกล้เคียงกัน คือ ตั้งแต่ช่วงราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑ และพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เช่นกัน ส่วนโบราณสถานในเมืองโบราณสุโขทัยนั้น พบหลักฐานรูปแบบผังที่ สอดคล้องกันเพียง ๒ ผัง คือ ผังกลุ่มที่ ๑ "ผังที่มีอาคารหลักตามแนวแกนทิศ" และผังกลุ่มที่ ๒ "ผังที่มี อุโบสถ " เท่านั้น ซึ่งผังทั้ง ๒ กลุ่มนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นผังที่ใช้ในการสร้างโบราณสถานโดยทั่วไปใน เมืองโบราณร่วมสมัยอื่น ๆ ของล้านนา สุโขทัย หรืออยุธยา ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ เป็นต้น มาจนถึงปัจจุบัน ก็ว่าได้

๒.๑๐.๔ พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง ได้ทำงานวิจัยเรื่อง จากเชียงของถึงเชียงแสน : จากเมือง ชายแดนให้เป็นเมืองสุนทรียภาพ ผลการวิจัย พบว่า ในพื้นที่เมืองชายแดน สองเมืองคือเมืองเชียงของ และเมืองเชียงแสน^{๗๘} โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบเมืองชายแดนที่กำลังเผชิญหน้า กับความเปลี่ยนแปลงจากการเชื่อมต่อระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน โดยมีระเบียบวิธีวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการจัดทำแนวทางเมืองสุนทรียภาพ โดยใช้แนวคิดเมืองสุนทรียภาพที่มีองค์ประกอบของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมสามลักษณะคือ สุนทรียภาพเชิงประสาทสัมผัส (Sensory Aesthetics) สุนทรียภาพเชิงรูปทรง (Formal Aesthetics) สุนทรียภาพเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Aesthetics) ผลการศึกษาพบว่า เมืองเชียงของมีศักยภาพ ดั้งเดิมของเมืองสุนทรียภาพ แบบเชิงคู่ ในเรื่องที่ต้องมีการสร้างเมืองใหม่ควบคู่ไปด้วย โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ การแสดงออกทางสังคมในรูปแบบการใช้เวลาว่างที่ เชื่อมโยงกับแม่น้ำโขง ส่วนเมืองเชียงแสนนั้นเป็นรูปแบบเมืองสุนทรียภาพแบบเชิงซ้อนที่มีการทับซ้อนระหว่างเมืองที่เป็น โบราณสถานและเมืองใหม่โดยเสนอรูปแบบที่การสร้างและเปิดพื้นที่ระหว่างเมืองเก่ากับเมืองใหม่ ให้เป็นมิตรและกลมกลืนระหว่างกันในงานวิจัยยังพบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างสองเมืองนี้มี ศักยภาพที่ต้องพัฒนาโดยสร้างแนวความคิดการแปลงเส้นเขตแดนเป็นทุนระหว่างประเทศให้ความหมาย ของเส้นเขตแดนระหว่างรัฐเป็นมิตรกับมนุษย์ที่สามารถเรียนรู้และท่องเที่ยวได้ ไม่ใช่เป็นเส้นเขตแดน ที่แสดงอำนาจรัฐเท่านั้น

๒.๑๐.๕ ยุทธนา พยุยงค์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียง แแสน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของเมืองเชียง แแสน นโยบายและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์ปัญหา แนวโน้ม และการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียง แแสนที่เหมาะสม^{๗๙} เพื่อให้สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาปัตยกรรมซึ่งเป็น

^{๗๘} พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, “จากเชียงของถึงเชียงแสน : จากเมืองชายแดนให้เป็นเมืองสุนทรียภาพ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, ๒๕๕๙.

^{๗๙} ยุทธนา พยุยงค์, “การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน จังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, ๒๕๕๙.

องค์ประกอบของเมืองมาแต่เดิม เมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานมา ๖๗๔ ปี (สร้างเมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๗๑) ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาติ ปัจจุบันยังคงหลงเหลือร่องรอยของแหล่งอารยธรรม และองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ของเมืองโบราณอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ กำแพงเมือง ป้อมประตูเมืองคูเมือง และโบราณสถานที่สำคัญต่างๆ กระจายตัวอยู่ทั่วไปทั้งภายในและภายนอกเมืองถึง ๑๓๙ แห่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิต และความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเชียงแสนในยุคสมัยต่างๆ ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาจากการพัฒนาเมืองในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในเมือง มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การก่อสร้างอาคาร และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ รุกล้ำพื้นที่สาธารณะและพื้นที่โบราณสถาน รวมทั้งเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายขึ้นภายในเมืองเป็นจำนวนมาก มีทั้งกิจกรรมที่สนับสนุนและกิจกรรมที่ขัดแย้งกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นไปอย่างไร้ทิศทางขาดการคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสัญญาณของเมือง เป็นผลทำให้เกิดความทรุดโทรม ทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองโบราณ การที่จะอนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสนให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีจิตสำนึก มีความรักและความหวงแหนในมรดกวัฒนธรรมของตน ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการในการควบคุมการพัฒนาทางกายภาพของเมืองอย่างเหมาะสม ได้แก่ การควบคุมทางด้านผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมด้วยจะต้องคำนึงถึงการรักษาความสมดุลระหว่างการคงสภาพทางประวัติศาสตร์และบทบาทของเมืองเอาไว้ เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางในการพัฒนาและการลงทุนในเมืองให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าของความเป็นเมืองโบราณให้ยั่งยืนต่อไป

๒.๑๐.๖ ปาณิสรา ดาวเรือง งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากรและการเปลี่ยนแปลง ศึกษาบทบาทและการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจรายสาขาโดยเฉพาะด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวตลอดจนการสนองตอบของประชาชนศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ศักยภาพในการพัฒนา และบทบาทในอนาคตของเมืองเชียงแสนในฐานะเมืองชายแดนและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองเชียงแสนเพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคต จากการศึกษาพบว่าเมืองเชียงแสนมีบทบาทสำคัญโดยเป็นเมืองพาณิชย์กรรม เมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองการค้าชายแดน และเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาคเหนือตอนบนเนื่องจากความได้เปรียบทางด้านที่ตั้งการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค ในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังมีนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนเศรษฐกิจของเมืองให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษฯ ทำให้เมืองเชียงแสนได้รับการสนับสนุนในเรื่องการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการทำการค้ากับประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งทำเรือเชียงแสนเป็นท่าเรือที่ใช้ติดต่อขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและแนวโน้มที่จะขยายตัวในอัตราสูงมากขึ้น ดังนั้น เมืองเชียงแสนจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง การจัดตั้งเขตการลงทุนพิเศษ ปรับและแก้ไขกฎหมายในและระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองเชียง

แสนจำเป็นต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ เนื่องจากเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์^{๘๐}

๒.๑๐.๗ ประวุฒิ แยมผลงาม ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การวางแผนอนุรักษ์ และพัฒนาบริเวณ วัดในเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า วัดในเมืองเชียงใหม่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเป็นเมือง และวิถีชีวิตของชาวเชียงใหม่อย่างเหนียวแน่น^{๘๑} โดยวัดสำคัญในระดับเมืองที่มีพัฒนาการของวัดมาจนถึงในยุคปัจจุบันนี้ ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับเมืองในเชิงการเมืองการปกครอง และสังคมมา โดยตลอดส่วนวัดประจำชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นทำหน้าที่เป็น "ศูนย์กลางชุมชน" ของกลุ่มหรือพวก พ้องซึ่งบทบาทนี้ในปัจจุบันยังคงเห็นได้อย่างชัดเจน ในปัจจุบันนี้จากสภาพสังคม และเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อวัดในหลายด้านรวมถึงบทบาทของพระสงฆ์ด้วยจาก สภาพปัญหาหลักต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับวัด จัดแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่มหลักคือสภาพ ปัญหาผังบริเวณ สภาพปัญหาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และปัญหาสภาพแวดล้อม บริเวณวัด ผลการวิจัยจาก จำนวนวัดทั้งหมด ๘๐ วัดในพื้นที่ศึกษา ๘๐% ของวัดทั้งหมดนั้นจัดอยู่ในกลุ่มมีปัญหาในด้าน สภาพแวดล้อมบริเวณวัดทั้งสิ้น ในการเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด ได้เสนอ แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา ๒ แนวทางหลัก คือ แนวทางในการพัฒนาเมือง และแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด โดยในระดับนโยบายเสนอกรอบนโยบายระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับเมืองเน้นให้มีการส่งเสริมและจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเทศบาลเมือง เน้นถึงการ ตระหนักและสร้างจิตสำนึก รวมถึงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การรักษาสมบัติทางวัฒนธรรม ใน ส่วนเป้าหมายและแนวทางในการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมในระดับย่านและ บริเวณวัด ได้เสนอมาตรการในระยะต่าง ๆ ซึ่งคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีและเอกลักษณ์ เฉพาะของวัดแบบล้านนาไว้ และตัวอย่างการปรับปรุงวัดในย่านพาณิชย์กรรมโดยเชื่อมพื้นที่ย่าน พาณิชยกรรมหลักและย่านประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ของเมืองเข้าด้วยกัน และในช่วงท้าย ของการศึกษาได้เสนอวงจรทัศนศึกษาวัดในเมืองเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณค่าของ วัด และเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ถึงมรดกทางวัฒนธรรม

๒.๑๐.๘ มานิตย์ ไชยกิติ งานวิจัยเรื่อง การสร้างคุณค่าวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงใหม่ อำเภอเวียงแสน จังหวัดเชียงราย^{๘๒} ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเวียง เชียงแสนที่พบในปัจจุบันนั้นหลอมรวมมาจากความหลากหลายของกลุ่มประชาชนที่โยกย้ายเข้ามาอยู่

^{๘๐} ปาณิสรา ดาวเรือง, “แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่ จังหวัด เชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร*, ๒๕๕๙.

^{๘๑} ประวุฒิ แยมผลงาม, “การวางแผนอนุรักษ์ และพัฒนาบริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, ๒๕๕๙.

^{๘๒} มานิตย์ ไชยกิติ, “การสร้างคุณค่าวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงใหม่ อำเภอเวียงแสน จังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, ๒๕๕๙.

เวียงเชียงใหม่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยมีแม่น้ำโขงเป็นจุดศูนย์กลาง ก่อนจะเข้าสู่ยุคเร่งรัดพัฒนาชนบทส่งผลให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่าง ๆ เปลี่ยนไปจาก ๒ ปัจจัยคือ (๑) ปัจจัยภายในอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนอาชีพของประชาชนซึ่งต้องรีบเร่งทำมาหากิน ให้ความสำคัญกับประเพณีพิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ น้อยลง (๒) ปัจจัยภายนอก เป็นผลมาจากโครงการพัฒนาที่มุ่งยกระดับให้เชียงใหม่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน นับตั้งแต่ต้นนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า มาจนถึงการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษโดยการวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้กิจกรรมการจัดกาดก้อมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชียงใหม่ใน ๕ ด้าน คือ (๑) คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสาธารณสมบัติที่สำคัญของชาติ (๒) คุณค่าเชิงวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ อันถิ่นฐานบ้านเกิดแห่งบรรพชนของชาวยวนและต้นกำเนิดพุทธศิลป์เชียงใหม่ (๓) คุณค่าเชิงสังคม ในฐานะเป็นเมืองโบราณที่ยังมีชีวิต เป็นเมืองท่าที่สานสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขงและเมืองท่าเชียงใหม่ (๔) คุณค่าเชิงความเชื่อ ศาสนา การวางผังที่ตามจักรวาลคติและ (๕) คุณค่าเชิงความงาม ที่มีมนต์เสน่ห์จากความงามของแหล่งโบราณคดีท่ามกลางสภาพธรรมชาติทั้งภูเขา ทุ่งนาและแม่น้ำโขง นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยกลุ่มคุณค่าเชียงใหม่ที่นำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่พบมาออกแบบเป็นกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชมเมืองโดยรถราง จักรยาน และฐานกิจกรรมสร้างประสบการณ์ คุณค่าเชียงใหม่ เช่น บ้านขนม บ้านชะปะอาหาร บ้านร้อยซึ้ง บ้านหอมเมือง บ้านสวยดอก เป็นต้น

๒.๑๐.๙ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๘๓} ได้ทำงานวิจัยเรื่อง โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมืองเก่าเชียงใหม่ พบว่า “เมืองเก่า” หมายถึงเมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อนหรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือมีลักษณะจำเพาะของสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์มีคุณค่าทางศิลปะโบราณคดีหรือประวัติศาสตร์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติและการรักษาคุณค่าและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าไว้เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นของประเทศสิ่งก่อสร้างและองค์ประกอบเมืองที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเก่ามีศักยภาพสูงในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าภาคภูมิใจของชุมชนแต่อย่างไรก็ตามในพื้นที่เมืองเก่าปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพและสังคมวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วประกอบกับเมืองเก่ามักเป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดใหญ่มีการพัฒนาเมืองในรูปแบบต่างๆจึงทำให้เกิดการบุกรุกทำลายและทำให้เมืองเก่าเสื่อมคุณค่า

รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าโดยกำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็นพิเศษเฉพาะพื้นที่เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ.๒๕๔๖ ให้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และ

^{๘๓} สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “การสร้างคุณค่าวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงใหม่ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.**

เมืองเก่ามีอำนาจหน้าที่ในการวางนโยบายกำหนดพื้นที่และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เมืองเก่าเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติตลอดไปโดยให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการและเพื่อให้การบริหารจัดการเมืองเก่ามีการขับเคลื่อนและดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามในพื้นที่เมืองเก่าที่กำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเป็นการดำเนินงานขั้นตอนแรกในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าซึ่งกำหนดตามสภาพข้อเท็จจริงที่มีอยู่เดิมบนพื้นฐานข้อมูลตามหลักฐานที่อ้างอิงและค้นคว้าได้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมื่อมีขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าที่ชัดเจนจังหวัดและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดหรือพัฒนากลไกและกระบวนการบริหารจัดการเมืองเก่าแบบบูรณาการโดยการจัดทำแผนมาตรการและแนวทางเพื่อการบริหารจัดการที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าโดยประชาชนมีส่วนร่วม

๒.๑๐.๑๐ สุรัชย์ อุฬารวงศ์ ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัตระเบียบทางสังคมของชุมชนเชียงใหม่กับการจัตระเบียบทางสังคมที่ปรากฏในมังรายศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในอำเภอเชียงแสนส่วนใหญ่มีได้มีภูมิสำเนาเดิมอยู่ในเมืองเชียงแสน เพราะมีการอพยพคนมาจากเมืองต่างๆ ในอาณาจักรล้านนา มาอาศัยอยู่แทน ซึ่งปัจจุบันในพื้นที่ศึกษาปรากฏว่ามีลักษณะชุมชน ๒ ลักษณะคือ ชุมชนเมือง และชุมชนดั้งเดิม สำหรับมังรายศาสตร์นั้นมีรูปแบบของกฎหมายจารีตประเพณี โดยกล่าวถึงกฎหมายที่มีลักษณะทางแพ่ง และลักษณะทางอาญารวมอยู่ในฉบับเดียว มีผลใช้บังคับในเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนาเท่านั้น ในการใช้กฎหมายมังรายศาสตร์ที่ผู้ตัดสินคดีเป็นเจ้าของของแต่ละเมืองซึ่งแตกต่างจากกฎหมายในปัจจุบันที่มีผลใช้บังคับทั่วราชอาณาจักรไทย อย่างไรก็ตาม อำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน บางหมู่บ้านยังมีการบังคับใช้กฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายจารีตประเพณี ที่เรียกว่า กฎหมู่บ้าน ซึ่งคล้ายคลึงกับกฎหมายมังรายศาสตร์ในแง่ของการบังคับใช้ที่มีผลเฉพาะประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านนั้นเท่านั้น แต่ไม่ได้มีผลบังคับไปถึงหมู่บ้านอื่น และจะปรากฏในชุมชนดั้งเดิม ซึ่งแตกต่างจากชุมชนเมืองที่มีการนำเอากฎหมายของรัฐมาบังคับใช้^{๘๔}

๒.๑๐.๑๑ ทนงค์ดี เลิศพิพัฒน์วรกุล ได้ทำงานวิจัยเรื่อง เมืองเชียงแสน ๒๕๕๗ ผลการวิจัยพบว่า อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นอีกพื้นที่หนึ่งของไทยที่อุดมไปด้วยหลักฐานทางโบราณคดีตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยหิน สมัยโลหะ ต่อเนื่องมาจนยุคประวัติศาสตร์ ที่เด่นชัดคือ เมืองเชียงแสน เมืองโบราณริมแม่น้ำโขงของอาณาจักรล้านนา สถาปนาขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ก่อนที่จะเสื่อมโทรมลงพร้อมกับการเสื่อมอำนาจของอาณาจักรล้านนา นับตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นต้นมา พื้นที่เมืองเชียงแสนเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยต่างๆ

^{๘๔} สุรัชย์ อุฬารวงศ์, “การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัตระเบียบทางสังคมของชุมชนเชียงใหม่กับการจัตระเบียบทางสังคมที่ปรากฏในมังรายศาสตร์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ สถาบันพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

โดยเฉพาะการก่อตั้งอำเภอเชียงแสน นโยบายการค้าต่างประเทศ และความพยายามผลักดัน เชียงแสนเป็นมรดกโลก^{๘๕}

๒.๑๐.๑๒ ปันตดา จินประชา ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทลื้อสองฝั่งโขงโดยเส้นทางจักรยาน^{๘๖} ผลการวิจัยพบว่า แหล่งวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทลื้อสองฝั่งโขงในพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่ ๑.อำเภอเชียงของจาก ๘ หมู่บ้านที่มีชาวไทลื้อได้แก่บ้านห้วยเม็งตำบลเวียงบ้านศรีลานนาตำบลครึ่งบ้านศรีดอนชัยหมู่ ๗,๑๒, ๑๔ และ ๑๕ ตำบลศรีดอนชัยบ้านหาดบ้ายหมู่ ๑ และบ้านหาดทรายทองหมู่ ๘ ตำบลริมโขง ๒. อำเภอเวียงแก่นจาก ๕ หมู่บ้านที่มีชาวไทลื้อได้แก่บ้านท่าข้ามตำบลหลายางบ้านโละตำบลท่าข้ามบ้านดอนบ้านปางหัดและบ้านปอกกลางตำบลปอ ๓.อำเภอเชียงแสนจาก ๒ หมู่บ้านที่มีชาวไทลื้อได้แก่บ้านวังลาวตำบลเวียงบ้านวังซางตำบลบ้านแซว ๔. สปป.ลาวบ้านปุงบ้านน้ำแก้งบ้านพินนินเมืองห้วยทรายแขวงบ่อแก้ว เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจักรยานฝั่งไทย ๕ เส้นทางโดยเป็นเส้นทางระยะสั้น ๒ เส้นทางเส้นทางระยะยาวอีก ๓ เส้นทางและฝั่งสปป.ลาวอีก ๒ เส้นทางเป็นเส้นทางระยะยาวที่มีศักยภาพตามหลัก ๓ As และตามเกณฑ์กำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ráไพพรรณแก้วสุริยะและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

๒.๑๐.๑๓ อรรวรรณ บุญพัฒน์ ในงานวิจัยเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ของผ้าทอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สู่การเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการท่องเที่ยว^{๘๗} ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาในครั้งนี้ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องในอำเภอเชียงแสน โดยวิธีการสุ่มแบบโควต้า หรือการสุ่มโดยกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) จากการศึกษาในครั้งนี้ ปลายผ้าทอที่ได้รับการส่งเสริมเพื่อให้เป็นอัตลักษณ์ของเชียงแสน ได้แก่ลายขอพันเสา โดยเลือกจากลายพื้นฐานเดิม ๕ ลาย (ลายขอพันเสา ลายเสื่อย้อย ลายกาแล ลายดอกมะลิและลายไขปลา) เนื่องจากเป็นลายที่มีลักษณะเด่น มีความงามและสื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ของเชียงแสนได้มากที่สุด นอกจากนี้งานวิจัยยังได้เพิ่มการอธิบายความหมายของลายผ้าทอทั้ง ๕ ลาย เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้าทางการท่องเที่ยวเนื่องจากลายผ้ามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวิถีวัฒนธรรมของคนเชียงแสน เป็นการสร้างสรรค์งานจากการอธิบายความและเรื่องเล่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้และเข้าใจในผลิตภัณฑ์ผ้าทอมากยิ่งขึ้น

^{๘๕} ทนงค์ดี เลิศพัฒนวรกุล, “เมืองเชียงแสน ๒๕๕๗”, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗.

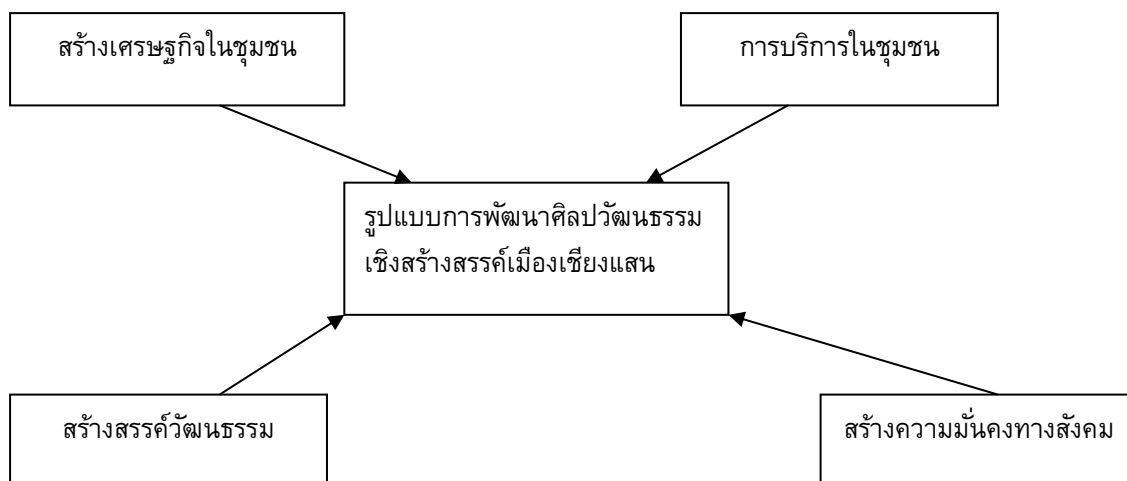
^{๘๖} ปันตดา จินประชา, “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทลื้อสองฝั่งโขงโดยเส้นทางจักรยาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗.

^{๘๗} อรรวรรณ บุญพัฒน์, “การสร้างอัตลักษณ์ของผ้าทอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สู่การเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการท่องเที่ยว”, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗.

๒.๑๐.๑๔ ชนกพร ไพบูลย์ทิกุล ในงานวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย^{๘๘} พบว่า ๓ ชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ล้วนมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดจนการดำรงชีพเนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ดำรงชีพด้วยการเกษตรกรรมและกสิกรรมตลอดจนมีประเพณีพิธีกรรมทางด้านความเชื่อต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำและปัจจุบันชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบในด้านต่างๆทำให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ปัญหาด้านวัฒนธรรมซึ่งส่งผลกับวิถีชีวิตทั้งด้านกายภาพและจิตใจซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ในระยะสั้นและระยะยาว โดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานด้านการอนุรักษ์ทั้งนี้ควรให้เป็นไปตามรูปแบบลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนตามอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ที่อาศัยในชุมชนตลอดจนสร้างความเข้าใจและตระหนักต่อคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณค่าทางวัฒนธรรมและเพื่อความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

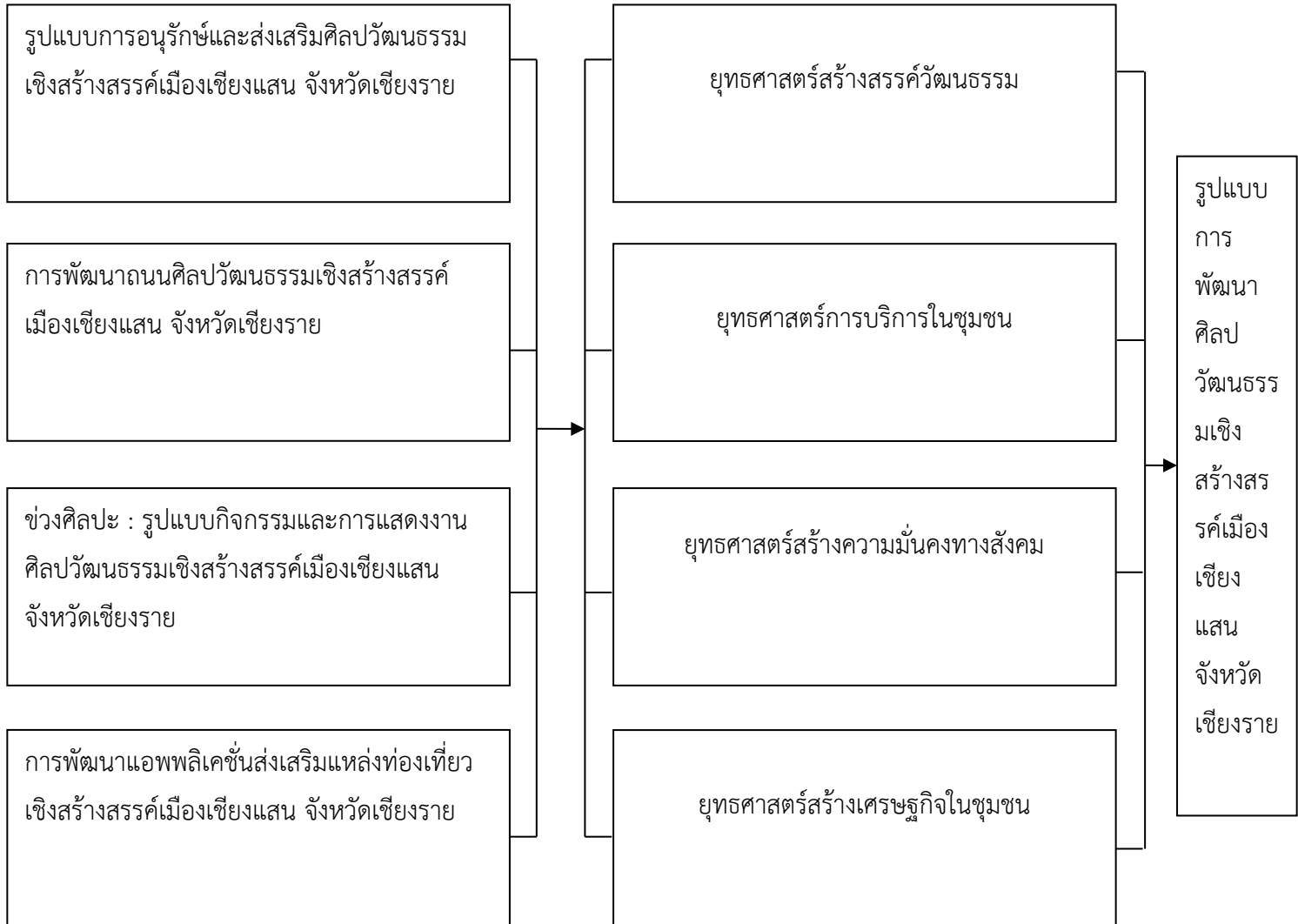
๒.๑๑ กรอบแนวคิดของงานวิจัย

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนของอำเภอเชียงใหม่ มีการวิจัยเพื่อสังเคราะห์รูปแบบของยุทธศาสตร์สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่อยู่ ๔ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจในชุมชน ด้านการบริการในชุมชน สร้างความมั่นคงด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมด้านสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม

^{๘๘} ชนกพร ไพบูลย์ทิกุล, “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

โครงการย่อยเสริมสร้างการพัฒนายุทธศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงราย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

แผนงานบูรณาการนี้มีโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนจำนวน ๔ โครงการ คือ โครงการวิจัยที่ ๑ จะได้คู่มือการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ๑ ชุด รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ๑ รูปแบบ กระบวนการพัฒนาการวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของประชาชน ๑ กระบวนการ ส่วนโครงการวิจัยที่ ๒ จะได้รูปแบบการสร้างถนนศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ทางสังคม และการแสดงอัตลักษณ์แห่งตัวตนด้านศิลปวัฒนธรรมบนสื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนชาวไทย ๑ รูปแบบ รูปแบบการฝึกอบรมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับประชาชนชาวไทย ๑ รูปแบบ และคู่มือการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับประชาชนชาวไทย ๑ เล่ม ส่วนโครงการวิจัยที่ ๓ จะได้ช่วงศิลปะในรูปแบบการแสดงศิลปวัฒนธรรม ๑ แบบ กระบวนการสร้างกิจกรรม ๑ กระบวนการ โครงการวิจัยที่ ๔ จะได้หลักสูตรการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ในรูปแบบหนังสือ สื่อเรียนรู้ดิจิทัล และแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ อย่างละ ๑ ชิ้นงาน จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการ และการพัฒนา คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงาน ดังนั้น แผนบูรณาการการวิจัยนี้จะช่วยรังภูมิคุ้มกัน โดยจะเริ่มจากพื้นที่ จังหวัดเชียงราย ที่เดินทางมาศึกษาในพื้นที่ครอบคลุมเกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับสังคม การพัฒนาของประเทศไทย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลทั้งเอกสาร และภาคสนาม ภาคเอกสารเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาจาก พื้นที่การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้คือ

๓.๒.๑ พื้นที่การวิจัย

ก. พื้นที่โบราณสถาน ประกอบไปด้วย

๑. โบราณสถานวัดพระธาตุจอมกิตติ
๒. วัดพระธาตุผาเงา
๓. โบราณสถานวัดเจดีย์หลวง
๔. โบราณสถานวัดมหาอาราม
๕. โบราณสถานวัดมหาโพธิ์
๖. โบราณสถานวัดป่าสัก
๗. โบราณสถานวัดเสาศีแลง
๘. โบราณสถานวัดสบเกี๋ยง
๙. โบราณสถานวัดป่าสัก
๑๐. โบราณสถานวัดป่าแดง
๑๑. โบราณสถานวัดจอมหมอก
๑๒. โบราณสถานวัดอ้อมแก้ว
๑๓. โบราณสถานวัดมหาธาตุ
๑๔. โบราณสถานวัดบุญยืน
๑๕. โบราณสถานวัดอุดม
๑๖. โบราณสถานวัดป่าจัวเชียง
๑๗. โบราณสถานวัดคว้าง
๑๘. โบราณสถานวัดมหาโพธิ์
๑๙. โบราณสถานวัดสังฆาแก้วดอนตัน
๒๐. โบราณสถานวัดเสาศีแลง
๒๑. โบราณสถานวัดร้อยช่อ
๒๒. โบราณสถานวัดมหาอาราม
๒๓. โบราณสถานวัดอโศก-ช้างค้ำ
๒๔. โบราณสถานวัดอาทิตันแก้ว
๒๕. โบราณสถานวัดบ้านร้อง
๒๖. โบราณสถานวัดสวัสดี (สัสดี)
๒๗. โบราณสถานเมืองโบราณเชียงแสนน้อย
๒๘. โบราณสถานบ้านสบกก
๒๙. โบราณสถานช้างวัดพระธาตุเขี้ยว
๓๐. โบราณสถานวัดพระธาตุสองพี่น้อง

ข. พื้นที่โบราณวัตถุ ประกอบไปด้วย

๑. เครื่องมือหินกะเทาะ
๒. ชิ้นส่วนลายปูนปั้น
๓. พระพุทธรูปปางมารวิชัย
๔. ศิลาจารึกวัดบ้านยางหมากม่วง
๕. พระพิมพ์
๖. ผอบ
๗. ผอบ
๘. แผ่นอิฐดินเผา
๙. กลองมโหระทึกสำริด
๑๐. ปืนปักผมทองคำ
๑๑. กระจุกลายคราม
๑๒. ผอบ พร้อมฝาทรงสลับ
๑๓. กลองมโหระทึกสำริด
๑๔. พระแก้วน้ำค้างประทับนั่ง
๑๕. กล้องยาสูบ
๑๖. พระพุทธรูปปางมารวิชัย
๑๗. กา
๑๘. พระพุทธรูปปางมารวิชัยบุเงิน
๑๙. กำไลสปริง
๒๐. พระพุทธรูปปางมารวิชัย
๒๑. ชันดอก (พาน)
๒๒. ลานหูก (ต่างหูก)
๒๓. สลุปจำลอง
๒๔. แหวนทอง
๒๕. แจก้น
๒๖. ไหทรงกลมก้นสอบ
๒๗. แจก้นทรงกลม
๒๘. แจก้นทรงกลม
๒๙. อุบายอดหงส์
๓๐. ช้างหมอบ

๓๑. อุบ (แอ็บยา)

๓๒. ชุ่มพระพุทธรูป

รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยมีรูปแบบและการอนุรักษ์ ดังนี้คือ

๑. รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๒. รูปแบบการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๓. รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๔. รูปแบบของการสร้างจิตสำนึกเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๕. รูปแบบของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่

ค. ถนนศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

- มีการออกแบบ และ สร้างถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งด้านใน และด้านนอกวัดเจ็ดยักษ์หลวง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

- ทำตุ๊กตาทองเหลือง ลายตุ๊กตาแบบเชียงใหม่ดั้งเดิม โดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ ปลายยอดเป็นพระธาตุจอมกิตติ ตรงกลางประดิษฐานพระสิงห์หนึ่ง และมีข้าง ส่วนตรงเสาเป็นตราธรรมจักร

ง. ช่วงศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

- กิจกรรมและการแสดงงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- การแสดงผลงาน ทางด้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
- แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- สถานที่จัดงานของภาครัฐ และ ภาคเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่

จ. การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยรูปแบบของแอปพลิเคชัน ทำประกอบไปด้วย

- การทำคลิปเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
- การทำเว็บไซต์เชิงท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

๓.๒.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่

ก. ภาครัฐ

๑. นายประจัญ ปรัชญ์สกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย
๒. นายปกรณ์ สุริสุวรรณ นายอำเภอเชียงแสน
๓. นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
๔. นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน วัฒนธรรมจังหวัดเชียงแสน
๕. นางเกลียวพรรณ ขำโนนจิว ผอ.สำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงราย
๖. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน เชียงราย
๗. กรมศิลปากร
๘. ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง
๙. พัฒนาการอำเภอเชียงแสน
๑๐. ท้องถิ่นอำเภอเชียงแสน

ข. องค์กรปกครองท้องถิ่น

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
๒. นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน
๓. หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล
๔. ปลัดเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน
๕. นักพัฒนาชุมชน

ค. พระสงฆ์

๑. พระรัตนมุนี, ผศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
๒. พระพุทธิญาณมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
๓. พระครูพิศาลธรรมาทร เจ้าคณะอำเภอเชียงแสน
๔. พระครูจิรอินทโสภาส รองเจ้าคณะอำเภอเชียงแสน
๕. พระครูวิกรมสมาธิคุณ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมกิตติ
๖. พระครูวิจารณ์ธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวง
๗. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดพระธาตุสองพี่น้อง
๘. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดพระเจ้าล้านทอง
๙. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดปงสนุก
๑๐. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดผ้าขาวป่าน
๑๑. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดวังลาว
๑๒. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดห้วยเกียง
๑๓. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดสบรวก
๑๔. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดสันธาตุ (สันธาตุอโศการาม)
๑๕. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดดอยจำปี
๑๖. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดแม่เงิน
๑๗. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดศรีดอนมูล
๑๘. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดทุ่งฟ้าฮ่าม
๑๙. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดสุ่มังคลาราม

๒๐. เจ้าอาวาส/ตัวแทน วัดหนองบัวสด

ง. เครือข่าย

๑. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
 ๒. สถาบันการศึกษาในอำเภอเชียงแสน
 ๓. เครือข่ายสื่อมวลชน
 ๔. กลุ่มหัตถกรรมเมืองเชียงแสน
 ๕. ชมรมศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงแสน
- รวมทั้งหมด จำนวน ๔๐ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วยดังนี้คือ

๓.๓.๑ เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

๑. แบบสัมภาษณ์

- ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย

๑. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์มิติการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดการใช้ความคิดสร้างสรรค์และการต่อยอดของศิลปวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบของถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมและประเพณีที่สำคัญภาคเหนือ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับช่วงศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรมด้วยภาษา Lua แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเขียน Application Android ด้วย Corona

- กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้คือ

๑. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๒. เพื่อพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๓. เพื่อพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสนจังหวัดเชียงราย

๔. เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

- กำหนดประเด็นที่ต้องการทราบ เช่น

ก. รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ?

ข. กระบวนการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการกระบวนการพัฒนา ในรูปแบบไหน อย่างไรบ้าง ?

ค. องค์ความรู้รูปแบบการอนุรักษ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เชียงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีรูปแบบ และวิธีการเผยแพร่สู่สาธารณชนได้ อย่างไรบ้าง

- นำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของเนื้อหา เพื่อให้เกิดความถูกต้อง และตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

- ทดลองใช้เครื่องมือ เพื่อให้รู้ว่าผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ได้ตอบคำถามตรงประเด็น
หรือไม่ อย่างไรบ้าง

- ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์

๒. สันทนาการ

- กำหนดประเด็นที่ต้องการสนทนา เช่น

ก. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ?

ข. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบ และวิธีการ เช่นไรบ้าง ?

ค. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิง
สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบ และวิธีการจัด แบบไหน อย่างไรบ้าง?

ง. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมือง
เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีรูปแบบและวิธีการ แบบไหน อย่างไรบ้าง ?

- แนวคำถามที่จะต้องกำหนดไว้ล่วงหน้า

- การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ต้องมีความรู้และความสามารถตรงกับงานวิจัย
เรื่อง รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

- บุคลากรที่จะดำเนินการสนทนากลุ่ม เช่น ผู้ให้ข้อมูลในภาครัฐ องค์กรปกครอง
ท้องถิ่น พระสงฆ์ เครือข่าย
- อุปกรณ์ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เช่น คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก และ โปรเจคเตอร์

๓. ชุดปฏิบัติการ

- กำหนดประเด็นที่ต้องทำดังนี้ เช่น
 ๑. เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น รูปแบบการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย กระบวนการพัฒนาส่งเสริม
ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย
 ๒. ลงพื้นที่คุยกับภาครัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น พระสงฆ์ เครือข่าย
เพื่อให้ได้เห็นถึงรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย
 ๓. พัฒนากิจกรรม เช่น
 - ก. ถนนศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย
 - การทำโลโก้ สัญลักษณ์เมืองเชียงใหม่
 - การทำตุ๊กต่านา
 - การทำแลนด์มาร์คไว้ถ่ายรูป
 โดยกิจกรรมจัดที่ วัดพระธาตุดี๋ยหลวง
 - ข. ช่วงศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย
 - การสืบชะตาเมือง
 - กิจกรรมการแสดงเช่น ฟ้อนรำ/ดนตรีพื้นเมือง/กลองสะบัดชัย/
การแสดงของชนเผ่า
 - กาดมั่วครัวแลง
 โดยกิจกรรมจัดที่ วัดพระธาตุดี๋ยหลวง
 - ค. การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วยรูปแบบของแอปพลิเคชัน ทำประกอบไปด้วย
 - การทำคลิปเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศิลปวัฒนธรรมเชิง
สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
 - การทำเว็บไซต์เชิงท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

๓.๓.๒ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews) โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และ การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๒) ศึกษาข้อมูลรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

- การแต่งกายไทยตามสมัยประวัติศาสตร์และโบราณคดี
- การพ่อนเชียงใหม่หรือระบำเชียงใหม่
- ประเพณีประจำปีของเชียงใหม่

๓) กำหนดข้อคำถามการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และร่างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ข้อคำถาม ประกอบด้วย

คำถามข้อที่ ๑ รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ?

คำถามข้อที่ ๒ การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบ และวิธีการ เช่นไรบ้าง ?

คำถามข้อที่ ๓ ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบ และวิธีการจัด แบบไหน อย่างไรบ้าง?

คำถามข้อที่ ๔ การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีรูปแบบและวิธีการ แบบไหน อย่างไรบ้าง

๔) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

๕) แก้ไขการพิมพ์ผิดและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำไปใช้จริง

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บข้อมูลในการศึกษาเรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม ภาคเอกสารเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีขั้นตอนดังนี้

๑) ในเดือนตุลาคม ๒๕๖๓ ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓ บทความ และแบบสอบถาม เพื่อประกอบในการทำสัญญางานวิจัย

๒) ในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๖๓ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟดอยช้าง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์ จำนวน ๔๐ รูป/คน

๓) ในเดือนมกราคม ๒๕๖๔ จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบไปด้วยภาครัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้บริหารกาแฟดอยช้าง/กลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มตัวแทนเกษตรกร ผู้ผลิตกาแฟ ประชาชน/นักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนา กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟดอยช้าง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงใหม่

๔) ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และนำเสนอรายงานความก้าวหน้า จำนวน ๔ บทความต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และกรอกข้อมูลลงในระบบ Nriis

๕) ในเดือนมีนาคม-เมษายน ๒๕๖๔ แก้ไขงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำ จากนั้นเขียนบทความความวิจัยส่งสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

๖) ในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๔ นำส่งรายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์ จำนวน ๕ บทความต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และปรับการแก้ไข และกรอกข้อมูลลงในระบบ Nriis

๗) ในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม นำส่งรายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์ จำนวน ๕ บทความต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และปรับการแก้ไข จากนั้นขออนุมัติปิดงานวิจัย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบไปด้วยดังนี้คือ

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งด้านเอกสารแบบสัมภาษณ์และภาคสนาม แล้วจับประเด็นเนื้อหาสาระไปพร้อมกับนำมาสรุปเป็นผลการวิจัยเป็นรูปแบบความเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนำเสนอ

๒) การตรวจสอบข้อมูล หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ ข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่

๒.๑ การตรวจสอบ ด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

๒.๒ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์

๒.๓ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม กรณีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

๓) สรุปแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนา The City Of Art : รูปแบบการพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากกลุ่มสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ก่อนจะมีการประมวลผล และพัฒนาเป็นรูปแบบมีส่วนร่วมกึ่งมาตรฐาน (ขั้นการพัฒนาตัวแบบ (Develop Model) เพื่อนำเข้าสู่การวิจัยเชิงเอกสารและคุณภาพ นวัตกรรม

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยเรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

๑. ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาอพพลิคเคชั่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประวัติและความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

๒) เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการพัฒนางานวิจัย โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสรุปประเด็นการนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๓) สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เพื่อระดมแนวคิด มุมมองที่มีผลต่อการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปสู่การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

๔) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อมูลสรุปในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และศึกษาเชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของ รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

๖) สรุปผลการวิจัย โดยได้อาศัยความรู้และนวัตกรรม ตามวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

โครงการย่อยที่ ๑ : รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ได้ผลการวิจัย

มีรูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย การทำโลโก้ การทำตุ๊กล้านนา การทำแลนด์มาร์คไว้ถ่ายรูป การสืบชะตาเมือง กิจกรรมการแสดงเช่น ฟ้อนรำ/ดนตรีพื้นเมือง/กลองสะบัดชัย/การแสดงของชนเผ่า

โครงการย่อยที่ ๒ : การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ได้ผลการวิจัยดังนี้

- การทำโลโก้ สัญลักษณ์เมืองเชียงใหม่
- การทำตุ๊กล้านนา
- การทำแลนด์มาร์คไว้ถ่ายรูป

โครงการย่อยที่ ๓ : ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงราย ได้ผลการวิจัยดังนี้

มีช่วงศิลปวัฒนธรรมของอำเภอเชียงใหม่ ดังนี้คือ

- การสืบชะตาเมือง

- กิจกรรมการแสดงเช่น ฟ้อนรำ/ดนตรีพื้นเมือง/กลองสะบัดชัย/
การแสดงของชนเผ่า
- กาดมั่วครัวแลง

**โครงการย่อยที่ ๔ : การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลการวิจัยดังนี้**

- การทำคลิปเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศิลปวัฒนธรรมเชิง
สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
- การทำเว็บไซต์เชิงท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

๖) นำเสนอผลงานวิจัย ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทที่ ๔ นี้ได้นำเสนอเกี่ยวกับ The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม
เชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้คือ

จากการลงพื้นที่ในการสำรวจงานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนา
ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ทำให้ได้ทราบถึง คือ

อำเภอเชียงใหม่ เป็นเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และเมืองโลจิสติกส์ท่องเที่ยวทาง
แม่น้ำโขง (Port City) โดยอำเภอเชียงใหม่ มีข้อได้เปรียบทางทำเลที่ตั้งติดแม่น้ำโขง ซึ่งสามารถใช้
ประโยชน์ในการขนส่งสินค้าที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ สินค้านำเข้าที่สำคัญ ผักผลไม้สด
โดยเฉพาะแอปเปิ้ลและสาลี่ สินค้าส่งออกที่สำคัญคือ น้ำมันปาล์ม ลำไยอบแห้ง ยางแผ่นรมควัน
นอกจากนี้อำเภอเชียงใหม่ยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และยังมี
สถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ สามเหลี่ยมทองคำ ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนา
ของเชียงใหม่ คือ การเป็นเมืองแห่งท่าเรือและ การท่องเที่ยว (Port City) มีแนวทางในการพัฒนา คือ
การบูรณะฟื้นฟูเมืองโบราณ เชียงแสน ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
การพัฒนาท่าเรือท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกในส่วนของการบริการผ่านแดน มีปรับข้อกำหนด
ข้อตกลง และมาตรการที่เป็นธรรมสำหรับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศการตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าปลอด
ภาษี ตลอดจนการพัฒนากระบวนการคมนาคมขนส่งเพื่อความสะดวกในการเดินทาง^{๔๔}

ก. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ท่าเรือสู่จีนตะวันตก/ท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ การพัฒนาและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง
ธุรกิจ

๑. ให้สิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดการลงทุน

๒. เสริมสร้างความเข้าใจผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ

ข. รูปแบบการพัฒนากิจกรรมหลักภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๑. แนวทางการพัฒนา เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความพร้อมในด้านการคมนาคม
ขนส่งทั้งทางถนน และทางน้ำ

๒. กิจกรรมหลักของพื้นที่ การพัฒนาพื้นที่ชายขอบเชียงใหม่ ห้วยทราย ให้เป็นเขต
การค้าปลอดภาษีพร้อมปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นตลาดการค้าชายแดนที่มีความทันสมัย และมีระบบ
การจัดการที่มีมาตรฐาน พร้อมจัดสรรพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์ขนส่งมวลชน

^{๔๔} สัมภาษณ์, นายประจัญ ปรังษ์สกุล, ผู้อำนวยการจังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

เพื่อการเชื่อมโยงระหว่างด้านการค้าชายแดนกับเมืองเชียงราย พัฒนาท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยว และ ศูนย์โลจิสติกส์การขนส่งเพื่ออำนวยความสะดวกสินค้าผ่านแดน^{๙๐}

๓. การกำหนดองค์ประกอบของพื้นที่เพื่อรับกิจกรรมหลัก

- ๓.๑ ท่าเรือขนส่งสินค้า
- ๓.๒ สำนักงานศุลกากร
- ๓.๓ คลังสินค้าทัณฑ์บนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสินค้าผ่านแดน
- ๓.๔ พื้นที่ Free Port
- ๓.๕ ศูนย์ขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบเพื่อเชื่อมโยงการขนส่งทางถนนและทางน้ำ
- ๓.๖ ย่านการค้าส่งระหว่างประเทศ
- ๓.๗ สำนักงาน และคลังสินค้า^{๙๑}

๔.๑ รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า โดยมีรูปแบบและการอนุรักษ์ ดังนี้คือ

๑. รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

รูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ หมายถึง เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประเภทจับต้องได้ มีฐานะเป็น “ทรัพย์สินของแผ่นดิน” ประเภทหนึ่ง และในทางวิชาการเรียกรวมๆ ว่า ทรัพยากรทางโบราณคดี ซึ่งหมายถึงสถานที่ สิ่งก่อสร้าง รวมทั้งวัตถุสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และวัฒนธรรมในอดีตทุกยุคทุกสมัย และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าความสำคัญ สามารถนำมาจัดการให้เป็น คุณประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนสมัยปัจจุบัน และส่งผ่านไปให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้ประโยชน์ อนาคตได้ ประกอบไปด้วยดังนี้คือ^{๙๒}

๑.๑ การอนุรักษ์โบราณสถาน ประกอบด้วย

ก. โบราณสถานวัดพระธาตุจอมกิติ

^{๙๐} สัมภาษณ์, นางสาวธนิษานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๙๑} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๙๒} สัมภาษณ์, นางสาวธนิษานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดพระธาตุจอมกิตติ คือ วัดพระธาตุจอมกิตติ ได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๘ ตั้งอยู่บนยอดดอยน้อย อ.เชียงแสน พระบรมธาตุเจดีย์ มีลักษณะฐานล่างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ถัดขึ้นไปเป็นฐานปัทม์ย่อมุมเป็นเรือนธาตุ ซึ่งมีซุ้มทิศประดิษฐานพระพุทธรูปประทับยืนปูนปั้นทั้ง ๔ ด้าน ส่วนยอดเป็นองค์ระฆังกลม ถือว่าเป็น โบราณสถานสำคัญประจำเมืองเชียงแสน

จากตำนานและพงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสนได้กล่าวถึงเรื่องการสร้างพระธาตุจอมกิตติเอาไว้ว่า พระมหาเถระชาวโกศลอนคร เมืองสุพรรณวดี ชื่อพระพุทโธษาจารย์ นำพระบรมสารีริกธาตุจากเมืองลังกามาถวายพระเจ้าฟ้างคราช ต่อมาพระองค์พร้อมพระราชโอรสคือพระเจ้าพรหมกุมารจึงได้สร้างพระธาตุขึ้นบนดอยน้อย เมื่อ พ.ศ.๑๔๘๓ แล้วอัญเชิญพระธาตุที่ได้มาบรรจุไว้ โดยให้พระนามพระธาตุองค์นี้ว่า “พระธาตุจอมกิตติ”

ต่อมาปี พ.ศ.๒๐๓๐ หมื่นเชียงสงเจ้าผู้ครองเมืองเชียงแสนได้ทำการบูรณะซ่อมแซมองค์พระธาตุขึ้นครั้งหนึ่ง จนกระทั่งในเวลาต่อมาพระธาตุชำรุดทรุดโทรมลง เจ้าฟ้าเฉลิมเมืองพร้อมกับคณะพระญาติและประชาชนได้ร่วมกันบูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุขึ้นใหม่อีกครั้งในราวปี พ.ศ. ๒๒๓๗ ซึ่งคงปรากฏรูปแบบทางสถาปัตยกรรมอย่างที่เราเห็นในปัจจุบันคือ เป็นศิลปกรรมร่วมสมัยระหว่างล้านนากับศิลปะอยุธยาตอนปลาย

พระธาตุจอมกิตติเป็นปูชนียสถานสำคัญคู่เมืองเชียงแสนมาช้านาน พระธาตุนี้ตั้งอยู่บนเนินเขาเตี้ยๆ นอกกำแพงเมืองเชียงแสนทางด้านทิศเหนือประมาณ ๒ กิโลเมตร ในปัจจุบันเราสามารถขับรถยนต์ขึ้นไปได้เกือบถึงองค์พระธาตุ

ข. วัดพระธาตุผาเงา

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดพระธาตุผาเงาคือ วัดพระธาตุผาเงาเป็นวัดสำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอเชียงแสนและจังหวัดเชียงราย เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในพื้นที่ มีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและต่างชาติเดินทางมาสักการะและเยี่ยมชมมากมาย สภาพภายในวัด

สงบร่มีรินโบราณสถานและโบราณวัตถุภายในวัดอยู่ในสภาพมั่นคงแข็งแรง ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี แม้ว่าบางส่วนจะเริ่มเสื่อมสภาพและขาดการอนุรักษ์ไปบ้าง เช่น ส่วนฐานของพระธาตุที่อิฐบางส่วนแตกหลุดออกและมีต้นไม้ขึ้นบนพระธาตุ

ค. โบราณสถานวัดเจดีย์หลวง

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดเจดีย์หลวงคือ วัดพระธาตุเจดีย์หลวงสร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. ๑๘๘๗ ปัจจุบันมีอายุกว่า ๗๐ ปีแล้ว พระธาตุเจดีย์หลวงนั้นได้ชื่อมาจากพระเจดีย์องค์ใหญ่ทรงระฆังแบบล้านนาที่มีขนาดใหญ่่มากที่สุดในเชียงใหม่ แม้จะผ่านกาลเวลามาเนิ่นนานแต่พระเจดีย์ก็ยังคงตั้งอยู่อย่างมั่นคง แสดงความเจริญรุ่งเรืองและยิ่งใหญ่ของเชียงใหม่ในอดีตกาล รวมถึงศรัทธาต่อพุทธศาสนาที่ยังไม่เสื่อมคลายจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีพระวิหารโบราณที่เก่าแก่พังทลายไปบ้างและเจดีย์ธาตุต่างๆ อีก ๘ องค์ ปัจจุบันได้รับการดูแลและบูรณะอย่างดี แต่ไม่มีการเสริมแต่งให้ผิดแผกไปจากเดิม เพียงรักษาไว้ซึ่งความทรงจำและประวัติศาสตร์เก่าแก่ของชาวล้านนาไท ปัจจุบันเปิดให้เข้าเยี่ยมชมและสักการะได้อย่างอิสระ บรรยากาศร่มรื่นด้วยเงาจากต้นไม้ใหญ่รอบวัด สงบเงียบ มีบริการที่จอดรถ เปิดตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๗.๐๐ ทุกวัน นักท่องเที่ยวสามารถแวะมาที่นี่แล้วเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ได้เลยเพราะตั้งอยู่ติดกัน คุ่มกับการเดินทางเป็นอย่างมาก

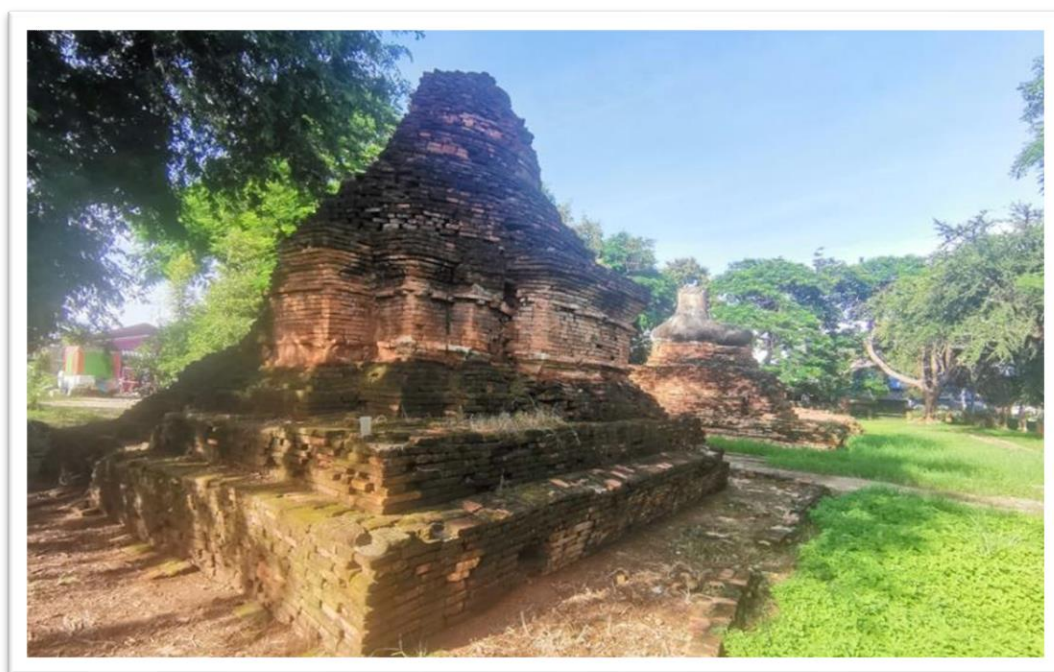
ง. โบราณสถานวัดมหาโพธิ์

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดมหาโพธิ์คือ วัดมหาโพธิ์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือภายในเมืองเชียงใหม่ ริมถนนริมโขง (ทางหลวงหมายเลข ๑๒๙๐) ทางทิศ

ตะวันตกเฉียงใต้ของวัดมงคล วัดศรีมหาโพธิ์เป็นโบราณสถานในเมืองเชียงใหม่ที่ได้รับการขุดแต่งบูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว ปัจจุบันเป็นวัดร้างที่สำคัญแห่งหนึ่งของเชียงใหม่ เชียงแสนให้การเคารพบูชามาก โดยทุกวันที่ ๑๖ เมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันปากปีของคนเมืองชาวบ้านจะนำไม้้งามขนาดใหญ่มาค้ากิ่งโพธิ์ (ค้าสะหรี) มีการประดับตกแต่งไม้ค้ำ และยังนำไม้้งามขนาดเล็ก (จำนวนมากกว่าอายุจริง ๑ อัน) มามัดกองรวมกันไว้ใต้ต้นโพธิ์ เพื่อความเป็นสิริมงคลในวันปีใหม่ (สงกรานต์) ภายในพื้นที่มีการปลูกต้นไม้และหญ้าคลุมดิน มีป้ายระบุชื่อและข้อมูลโบราณสถานสำหรับผู้เยี่ยมชม นักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา: กรมศิลปากร, เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่, อำเภอเชียงใหม่

จ. โบราณสถานวัดเสาศีแลง

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดเสาศีแลงเชียงใหม่คือ เป็นวัดหนึ่งอยู่ในเมืองเชียงใหม่ แต่ไม่มีประวัติการก่อสร้าง ปัจจุบันเป็นวัดร้าง ซึ่งคงเหลือเจดีย์ยอดระฆังทรงกลม ฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส รั้วฐานปัทม์ย่อมุม อยู่ด้านหลังทางทิศตะวันตกของวิหาร บนฐานชุกชีมีพระพุทธรูปปูนปั้นประดิษฐานอยู่ ด้านทิศเหนือเป็นอุโบสถ และมีแนวกำแพง สันนิษฐานจากรูปแบบสถาปัตยกรรมขององค์เจดีย์ และลักษณะทางศิลปกรรมของพระพุทธรูป ประมาณอายุได้ว่าจะสร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑ นักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา: กรมศิลปากร, เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่, อำเภอเชียงใหม่

ฉ. โบราณสถานวัดพระธาตุเขี้ยว

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดธาตุเขี้ยวคือ “วัดธาตุเขี้ยว” ตัวเจดีย์เป็น
ทรงระฆังกลม ตั้งอยู่ด้านหลังวิหาร ซึ่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ฐานชุกชีประดับบนวิหารมี
ลวดลายปูนปั้น เดิมมีพระพุทธรูปปูนปั้นประดิษฐานอยู่ แต่ชำรุดหักพังหมดแล้ว สันนิษฐานจาก
รูปแบบสถาปัตยกรรมได้ว่า น่าจะสร้างเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒

ข. โบราณสถานวัดสบเกี๋ยง

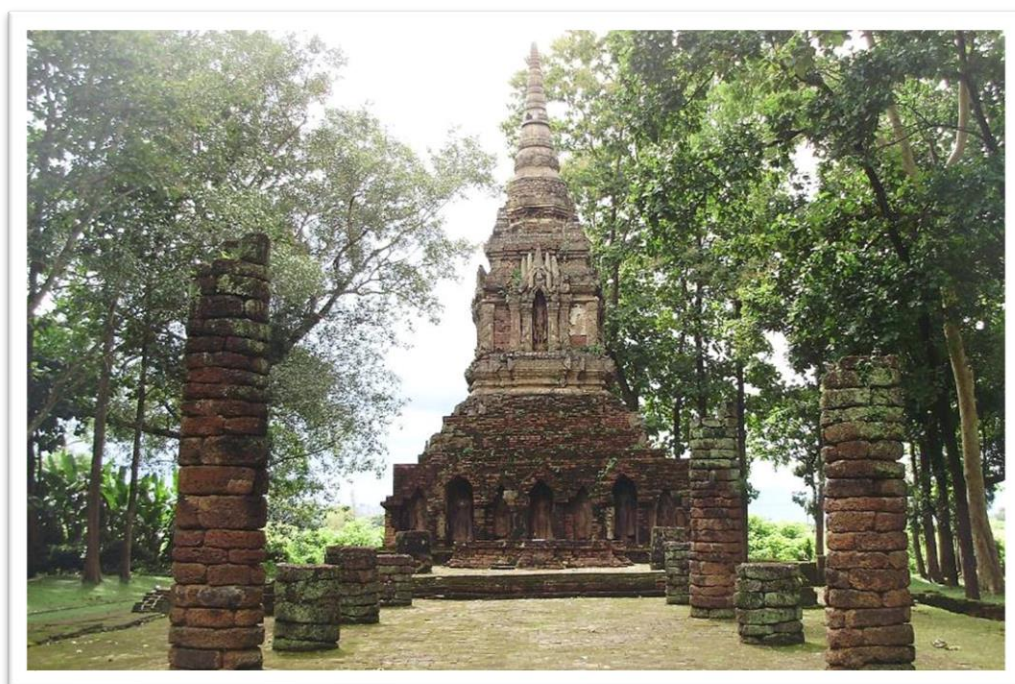

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดสบเกี๋ยงคือ วัดสบเกี๋ยงตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองเชียงใหม่ด้านทิศเหนือ โดยจากคูเมืองเชียงใหม่ด้านทิศเหนือ ใช้ถนนริมโขงมุ่งหน้าทิศเหนือหรือมุ่งหน้าสามเหลี่ยมทองคำประมาณ ๒๗๐ เมตร จะพบซอยเข้าสู่วัดสบเกี๋ยงอยู่ทางซ้ายมือ (วัดสบเกี๋ยงตั้งอยู่ด้านหลังบ้านเรือนราษฎร) วัดสบเกี๋ยงเป็นโบราณสถานที่ได้รับการขุดแต่ง บูรณปฏิสังขรณ์

และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว สภาพทั่วไปร่มรื่น มีการปลูกหญ้าคลุมดิน ล้อมรอบไปด้วยบ้านเรือนราษฎร มีป้ายระบุชื่อและข้อมูลโบราณสถานสำหรับผู้เยี่ยมชม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียง เชียงแสน อำเภอยางแสน

ช. โบราณสถานวัดป่าสัก

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดป่าสักคือ วัดป่าสัก จังหวัดเชียงราย เป็นวัดและกลุ่มโบราณสถานในอำเภอยางแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งก่อสร้างโดยพระเจ้าแสนภู ในปี

พ.ศ. ๑๘๓๘ เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ "โคปผกะธาตุ" (พระธาตุกระดูกตาดุมข้างขวาของพระพุทธเจ้า) และโปรดเกล้าฯ ให้ปลุกต้นสักจำนวน ๓๐๐ ต้นทั่วบริเวณ จึงเป็นที่มาของชื่อวัดป่าสัก

กลุ่มโบราณสถานของวัดป่าสักครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๖ ไร่ ประกอบด้วยโบราณสถานต่าง ๆ จำนวน ๒๒ แห่ง เจดีย์ประธานเป็นเจดีย์ทรงปราสาท ได้รับอิทธิพลจากศิลปะทวารวดี โดยรอบมีเจดีย์องค์เล็กประดับอยู่ทั้งหมด สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานศิลปะสุโขทัย พุกาม และทริภุญไชยเข้าด้วยกันจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเจดีย์ล้านนา

ณ. โบราณสถานวัดป่าแดง

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดป่าแดงคือ โบราณสถานแห่งนี้ ตั้งอยู่บนเนินเขาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองเชียงใหม่ ไม่ปรากฏประวัติความเป็นมาของวัดนี้อย่างชัดเจนแต่ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวถึงคณะสงฆ์นิทาย ป่าแดง หรือลังกาวงศ์ มาบวชกุหลาบที่เกาะดอนแท่น เมืองเชียงใหม่ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐ และนิทายนี้เป็นคณะสงฆ์รัฐญวาลีสี่

หรือวัดป่ามักตั้งอยู่นอกเมืองซึ่งสอดคล้องกับที่ตั้งของโบราณสถานแห่งนี้ โบราณสถานแห่งนี้มีร่องน้ำที่ขุดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ล้อมรอบอาคารต่าง ๆ คือ มณฑปและวิหาร ซึ่งประดิษฐานพระประธานที่มีหน้าตักกว้างถึง ๗ เมตรถือว่าเป็นขนาดใหญ่ที่สุดของเมืองเชียงแสน ลักษณะของอาคารหลังนี้คล้ายคลึงกับโบราณสถานวัดศรีชุม เมืองสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีโบสถ์และอาคารโถงอีกหนึ่งหลัง

โบราณวัตถุที่พบมีทั้งอิฐมีรอยจารึก อิฐมีลวดลายรูปบุคคลและลวดลายต่าง ๆ ชิ้นส่วนพระพุทธรูปพระพิมพ์และชิ้นส่วนภาชนะดินเผา โบราณสถานแห่งนี้ น่าจะถูกสร้างขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๐ แล้วใช้งานเรื่อยมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๒ จนทิ้งร้างไปในเวลานั้นหรืออาจจะหลังจากนี้ไม่นานนัก

ญ. โบราณสถานวัดจอมหมอก

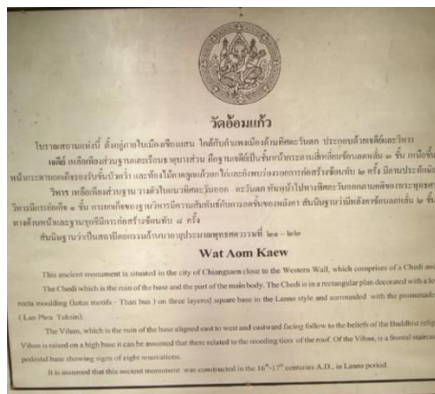

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดจอมหมอกคือ จัดเป็นวัดขนาดย่อม ตั้งอยู่บนเนินทางทิศตะวันตกนอกกำแพงเมืองเชียงแสน สภาพพื้นที่ของวัดมีความลาดเอียงจากทิศตะวันออกลงสู่ทางทิศตะวันตก สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ โดยรอบประกอบด้วย วัดจอมสวรรค์ (ร้าง) ทางทิศเหนือ คูเมือง/กำแพงเมืองเชียงแสน ทางทิศตะวันออก ส่วนทางทิศใต้ และตะวันตกเป็นพื้นที่ลาดเอียงเชิงเขาและที่รบกวนทุ่งนาห่างออกไป

การดำเนินการขุดแต่งทางโบราณคดีที่วัดนี้เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๘ หลักฐานด้านชั้นดิน การทับถมที่พบ แสดงถึงการทิ้งร้างและพังทลายของสิ่งก่อสร้างในระยะหลังสมัยล้านนา หรือหลัง พุทธศตวรรษที่ ๒๑ ผังรูปแบบการสร้างวัด ลักษณะมีพระเจดีย์เป็นสิ่งก่อสร้างหลักและสร้างพระ วิหารตัดกันทางทิศตะวันออกอันถือเป็นทิศทางการหันหน้าวัดโดยทั่วไปในล้านนาที่นิยมสร้างวัดให้หัน หน้าทางทิศตะวันออก พระเจดีย์ สร้างก่ออิฐ (ฉาบปูน) พบหลักฐานการซ่อมบูรณะเพิ่มเติมในระยะ หลังอย่างน้อย ๓ ครั้ง ลักษณะปัจจุบันเป็นเจดีย์ทรงระฆังแบบสุโขทัย จากการทำชั้นมาลัยเถา (ตอนล่างองค์ระฆัง) แบบถั่วถลาซ้อนกันไม่มีชั้นฐานปัทม์ย่อเก็จรองรับ พระวิหาร ลักษณะแต่เดิมเป็น อาคารฐานสี่เหลี่ยมหลังคาเครื่องไม้ทรงจั่ว แต่สภาพปัจจุบันพังทลายเหลือหลักฐานเฉพาะส่วนฐานก่อ อิฐที่พบการซ่อมบูรณะระยะหลังเพิ่มเติมรวม ๖ ครั้ง กำแพงแก้ว ที่ล้อมรอบองค์พระเจดีย์และวิหาร สภาพพังทลายเสียหายมาก โดยพบบันไดทางขึ้นทางด้านทิศตะวันออก ด้านเหนือ และด้านใต้ ส่วน โบราณวัตถุสำคัญที่พบจากการขุดแต่ง นอกจากเศษภาชนะดินเผาแหล่งเตาล้านนาที่พบทั้งจากแหล่ง เताल้านนาและสุโขทัยแล้ว อิฐบางก้อนจำนวนร่วม ๕๐ ชิ้น ได้พบรอยขีดเขียนและจารึกอักษรล้านนา ในระยะพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เช่นเดียวกับ ชิ้นส่วนกระเบื้องดินเผาungหลังคา (ดินขอ) ที่บางชิ้นทำ ลวดลายที่ส่วนขอเกี่ยวด้านนอก ชิ้นส่วนพระพุทธรูปปูนปั้นที่มีลักษณะพื้นเมืองล้านนาแบบสิงห์ (พระพุทธรูปลีหิงค์) ลวดลายปูนปั้นรูปแบบต่าง ๆ ตะปูเงิน - ตะปูปลิง แผ่นโลหะฉลุลาย ชิ้นส่วนฐาน พระพุทธรูปสำริดและแก้ว กล้องยาสูบดินเผา (กล้องบุยา) เฉพาะอย่างยิ่ง ได้พบเศษภาชนะดินเผาจีน แบบเครื่องเคลือบเนื้อขาว เขียนลายสีน้ำเงินใต้เคลือบ สมัยราชวงศ์หมิง (พ.ศ.๑๙๑๑ - ๒๑๘๗)

การวิเคราะห์แปลความทางโบราณคดี วัดจอมหมอก เป็นหนึ่งในจำนวนวัดร้างกว่า ๗๐ วัด ที่ตั้งอยู่นอกขอบเขตกำแพงเมือง/เมืองเชียงแสน ที่แสดงถึงความเป็นเมืองที่ชุมชนล้อมใ สศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่กษัตริย์ล้านนาหลายพระองค์ได้ เสด็จมาทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งการปรากฏอิทธิพลศิลปะสุโขทัยในหลาย ๆ วัด รวมถึงเจดีย์ของวัดจอมหมอกนี้ ย่อมแสดงถึงความสัมพันธ์ไมตรีอันดี ทั้งด้านการเมืองและพุทธ ศาสนาระหว่างแคว้นล้านนากับแคว้นสุโขทัยในอดีต เช่นเดียวกับ หลักฐานเครื่องถ้วย ที่พบทั้งจาก แหล่งเตาในล้านนา แหล่งเตาสุโขทัย ศรีสัชนาลัย รวมไปถึงแหล่งเตาจากประเทศจีนนั้น แสดงถึง ระบบเศรษฐกิจการค้าที่ดีในระยะเวลา ๕๐๐ - ๗๐๐ ปี ที่ผ่านมา

๓. โบราณสถานวัดอ้อมแก้ว

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดอ้อมแก้ว คือ วัดอ้อมแก้ว ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียง อำเภออำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเป็นโบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายในเมืองเชียงแสนใกล้กับกำแพงเมือง ด้านทิศตะวันตกประกอบด้วยเจดีย์และวิหาร จากลักษณะทางศิลปะเจดีย์เหลือเพียงส่วนฐาน และเรือธาตุบางส่วน คือ ฐานเจดีย์เหนือขึ้นไปเป็นชั้นหน้ากระดานยกเก็จรองรับบัวคว่ำและท้องไม้ คาดลูกแก้วอกไก่ และยังพบร่องรอยการก่อสร้าง ซ้อนทับ ๒ ครั้ง มีลานประทักษิณรอบเจดีย์ส่วนวิหารเหลือเพียงส่วนฐาน วางตัวในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไป ทางทิศตะวันออกตามคติของพระพุทธศาสนา สันนิษฐานว่ามีหลังคา ซ้อนลดหลั่น ๒ ชั้น บันไดอยู่ทางด้านหน้า ฐานชุกชีมีการก่อสร้างซ้อนทับกัน ๘ ครั้ง สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ สภาพปัจจุบันของพื้นที่โบราณสถานมีต้นไม้ปลูกไว้หน้าเจดีย์ ปลูกต้นกล้วย กองไฟหลังวิหาร ส่วนเจดีย์ที่เหลือเพียงส่วนที่เป็นฐานเท่านั้น และมีวิหารที่เหลือไม่มีรูปทรงแต่ฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนต่อโบราณสถานค่อนข้างน้อย เพราะปัจจุบันโบราณสถานแห่งนี้เหลือซากไว้เพียงเล็กน้อย และไม่ป็นรูปทรง คนในชุมชนไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมทางศาสนาในบริเวณนี้โบราณสถานจึงไม่ได้รับการดูแลทำความสะอาด คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือต่อโบราณสถานแห่งนี้แต่ไม่ได้เข้าไปกราบไหว้บูชา

๓. โบราณสถานวัดมหาธาตุ

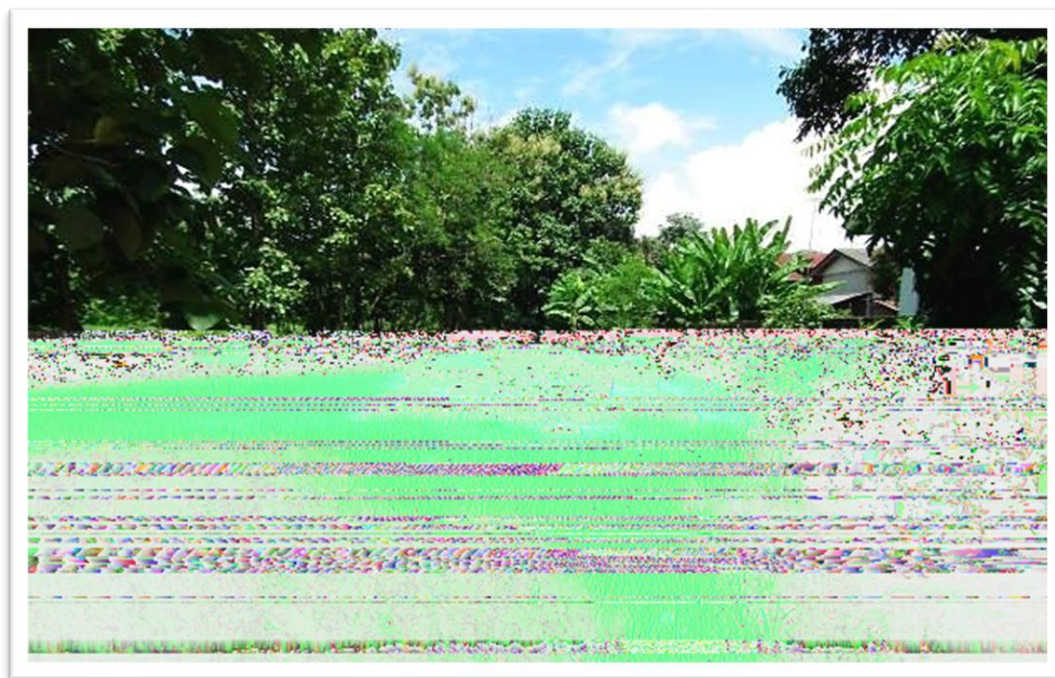
รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดมหาธาตุ คือ วัดมหาธาตุตั้งอยู่ช่วงกลางเมืองฝั่งด้านทิศตะวันตก ภายในเมืองเชียงแสน ริมประตูเชียงแสน หัวมุมระหว่างถนนพหลโยธินกับถนนรอบเวียง วัดมหาธาตุเป็นโบราณสถานร้างที่ได้รับการขุดแต่ง บูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว สภาพทั่วไปร่มรื่นจากต้นไม้ใหญ่ที่ปลูกอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ พื้นดินมีการปลูกหญ้าและทำทางเดินอิฐ มีป้ายระบุชื่อและข้อมูลโบราณสถานสำหรับผู้เยี่ยมชม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา: กรมศิลปากร, เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน, อำเภอเชียง

แสน ชั้นทะเบียนของกรมศิลปากร รายละเอียดการขึ้นทะเบียน: วัดมหาธาตุ เมืองเชียงใหม่ ได้รับ
การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ๒ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๔ ตอน ๙๖ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๐ เรื่อง การ
กำหนดจำนวนและขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติ ครั้งที่ ๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม
๙๗ ตอน ๔๑ วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๓ เรื่อง การกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานสำหรับชาติ

ฐ. โบราณสถานวัดบุญยืน

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดบุญยืน คือ วัดบุญยืน ตั้งอยู่ในริมถนนสาย
๒ ภายในเมืองเชียงใหม่ด้านทิศเหนือ ใกล้ประตูยางเทิง ตรงข้ามกับวัดเชียงมั่น ปัจจุบันอยู่ในเขต
เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ และตัวอำเภอเชียงใหม่ วัดบุญยืนเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัดบุญยืนเป็น
โบราณสถานที่ได้รับการขุดแต่ง บูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว มีการปลูกต้นไม้และหญ้า
คลุมดิน มีป้ายระบุชื่อและข้อมูลโบราณสถาน นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่า
เข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่

๓. โบราณสถานวัดอุดม

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดอุดม คือ วัดอุดม ตั้งอยู่ที่แยกกริมถนนทัพ
ม่านและถนนสาย ๑ ติดกับโบราณสถานหมายเลข ๑๒ ภายในเมืองโบราณเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันอยู่ใน
เขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่และตัวอำเภอเชียงใหม่ วัดอุดมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

โบราณสถานวัดอุดมเป็นโบราณสถานที่ได้รับการขุดแต่ง บูรณปฏิสังขรณ์ และ
ปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว แต่พื้นดินโดยรอบโบราณสถานมีวัชพืชขึ้นหนาแน่นมาก มีป้ายระบุชื่อและ
ข้อมูลโบราณสถานสำหรับผู้เยี่ยมชม แต่ป้ายให้ข้อมูลหันด้านหน้าไปทางกำแพงและพื้นที่รกร้างที่มี

รัชพีชขึ้นสูง ทำให้ผู้เยี่ยมชมไม่สามารถอ่านได้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน

๓. โบราณสถานวัดป่าจัวเชียง

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดป่าแก้วเชียงคือ วัดป่าแก้วซึ่งตั้งอยู่ภายในเมือง เชียงแสนติดกับแม่น้ำโขง จากการขุดแต่งทางโบราณคดีพบ วิหาร เจดีย์ และอาคารอีกสองหลัง

วิหาร มีแผนผังอยู่ในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ลดมุขด้านหน้า มีบันไดทางขึ้นด้านหน้าและด้านข้างทั้งสองข้างใกล้กับฐานชุกชีโดยเฉพาะบันไดข้างด้านทิศเหนือ พบว่ามีราวบันไดประดับตัวเสา ด้านบนอาคารพบฐานชุกชี พื้นปูอิฐและเส้า ส่วนฐานอาคารตกแต่งเป็นฐานบัว

เจดีย์ เป็นเจดีย์ทรงระฆัง ย่อมุมไม้ ๒๔ รองรับฐานบัวที่เซ็ดปลายกลีบบัวขึ้นและประดับลูกแก้วอกไก่ ๒ ชั้น เหนือขึ้นไปหักพังหลายลง รอบเจดีย์มีลานประทักษิณ แทนบูชาและบันไดขึ้นสู่พื้นลานประทักษิณ

อาคารหมายเลข ๑ ตั้งอยู่ติดลานประทักษิณด้านทิศใต้ของเจดีย์ มีแผนผังสี่เหลี่ยมผืนผ้ายกเก็จด้านหน้า พื้นปูอิฐ

อาคารหมายเลข ๒ ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ มีแผนผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ฐานอาคารตกแต่งเป็นฐานบัว

โบราณวัตถุที่พบคือชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาล้านนา พระพิมพ์ปกโพธิ์และอื่น ๆ ไม่ปรากฏหลักฐานการก่อสร้าง สันนิษฐานจากรูปแบบสถาปัตยกรรม น่าจะสร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม
หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน

ณ. โบราณสถานวัดคว้าง

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถาน คือ วัดคว้างตั้งอยู่ที่ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นโบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายในเมืองเชียงแสนทางด้านทิศตะวันออกใกล้แม่น้ำโขง ประกอบด้วย เจดีย์ซึ่งเหลือเพียงส่วนฐานและเรือนธาตุ ฐานเป็นชั้นหน้ากระดานซ้อนลดหลั่น ๓ ชั้น มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ส่วนเรือนธาตุพังทลาย สันนิษฐานว่ามีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมกึ่ง รอบเจดีย์มีพื้นปูอิฐเป็นลานประทักษิณ วิหาร เหลือเพียงส่วนฐานอาคารแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยกเก็จด้านหน้า มีการก่อสร้างซ้อนทับ ๗ ครั้ง บันไดทางขึ้นด้านหน้าวิหารมีทางเดินปูอิฐ เจดีย์และวิหารตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน (หรือที่เรียกว่า ฐานไพที) และฐานอาคาร ขุดแต่งให้เพียงส่วนทำอาคารด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นฐานยกเก็จ พื้นอาคารปูอิฐ สันนิษฐานว่าก่อสร้างและใช้งานในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๒ แล้วทิ้งร้างไปและมีการใช้งานอีกครั้งพร้อมกับสร้างอาคารซ้อนทับ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๕-๒๖

ด. โบราณสถานวัดสังฆาแก้วดอนตัน

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดสังฆาแก้วดอนตัน คือ วัดสังฆาแก้วดอนตัน การค้นพบที่สำคัญทางวิชาการ อยู่ถนนเลียบแม่น้ำเชียงแสน - เชียงของ ใกล้ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน ตามตำนานเล่าว่าสร้างโดยพระเจ้าลิ่วจักราช เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๒ แต่หลักฐานที่พบแสดงว่ามีอายุอยู่ในช่วงไม่เกินพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ที่น่าสนใจ คือ อิฐดังกล่าวถูกนำมาทำเป็นผนังและฉาบปูน ปิดทับ คงเนื่องจากความศรัทธาของชาวบ้านผู้สร้างวัดถวายมากกว่าเจาะจงให้คนมาชม นอกจากนี้ยังพบชิ้นส่วนจิตรกรรมฝาผนังที่หลุดพังมาจากผนังวิหารมีสภาพแตกหักแต่ยังคงเหลือลักษณะของสีและตัวภาพซึ่งใช้สีขาวและสีแดงเพียง ๒ สีเท่านั้น นับได้ว่าเป็นการค้นพบที่สำคัญทางวิชาการอย่างยิ่ง

กรมศิลปากร ได้ดำเนินการขุดค้นจนพบหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญมากมาย โดยเฉพาะภาพชุดขีดบนแผ่นอิฐ อันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเทศาติของเวสสันดรชาดก เช่น พระเวสสันดรเดินป่า ชุกชกเฝ้าพระเวสสันดร เป็นต้น ลักษณะของภาพเป็นการเขียนลงบนอิฐก่อนการเผา นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา: กรมศิลปากร, เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน, อำเภอเชียงแสน

ต. โบราณสถานวัดเสาศีแลง

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดเชียงเคี่ยน คือ วัดเชียงเคี่ยน ปรากฏชื่ออยู่ในหนังสือประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๑ ว่าเป็นวัดหนึ่งอยู่ภายในเมืองเชียงใหม่ แต่ไม่มีประวัติการก่อสร้าง ปัจจุบันเป็นวัดร้าง ซึ่งคงเหลือเจดีย์ยอดระฆังทรงกลม ฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ฐานปัทม์ย่อมุมอยู่ด้านหลังทางทิศตะวันตกของวิหาร บนฐานชุกชีมีพระพุทธรูปปูนปั้นประดิษฐานอยู่ ด้านทิศเหนือเป็นอุโบสถ และมีแนวกำแพง สันนิษฐานจากรูปแบบสถาปัตยกรรมขององค์เจดีย์ และลักษณะทางศิลปกรรมของพระพุทธรูป ประมาณอายุได้ว่าน่าจะสร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา: กรมศิลปากร, เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่, อำเภอเชียงใหม่

ถ. โบราณสถานวัดร้อยซ้อ

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดร้อยซ้อ คือ วัดนี้ปัจจุบันเป็นวัดร้าง ไม่ปรากฏประวัติความเป็นมา สร้างด้วยอิฐ หันหน้าวัดไปทางทิศตะวันออก ภายในวัดมีเจดีย์ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด ๙.๕๐ เมตร รองรับฐานบัวลูกแก้ว ๒ ชั้น ย่อมุม ๒๘ ด้านบน ชั้นมาลัยเถา ทรงแปดเหลี่ยม และองค์ระฆัง ทางด้านทิศตะวันออกเป็นวิหาร ขนาดกว้าง ๑๒.๒๐ เมตร ยาว ๑๘.๕๐ เมตร ลักษณะเป็นวิหาร ก่อผนังทึบ ด้านบนมีฐานชุกชี ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย ศิลปะเชียงแสนล้านนา ด้านทิศใต้มีทางเดินเชื่อมต่อกับวิหารเล็ก ขนาดกว้าง ๙ เมตร ยาว ๑๖ เมตร อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมอื่นๆ น่าจะยังคงมีอยู่ใต้ถุนจากรูปแบบทางศิลปกรรมสันนิษฐานว่า วัดนี้สร้างขึ้น เมื่อประมาณ พุทธศตวรรษที่ ๒๐ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน

ท. โบราณสถานวัดโตศก-ข้างค้ำ

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดโตศก คือ ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนและตัวอำเภอเชียงแสน ตั้งอยู่ติดกับวัดข้างค้ำ ล้อมรอบไปด้วยบ้านเรือนราษฎร ทำให้ไม่สามารถมองเห็นได้จากริมถนน แต่สามารถเข้าได้ทางถนนทัพพาน (มีป้ายบอกทางเข้าที่ริมถนน) โดยจำเป็นต้องเดินผ่านที่ดินรกร้างของเอกชน มีกำแพงและประตูรั้วกัน

ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว : เป็นแหล่งท่องเที่ยว

รายละเอียดทางการท่องเที่ยว : วัดโตศกเป็นโบราณสถานที่ได้รับการขุดแต่งบูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว แต่พื้นดินโดยรอบโบราณสถานมีวัชพืชขึ้นหนาแน่นมาก มีป้ายระบุชื่อและข้อมูลโบราณสถานสำหรับผู้เยี่ยมชม แต่ป้ายตั้งอยู่ใกล้และหันหน้าออกสู่กำแพง ทำให้ไม่สามารถอ่านได้สะดวกนัก

นอกจากนี้ โบราณสถานวัดข้างค้ำและวัดโตศกที่ตั้งอยู่ติดกัน เป็นโบราณสถานขนาดใหญ่และสำคัญของเมืองเชียงแสน แต่ถูกล้อมรอบด้วยบ้านเรือนราษฎร ทำให้ไม่สามารถสังเกตเห็นโบราณสถานได้จากริมถนน แม้ว่าจะมีป้ายบอกทางเข้าอยู่ริมถนน แต่เนื่องจากทางเดินเข้าเป็นพื้นที่รกร้างของเอกชน มีวัชพืชและต้นไม้ขึ้นสูง มีกำแพงและประตูรั้วกัน จึงไม่สะดวกในการเข้าชม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม

หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน
การขึ้นทะเบียน : ขึ้นทะเบียนของกรมศิลปากร

รายละเอียดการขึ้นทะเบียน : ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๙๖ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๐ เรื่อง การกำหนดจำนวนและขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติ

รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานวัดข้างค้ำ คือ วัดโคกปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนและตัวอำเภอเชียงแสน ตั้งอยู่ติดกับวัดโคก หลังบ้านเรือนราษฎร ทำให้ไม่สามารถมองเห็นได้จากริมถนน แต่สามารถเข้าได้ทางถนนทัพพาน (มีป้ายบอกทางเข้าที่ริมถนน) โดยจำเป็นต้องเดินผ่านที่ดินรกร้างของเอกชน มีกำแพงและประตูรั้วกั้น

ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว : เป็นแหล่งท่องเที่ยว

รายละเอียดทางการท่องเที่ยว: วัดข้างค้ำเป็นโบราณสถานที่ได้รับการขุดแต่งบูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว แต่พื้นดินโดยรอบโบราณสถานมีวัชพืชขึ้นหนาแน่นมาก มีป้ายระบุชื่อและข้อมูลโบราณสถานสำหรับผู้เยี่ยมชม

นอกจากนี้ โบราณสถานวัดข้างค้ำและวัดโคกที่ตั้งอยู่ติดกัน เป็นโบราณสถานขนาดใหญ่และสำคัญของเมืองเชียงแสน แต่ถูกล้อมรอบด้วยบ้านเรือนราษฎร ทำให้ไม่สามารถสังเกตเห็นโบราณสถานได้จากริมถนน แม้ว่าจะมีป้ายบอกทางเข้าอยู่ริมถนน แต่เนื่องจากทางเดินเข้าเป็นพื้นที่รกร้างของเอกชน มีวัชพืชและต้นไม้ขึ้นสูง มีกำแพงและประตูรั้วกั้น จึงไม่สะดวกในการเข้าชม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม

หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน
อำเภอ เชียงแสน

การขึ้นทะเบียน : ขึ้นทะเบียนของกรมศิลปากร

รายละเอียดการขึ้นทะเบียน : ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เรื่อง กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๖๗๓ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

ธ. โบราณสถานวัดอาทิตันแก้ว

วัดอาทิตันแก้ว ตั้งอยู่บริเวณทางตอนเหนือภายในเมืองเชียงแสน ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนและตัวอำเภอเชียงแสน ริมถนนสาย ๒ ฝั่งด้านตะวันออก

ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว : เป็นแหล่งท่องเที่ยว

รายละเอียดทางการท่องเที่ยว : วัดอาทิตันแก้วเป็นโบราณสถานในเมืองเชียงแสนที่ได้รับการขุดแต่ง บูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว มีการปลูกหญ้าคลุมดิน แต่ขณะสำรวจหญ้าและวัชพืชอื่นๆ ขึ้นค่อนข้างสูง ทั้งยังขึ้นที่ตัวโบราณสถานด้วย ภายในพื้นที่โบราณสถานมีป้ายระบุชื่อและข้อมูลโบราณสถานสำหรับผู้เยี่ยมชม นักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ทุกวัน โดยไม่เสียค่าเข้าชม

หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน

การขึ้นทะเบียน : ขึ้นทะเบียนของกรมศิลปากร

รายละเอียดการขึ้นทะเบียน : วัดอาทิตันแก้วได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถานโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๘๗ ตอนที่ ๑๐ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๓ เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

น. โบราณสถานวัดบ้านร้อง

โบราณสถานวัดบ้านร้องแห่งนี้ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย อยู่ภายในเมืองเชียงแสนด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ใกล้กับแม่น้ำโขง ประกอบด้วยอาคาร ๕ หลังคือ วิหาร ห้องทำวิหาร เจดีย์ราย(ข้างล้อม) เจดีย์รายและเจดีย์สตุปปจำลอง ไม่ปรากฏประวัติความเป็นมาจากเจดีย์รายที่มีการประดับข้างล้อม พบว่ามีรูปแบบลักษณะเดียวกับเจดีย์ประธานวัดช้างค้ำและพระธาตุนกเขา แต่ที่วัดแห่งนี้เป็นเจดีย์ราย จึงน่าจะมีอายุหลังกว่าทั้งสองแห่งที่กล่าว ในช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา และใช้งานจนถึงในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๒ และทิ้งร้างไปในช่วงเวลานี้หรืออาจจะหลังจากนี้ไปไม่นานนัก

บ. โบราณสถานวัดสวัสดี (สัสดี)

รูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถานวัดสวัสดี คือ กรมศิลปากรทำการขุดแต่งวัดสัสดี ใน พ.ศ. ๒๕๔๙ และบูรณะใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ผลการดำเนินงานพบหลักฐานการก่อสร้างและบูรณะหลายครั้ง ครั้งแรกสร้าง มีอาคารสำคัญคือเจดีย์ทรงระฆัง และวิหารตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน การบูรณะครั้งที่ ๑ ได้มีการปรับเปลี่ยนเจดีย์เป็นทรงปราสาท ๕ ยอด ต่อมาได้ขยายขนาดเจดีย์ให้ใหญ่ขึ้นแล้ว จึงสร้างมณฑปที่มียอดเป็นทรงดอกบัวตูมและมีฐานเป็นบัวลูกฟักแบบศิลปะสุโขทัย หลักจากนั้นได้มีการบูรณะมุขด้านหน้าของมณฑปอีก ๕ ครั้ง โดยขยายให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและปรับเปลี่ยนฐานบัวลูกฟักเป็นฐานปัทม์ลูกแก้วอกไก่แบบศิลปะล้านนา

วิหารตั้งอยู่ด้านตะวันออกของกลุ่มโบราณสถาน พบหลักฐานการบูรณะหลายครั้ง จนครั้งสุดท้ายได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นอุโบสถที่มีโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ตั้งใหม่ มุงด้วยกระเบื้องดินขอ เส้า และผนังก่ออิฐฉาบปูนประดับลวดลายปูนปั้นรูปสัตว์หิมพานต์และพันธุ์พฤกษาโดยรอบ การขุดแต่งพบว่าในช่วงสุดท้ายของอุโบสถได้ถูกไฟไหม้และน่าจะเป็นสาเหตุของการพังทลายของอุโบสถหลังนี้

จากรูปแบบสถาปัตยกรรมและหลักฐานที่ปรากฏ สันนิษฐานว่าวัดสัสดีนี้ น่าจะสร้างขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ จากนั้นมีการบูรณะและใช้งานสืบเนื่องมาจนถึงช่วงเมืองเชียงใหม่แตกใน พ.ศ. ๒๓๔๗ หน่วยงานที่ดูแลรักษา : กรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่

ป. โบราณสถานเมืองโบราณเชียงแสนน้อย

เวียงปรีक्षा (หรือ เป็กสา) หรือ เชียงแสนน้อย ในปัจจุบัน หลังจาก เวียงโยนกนาคพันธ์สิงหนวัติ ล่มสลาย ชาวเมืองที่หนีได้พากันหาที่ตั้งเมืองใหม่ ตำนานโยนกกล่าวไว้ว่า ขุนลิ่ง และชาวเมือง ได้มาพบพื้นที่ด้านตะวันออกของเวียงโยนกที่ล่มสลายไป เป็นที่เหมาะสมในการตั้งเมืองชั่วคราว และได้เรียกเมืองใหม่นี้ว่า "เวียงปรีक्षा" (เป็กสา) ปัจจุบันก็คือ เชียงแสนน้อย ตั้งอยู่ที่บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

หลังจากสถาปนาเวียงเชียงแสน (หิรัญนครเงินยาง หรือ เหรียญนครเงินยาง) จึงได้ใช้เวียงปรีक्षाเป็นเมืองหน้าด่าน

เวียงปรีक्षाอยู่ห่างจากเมืองเชียงแสนไปทางทิศใต้ประมาณ ๗ กิโลเมตร มีคูน้ำและกำแพงดินล้อมรอบเช่นเดียวกับการสร้างเมืองในสมัยนั้น

จากแผ่นป้ายที่กรมศิลปากร หน่วยที่ ๔ ดัดตั้งไว้ที่บริเวณวัดธาตุเขียว เขียนไว้ว่า "ในตำนานโยนก บันทึกไว้ว่า พญาแสนภู ตั้งค่ายพักเป็นการชั่วคราว ณ บริเวณเวียงปรีक्षा เพื่อสำรวจสร้างเมืองเชียงแสนขึ้นราว พ.ศ. ๑๘๓๑ เมืองเชียงแสนน้อยสร้างขึ้นก่อนสถาปนาเมืองเชียงแสน"

ข้อความนี้อาจจะหมายถึงการสร้างเมืองใหม่บนพื้นที่เมืองเก่า นั่นคือ เมืองเชียงแสนหรือเป็นการสร้างเมืองใหม่รอบเมืองเก่า จะเห็นได้จากกำแพงเมืองเก่าที่ยังหลงเหลือ อยู่มีสองชั้น

(หลังจากสำรวจพื้นที่แล้วพญาแสนภูคงเห็นว่า เมืองเชียงแสนเป็นทำเลที่เหมาะสม หรือไม่ก็ เห็นควรบูรณะเวียงเชียงแสน) การที่พญาแสนภูพักที่ เวียงปรีक्षा ก็คงจะไม่ใช้สร้างเวียงปรีक्षाเพื่อเป็นที่พัก แต่ใช้เวียงปรีक्षाที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นที่พักพิง

พญาแสนภูสร้างเมืองเชียงแสนขึ้นใหม่ (หรือบูรณะเมืองขึ้นใหม่) เพราะเชียงแสนหรือหิริญนครเงินยางได้ถูกทิ้งร้างหลังจากพม่ากวาดต้อนผู้คนไป (หรือว่า ชาวขอมโบราณซึ่งเรื่องอำนาจในขณะนั้น) ปล่อยให้เมืองเชียงแสนเป็นเมืองร้าง พญาเม็งราย (มังราย) ประฐมกษัตริย์เมืองเชียงราย ประสูติเมื่อปี พ.ศ. ๑๗๘๑ (หรือ ๑๗๘๒ แล้วแต่จะเชื่อใครดี) เป็นโอรสของพญาลาวเม็ง (ลาวมั่ง) กษัตริย์ปกครอง หิริญนครเงินยาง

พญาเม็งรายเป็นผู้สร้าง เมืองเชียงราย เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๐๔ ขึ้นครองราช เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๐๕ และได้ย้ายเมืองเอกมาที่เชียงราย แสดงว่า หิริญนครเงินยาง ได้ถูกสร้างขึ้นก่อนพญาแสนภู

เวียงปรีक्षा หรือปัจจุบันหมู่บ้านเชียงแสนน้อย เป็นสถานที่สำคัญในทางประวัติศาสตร์ สมควรอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษา เพราะเวียงปรีक्षाเป็นสถานที่ หรือเมืองของชุมชนที่อพยพมาจากเวียงโยนกที่ล่มสลายเมื่อ ๑,๕๐๐ ปี หากไม่มีสถานที่นี้ที่เรียกว่า "เวียงปรีक्षा" ก็จะไม่รู้ว่า ชาวเมืองโยนกย้ายไปตั้งถิ่นฐานที่ใด เรื่องราวก็ไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้บริเวณใต้พื้นดินแห่งนี้อาจมีวัตถุโบราณอันล้ำค่าซ่อนอยู่ ซึ่งวันหนึ่งอาจเป็นการค้นพบข้อมูลที่อาจช่วยให้เรียนรู้การล่มสลายของอาณาจักรโยนกก็เป็นได้

ข้อมูลสำคัญในแผนป้ายกรมศิลปากร กล่าวว่า ในบริเวณเชียงแสนน้อยมีโบราณสถานที่สำคัญซึ่งอยู่ภายใต้การอนุรักษ์ของกรมศิลปากร ดังนี้ วัดธาตุเขียว วัดธาตุโขง และวัดพระธาตุสองพี่น้อง

ผ. โบราณสถานวัดพระธาตุสองพี่น้อง

ตำนานกาลมาลีปกรณ์กล่าวว่า บริเวณนี้ (เมืองเชียงแสนน้อยหรือเวียงปรีกษา) เคยเป็นที่ตั้งค่ายชั่วคราวของพญาแสนภู ขณะสำรวจหาที่ตั้งเมืองใหม่ (เมืองเชียงแสน) โบราณสถานแห่งนี้ประกอบด้วย เจดีย์ วิหาร อุโบสถ ศาลา ทางเดินและกำแพงแก้ว เมื่อพิจารณารูปแบบเจดีย์ประธานทรงประสาทห้ายอด และเจดีย์ประธานทรงระฆังแบบล้านนาในวัดพระธาตุสองพี่น้องแล้วจัดเป็นรูปแบบเจดีย์แบบศิลปะล้านนา ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ ได้มีการสร้างเจดีย์ทรงประสาทห้ายอดเป็นประธานก่อน แล้วในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๒ จึงได้สร้างเจดีย์ทรงระฆังเป็นประธาน ส่วนอาคารอื่นๆ คงสร้างในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน

การอนุรักษ์โบราณสถาน^{๙๓} ซึ่งมีวิธีการในการอนุรักษ์ดังนี้คือ การอนุรักษ์ความหมายที่เข้าใจโดยทั่วไปคือ การรักษาให้คงอยู่ แต่สิ่งที่ทำให้การอนุรักษ์ยังคงเป็นประเด็นที่ยังคงมีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยนั้น มีอยู่ ๒ ประเด็นสำคัญคือ อะไรคือสิ่งที่ควรอนุรักษ์ และวิธีใดที่ควรใช้ในการอนุรักษ์จากอดีตถึงปัจจุบันการนิยาม สิ่งที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์ มีแนวโน้มที่ขยายขอบเขตครอบคลุมสิ่งต่างๆ มากขึ้น จากเดิมที่มองเฉพาะวัตถุหรือสิ่งก่อสร้างหนึ่งๆ เท่านั้น ต่อมาได้มีการขยายครอบคลุมบริเวณสภาพแวดล้อมโดยรอบของสิ่งนั้น และในปัจจุบันมีการให้ความหมายครอบคลุมถึงโบราณสถาน ภูมิทัศน์ ย่าน เมืองทั้งสิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ในส่วนของอนุรักษ์เมืองนั้นกฤษณ์โกโหมสเพื่อการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์และส่วนของเมือง (กฤษณ์วอชิงตัน) ได้ให้นิยามสิ่งที่ควรอนุรักษ์ของเมืองดังนี้ “คุณภาพของเมืองที่ควรมีการอนุรักษ์นั้น หมายถึงรวมถึงลักษณะเฉพาะของเมืองหรือส่วนของเมืองทั้งส่วนที่เป็นวัสดุจับต้องได้และองค์ประกอบที่เป็นจิตวิญญาณที่สะท้อนออกมาเป็นลักษณะเฉพาะของเมืองนั้น”^{๙๔}

หลักการอนุรักษ์เมืองหลักการอนุรักษ์โบราณสถาน

มีองค์ประกอบสำคัญ ๖ ข้อ ได้แก่

๑. การระบุสิ่งที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์ของโบราณสถาน (Identification) การระบุสิ่งที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์สามารถทำได้โดยประเมินว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ได้แก่ด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณคดี และลักษณะแห่งการก่อสร้าง

๒. ทางเลือกวิธีการอนุรักษ์ (alternative conservation treatments) วิธีการที่ใช้ในการอนุรักษ์ สรุปเป็นแนวทางได้ ๗ ระดับได้แก่ การป้องกัน สงวนรักษา บูรณะ ฟื้นฟู สร้างขึ้นใหม่ หรือปฏิสังขรณ์ ย้ายที่ตั้งสื่อความหมาย

๓. การบูรณาการแผนการอนุรักษ์กับแผนการพัฒนาโบราณสถาน (Integrated urban development and conservation plans) การอนุรักษ์โบราณสถาน จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนงานซึ่งอาจทำได้ ๒ ลักษณะ คือ ๑. จัดทำแผนอนุรักษ์ร่วมกับแผนพัฒนาเมือง

^{๙๓} สัมภาษณ์, นางสาวนิกานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๙๔} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

๒. แผนอนุรักษ์เป็นเอกเทศ ทั้งนี้ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เป็นผู้รับผิดชอบ

๔. การควบคุมการเปลี่ยนแปลง (Control of change) การควบคุมการพัฒนาในพื้นที่เมืองไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งที่ควรอนุรักษ์ โดยพิจารณาประเด็น ดังนี้ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ขนาดของการพัฒนาและความหนาแน่น การปกป้องด้วยการขึ้นทะเบียนโบราณสถานการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การกำหนดพื้นที่กันชน

๕. การออกแบบสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติม (Infill design) กำหนดรูปแบบแนวทางในการพัฒนาและรูปแบบอาคาร (design guideline) เพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับพื้นที่อนุรักษ์

๖. การบริหารจัดการและบุคลากรวิชาชีพ (Administration and professional) ต้องมีองค์กรหรือคณะเพื่อการบริหารจัดการและบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ^{๙๕}

ขั้นตอนการอนุรักษ์โบราณสถาน

๑. การระบุสิ่งที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์ของโบราณสถาน
๒. กำหนดขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์
๓. ประเมินสถานะ
 - ๓.๑ การทดสอบความแท้
 - ๓.๒ การประเมินบูรณภาพ
๔. เลือกวิธีการอนุรักษ์และจัดทำแผนในการอนุรักษ์^{๙๖}

ประโยชน์ของการอนุรักษ์โบราณสถาน

๑. การรักษาหลักฐานในเชิงประวัติศาสตร์ที่ถ่ายทอดคุณค่าและความสามารถของบรรพบุรุษให้คนในยุคปัจจุบันและอนาคตได้ศึกษาและชื่นชม
๒. รักษาปฏิสัมพันธ์ในชุมชน
๓. รักษาลักษณะพื้นที่ถิ่นและสร้างเอกลักษณ์ของพื้นที่ ทำให้เกิดความหลากหลายของสภาพแวดล้อมเมือง
๔. สร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว^{๙๗}

^{๙๕} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, หลักการอนุรักษ์เมืองหลักการอนุรักษ์โบราณสถาน, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑, หน้า ๗๗.

^{๙๖} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๙๗} สัมภาษณ์, นายปรกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

๑.๒ การอนุรักษ์โบราณวัตถุ ประกอบด้วย^{๙๘}

ก. เครื่องมือหินกะเทาะ

ข. ชิ้นส่วนลายปูนปั้น ลายเครื่องเผาและดอกไม้

ค. พระพุทธรูปปางมารวิชัย

^{๙๘} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔

ง. ศิลปินวัดบ้านยางหมากม่วง

จ. พระพิมพ์ ศิลปะล้านนา พุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓

จ. ผอบ ศิลปะล้านนา พุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒ หินควออร์ท เลขทะเบียน ๒๐/๒๕๑๑ พบที่บ้านสบคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ข. ผอบ ศิลปะล้านนา เลขทะเบียน ๗/๒๕๑๑ ทำจากเงินและทองคำ ได้จากวัดงำเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ซ. แผ่นอิฐดินเผา ศิลปะล้านนา เลขทะเบียน ๒๑๙/๒๕๒๐ ไม่ทราบที่มา

ณ. กลองมโหระทึกสำริด ทรงกลม หน้าตัด ลำตัวหายไปกว่าครึ่ง ส่วนที่เหลือขอบ
กันยังมีรอยฉีกแตกโดยรอบ ด้านบนใกล้ขอบมีรูปกบซ้อนกัน ๓ ตัว ทั้ง ๔ ด้าน ตรงกลางทำเป็นรูป
พระอาทิตย์เป็นแฉก รอบวงนอกเป็นลายนกก ปลา สลับลายดอกและสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน^{๙๙}

^{๙๙} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ญ. ปิ่นปักผมทองคำ แกนปิ่นทำมาจากไม้ หัวปิ่นเป็นทองประดับลวดลายและอัญมณี มียอดเป็นทรงกลม หัวปิ่นทรงหกเหลี่ยม ปลายเสียบทำมาจากเงิน

ฎ. กระปุกลายคราม เป็นเครื่องเคลือบสีขาวตกแต่งด้วยการเขียนลายสีฟ้า เป็นลวดลายดอกไม้และใบไม้

ฏ. ผอบ พร้อมฝาทรงสถูป ยอดทำเป็นฉัตรทองคำ

ฐ. กลองมโหระทึกสำริด สร้างด้วยเทคนิคการแทนที่โลหะด้วยขี้ผึ้ง หน้ากลองเป็นชั้นเดียวกับตัวกลอง ช่องอกกลองโค้งลงมาจนถึงช่วงเอวกลองที่เป็นรูปทรงกระบอก มีหูสี่คู่ มีลวดลายคนตกแต่งร่างกายด้วยขนนก และภาพควาย

ฑ. พระแก้วน้ำค้างประทับนั่ง พบจากการขุดแต่งวัดปากกล้วยดั้น (หมายเลข ๑๒) ห่างจากเมืองโบราณเชียงแสนทางทิศตะวันตกประมาณ ๒ กิโลเมตร ใกล้กับวัดพระธาตุจอมกิตติ

๓. กล้องยาสูบ (มูยา) เบ้ากลมรอบเบ้ามีกลีบบัวล้อมสองชั้น คอคอด ส่วนลำตัวหรือฐานทำเป็นลายกลีบบัว ส่วนก้านทำเป็นลายเส้นแนวตั้ง สลับกับลายแนวนอน ในก้นเบ้ามีรูทะลุถึงด้าม ปลายด้ามบิ่นเล็กน้อย

๔. พระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปไม้แกะสลัก ประทับนั่งขัดสมาธิราบ มีรัศมีเป็นเปลวเพลิง ปลายพระนาสิกบิ่นเล็กน้อย พระเพลาขาบิ่นเป็นร่องตลอดไปจนสุดฐาน ด้านหน้าฐานแกะเป็นผ้าทิพย์ ขอบฐานบนหน้าด้านข้างและหลังพระองค์แกะเป็นลายบัวมีเกสร องค์พระและผ้าทิพย์ปิดทอง ส่วนฐานทาสีชาด^{๑๐๐}

^{๑๐๐} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔

ด. กา (สำหรับใส่ผ้าหรือเกล้า) ขนาดเล็ก เป็นเครื่องเคลือบสีขาวเขียนเป็นลายสีน้ำเงิน มีพวยกาทำเป็นรูปหัวนก อีกด้านหนึ่งมีสำหรับจับทำเป็นรูปหางนก บริเวณลำตัวทำเป็นลวดลายดอกไม้และใบไม้

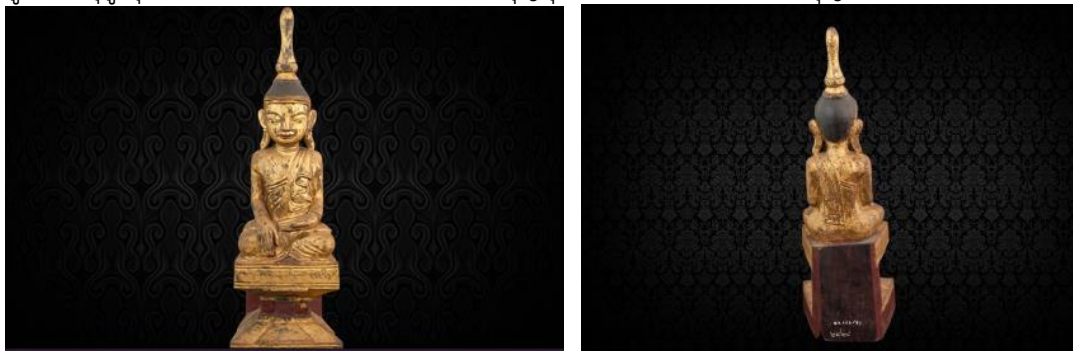
ต. พระพุทธรูปปางมารวิชัยบุเงิน แกนในทำจากไม้ ประทับนั่งขัดสมาธิราบ บนฐานบัว พระเศียร พระพักตร์ และพระศอกแตก พระรัศมีหัก ฐานมีลวดลายและจารึกอักษรไทยเขียน

ถ. กำไลสปริง ส่วนปลายประดับลวดลายด้วยทองคำ

ท. พระพุทธรูปปางมารวิชัย ลงรักปิดทองทั้งองค์ ด้านหน้าและ ๒ ข้าง มีจารึกอักษรไทยใหญ่ ข้อความว่า “พระพุทธรเจ้าองค์นี้เป็นศรัทธาพม่าธรรมเป็นเค้า พร้อมกับด้วยภริยาและลูกเต้า จุผู้ จุคน ชวนกันสร้างทาน ผาณาเอาบุญสุขสามประการด้วยและบุญเฮย”^{๑๐๑}

ธ. ชั้นดอก (พาน) มีลักษณะทรงกลม ก้นผายปากบาน สานเป็นลายโปร่ง ใต้ขอบปากชำรุดเป็นแถบยาวราว ๑ คืบ และขอบปากด้านตรงข้ามชำรุดหักไป ๑ ช่องเล็ก ขอบก้นด้านหนึ่งซี่สานหัก ๑ ซี่ แต่ไม่หลุด ขอบก้นด้านใต้หว่ายชำรุดไปเล็กน้อย ลงชาติทั้งใบ

^{๑๐๑} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔

น. ลานหู (ต่างหู) ๑ คู่ มี ๒ ชั้น ทรงกลมกลวง หัวประดับลายฉลุ ตรงกลางมีตุ่มนูน
สันนิษฐานว่าเคยประดับอัญมณี

บ. สถูปจำลอง ภายในกลวง ประกอบด้วยชั้นส่วน ๔ ชั้น ส่วนฐานเป็นฐานสี่เหลี่ยม
๑ ชั้น รองรับฐานบัวลูกแก้วอกไก่ย่อมุมและฐานแปดเหลี่ยม ยอดเป็น ๒ ชั้น เหนือขึ้นไปเป็นองค์
ระฆัง ปล้องไฉน และส่วนยอดเป็นบัวตูมปลายป็นเล็กน้อย^{๑๐๒}

^{๑๐๒} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ป. แหวนทอง ตัวเรือนทำเป็นทองเส้นติดเรียงกัน ๘ เส้น ส่วนหัวแหวนทรง ๖ เหลี่ยม ประดับพลอยดอกบวบ บางส่วนหลุดหายไป

ผ. แจกกัน แห่ลงเตาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นแจกกันเคลือบสีเทา ยกขอบกันเขียนลายชุด เป็นเส้นแนวตั้งโดยรอบและมีลายเส้นปิดรอบส่วนคอและใกล้ขอบปากช่ยกผายออกป็นโดยรอบน้ำยาเคลือบส่วนคอและลำตัวส่วนคอร้อนออกไปบางส่วนมีรอยร้าว^{๑๐๓}

^{๑๐๓} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ผ. ไททรงกลมก้นสอบ เคลือบสีขาวย เขียนลายก้านต่อดอกสีดำ มีลายเส้นสีดำ ๒ เส้นที่ใต้ก้นและใกล้ส่วนคอ แบ่งลวดลายออกเป็น ๓ ส่วน ขอบปากป็นโดยรอบ ลวดลายบางส่วนลบเลือน

พ. แจก้นทรงกลม ยกขอบก้น ลำตัวป่องออก ส่วนคอคอดปากผาย เคลือบสีขาวย เขียนลายก้านต่อดอก มีลายเส้นโดยรอบแบ่งส่วนลำตัวคอและปากเป็นลายสามเหลี่ยมโดยรอบปาก ป็นเล็กน้อย ๑ แห่งจากข้างลำตัวถึงขอบก้นมีรอยลงรักสีดำเป็นเส้นยาวเข้าใจว่าคงจะอุดรอยร้าวไว้^{๑๐๔}

^{๑๐๔} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔

พ. อุบายอดหงส์ มีลักษณะเป็นอุบะทรงกลม มีขา ๔ ขา ทำเป็นรูปหงส์กางปีก ส่วนฝา
มีที่จับทำเป็นรูปหงส์ ลงรักสีแดง ตกแต่งด้วยสีขาว ดำ และส้ม บริเวณด้านข้างของตัวอุบะและฝามีรูที่
ทำด้วยลวดสำหรับร้อยเชือก ด้านในมีถาดรอง ๑ ชั้น

ก. ช้างหมอบ แกะสลักจากหินทราย ขาหักชำรุดเป็นบางส่วน

ม. อุบ (แฉับยา) มีลักษณะเป็นทรงกลมรอบขอบก้นปั้นรักลายซีตั้งโดยรอบ เหนือขึ้นไปเป็นลายดอกไม้ในวงโค้งแบบเดียวกันโดยรอบ ส่วนฝาย่อส่วนเป็นชั้น ๆ

ย. ชุ่มพระพุทธรูป เคลือบสีเทาเป็นเจดีย์ทรงกลม ยอดแหลม ด้านหน้าเจาะเป็นชুম เรือนแก้ว เพื่อใช้สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปด้านใน ส่วนยอดสุดบั้นและมีรอยร้าว ๑ เส้นจากยอด สุด มาถึงยอดชุมเรือนแก้ว ขอบชุมเรือนแก้วข้างหนึ่งบิ่น^{๑๐๕}

การอนุรักษ์โบราณวัตถุ ซึ่งมีวิธีการในการอนุรักษ์ดังนี้คือ

๑. ลงทะเบียนของที่จะอนุรักษ์ทุกชิ้นว่าเป็นอะไร ชำรุดอย่างไร ฯลฯ สิ่งของเหล่านี้จะมี หมายเลขและทะเบียนประวัติ

๒. การทำความสะอาดและกำจัดสนิมอันตราย

๓. กำจัดคราบไขมันบนผิววัตถุ โดยนำวัตถุแช่สารเคมี

๔. แซ้โบราณวัตถุในสารละลายเบนโซไตรออะโซล (benzotriazol) ในภาชนะที่เป็นสุญญากาศ

๕. เคลือบผิววัตถุด้วยสารป้องกันความชื้น เช่น สารละลายของพาราโลอิด (paraloid) เป็นต้น^{๑๐๖}

หน่วยราชการที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุในประเทศไทย คือ กรมศิลปากร ได้วางระเบียบ ว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘ ไว้ดังนี้

"ข้อ ๔. ก่อนที่จะดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถานใด ๆ ต้องปฏิบัติดังนี้"^{๑๐๗}

^{๑๐๕} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์, นางสาวธนิษานันท์ วรรณธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔

^{๑๐๗} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑, หน้า ๖๕.

(๔.๑) ทำการสำรวจศึกษาสภาพเดิม และสภาพปัจจุบันของโบราณสถาน ทั้งด้าน ประวัติการก่อสร้าง การอนุรักษ์ ซึ่งรวมถึงรูปทรงสถาปัตยกรรม การใช้วัสดุ และสภาพความเสียหาย ที่ปรากฏอยู่ โดยการทำเป็นเอกสารบันทึกภาพ และทำแผนผังเขียนรูปแบบไว้โดยละเอียด เพื่อใช้เป็น ข้อมูลสำหรับนำมาประกอบการพิจารณาทำโครงการอนุรักษ์

(๔.๒) ทำโครงการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยพิจารณาว่า โบราณสถานนั้น มีคุณค่า และลักษณะความเด่นในด้านใดบ้าง อาทิเช่น ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี จิตรกรรม ประติมากรรม หรือสถาปัตยกรรม ฯลฯ เป็นต้น และวางแผนรักษาคุณค่า และความสำคัญ ที่เด่นที่สุดเป็นหลักไว้ แต่ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณค่า และความสำคัญในด้านที่รองลงมาด้วย^{๑๐๘}

(๔.๓) พิจารณาก่อนว่า โบราณสถานนั้น ๆ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วหรือไม่ เพียงใด หากได้ถูกแก้ไข และส่วนแก้ไขเพิ่มเติมชิ้นใหม่นั้น ทำให้คุณค่าของเดิมเสียไป ควรพิจารณาเรื่อง สิ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมออก และบูรณะให้เหมือนเดิม

ข้อ ๕. การอนุรักษ์โบราณสถานใดๆ ก็ตาม จะต้องคำนึงถึงภูมิทัศน์ และ สิ่งแวดล้อม โดยรอบโบราณสถานนั้นด้วย สิ่งใดที่จะทำลายคุณค่าของโบราณสถานนั้น ๆ ให้ ดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมด้วย

ข้อ ๖. โบราณสถานที่มีการอนุรักษ์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาก่อนแล้ว จะต้องพิจารณาศึกษาให้ละเอียดว่า ได้บูรณะแก้ไขมาแล้วกี่ครั้ง ผิดถูกอย่างไร ระยะเวลาานเท่าใด การอนุรักษ์ใหม่ที่จะทำนี้ ไม่จำเป็นจะต้องใช้แบบใดแบบหนึ่งเสมอไป แต่ให้พิจารณาเลือกแบบที่ เหมาะสมที่สุด ที่เป็นหลักในการอนุรักษ์ เพื่อให้โบราณสถานนั้นมีคุณค่า และความสำคัญมากที่สุด ทั้งนี้จะต้องทำเป็นหลักฐาน แสดงให้ปรากฏถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไข จะด้วยวิธีการบันทึกเป็น เอกสารเขียนแบบไว้ ทำหุ่นจำลอง หรือโดยวิธีการอนุรักษ์ก็ได้^{๑๐๙}

ข้อ ๗. โบราณสถานที่มีคุณค่า ความสำคัญเยี่ยมยอด ควรทำแต่เพียงเสริมความ มั่นคงแข็งแรง หรือสงวนรักษาไว้เท่านั้น

ข้อ ๘. การนำวิธีการ และเทคนิคฉบับใหม่มาใช้ในงานอนุรักษ์ เพื่อความมั่นคง แข็งแรง จะต้องมีการศึกษา และทดลอง จนได้ผลเป็นที่พอใจแล้ว จึงจะนำมาใช้ได้ โดยไม่ทำให้ โบราณสถานนั้น เสื่อมคุณค่าไป

ข้อ ๙. การต่อเติม เพื่อความมั่นคงแข็งแรงของโบราณสถาน ทำเท่าที่จำเป็น ให้ดู เรียบง่าย และมีลักษณะกลมกลืนกับของเดิม

ข้อ ๑๐. ในกรณีที่จำเป็นจะต้องทำชิ้นส่วนของโบราณสถานที่ขาดหายไปชิ้นใหม่ เพื่อ รักษาคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม และให้การอนุรักษ์โบราณสถานนั้น สามารถดำเนินการได้ต่อไป การทำชิ้นส่วนชิ้นใหม่นั้น อาจทำได้โดยวิธีการออกแบบ ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป็นการทำ ชิ้นใหม่ จะด้วยวิธีการใช้วัสดุต่าง ๆ กัน การใช้สีต่างกัน หรือการทำพื้นผิวให้ต่างกับของเดิมก็ได้ แต่ต้องเป็นไปในลักษณะที่มีความผสมกลมกลืนกับของเดิม ^{๑๑๐}

^{๑๐๘} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ข้อ ๑๑. การอนุรักษ์ชิ้นส่วนที่มีคุณค่าเยี่ยมยอดทางจิตรกรรม ประติมากรรม และ โบราณวัตถุ ซึ่งติดหรืออยู่ประจำโบราณสถานนั้น ๆ ทำได้แต่เพียงการสงวนรักษา หรือเพิ่มความมั่นคงแข็งแรงขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อคงคุณค่าของเดิมให้ปรากฏเด่นชัดมากที่สุด ยกเว้นปูชนียวัตถุที่มีการเคารพบูชา สืบเนื่องมาโดยตลอด และได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการแล้ว

ข้อ ๑๒. ซากโบราณสถานควรอนุรักษ์ โดยการรวบรวมชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่มีผู้มาประกอบขึ้นไว้ให้เหมือนเดิม หรืออาจจะเป็นเพียงการรวบรวมชิ้นส่วนต่าง ๆ มาประกอบขึ้นไว้เป็นบางส่วน สำหรับชิ้นส่วนที่ขาดหายไป ซึ่งจำเป็นในการสงวนรักษานั้น ก็อาจทำเพิ่มขึ้นใหม่ได้^{๑๑๑}

ข้อ ๑๓. การอนุรักษ์ซากโบราณสถาน ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีนั้น ทำได้โดยรักษาไว้ตามสภาพเดิมหลังการขุดแต่ง แต่ต้องป้องกันมิให้เสียหายต่อไป ด้วยวิธีที่ไม่ทำให้โบราณสถานเสียคุณค่า

ข้อ ๑๔. โบราณสถานที่เป็นปูชนียสถานอันเป็นที่เคารพบูชา ซึ่งเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดีของประชาชนโดยทั่วไป จะต้องบูรณะไว้ โดยไม่มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ลักษณะ สี และทรวดทรง ซึ่งจะทำให้โบราณสถานนั้น หมดคุณค่า หรือเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์ไป

ข้อ ๑๕. เพื่อป้องกันมิให้ชิ้นส่วนของโบราณสถานที่มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งรวมถึง ประติมากรรม จิตรกรรม และศิลปกรรม จะต้องนำชิ้นส่วนนั้นมาเก็บรักษาไว้ในสถานที่อันปลอดภัย และถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมทั้งทำแบบจำลองให้เหมือนของเดิม ไปประกอบไว้ในที่โบราณสถานนั้นแทน ซึ่งวิธีการนี้จะปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อ ไม่สามารถรักษาได้โดยวิธีอื่นแล้ว^{๑๑๒}

ข้อ ๑๖. โบราณสถานใด ที่ยังมีประโยชน์ใช้สอยอยู่ จะกระทำการอนุรักษ์ โดยการเสริมสร้าง หรือต่อเติมสิ่งที่จำเป็นขึ้นใหม่ก็ได้ เพื่อความเหมาะสม ทั้งนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้เหมือนของเดิมทีเดียว แต่สิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่นั้น จะต้องมิลักษณะกลมกลืน และไม่ทำลายคุณค่าของโบราณสถานนั้น ๆ

ข้อ ๑๗. โบราณสถานต่าง ๆ ทั้งที่ขึ้นทะเบียนแล้ว และยังไม่ขึ้นทะเบียน จะต้องมีการบำรุงรักษาไว้ ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรง สวยงามอยู่เสมอ

ข้อ ๑๘. กรณีที่โบราณสถานใดมีสภาพชำรุดทรุดโทรม อาจจะเป็นอันตราย การดำเนินการในเบื้องต้น ควรใช้มาตรการอันเหมาะสม ทำการเสริมความมั่นคงแข็งแรงไว้ ก่อนที่จะดำเนินการอนุรักษ์ เพื่อป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

ข้อ ๑๙. ในบางกรณีจะต้องดำเนินการติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยราชการอื่น ๆ หรือสถาบันเอกชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สมบัติวัฒนธรรมของชาติ

ข้อ ๒๐. งานทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ หรือการขุดค้น จะต้องทำรายงานในรูปของการวิเคราะห์ และวิจัย โดยมีภาพประกอบ ซึ่งเป็นภาพถ่ายเส้น และภาพถ่าย และจะต้องรายงาน

^{๑๑๑} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔

^{๑๑๒} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

สิ่งที่ได้ปฏิบัติทุกขั้นตอนโดยละเอียด เช่น งานแผ้วถาง การจัดบริเวณงาน เสริมความมั่นคงขึ้นส่วนต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น และการบันทึกรายงานนี้ จะต้องเก็บรักษาไว้ ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ^{๑๑๓}

ข้อ ๒๑. ให้อธิบดีกรมศิลปากร รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ส่วนระเบียบ หรือหลักการในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ นั้น ไม่มีประกาศเป็นเอกเทศ คงอนุโลมให้ใช้ระเบียบข้อ ๑๐. และ ๑๑. ของระเบียบการอนุรักษ์โบราณสถานข้างต้นไปพลางก่อน ขอให้ดูหลักการดังกล่าวที่เป็นสากลเปรียบเทียบกับอดีต จะเห็นว่า เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ในเรื่องการปฏิสังขรณ์โบราณสถาน ราชบัณฑิตยสภาใครจะให้เทศาภิบาลคอยสอดส่องในความ ๓ ข้อ ที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ ^{๑๑๔}

ข้อ ๑. ถ้ามีผู้ศรัทธาจะปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญ ขอให้ชี้แจงแก่เขา ให้ทำตามแบบเดิม อย่าให้เปลี่ยนแปลงรูปร่าง และลวดลายไปเป็นอย่างอื่นเอาตามชอบใจ

ข้อ ๒. อย่าให้รื้อทำลายโบราณสถานที่สำคัญ เพื่อจะสร้างของใหม่ขึ้นแทน ข้อนี้มีเรื่องตัวอย่างจะยกมาแสดง เช่น ที่วัดพลับพลาย เมืองเพชรบุรี เดิมทีโบสถ์โบราณที่หน้าบันปั้นปูนเป็นภาพเรื่องพระพุทธประวัติ เมื่อเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ งามน่าดูยิ่งนัก ใครๆ ไปเมืองเพชรบุรี แม้ที่สุดจน สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ก็เสด็จไปยังวัดพลับพลาย เพื่อไปชมรูปภาพ ที่หน้าบันนั้น ครั้นถึงรัชกาลที่ ๖ เกิดไฟไหม้ เมืองเพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ วัดพลับพลาย ถูกไฟไหม้ด้วย แต่ผนังโบสถ์กับรูปปั้นที่หน้าบันยังดีอยู่ ถึงสมัยนั้นข้าพเจ้าออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสียแล้ว แต่เมื่อมีโอกาสไปเมืองเพชรบุรี ก็ไปที่วัดพลับพลายตามเคย ไปได้ความว่า พวกชาวเมืองกำลังเรียไรกันจะปฏิสังขรณ์ หัวหน้าทนายคนหนึ่งบอกข้าพเจ้าว่า โบสถ์เดิมเล็กนัก เขาคิดจะรื้อลง ทำใหม่ให้ใหญ่โตกว่าเก่า ข้าพเจ้าได้ตักเตือนว่า โบสถ์เดิมนั้น มีลายปั้นที่หน้าบันเป็นสิริของวัด ไม่ควรจะรื้อลงทำใหม่ ถ้าประสงค์จะมีโบสถ์ให้ใหญ่โต ก็ควรสร้างโบสถ์ใหม่ เอาโบสถ์เดิมไว้เป็นวิหาร ข้าพเจ้าสำคัญว่า เขาจะเชื่อ ก็วางใจ ต่อมาจึงทราบว่า มีผู้ถือตัวว่า เป็นช่างคนหนึ่ง เข้าไปขอรับว่าจะปั้นรูปที่หน้าบัน มิให้ผิดเพี้ยนของเดิมได้ พวกทนายกับพระสงฆ์หลงเชื่อ ก็ให้รื้อโบสถ์เดิมลงสร้างใหม่ ด้วยเห็นว่า จะเปลืองน้อย รูปภาพของเดิมก็เลยพลอยสูญ และเลยไม่มีใครชอบไปดูวัดพลับพลายเหมือนแต่ก่อน เพราะภาพที่ปั้นขึ้นแทนเลวทรามรำคาญตา ไม่น่าดู ลากพระสงฆ์วัดนั้น ก็เห็นจะพลอยตกไปด้วย^{๑๑๕}

ข้อ ๓. วัดโบราณที่ทำการปฏิสังขรณ์นั้น มักมีผู้ศรัทธาสร้างสิ่งต่างๆ เพิ่มเติมของโบราณ ดังเช่น สร้างพระเจดีย์ขนาดย่อมๆ ขึ้น บรรจุอัฐิธาตุของญาติวงศ์ เป็นต้น ของที่สร้างเพิ่มเติมเช่นว่านี้ ไม่ควรสร้างขึ้นในอุปจารใกล้ชิดกับของโบราณที่ดิงาม ด้วยอาจพาให้ของโบราณเสียหาย และไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้สร้าง เพราะฉะนั้นควรจะให้กะที่ไว้เสียส่วนหนึ่งในบริเวณวัดนั้น สำหรับให้สร้างของใหม่ ของนั้นจะได้อยู่ถาวรสมปรารถนาของผู้สร้าง การปฏิสังขรณ์วัด ย่อมมีผู้เป็นหัวหน้าอำนวยการ และมักเป็นพระภิกษุ ขอให้เทศาภิบาลชี้แจงข้อที่ควรระวัง ให้ทราบเสียแต่ก่อนลงมือ

^{๑๑๓} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ปฏิสังขรณ์ ถ้าสงสัย หรือขัดข้องอย่างไร ก็ควรรีบบอกมา ให้ราชบัณฑิตยสภาทราบ จะได้ป้องกัน หรือแก้ 혼ุน ให้ทันการ ความเช่นนี้มีตัวอย่างจะยกมาแสดง เมื่อสักสองปีมาแล้ว มีผู้ศรัทธาจะ ปฏิสังขรณ์พระมหาธาตุหริภุชชัย ที่เมืองลำพูน เห็นว่าแผ่นทองแดงที่หุ้มพระมหาธาตุมีชำรุดอยู่มาก จะขอลอกแผ่นทองแดงเสีย และใช้ใบกปูนซีเมนต์แทน เจ้าพระยามุขมนตรี เมื่อยังเป็นพระยาราช นุกูล สมุหเทศาภิบาลมณฑลพายัพ บอกมาหารือราชบัณฑิตยสภา ห้ามไว้ทัน แผ่นทองแดงของ โบราณ อันมีชื่อผู้ถวายจารึกอยู่โดยมาก จึงมิได้สูญเสีย..."^{๑๖๖}

จะเห็นได้ว่า หลักการส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปกี่มากนัก ที่ต่างกันจึงเป็นเพียง รายละเอียดที่เพิ่มขึ้น เพราะสมัยก่อนยังไม่มีวิชาการอนุรักษ์ (ศิลปกรรม/ศิลปวัฒนธรรม) ตัวอย่างที่ ลอกมาเป็นอุทาหรณ์ จึงอาจเป็นเพียงข้อสังเกต และสำนึก ซึ่งเกิดจากการผูกพันกับมรดกวัฒนธรรม ของท่านเหล่านั้น ซึ่งบังเอิญเหลือเกิน ที่พ้องกับแนวคิดในปัจจุบัน^{๑๖๗}

ประโยชน์ของโบราณสถานและโบราณวัตถุ

กระแสพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความคิดเห็นของ ม.ล. ปิ่น มาลากุล เกี่ยวกับประโยชน์ของโบราณสถาน และโบราณวัตถุ สรุปได้ดังนี้

๑. แสดงความเป็นมาของประเทศ
๒. เป็นเกียรติและความภาคภูมิใจของคนในชาติ
๓. เป็นสิ่งที่โยงเหตุการณ์ในอดีต และปัจจุบันเข้าด้วยกัน
๔. เป็นสิ่งที่ใช้อบรมจิตใจของคนในชาติได้^{๑๖๘}

นั่นเป็นทัศนะของพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นนักพัฒนาเต็มพระองค์ ต่อการอนุรักษ์มรดก วัฒนธรรมของชาติ เมื่อเกือบ ๓๐ ปีมาแล้ว ในขณะที่พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งยังใช้กันมาจนทุกวันนี้ ไม่ได้แสดงเจตนารมณ์ ของกฎหมายให้ชัดเจน อย่างที่ปรากฏในพระราชดำรัสเลยว่า โบราณสถาน และโบราณวัตถุสำคัญ ใดๆ จึงต้องช่วยกันอนุรักษ์ และการอนุรักษ์นั้น เป็นหน้าที่ของประชาชนทั่วไปด้วยหรือไม่ เหมือน ที่กฎหมายคุ้มครองสมบัติวัฒนธรรม ของประเทศอื่นบางประเทศ เขาระบุไว้ ในปัจจุบัน เมื่อทรัพยากรของโลกเหลือน้อยลง และวิชาการก้าวหน้าขึ้น สิ่งที่เคยคิดกันว่า มีประโยชน์ทาง เศรษฐกิจได้ และอาจดีกว่า "สินค้า" บางประเภทด้วยซ้ำไป เพราะมีระยะเวลาใช้ประโยชน์ ที่เรียกกัน ว่า ชีวิตทางเศรษฐกิจ ยาวนานกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ ตัวอย่างการสร้างสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น เขื่อน ซึ่งอาจต้องลงทุนหลายพันหลายหมื่นล้านในการก่อสร้าง และบำรุงรักษา ให้ใช้งานได้ไปตลอด ชีวิตของมัน ประมาณ ๑๐๐-๒๐๐ ปี ในขณะที่โบราณวัตถุและโบราณสถาน มีอายุใช้งานได้เกือบ ตลอดไป ดังจะเห็นได้ว่า บางสถานที่ และวัตถุบางชิ้น มีอายุหลายร้อย ถึงหลายแสนปีมาแล้ว

^{๑๖๖} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๖๗} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชา สังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรง พิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑, หน้า ๖๕.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก ได้หันมาฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรมให้คงอยู่ เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศ เป็นเกียรติและความภาคภูมิใจ ไม่ให้ประเทศอื่นๆ ดูถูกว่า เป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน เพราะไม่มีประวัติศาสตร์ของตนเอง และเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ด้วยการจัดการโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ให้เป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง คือ "การท่องเที่ยววัฒนธรรม" ทำรายได้ให้แก่ท้องถิ่นที่มีมรดกวัฒนธรรมดังกล่าว และแก่ประเทศชาติโดยส่วนรวมเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการคมนาคมในโลกปัจจุบันดีมา การติดต่อกันและกันสะดวกขึ้น รสนิยมในเรื่องเครื่องอุปโภคบริโภค จึงคล้าย ๆ กัน แต่มีสิ่งของประเภทเดียวกันที่ไม่เหมือนกันก็คือ "มรดกวัฒนธรรม" ที่แสดงเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ จึงเป็น "สินค้า" ที่ดึงดูดคนให้เข้าไปเยี่ยมชม^{๑๑๙}

โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็น "สินค้า" ที่มีคุณสมบัติล้ำเลิศกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ เพราะเราจัดการให้คนจ่ายเงิน "ซื้อ" ความรู้อย่างเดียว เขาไม่ได้เอาตัวสินค้าไปด้วย ธุรกิจประเภทนี้จึงเป็นธุรกิจที่ทำรายได้เหนือกว่าธุรกิจประเภทอื่นๆ เพราะไม่ได้เบียดบังเอาโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมบัติของคนทุกคนในชาติไปขาย เอารายได้เป็นของตัวเอง^{๑๒๐}

รายได้จากการท่องเที่ยววัฒนธรรมมาจากกิจกรรมหลายอย่าง ไม่ใช่ค่าเข้าชมอย่างเดียว แต่เป็นค่าอาหาร ค่าพาหนะเดินทาง ค่าพักแรม ค่าซื้อของที่ระลึก และค่าบริการต่างๆ ซึ่งรวมแล้วนักท่องเที่ยวแต่ละคนจะต้องใช้จ่ายไม่น้อยเลย แต่ละประเทศจึงระดมปรับปรุงโบราณสถาน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบอุทยานประวัติศาสตร์บ้าง หรือเป็นโบราณสถานโดด ๆ บ้าง จนเกิดปัญหาขึ้นในหลายประเทศที่ดำเนินการไป โดยที่ยังไม่มีความพร้อม ทั้งด้านบุคลากร และงบประมาณ ตลอดจนหลักการ และแนวทาง เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ซึ่งต้องฝึกฝนเล่าเรียนให้เข้าใจ่องแท้ก่อน ความไม่พร้อมทำให้โบราณสถานหลายแห่ง กลายเป็นปัจจุบันสถานไปอย่างน่าเสียดาย

๒. รูปแบบการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน ก่อตั้งขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๕๐๐ เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำแหล่งโบราณคดีเมืองเชียงแสน ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาและจัดแสดง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่ได้จากการสำรวจ ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเขตเมืองโบราณเชียงแสน ตลอดจนพื้นที่อื่น ๆ ในเขตจังหวัดเชียงราย สู่สาธารณชน โดยเป็นหน่วยงานในกำกับของกรมศิลปากร^{๑๒๑}

^{๑๑๙} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๒๑} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ พื้นที่ สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑, หน้า ๖๕.

การจัดแสดงภายใน มุ่งเน้นการนำเสนอหลักฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหลักแหล่งของชุมชน ตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ อาทิเช่น เครื่องมือหินกะเทาะ และเครื่องมือหินขัด ที่พบในบริเวณริมแม่น้ำโขง มีอายุราว ๑๓,๐๐๐-๑,๐๐๐ B.C. ซึ่งแยกออกเป็นสังคมล่าสัตว์ และสังคมเกษตรกรรม จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ที่พบหลักฐานตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา จำนวนมาก เช่น พระพุทธรูป ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนสถาน และศิลาจารึกที่มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษ ๒๑-๒๒ พื้นที่การจัดแสดงช่วงหลัง นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเชียงแสนและใกล้เคียง เช่น ชาวไทยวน ไทลื้อ อาข่า และเมี่ยน เป็นต้น^{๑๒๒}

โบราณศิลปวัตถุชิ้นเอก ได้แก่ พระพุทธรูปศิลปะล้านนาที่มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๒๓ ที่มีความงดงามและแสดงถึงเทคโนโลยีการหล่อโลหะของช่างในสมัยโบราณ เช่น พระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่ จะใช้วิธีหล่อแยกส่วน แล้วนำมาประกอบเข้าด้วยกัน ก่อนทำการตกแต่งด้วยกรรมวิธีลงรักปิดทองจารึกที่มีเนื้อหากล่าวถึงการอุทิศถวายที่ดิน คน เงิน ทอง ให้วัดเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ และใช้แรงงาน เพื่อเป็นพุทธบูชาและสืบพระพุทธศาสนาที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ จารึกด้วยอักษรล้านนา

^{๑๒๒} สัมภาษณ์, นายประจัญ ปรัชญ์สกุล, ผู้อำนวยการจังหวัดเชียงราย, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นจากแหล่งโบราณคดีวัดป่าสัก สร้างในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๒ เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่าเมืองเชียงใหม่ได้รับอิทธิพลรูปแบบทางศิลปกรรมจากอาณาจักรพุกาม อาณาจักรสุโขทัย แคว้นทริภุญไชย หรือจีน มาปรับปรุงจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความหมายทางปรัชญา เช่น ประติมากรรมรูปหน้ากาล เป็นสัญลักษณ์ของกาลเวลาที่กัดกินทุกอย่าง แม้แต่ตัวเอง นอกจากนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน ยังให้บริการแก่สาธารณชน ในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น การจัดอบรมศิลปะสำหรับเยาวชน การฝึกอบรมเยาวชนให้มีความรู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จัดนิทรรศการพิเศษ และการดูแลโบราณศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นสมบัติของชาติแต่อยู่ในความดูแลครอบครองของวัดและเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัด เชียงรายอีกด้วย^{๑๒๓}

ก. วัดป่าสัก

ตั้งอยู่ด้านนอกกำแพงเมืองเชียงใหม่ทางด้านทิศตะวันตกมีหลักฐานปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ว่าวัดป่าสักสร้างขึ้นขณะพญาแสนภูสร้างกำแพงเมืองเชียงใหม่เสร็จสิ้นแล้ว ๔ ปีสันนิษฐานว่าอยู่ในปี พุทธศักราช ๑๘๗๕ ได้มีภิกษุมาจากเมืองปาฏลีบุตรนำพระบรมสารีริกธาตุกระดูกตมุด้านขวาถวาย พญาแสนภูจึงโปรดฯ ให้สร้างพระอารามขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่นอกกำแพงเมืองเชียงใหม่ด้านทิศตะวันตก เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุให้ปลุกต้นสักแวดล้อมพระอารามไว้ ๓๐๐ ต้น ทรงแต่งตั้งภิกษุที่นำพระบรมสารีริกธาตุมาถวายเป็นพระพุทโธษาจารย์ ปลูกกุฏิเสนาสนะ อยู่ในวัดป่าสัก โบราณสถานสำคัญของวัดป่าสัก ได้แก่ เจดีย์ประธาน ลักษณะเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอด มียอด ๕ ยอด ลวดลายปูนปั้นที่วัดป่าสักได้รับการยอมรับในเรื่องความงดงาม มีการประดับลวดลายปูนปั้นรูปครุฑ กิณี และลายกนก ลวดลายดอกไม้ที่สะท้อนอิทธิพลศิลปะจีน เช่น ลายเมฆ ลายช่องกระจก ลายบัวมีมีไส้ ลายดอกโบตั๋น และลายกลีบบัวขนาดใหญ่ เรียกว่าบัวพันยักษ์ ที่เปรียบเทียบกับลายกลีบบัวของศิลปะอินเดียสมัยปาละ^{๑๒๔}

^{๑๒๓} สัมภาษณ์, พระครูจิริอินทโสภาส, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่, ๒ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์, นายประจัญ ปรัชญ์สกุล, ผู้อำนวยการจังหวัดเชียงใหม่, ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

ข. วัดเจดีย์หลวง

ตั้งอยู่ภายในกำแพงเมืองเชียงใหม่ เดิมเรียกว่าวัดพระหลวง ตำนานกล่าวว่าภายหลังจากเสร็จสิ้นพระราชภารกิจในการสร้างกำแพงเมืองเชียงใหม่ พญาแสนภูทรงสร้างเจดีย์องค์ใหม่ครอบไปบนเจดีย์ที่สร้างขึ้นโดยพญาศิริธรรมอโศกราชในวัดพระหลวงหลังจากนั้นอีก ๓ ปี ทรงเล็งเห็นว่าวัดพระหลวงเป็นวัดสำคัญที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุกระดูกหน้าอกของพระพุทธเจ้าจึงโปรดฯ ให้สร้างพระวิหารวัดพระหลวง กว้าง ๘ วา ยาว ๑๗ วา และเจดีย์สูง ๒๙ วา จากนั้นขึ้นกาลมาลีปกรณ์ระบุว่ามีการบูรณะเจดีย์หลวง ในปี พุทธศักราช ๒๐๕๘ ในรัชสมัยของพระเจ้าเมืองแก้ว โดยโปรดฯ ให้ขุดฐานเจดีย์ใหญ่ในมหาวิหารกลางเมืองเชียงใหม่ แล้วให้ก่อเจดีย์องค์ใหม่ ฐานกว้าง ๑๕ วา ๒๕ วา^{๑๒๕}

ค. กำแพงเมืองเชียงใหม่

เอกสารประวัติศาสตร์ระบุว่าราว พุทธศักราช ๑๘๗๑ พญาแสนภูทรงฟื้นฟูเมืองรอยเก่าริมแม่น้ำโขงด้านทิศตะวันตก โดยโปรดฯ ให้ขุดคูเมืองด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตกและทิศใต้ เว้นทิศตะวันออกเอาแม่น้ำโขงเป็นเขตแดน ก่อกำแพงเมืองทั้ง ๔ ด้าน มีประตู ๑๑ ประตู ปัจจุบันเหลือหลักฐานกำแพงเมืองด้านทิศเหนือยาว ๙๕๐ เมตร ไม่ปรากฏหลักฐานแนวกำแพงด้านทิศตะวันออกสันนิษฐานว่าถูกแม่น้ำโขงกัดเซาะพังทลายไป^{๑๒๖}

^{๑๒๕} สัมภาษณ์, พระครูพิศาลธรรมมาทร, เจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่, ๒๒ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์, นายประจัญ ปรังญ์สกุล, ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

ปัจจุบัน กำแพงเมืองเชียงแสนเหลือหลักฐานป้อมปากประตู ๕ แห่ง คือ ป้อมปากประตูนางช้าง ป้อมปากประตูหนองมุต ป้อมปากประตูเชียงแสนหรือป่าสัก ป้อมปากประตูทัพมาน และป้อมปากประตูดินขอ เนื้อที่ภายในกำแพงเมืองเชียงแสนราว ๒.๕ ตารางกิโลเมตร จากการขุดค้นทางโบราณคดีที่กำแพงเมือง เชียงแสน พบหลักฐานดังนี้

กำแพงเมืองสมัยที่ ๑ พบแนวกำแพงก่ออิฐอยู่ภายในกำแพงเมืองเชียงแสนสมัยที่ ๒

กำแพงเมืองสมัยที่ ๒ สร้างครอบทับกำแพงเมืองสมัยที่ ๑ โดยนำดินจากการขุดลอกคูเมืองพูนทับตัวกำแพงสมัยที่ ๑ จากนั้นจึงก่อกำแพงอิฐครอบไว้อีกชั้นหนึ่ง กำแพงเมืองสมัยที่ ๒ มีลักษณะพิเศษ คือ ผนังกำแพงด้านในเมืองก่ออิฐเป็นชั้นบันได รับกับพื้นเชิงเทินบนกำแพง ซึ่งมีประโยชน์ในการขนถ่ายกำลังทหารที่ประจำอยู่บนเชิงเทิน และเพื่อมิให้ดินที่เป็นโครงการแกนในกำแพงถูกชะล้างทำลายด้วยฝนหรือสิ่งอื่น ๆ ส่วนกำแพง (เสมา) มีการสร้างและซ่อมแซมหลายครั้ง จึงมีรูปแบบหลากหลายสะท้อนถึงการใช้งานที่ยาวนาน ผ่านศึกสงคราม รูปแบบของส่วนกำแพงจำแนกได้ถึง ๑๑ แบบ เอกสารประวัติศาสตร์กล่าวว่าพญาแสนภูทรงฟื้นฟูเมืองรอยโดยสร้างกำแพงเมืองพุทธศักราช ๑๘๗๑ จากการขุดค้นทางโบราณคดีในปี พุทธศักราช ๒๕๔๓ มีการนำอิฐของกำแพงเมืองเชียงแสนไปหาค่าอายุ ด้วยวิธีเทอร์โมลูมิเนสเซนส์ (TL:Thermoluminescence) ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ค่าอายุดินและอิฐของกำแพงเมืองเชียงแสนสมัยที่ ๑ ที่ ๑,๔๐๐-๑,๖๐๐ ปีมาแล้ว (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๒) และกำแพงเมืองเชียงแสนสมัยที่ ๑ เกิดขึ้นในช่วงรอยต่อระหว่างยุคก่อนประวัติศาสตร์กับยุคประวัติศาสตร์^{๑๒๗}

กำแพงเมืองสมัยที่ ๑ คงถูกใช้ประโยชน์ในแง่การชลประทานส่วนกำแพงสมัยที่ ๒ ถูกสร้างเพื่อประโยชน์ทางการทหาร การรับศึกสงครามเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าอายุดินและอิฐของกำแพงเมืองเชียงแสนความได้รับการทดสอบอีกหลายครั้งเพื่อหาค่ามาตรฐาน จากการขุดค้นแต่งกำแพงเมืองเชียงแสนพบโบราณวัตถุที่เป็นชิ้นส่วนของสถาปัตยกรรมปะปนอยู่ด้วยเป็นไปได้ว่าในช่วงสงครามอาจมีการนำอิฐจากศาสนสถานมาซ่อมแซมกำแพงเมือง^{๑๒๘}

หน้ากาล คือ ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นประดับส่วนซุ้มจรณะนำเจดีย์ประธานวัดป่าสัก ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน หน้ากาลหรือเกียรติมุขีที่มาจากตำนานเทพเจ้าฮินดู อสูรชลิ้นธรต้องการฤทธิ์ปราบสามโลก จึงบำเพ็ญภาวนาขอพรจากพระศิวะ ซึ่งพระศิวะ

^{๑๒๗} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงแสน, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ก็โปรดประทานให้ตามต้องการ เมื่อได้พรจากพระศิวะ อสูรชลันธรจึงอาละวาดไปทั้งสามโลก ไม่มีใครปราบได้ ด้วยความกำเริบใจ อสูรชลันธรจึงให้ราหูไปทูลพระศิวะให้มาต่อสู้กัน หากพระศิวะพ่ายแพ้ จะต้องยกพระนางอุมาเมียของพระศิวะให้แก่อสูรชลันธร เมื่อพระศิวะทราบความจากราหู ก็บังเกิดความพิโรธขมวดพระขนง (คิ้ว) ทันใดนั้นเองอสูรนำเกลียดตนหนึ่งก็บังเกิดขึ้นจากหว่างพระขนง เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว อสูรนั้นหิวโหยเกิดระงับจึงทูลถามพระศิวะขอของกิน พระองค์จึงให้อสูรนั้นกินตัวเอง อสูรก็กัดกินตนเองด้วยความหิวโหย พระศิวะเห็นดังนั้นจึงเวทนา จึงให้พระอสูรนั้นประจำศาสนสถานของพระศิวะ^{๑๒๙}

การนำหน้ากาลมาประดับพุทธสถาน สันนิษฐานว่าล้านนาได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบศิลปะมาจากพุกาม ซึ่งมีการประดับหน้ากาลไว้ตามส่วนประกอบสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา นอกจากนี้หน้ากาลยังเป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นว่ากาลเวลานั้นกัดกินทุกอย่างแม้แต่ตัวเอง

เมืองโบราณในพื้นที่

พื้นที่ใกล้เคียงเมืองเชียงแสน ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ปรากฏร่องรอยเมืองโบราณหลายแห่งดังต่อไปนี้

๑. เมืองโบราณเรียกว่าเวียงเชียงเมียง ตั้งอยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ห่างจากเมืองเชียงแสนไปทางทิศเหนือ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร มีวัดพระธาตุภูเข้าเป็นโบราณสถานสำคัญ
๒. เมืองโบราณเชียงแสน
๓. เมืองโบราณริมฝั่งแม่น้ำโขง บนแผ่นดินลาวตรงกันข้ามเมืองเชียงแสนน้อย ปัจจุบันถูกเรียกว่าเมืองสุวรรณโคมคำ
๔. เมืองโบราณเชียงแสนน้อย ห่างจากเมืองเชียงแสนไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๘ กิโลเมตร ชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวว่า เมืองเชียงแสนน้อยเป็นเมืองที่พญาแสนภูประทับอยู่ระหว่างทรงฟื้นฟูเมืองเชียงแสนโบราณสถานสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ โบราณสถานพระธาตุสองพี่น้อง
๕. ทะเลสาบเชียงแสน พื้นที่ชุ่มน้ำโลก ตำนานระบุว่าพื้นที่นี้เคยเป็นที่ตั้งเมืองโบราณก่อนเมืองเชียงแสน ชื่อเมืองโยนกนาคพันธุ์สิงหนวัติ^{๑๓๐}

๓. รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วยดังนี้คือ

๓.๑ การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลองค์การบริหารส่วน ตำบล และ ชุมชนที่อาศัย อยู่ภายในเมืองเก่า ชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า โดยทำเป็นตัวอย่างโครงการขนาดใหญ่ ที่ใช้งบประมาณของรัฐในการอนุรักษ์

^{๑๒๙} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงใหม่ จังหวัด เชียงราย อย่างยั่งยืน^{๑๓๑}

๓.๒ กิจกรรมการไหว้พระ ๙ วัดล้านนาในเชียงใหม่ การไหว้พระเป็นกิจกรรมที่ การแสดงออกถึงความศรัทธาและความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน เพื่อความเป็น สิริมงคลและความก้าวหน้าในชีวิต อีกทั้งยังมีความเชื่อว่า หากขอพรอันใดแล้วอานิสงส์ของการไหว้ พระจะดลบันดาลให้สมประสงค์ตามพรที่ขอนั้น คติการไหว้พระ ๙ วัด จึงมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับ พุทธศาสนิกชน นอกจากนี้ เลข ๙ ยังพ้องกับ คำว่า “ก้าว” หมายถึง ความก้าวหน้า เพิ่มพูนทั้งความ มั่นคงของชีวิต ทรัพย์สิน ชื่อเสียง และเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป^{๑๓๒}

๓.๓ กิจกรรมการจัดประกวดภาพถ่าย ภาพวาด คำขวัญ ตราสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะกิจกรรมเป็นการจัดประกวด ไม่ว่าจะ เป็น ภาพวาด ภาพถ่าย ตราสัญลักษณ์ (Logo) คำขวัญ สโลแกน เรียงความ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง เว็บไซต์ (Web site) पोสเตอร์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเมืองเก่าหรือพื้นที่ส่วนต่างๆ ในเขตเมือง เก่า ในเรื่องราว แง่มุม หรือมุมมองต่างๆ เช่น สิ่งที่แสดงหรือบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิต และความ เป็นเมืองเชียงใหม่ ทั้งในยุคปัจจุบันหรือย้อนรอยอดีต เป็นต้น ทั้งนี้ เรื่องราวหรือประเด็นของการ ประกวดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัดกิจกรรม ส่วนกลุ่มคนเป้าหมายของการจัดกิจกรรม มีทั้งกลุ่ม คนเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม หรือกลุ่มคนเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา และบุคคลอื่นๆ ทั่วไป โดยมีเงินรางวัล เกียรติบัตร โล่ หรืออื่นๆ มอบให้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้สนใจ เข้าร่วมกิจกรรม^{๑๓๓}

๓.๔ กิจกรรมการประกวดออกแบบพื้นที่ย่าน หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะกิจกรรมเป็นการจัดประกวดการออกแบบพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งผู้จัดได้มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการออกแบบประกวด เช่น พื้นที่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ อาคารเก่า ย่านการค้าเก่า พื้นที่โดยรอบศาสนสถานหรือสถานที่สำคัญของ เมือง และพื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง เป็นต้น โดยผู้จัดอาจให้ผู้เข้าประกวดสามารถออกแบบพื้นที่ ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตน หรือมีการกำหนดความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของ การออกแบบพื้นที่ไว้ให้ เช่น เพื่อประโยชน์ใช้สอยสูงสุด เพื่อความสวยงามและและอย่างยั่งยืน เพื่อ การอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของย่านพื้นที่นั้นๆ เป็นต้น โดยมีเงินรางวัล เกียรติบัตร โล่ หรืออื่นๆ มอบให้เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ ผู้จัดกิจกรรม สามารถนำแบบที่ผ่านการประกวดแล้ว ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงย่านพื้นที่ส่วนดังกล่าว ของเมือง เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาเมืองได้จริงในทางปฏิบัติ^{๑๓๔}

๓.๕ กิจกรรมการทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเชียงใหม่

^{๑๓๑} สัมภาษณ์, พระครูจิริอินทโสภาส, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่, ๒ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ลักษณะกิจกรรมเป็นการระดมผู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเมืองเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมืองเก่า ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้รู้ และปราชญ์ท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมกันจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของเมือง (Cultural Heritage Atlas) โดยผู้จัดต้องจัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสมให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมาพบปะพูดคุย และร่วมกันให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่า การเก็บรวบรวมข้อมูลนอกจากเป็นข้อมูลจากการบอกเล่าของบุคคลต่างๆ แล้ว ยังรวมถึงการรวบรวมรูปภาพเก่าๆ อุปกรณ์ สิ่งของ เครื่องใช้ บันทึก เอกสาร และหลักฐานสำคัญต่างๆ ที่บอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับเมืองเก่า ตลอดจนการออกไปเก็บข้อมูลและภาพถ่ายในสถานที่จริงในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของเมือง จากนั้นนำมาเรียบเรียงและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสื่อความหมายถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่า และเพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญให้กับผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า เยาวชน และคนรุ่นหลัง ได้มีข้อมูลที่ต้องการในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเก่านั้น^{๑๓๕}

๓.๖ มีการจัดกิจกรรมการสวดมนต์ทุกวันพระ ที่เป็นวัดร้าง ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วยคือ

- ก. วัดพระธาตุสองพี่น้อง
- ข. วัดปราสาทคุ่ม และวัดชุมแสง
- ค. วัดแสนเมืองมา
- ง. วัดจอมแจ้ง
- จ. วัดช้างเผือกหรือวัดช้างค้ำ
- ฉ. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง

- ช. วัดปันทอง
- ซ. วัดมุงเมือง (วัดต้นตอง)
- ฌ. วัดโศก
- ญ. พระธาตุดอยปู่เข้า (ภูข้าว)
- ฎ. เวียงแก้ว เชียงแสน
- ฏ. วัดผ้าขาวบ้าน (ผ้าขาวพาน)
- ฐ. วัดอาทิตันแก้ว
- ฑ. วัดเซตวัน (วัดกาเผือก)
- ฒ. วัดพระบวช
- ด. วัดกู่เต้า
- ต. วัดหมื่นเชียง
- ถ. วัดสี่สตี
- ท. วัดเสาศิโยน

^{๑๓๕} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

- จ. วัดพระยืน
- น. วัดธาตุเขียว
- บ. วัดร้อยข้อ (ร้าง)
- ป. วัดธาตุโขง^{๑๓๖}

โดยมีลักษณะของกิจกรรมดังนี้คือ

๑. มีการส่งเสริมให้นั่งสมาธิทุกวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส ปลอดโปร่ง เป็นมูลเหตุ ทำให้เกิดปัญญา ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ละเลิก อบายมุขทั้งหลายทั้งปวง

๒. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ธรรมะขัดเกลาจิตใจ และนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติให้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิต ให้เกิดการแข่งขันทำความดีระหว่างหมู่บ้าน และมีการส่งเสริมการสวดมนต์ข้ามปีซึ่งเป็นการช่วยลดอุบัติเหตุ ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน อันจะเป็นมูลเหตุทำให้สังคมมีสันติสุขไม่เปียดเบียนเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ยึดถือระบบคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

๓. ส่งเสริมการมีจิตสาธารณะหรือมีจิตอาสา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และการครองตนในชีวิตประจำวันและเป็นการยึดมั่นในกฎระเบียบวินัย จริยธรรม ค่านิยม ภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งจะเป็นผลผลิตที่ดีที่เป็นพลวัตแรงขับเคลื่อนในการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาวะเป็นการท างานที่มีความยั่งยืน

๔. มีการแบ่งปัน ทำให้เป็นสังคมแห่งการโอบอ้อมอารีย์ เป็นสังคมแห่งน้ำใจและมิตรไมตรี อันส่งผลให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น มีการแบ่งปันฐานข้อมูล กลไกสนับสนุนการทำงานตลอดจนพัฒนานโยบายอย่างยั่งยืน

๓.๗ ทำแผนผังของท่องเที่ยว หน้าวัดเจติยหลวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุที่อยู่ใน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเมืองเชียงแสนยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกหลายแห่งที่น่าสนใจ แฝงไปด้วยภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนอีกมากมายเราไปดูกันดีกว่าว่าสถานที่ท่องเที่ยว ๑๐ อันดับ ประกอบไปด้วย

- ก. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน
- ข. วัดพระธาตุเจติยหลวง
- ค. วัดพระเจ้าล้านทอง
- ง. วัดป่าสัก
- จ. วัดพระธาตุจอมกิตติ
- ฉ. วัดสังฆาแก้วดอนตัน
- ช. สามเหลี่ยมทองคำ
- ซ. วัดพระธาตุผาเงา

^{๑๓๖} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ณ. วัดพระเจ้าทองน้อย

ณ. วัดพระยืนเชียงแสน

๓.๘ ทำป้ายให้ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมของเชียงแสน ตามแนวถนนคนเดินเพื่อให้คน
ได้ทราบถึง รูปแบบ และประเพณีวัฒนธรรมที่ดงามของคนเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๓.๙ เปิดหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับ “ผู้นำท่องเที่ยว” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

๓.๑๐ กิจกรรมการเดินทาง “ธรรมยาตรา” ในพื้นที่ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อสืบ
ต่อพระพุทธศาสนาให้สถิตถาวรมั่นคงราบรื่นนานเท่านาน เพื่อสันติภาพและความสุขความเจริญในทุก
ด้าน โดยเป้าหมายคือให้ชาวพุทธนำพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต อันก่อให้เกิดสามัคคีธรรม
กระชับสัมพันธ์ไมตรีในหมู่พวกเราชาวพุทธ โดยร่วมกับภาคีเครือข่ายคณะสงฆ์ ภาครัฐ และ
ภาคเอกชน โดยสถานที่ประกอบไปด้วย^{๑๓๗}

- ก. พระธาตุดอยปู่เข้า
- ข. พระธาตุสามมูมเมือง
- ค. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน
- ง. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง
- จ. วัดพระธาตุจอมกิตติ
- ฉ. วัดพระธาตุผาเงา
- ช. วัดพระเจ้าล้านทอง
- ซ. วัดพระธาตุสองพี่น้อง
- ณ. พระบรมธาตุพุทธนิมิตเจดีย์

๓.๑๑ การส่งเสริม และการอนุรักษ์ ด้านการให้ชุมชนมีรายได้ ประกอบไปด้วย

ชาวเชียงแสน ในอดีตดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย มีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งพา
อาศัยกันระหว่างคนในชุมชน กลุ่มละแวกบ้านเรือนเดียวกันจะแสดงออกซึ่งมิตรไมตรีจิตที่ดี
ด้วยการช่วยเหลือเพื่อนบ้านในยามยาก การแบ่งปันอาหารให้กันและกัน รวมถึงการร่วมมือลงแรง
ทำงานต่างๆ ด้วยกัน ซึ่งจะเห็นว่าคนล้านนามักใช้คำว่า “ฮ่อม” กับการช่วยเหลือคนในชุมชน
มีทั้งการ ฮ่อมแรง ฮ่อมเงิน ฮ่อมของ ดังเช่นในงานบุญพิธี เพื่อนบ้านต่างก็นำเนื้อสัตว์ ผัก และวัตถุดิบ
ในการทำอาหารมาฮ่อมเจ้าภาพ คนที่มาร่วมงานได้ก็จะช่วยกันจัดข้าวของเครื่องใช้ในพิธี เตรียม
สถานที่ เตรียมอาหารเลี้ยงคนภายในงาน บางครั้งหากใครที่ไม่สามารถมาได้ก็จะฮ่อมด้วยเงินแทน
เป็นต้น^{๑๓๘}

^{๑๓๗} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชา
สังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรง
พิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ลักษณะนิสัยของชาวเชียงใหม่ เป็นผู้มีอัธยาศัยดีเป็นกันเอง หากมีแขกมาเยี่ยมบ้านเรือนก็จะให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ด้วยเครื่องดื่มและอาหารที่จัดเตรียมเป็นพิเศษ บางครั้งอาจมีของฝากติดไม้ติดมือแขกผู้มาเยือนไปด้วย อาหารของชาวล้านนาจะรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก กินกับอาหารพื้นถิ่นที่มีกรรมวิธีการปรุงหลากหลายประเภท อาทิ นึ่ง แกง ส้า ลาบ อ่อม แต่ละประเภทต่างก็ใช้วัตถุดิบและเครื่องปรุงที่หาได้ในท้องถิ่น ซึ่งภายในบริเวณบ้านก็จะปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ประเภทหมู เป็ด ไก่ และหาอาหารตามธรรมชาติ เช่น ปลาตามหนองบึง หน่อไม้เห็ด สัตว์ในป่า เป็นต้น หากต้องการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าชนิดอื่นๆ ก็ต้องไปกาตลี คือตลาดสถานที่นัดพบของคน เพื่อเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นและสินค้าที่จำเป็น อีกทั้งยังเป็นแหล่งกระจายข่าวสารต่างๆ จากสังคมภายนอกสู่สังคมในท้องถิ่น ลักษณะของกาตลีทั้งขนาดใหญ่และเล็กตามขนาดของเมือง โดยแต่ละเมืองจะมีตลาดใหญ่ประจำเมือง คือกาตหลวง และกาตเล็กๆ อยู่ตามหมู่บ้าน เช่น กาตก้อม กาตนัด เป็นต้น ส่วนการค้าขายระหว่างเมืองจะใช้เส้นทางเดินเท้า เดินทางเป็นคาราวานม้าต่างวัวต่าง โดยเชื่อมเมืองสำคัญต่างๆ ไว้ด้วยกัน เช่น เส้นทางค้าจากเชียงใหม่ถึงสองป่านมาเชียงใหม่เชียงใหม่ เชียงตุง เมื่อเข้าสู่เชียงใหม่แล้วก็ตรงมายังเชียงใหม่ ตลอดเส้นทางก็จะซื้อของตามเมืองต่างๆ ไปขายตามรายทาง โดยเฉพาะชา ผ้าไหม ที่เป็นสินค้าจากจีน จะมาขายยังเชียงใหม่และล้านนา^{๑๓๙}

ก. ด้านการผลิตอาหาร

๑. น้ำพริกแดง ใส่มะเขือเทศ เป็นน้ำพริกประจำของชาวเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับของคนเหนือจะขาดน้ำพริกไม่ได้ จะต้องรับประทานกับของทอด เช่น แคบหมู หมูทอด ไก่ทอด ปลาทอด ผักนึ่ง ผักต้ม และต้องทานคู่กับข้าวเหนียวเท่านั้น และในสมัยก่อนคนไม่นิยมรับประทานสัตว์ใหญ่กินได้เช่นพวกแมลง ปลา นก ไก่ กบ เป็นต้น อาจเป็นเพราะความเชื่อเรื่องผีสาร กลัววิญญาณสัตว์ใหญ่ จะตามมาหลอกหลอน จะกินเนื้อควายบ้างในวาระพิเศษเท่านั้น เช่น ในพิธีการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ เทวดาเจ้าป่าเจ้าเขา^{๑๔๐}

๒. แกงเห็ดใส่ผักกระ คือ แกงเห็ดพื้นบ้าน ใส่ชะอม ใส่ปลาร้า ไปด้วย รสชาติอร่อยดี แกงทางเหนือ รสชาติจะเน้นเค็ม เผ็ด อาจจะมีรสเปรี้ยวจากมะเขือส้มบ้าง รสชาติอาหารไม่จัดจ้านเหมือนทางภาคอีสาน และ ภาคใต้ ของไทย เชื่อว่าคนโบราณที่เป็นคนสามัญชนทั่วไป คงไม่ได้ทานอาหารครบ ๓ มื้อเหมือนคนในยุคปัจจุบันแน่นอน ว่าด้วยเรื่องปัญหาทางเศรษฐกิจผลิตผลทางเกษตรกรรม เทคโนโลยีเครื่องทำครัว ไม่ได้เจริญเท่ากับในยุคนี้ จะจุดไฟก่อไฟในแต่ละที่ก็แสนจะยุ่งยาก คนล้านนาสมัยก่อนคงจะกินกันเพียงวันละมื้อเดียวเท่านั้น และข้าวเหนียวมีความหนักท้อง ทานเพียงชนิดเดียวก็อิ่ม อยู่ได้กันทั้งวัน^{๑๔๑}

^{๑๓๙} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์, นางแพรว ดอนชัย นักท่องเที่ยว, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

๓. แกงสะแล ผักพื้นบ้านของภาคเหนือของไทย เมนูนี้หาทานได้ในฤดูหนาวเท่านั้น ตอนที่ต้นสะแลออกดอก เมนูนี้รสชาติเปรี้ยว เค็ม เผ็ด น่าจะเป็นแกงที่ถูกประยุกต์มา ไม่ก็ร้อยปีนี้เอง เพราะสมัยอดีตกาล ภาคเหนือเรายังไม่มีพริกรับประทานกัน ^{๑๔๒}

๔. แกงกระด้าง หรือ แกงหมูหนาว เป็นแกงที่บ่งบอกเรื่องราว ความเป็นมาของชาวเหนือได้ชัดเจน แกงกระด้างมี ๒ สูตร แบบเชียงใหม่ ใช้พริกไทยในการแกง สีจึงเป็นสีขาว ส่วนสูตร เชียงราย ลำปาง จะใช้พริกแห้งตำ ผสมในแกง สีออกเป็นสีแดงๆ สันนิษฐานว่าสูตรเชียงใหม่ น่าจะเป็นสูตรดั้งเดิม เพราะในอดีตเรายังไม่มีพริก จึงใช้พริกไทยเป็นหลัก แบบเดียวกับแกงเสียงในภาคกลาง อาหารดั้งเดิมเมืองเหนือจริงๆ ให้ดูจากเครื่องปรุง ไม่มีพริกและ วิธีการปรุง จะทำง่ายๆ ใช้การตำ ยำ คลุก เป็นหลัก เช่น ตำเตา คั่วผำ ส้ามะเขือ ส้าป่าแตง ตำขนน ตำป่าเขือ เป็นต้น (ข้าวกันจิ้น น้ำเงี้ยว น้ำพริกอ่อน อุ๊บไก่ อุ๊บป่าเขือ ได้รับอิทธิพลจากอาหารไทใหญ่ ส่วนจอยผักกาด

^{๑๔๒} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

น้ำปู น้ำเมียง ถั่วเน่าแผ่น ถั่วเน่าเมอะ แกงแค มาจากชาวไทลื้อ จากพม่าโดยตรงคือ แกงฮังเล แกงโฮ๊ะ)^{๑๔๓}

๔. ปลาพุดทอด ไว้กินกับแกงสะแล นอกจากจะแตกต่างระหว่างสูตรแกงกระด้างแล้ว สำเนียงคำเมืองยังแบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือสำเนียงหริภุญไชยและสำเนียงโยนกทางเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน จะพุดสำเนียงหริภุญไชย จะเป็นสำเนียงภาษาท้องถิ่นประยุกต์กับสำเนียงละโว้ (มอญ โบราณ) พระนางจามเทวี ผู้สร้างนครหริภุญไชย เป็นพระราชธิดาแห่งกรุงละโว้ และพระนางเองเป็นผู้นำเอาต้นซีเหล็ก (พืชต่างถิ่นที่มีแหล่งกำเนิดจากอินโดนีเซีย เข้าสู่ไทยทางภาคใต้ในยุคทวารวดี) เข้ามาปลูกที่ลำพูน จนกระจายไปทั่วแผ่นดินล้านนาล้านช้าง^{๑๔๔}

๕. ไข่ป๋าม เป็นเมนู หาทานได้ยากในปัจจุบัน ไม่ค่อยมีคนทำขายแล้ว ทำจากไข่ผสมเครื่องปรุง ใส่ใบตองแล้วไปย่างบนเตา ใช้ไฟอ่อนๆ จะได้กลิ่นหอมจากการย่าง กินกับข้าวเหนียวร้อนๆ ในฤดูหนาว ข้าวเหนียว จัดเป็นข้าวประจำท้องถิ่นดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง ไทย ลาว ส่วนข้าวเจ้านั้นเป็นพันธุ์ข้าวต่างถิ่นมาจากจีนตอนใต้ เริ่มกระจายแพร่หลายสู่อินเดียโบราณ และคนไทยเริ่มรับเอาข้าวเจ้ามาจากชาวอินเดียอีกต่อหนึ่ง ที่เรียกว่าข้าวเจ้า เพราะเป็นข้าวที่ชนชั้นสูงรับประทานกัน สมัยยุคอาณาจักรพูนัน ได้มีการนำเอาข้าวเจ้ามาปลูกครั้งแรกในดินแดนสุวรรณภูมิ โดยผู้ก่อตั้งราชวงศ์พูนัน ซึ่งอพยพมาจากอินเดียตอนเหนือ(แขกขาว) นำความเชื่อแบบสมมุติเทพ และศาสนาพ

^{๑๔๓} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

รามณ์ฮินดู และเทคนิควิศวกรรมชั้นสูงในการสร้างปราสาทหิน มาจากอินเดียโบราณด้วย จึงเป็นต้นกำเนิดการสร้างปราสาทหินของชาวขอม ในยุคถัดมา^{๑๔๕}

๖. แกงตูนใส่ปลาใส่กุ้งฝอย เป็นเมนูเมืองแท้ๆ มีรสเปรี้ยวจากมะเขือส้มด้วย เห็นน้ำแกงออกสีเหลืองๆ นั้นเพราะใส่ขมิ้นลงไปในพริกแกงด้วย รสชาติกำลังดี ไม่เผ็ดมาก แกงชนิดนี้เน้นเปรี้ยวเป็นหลัก ขอเพิ่มเติมเรื่องความเชื่อของคนเหนือกันสักหน่อย อาหารต้องห้ามก็คือเป็ด หอย และงู ห้ามนำมาประกอบอาหารแล้วแจกจ่ายแบ่งกันกิน หรือ ห้ามนำมาเลี้ยงต้อนรับแขกผู้มาเยือน จะทำให้เกิดอาถรรพ์ ทะเลาะเบาะแว้ง ผิดใจกัน จนเลิกคบหากันไป คนเหนือจึงไม่นิยมกินเป็ดกันสักเท่าไร ไม่เหมือนกับคนอีสาน นิยมกินเนื้อเป็ด จนเป็นเมนูดังขึ้นชื่อ เช่น ลาบเป็ด ต้มแซ่บเป็ด ปากเป็ดย่าง ล้านนา กับ ล้านช้าง เป็นอาณาจักรเครือญาติพี่น้องดองกันมาแต่โบราณ จึงมีความคล้ายคลึงทางอาหารหลายชนิด เช่น แหนม, ลาบ, แกงหน่อไม้, ซุปมะเขือ, ปลาต้ม, แคนควาย, แกงอ่อม เป็นต้น^{๑๔๖}

ข. การผลิตของที่ระลึก

ด้านภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสานและสิ่งทอพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำงานหัตถกรรมประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือนในยามว่าง ได้แก่ ตะกร้า ฝาชี ไหมหนึ่งข้าว เพื่อใช้สอยในครัวเรือน เครื่องจักสานส่วนใหญ่มีลวดลายไม่ละเอียดและไม่มีความประณีต ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอพบว่า ผ้าทอที่มีชื่อเสียงในพื้นที่วัดพระธาตุผาเงา มีเรื่องราวความเป็นมา และความหมายของสีต่างๆ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมีทั้งผ้าถุง ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋าย่อม ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างในชุมชนร่วมกันสร้างสรรค์แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ และวิเคราะห์ความต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ ผลิตภัณฑ์

^{๑๔๕} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ผ้าทอที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญและสืบทอดมายาวนาน จำหน่ายในราคาไม่รวมบรรจุภัณฑ์ ผืนละ ๖๐๐ บาท จึงเพิ่มมูลค่าโดยพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่บอกเล่าเรื่องราวด้านความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรม และลักษณะการเรียกชื่อสี ลาย ของผ้าทอ ทำให้ชุมชนมีบรรจุภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่า จำหน่ายในราคา ๘๕๐ บาท เพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝาก ของที่ระลึก และจัดหาผู้เชี่ยวชาญมา ให้ความรู้ด้านการจัดการรายได้ การตลาด ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในชุมชน และแสวงหาแหล่งวัตถุดิบ ราคาถูกคุณภาพดี เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุมี รายได้เพิ่มขึ้นและต่อเนื่องทุกเดือน^{๑๔๗}

ค. การอนุรักษ์ดนตรีพื้นเมือง

อัตลักษณ์ของครูดนตรีพื้นเมืองเหนือ คือ ครูดนตรีพื้นเมืองเหนือรู้ความเชี่ยวชาญ ของตน เข้าใจกระบวนการเรียนรู้และมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการสอน มีความตระหนักต่อตนเองใน ฐานะคณิศร ปิตุภูมิ นาคอาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะดนตรีและการแสดงคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครูดนตรี มีความตระหนักต่อตนเองในฐานะผู้สร้างสรรค์และอนุรักษ์สืบทอด และมีมุมมองทางการศึกษาที่ชัดเจน ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของครูดนตรีพื้นเมืองเหนือ ได้แก่ ครอบครัว บริบททางวัฒนธรรมดนตรีและศิลปะการแสดง ครูดนตรี นักดนตรี เพื่อน ลูกศิษย์และ ประสบการณ์สอน และกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของครูดนตรีพื้นเมืองเหนือ คือมีกระบวนการ สร้างอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนและค่อยเป็นค่อยไป ประกอบไปด้วยการซึมซับวัฒนธรรม การเลียนแบบ การสร้างอัตลักษณ์ของนักดนตรี การสร้างสรรค์ผลงานดนตรี การสร้างอัตลักษณ์ครูดนตรี^{๑๔๘}

^{๑๔๗} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชา สังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรง พิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ง. การสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน

กลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งฟ้าฮ่ามและกลุ่มทอผ้าบ้านสันธาตุ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชุมชนทอผ้าไหมและที่ได้รับเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย “นกยูงสีเงิน” ตรานกยูงพระราชทาน โดยกรมหม่อนไหม โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรม จังหวัดศรีสะเกษพบว่ามีทั้งที่ สอดคล้องและไม่สอดคล้อง โดยพบว่า ในขั้นตอนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ค่อยแข็งแรง รวมทั้งการใช้สอยและและการประเมินผลการนำผลิตภัณฑ์ ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรม^{๑๔๙}

จ. การสร้างนักวิจัยท้องถิ่นที่เป็นของคน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อที่จะได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัย นำมาพัฒนาเมืองศรีสะเกษ ให้เกิดประโยชน์และมีคุณภาพ

^{๑๔๙} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

๗. รูปแบบของการส่งเสริม และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมการสงฆ์พระธาตุของวัดในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย^{๑๕๐} ประกอบไปด้วย

- ก. วัดพระธาตุผาเงา
- ข. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง
- ค. วัดป่าสัก
- ง. วัดพระธาตุสองพี่น้อง
- จ. วัดธาตุเขียว
- ฉ. วัดพระธาตุดอยปู่เข้า
- ช. วัดพระธาตุจอมกิตติ
- ซ. วัดพระธาตุจอมแจ้ง
- ฅ. วัดจอมหมอก
- ญ. วัดจอมสวรรค์

๘. รูปแบบและกิจกรรมส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวและการปั่นจักรยานนำเที่ยวสถานที่^{๑๕๑} ประกอบไปด้วย

- ก. วัดพระธาตุผาเงา
- ข. พิพิธภัณฑ์ฮอลล์ออฟโอเปียม
- ค. สามเหลี่ยมทองคำ
- ง. สามเหลี่ยมทองคำ
- จ. วัดเจดีย์หลวง
- ฉ. วัดพระธาตุจอมกิตติ
- ช. ถ้ำเขาหลวง
- ซ. วัดพระธาตุดอยปู่เข้า
- ฅ. Chiang Saen National Museum
- ญ. หนองบัวหลวง

๙. มีการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมมีชีวิต เช่น สืบชะตาล้านนา ตามสถานที่ต่างๆ เช่น คณะสงฆ์ไปสืบชะตาให้ผู้ป่วยติดเตียงที่บ้าน คณะสงฆ์นำธรรมและสิ่งของไปมอบให้กับผู้คนที่ตามวาระอากาศต่างๆ เพราะความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า เมื่อได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแตกฉานลึกซึ้ง ก็เลยมีความคิดที่จะมาทำให้บ้านเมืองและคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีจึงได้นำเอา พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพมาผสมผสานเป็นพิธีสืบชะตาขึ้นขึ้นนี้เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ใจความกังวลใจต่อบาป

^{๑๕๐} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์, นายปรกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

เคราะห์ต่างๆของมนุษย์ให้จางหายไปประสบแต่เรื่องดีเรื่องเจริญเพราะยึดหลักที่ว่าผู้ใดหมั่นฟังธรรม เป็นนิรุจักก่อนน้อมถ่อมตน และเป็นผู้รักษาตนไม่ประมาท ย่อมจะมีชีวิตที่ยืนยาว

๔. รูปแบบของการสร้างจิตสำนึกเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบของการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงใหม่ที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาปัตยกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองมาแต่เดิม เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองโบราณที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานมา ๖๔๗ ปี (สร้างเมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๗๑) ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งมรดก ทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาติ ปัจจุบันยังคงหลงเหลือร่องรอยของแหล่งอารยธรรม และองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ของเมืองโบราณอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ กำแพงเมือง ป้อมประตูเมืองคูเมือง และโบราณสถานที่สำคัญต่าง ๆ กระจายตัวอยู่ทั่วไปทั้งภายในและภายนอกเมืองถึง ๑๓๙ แห่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเชียงใหม่ในยุคสมัยต่างๆ ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาจากการพัฒนาเมืองในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในเมือง มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การก่อสร้างอาคาร และสิ่งปลูกสร้างต่างๆรุกล้ำพื้นที่สาธารณะและพื้นที่โบราณสถาน รวมทั้งเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายขึ้นภายในเมืองเป็นจำนวนมาก มีทั้งกิจกรรมที่สนับสนุนและกิจกรรมที่ขัดแย้งกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นไปอย่างไร้ทิศทางขาดการคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสัญญาณของเมือง เป็นผลทำให้เกิดความทรุดโทรม ทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองโบราณ การที่จะอนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีจิตสำนึก มีความรักและความหวงแหนในมรดกวัฒนธรรมของตน ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการในการควบคุมการพัฒนาทางกายภาพของเมืองอย่างเหมาะสม ได้แก่ การควบคุมทางด้านผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมด้วยจะต้องคำนึงถึงการรักษาความสมดุลระหว่างการคงสภาพทางประวัติศาสตร์และบทบาทของเมืองเอาไว้ เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางในการพัฒนาและการลงทุนในเมืองให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าของความเป็นเมืองโบราณ ให้ยั่งยืนต่อไป โดยมีรูปแบบและวิธีการสร้างจิตสำนึก ดังนี้คือ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ การรู้คุณค่า การสร้างแรงบันดาลใจ ให้กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มอาสาสมัครโบราณสถานชุมชน และให้รู้ถึงประโยชน์หากมีการอนุรักษ์โบราณสถานชุมชนของตนเอง ตลอดจนการพาไปเรียนรู้การอนุรักษ์โบราณสถานนอกพื้นที่

จากการลงพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมีการอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สูงค่าของชาติและชุมชน เป็นสมบัติล้ำค่าเป็นสิ่งก่อสร้างหรือเป็นสถานที่ที่บรรพบุรุษได้สร้างหรือได้ใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีพัฒนาการมาเป็นเวลายาวนานมีความสำคัญต่อความเป็นเอกลักษณ์ ทำให้เข้าใจถึงที่มา สถานที่ตั้งชนชาติ ความเชื่อศาสนา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นแหล่งข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ เป็นเครื่องแสดงประวัติความเป็นมาของชุมชนและชาติ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตสมดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๙ ที่พระองค์ตรัสว่า "โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และโบราณสถาน ทั้งหลายนั้น ล้วนเป็นของมีคุณค่าและจำเป็น แก่การศึกษาค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี เป็นเครื่องแสดง ความรุ่งเรืองของชาติไทย ที่มีมาแต่ในอดีตกาล สมควรจะสงวนรักษาให้คงถาวร เป็นสมบัติส่วนรวม ของชาติไว้ตลอดกาล"^{๑๕๖}

๕. รูปแบบของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัด เชียงราย

การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่เป็นชมรมที่ดำรง รักษา คงไว้ งานสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมสร้างความสุนทรีย์ ความงาม และความสุข แก่ผู้คน สภาพแวดล้อม และ สังคม ความเจริญงอกงามของมวลมนุษย์ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ชมรมทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะล้านนาไทยขึ้น เพื่อให้ได้ตระหนักถึงศิลปะของ ล้านนา ใช้ศักยภาพทักษะประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่สืบทอดกันมายาวนานให้คงอยู่ต่อไป เพื่อให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชนใน ระดับชาติหรือนานาชาติ

การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

๑. **การจัดตั้งชมรม กลองสะบัดชัย** เป็นกลองที่มีมานานแล้วนับหลายศตวรรษ ในสมัยก่อนใช้ ตียามออกศึกสงคราม เพื่อเป็นสิริมงคล และเป็น ขวัญกำลังใจให้แก่เหล่าทหารหาญใน การต่อสู้ให้ได้ชัยชนะ การตีกลองสะบัดชัยเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านล้านนาอย่างหนึ่ง จะพบเห็นใน ขบวนแห่หรืองานแสดงศิลปะพื้นบ้าน ลีลาในการตีมีลักษณะโลดโผนเร้าใจมีการใช้อวัยวะหรือส่วน ต่าง ๆ ของร่างกาย เช่นศอก เข่า ศีรษะ ประกอบในการตีด้วย สามารถนำไปเป็นการแสดงในโอกาส ต่าง ๆ ในงานประเพณี แสดงเนื่องในโอกาสต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือน และยังสามารถนำการแสดง ส่งเข้าประกวดในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติหรือระดับนานาชาติ ชมรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สืบทอด ศิลปะล้านนา โดยในปีการศึกษา ๒๕๖๑ได้นำศิลปะล้านนามาสืบทอดโดยแสดง มีลีลาในการแสดงโดยการใช้อวัยวะหรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่นศอก เข่า ศีรษะ ประกอบในการแสดงต่าง ๆ ทำให้การแสดงเป็นที่ประทับใจของผู้ที่ ได้ชม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในวิชาชีพพยาบาล เช่นส่งเสริมสุขภาพโดยการได้ออกกำลังกาย จาก การรำ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมโครงการยังได้รับประโยชน์จากการแสดงศิลปะล้านนาและสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้

๒. การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมและศิลปะ พื้นบ้าน

การจัดกิจกรรมในครั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม และศิลปะพื้นบ้านของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงใหม่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือของเครือข่ายครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ ในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริม พัฒนาและสร้างสรรค์ องค์ความรู้ศิลปะสาขาต่าง ๆ และเป็นการสร้างความภาคภูมิใจและ คุณค่าของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาเผยแพร่องค์ความรู้ ผลงานให้แก่เด็ก เยาวชน คนรุ่น

^{๑๕๖} สัมภาษณ์, นายประจัญ ปรัชญ์สกุล, ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

ใหม่ได้สืบทอดต่อไป สอดรับกับเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาเชิงราย ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เชียงราย ร่วมกับ ภาคิเชียงราย เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ในการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็น พลเมืองเชียงราย ให้เกิดสังคม ภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ ในเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ความเป็นคน เชียงใหม่ และอารยธรรมท้องถิ่นล้านนา พร้อมผลักดันเขตชูให้โดดเด่นนำสู่อัตลักษณ์ของอาเซียน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในการยืนยันและแสดงถึงความมุ่งมั่นในการสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ด้านหัตถกรรม และศิลปะพื้นบ้านขององค์การยูเนสโก โดยมีปราชญ์ ครูภูมิปัญญา / ศูนย์การเรียนรู้/ แหล่งเรียนรู้^{๑๕๓}

๓. ชมรมฮีตฮอยคนเมือง สำนักศิลปะและวัฒนธรรม เป็นสร้างจิตสำนึก และความ ภาคภูมิใจในความเป็นคนเมืองล้านนา เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศิลปะและวัฒนธรรมของสมาชิกที่ อยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งชนเผ่า ชาติพันธุ์ต่างๆที่อยู่ในภูมิภาค ล้านนา และภูมิภาคอื่นๆ เป็นการรวบรวมกลุ่มคนที่มีใจรักในด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา ในการทำงาน ทางด้านวัฒนธรรมร่วมกัน และการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน สืบทอด จารีตที่ถูกต้อง ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้ยั่งยืนสืบไป^{๑๕๔}

๔. ชมรมผ้าทอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นชมรมที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างอัตลักษณ์ผ้า ทอเชียงแสนสู่การเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการท่องเที่ยว พื้นที่ใน ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลบ้าน แช่ว และตำบลโยนก

๑. ตำบลเวียง (บ้านวังลาว และบ้านสบคำ วัดพระธาตุผาเงา)

บ้านวังลาว มีลวดลายการทอผ้า ๕ ลาย คือ ลายดาว ลายแหวซัน ลายเหลื่อม ลายขอและ ลายน้ำไหล รูปแบบ การทอผ้าของบ้านวังลาว ในพื้นที่ตำบลเวียง มี ๒ ลักษณะ คือ ๑) การทอแบบรวมกลุ่มสตรีบ้านวังลาว ในพื้นที่วัดวังลาวทำเป็นธุรกิจ มีรูปแบบลายผ้า ๕ ลาย และ เปิดหน้าร้านขายสินค้าโดยการจัดการแบบแบ่งงานและแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน มีแผนกทอ แผนกขาย แผนกบัญชี ทำการสรุปต้นทุนกำไร และแบ่งสัดส่วนกันตามแนวปฏิบัติของกลุ่ม และ ๒) การทอผ้า เพื่อจำหน่ายเอง โดยผู้ทอมีหน้าร้านขายสินค้าเป็นของตนเอง ส่วนสินค้าที่ขาย ประกอบด้วย ผ้าทอนำมาตัดเย็บเป็น เสื้อ ชีน ผ้าคลุมไหล่ ยาม กระเป๋า ชุดที่รองจาน และตุ๊กล้านนา สินค้าที่ ได้รับความนิยมมากที่สุดคือย้อมขนาดต่างๆ ที่ลูกค้ามาสั่งทำ ตามขนาดและลวดลายของกลุ่มที่มีให้ ลูกค้าเลือก ส่วนด้านบุคลากรการทอผ้าของบ้านวังลาว ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ในปัจจุบันนั้น มีผู้ที่สามารถทอผ้าลวดลายโบราณได้ และยังมีชีวิตอยู่ จำนวน ๓ คน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอายุ ที่มากขึ้นทำให้ไม่สามารถทอเพื่อจำหน่ายได้ ปัจจุบันสามารถทอเพื่อใช้เองเท่านั้น ประกอบกับไม่มี การถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ จึงทำให้ไม่มีการสานต่อลายผ้าทอโบราณในปัจจุบัน^{๑๕๕}

บ้านสบคำ พิพิธภัณฑผ้าทอล้านนาเชียงแสน วัดพระธาตุผาเงา ปัจจุบันเป็นพื้นที่จัด จำหน่ายผ้าทอเชียงแสน ลวดลายดั้งเดิม มีผ้าแบบเป็นผืน เสื้อ ชีน มีทั้งแบบที่ตัดเย็บแบบสำเร็จรูป และแบบที่ส่งตัด นอกจากนี้ ในพื้นที่เดียวกันยังเป็นพิพิธภัณฑผ้าทอของเชียงแสนที่จัดเป็นนิทรรศการ

^{๑๕๓} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงแสน, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ให้ผู้มาเยือนได้ชมและศึกษาถึงวิวัฒนาการผ้าทอเชียงใหม่ ที่มีตัวอย่างผ้าถุงของเชียงใหม่ ไทยวน คู่บัว ราชบุรี เป็นต้น ช่างทอผ้าบ้านสบคำ ในพื้นที่วัดพระธาตุผาเงา เป็นกลุ่มทอผ้าที่สามารถทอ ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองของอำเภอเชียงใหม่ ทั้ง ๕ ลายหลัก ได้แก่ ลายขอพันเสา ลายกาแล ลายเสื่อ ย่อย ลายดอกมะลิและลายไขปลาคา ได้ทุกคน ลวดลายดังกล่าวได้ทำการจดลิขสิทธิ์โดยกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองเชียงใหม่ ไว้เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ นอกจากนี้ กลุ่มทอผ้าสามารถทอลายอื่น ๆ ที่ลูกค้าสั่งทำได้ เช่น ลายน้ำไหล ลายเชียงใหม่ดอกเล็ก ผ้าไทยวน และชิ้นตีนจก ส่วนสินค้าที่ขาย ประกอบด้วย ผ้าทอเป็นผืน ผ้าชิ้นลายต่าง ๆ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าขาวม้า สไบ ของที่ระลึก เช่น กระเป๋า ผ้ารองแก้ว เป็นต้น ปัจจุบันนั้น มีผู้ที่สามารถทอผ้าลวดลายเชียงใหม่ได้จำนวน ๑๓ คน เป็นกลุ่มทอผ้าที่มีความเข้มแข็งที่สุดในอำเภอเชียงใหม่ เนื่องจากมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มทอผ้า มีการจัดการเรื่องรายได้โดยสมาชิกอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน เป็นต้น และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังได้รับรางวัลในการรับรองความสามารถและมีฝีมือในการทอผ้าจากหลายหน่วยงานตัวอย่างลายผ้าทอของตำบลเวียง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่^{๑๕๖}

๒. ตำบลบ้านแซว (บ้านวังซาง และบ้านป่าตึง)

บ้านวังซาง ผ้าทอในพื้นที่นี้มีต้นกำเนิดมาจากผ้าทอไทยลื้อ นิยมใช้สีเส้นตามความชอบ ได้แก่ สีเขียว สีแดง ซึ่งเป็นสีหลักในการทอ ลวดลายในการทอยังเน้นความเป็นไทยลื้อ เช่น ลายผ้าทอ ลายน้ำไหล และลายทั่วไปที่มีในอำเภอเชียงใหม่ เดิมที่บ้านวังซางมีศูนย์การทอผ้าที่ใช้ร่วมกับบ้านป่าตึง แต่ได้ถูกปิดเนื่องจากการเปลี่ยนผู้บริหารและปัจจุบันไม่มีการดำเนินการพัฒนาศูนย์การทอผ้าแต่อย่างไร ทำให้ชาวบ้านไปประกอบอาชีพอื่นแทน ส่วนบุคลากรด้านการทอผ้าของบ้านวังซาง ตำบลเวียง อำเภอเชียงใหม่ ปัจจุบันในหมู่บ้านมีจำนวน ๙๖ หลังคาเรือน มีผู้ที่สามารถทอผ้าลายเชียงใหม่แบบดั้งเดิม ๕ ลาย ได้จำนวน ๑๐ หลังคาเรือน^{๑๕๗}

บ้านป่าตึง เดิมมีศูนย์การทอผ้าไทยลื้อในหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันปิดร้างไม่เปิดให้บริการ ส่วนบุคลากรที่สามารถทอผ้าได้นั้นปัจจุบันนั้น ไม่มีแล้ว เนื่องจากมีอายุมากและไม่มีทายาทสืบทอดวิชาความรู้ ข้อมูลตัวอย่างลายผ้าทอของตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่^{๑๕๘}

๓. ตำบลโยนก (บ้านทุ่งฟ้าฮ่ามและบ้านสันธาตุ)

บ้านทุ่งฟ้าฮ่าม กลุ่มผ้าทอบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม มีธุรกิจผ้าทอที่ใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ว่า ผ้าทอบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๗ มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการนำเอาภูมิปัญญาดั้งเดิม เรื่องการทอผ้าที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษทำให้เกิดเป็นรายได้ และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน เป็นการทำให้เกิดการ

^{๑๕๖} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกอก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกอก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

รวมตัวของผู้สูงอายุ ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน ผลิตรั้วผ้าทอของบ้านทุ่งฟ้าฮ่ามนั้นเป็นผ้าทอมือ มีความประณีต สีน้าจึงมีคุณภาพและสวยงาม ด้วยความสวยงามของผ้าทอบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม โดยลวดลายเด่นๆ ประกอบด้วย โยนกยกดอก ลายกนก ลายดอกกรัก ลายดอกแก้ว ลายหงส์กับเต่า ลายสี่สหาย ลายรังผึ้ง และลายสาม ทำให้ผ้าทอลายจก ของบ้านทุ่งฟ้าฮ่ามได้รับรางวัล OTOP ผลิตรั้วระดับ ๒ ดาว ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ และ ผลิตรั้วระดับ ๓ ดาว ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ อีกด้วย (<http://www.otoptoday.com/wisdom>, Retrieved from ๒๐๑๘ March ๗) สีน้าในปัจจุบัน ประกอบด้วย ผ้าทอลายต่างๆ ผ้าจีน เสื้อผ้าสำเร็จรูปและของที่ระลึกที่ทำจากผ้าทอปัจจุบัน ในหมู่บ้านมีกี่ทอผ้าจำนวน ๔ หลัง ผู้ที่สามารถทอผ้าได้มีจำนวน ๔ คน^{๑๕๙}

บ้านสันธาตุ เป็นกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยมีต้นกำเนิดลวดลายและวิธีการมาจากประเทศลาว ประกอบกับเป็นชุมชนที่มีคนลาวอาศัยอยู่มาก่อน ลายผ้าจึงมีความคล้ายคลึงกับผ้าไหมลาว ลายผ้าที่ทำในปัจจุบันมีจำนวน ๑๐ ลาย ประกอบด้วย ลายหมี่ลือคผสม ลายลาวเทียน ลายนก ลายหมี่สน ลายโบราณ ลายดอกบัว ลายด้วยใจรัก ลายกระจับโคมห้า ลายหมี่ขึ้นนาค และลายข้าวหลามตัด โดยสิน้าในปัจจุบัน ประกอบด้วย ผ้าไหมมัดหมี่ลายต่างๆ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ปัจจุบันในหมู่บ้านมีผู้ที่สามารถทอผ้าได้ จำนวน ๓ คน ดังตัวอย่างลายผ้าทอของตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย^{๑๖๐}

พื้นที่อีก ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลศรีดอนมูล ตำบลป่าสัก และ ตำบลแม่เงิน พบว่าตำบลศรีดอนมูล บ้านศรีดอนมูล ปัจจุบันมีชื่อเสียงในเรื่องการทำตุ้กล้านนา มีลวดลายหลากหลาย เช่น ตุ้ ๑๒ ราศี ที่ใช้สำหรับการบูชาพระธาตุประจำปีเกิด ตามคติความเชื่อของชาวล้านนา (ตุ้ข้าง ตามคติล้านนาใช้ข้างแทนหมู สำหรับผู้ที่เกิดปีกุน เพื่อบูชาพระธาตุตอดตุ้ เป็นต้น) และตุ้ประดับในงานบุญที่มีสีสันสวยงามสิน้าในปัจจุบัน ด้านบุคลากรทางการทำตุ้บ้านศรีดอนมูลนั้นมี ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑๒ บ้านศรีดอนมูล และ หมู่ ๑๓ บ้านศรีดอนมูลใต้ โดยจัดทำเป็นกลุ่มอาชีพ มีการจัดทำรายรับรายจ่ายโดยชาวบ้านเป็นกรรมการและเป็นผู้ดูแล^{๑๖๑}

การพัฒนากระบวนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

กระบวนการส่งเสริมรูปแบบการอนุรักษ์ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย

๑) สร้างโลโก้ (Logo) โลโก้ หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของสิน้าบริการองค์กร รวมถึงความรู้สึกด้วย ด้วยการทำแผนผังการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

^{๑๕๙} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทรศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

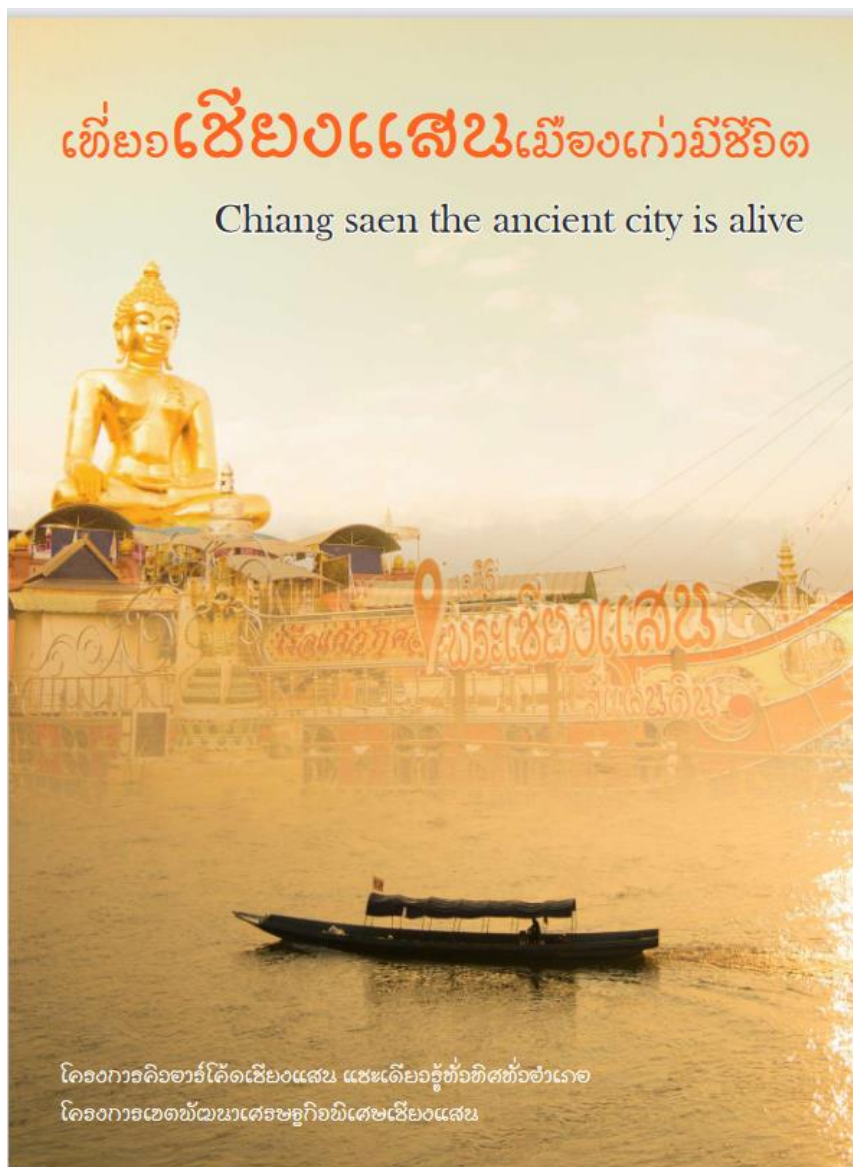
๒) สร้างสโลแกน (Slogan) คำนิยาม หรือคำบรรยายสั้นๆ ที่จะบอกเล่าภาพลักษณ์ของชุมชน ดังภาพตัวอย่างดังนี้คือ

ดังจะเห็นได้ว่า “เมืองเชียงใหม่” อำเภอเล็กๆ ในจังหวัดเชียงราย ที่มากมายไปด้วยกำแพงเมืองเก่ารอบเมือง เห็นแล้วรู้สึกราวกับสวมบทแม่หญิงกำลังย้อนรอยประวัติศาสตร์ที่ผสมผสานระหว่างอดีตกับปัจจุบันเข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว แคมป์คนยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตท้องถิ่นสูง

๓) สร้างเรื่องราว (Brand Story) เรื่องราว คือ พลังเรื่องเล่าที่อยู่เบื้องหลัง ความสำเร็จของแบรนด์ เช่น เชียงแสน : ๑ วัน ก็เที่ยวได้ กับเมืองท่า ชายแดน ๓ ประเทศริมฝั่งโขง อำเภอเชียงแสน เมืองที่หลายคนรู้จักว่ามีสามเหลี่ยมทองคำ จุดสำคัญของการค้าขายริมฝั่งโขง ชายแดน ไทย ลาว พม่า อยู่แน่นอน แต่เชียงแสนที่ผมไป ไม่ได้มีเพียงเท่านั้น ที่นี่ มีความหลากหลาย ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ทั้งทางโบราณสถาน โบราณคดี เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเป็นเมืองอนุรักษ์ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยมีตัวอย่างดังนี้คือ

รูปภาพ โครงการคิอาร์ไค้ดเชียงแสน แซะเด็ยวู้ทู้ทักทัวอำเภอ
ได้บ่งบอกถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ โดยใช้แอปพลิเคชันนำเสนอ
เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเมืองเก่าที่มีชีวิต สแกนที่เดียวทราบประวัติศาสตร์เมือง
เชียงแสน

๔) สร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) สร้างการรับรู้แบรนด์ หรือทำให้
แบรนด์เป็นที่รู้จักและจดจำทำให้ผู้บริโภคทราบว่า เราคือใคร เป็นสินค้าและบริการประเภทใด^{๑๖๒}

^{๑๖๒} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

เสน่ห์เชียงแสน

“เชียงแสน” อำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงราย สุดเขตแดนประเทศไทย มีแม่น้ำโขงกั้นเขตพรมแดนและเป็นเมืองที่นิยมสวนอีกเมืองหนึ่ง ที่นักเดินทางยากที่จะปฏิเสธที่จะมาเยี่ยมชม ด้วยธรรมชาติที่งดงาม ความสงบร่มเย็น เดินไปด้วยภูเขาน้อยใหญ่ มีแม่น้ำโขงไหลผ่านเป็นแนวเขตธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว มีพรมแดนติดต่อกันเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่าง ๓ ประเทศ คือ ประเทศไทย ที่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน ประเทศลาวที่แขวงบ่อแก้ว และประเทศเมียนมาที่ทำขี้เหล็กในรัฐฉาน จึงเรียกพื้นที่เป็นรูปสามเหลี่ยมบรรจบกันว่า **“สามเหลี่ยมทองคำ”**

มีพื้นที่ติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง

ทิศเหนือ ติดกับเมืองดันทับประเทศลาว

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอเชียงของ

ทิศใต้ ติดกับอำเภอออยหลวงและอำเภอแม่จัน

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอแม่สาย

มีประชากรและการปกครอง แบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง ดังนี้

๑.เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน

๒.เทศบาลตำบลเวียง

๓.เทศบาลตำบลโยนก

๔.เทศบาลตำบลบ้านแซว

๕.เทศบาลตำบลแม่จัน

๖.องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก

๗.องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล

ลักษณะทางกายภาพ **แหล่งน้ำ**

เชียงแสนมีน้ำแม่กก น้ำแม่คำ แม่น้ำรวก เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่าน

พระยาแสนภู

กษัตริย์ผู้สร้างเมืองเชียงใหม่

พระยาแสนภู กษัตริย์ในราชวงศ์มังราย ลำดับที่ ๓ (พ.ศ.๑๘๑๘ - ๑๘๓๗) ราชบุตรองค์แรกของพระยาไชยสงคราม เหตุชื่อแสนภู เพราะเกิดบนภูดอย มีอนุชา ๒ องค์ คือท้าวหน้าทวนและท้าวว ์ อ่อนอดีตกลับใจเมื่อพระยาแสนภู เป็นกษัตริย์สืบมา พ.ศ. ๑๘๑๘ พระองค์ได้เสด็จไปประทับที่ เมืองเชียงรายได้โดยวิธีให้ท้าวสาพูโอรสครองเมืองเชียงใหม่ ต่อ มาราวปี พ.ศ. ๑๘๓๐ พระยาแสนภูโปรดให้สร้างเมือง เชียงแสนขึ้นในบริเวณเมืองเวียงยาว ครั้นสร้างเมืองเชียงแสน แล้ว พระองค์ก็ประทับอยู่ที่เชียงแสนตลอดพระชนมชีพ การ สร้างเมืองเชียงแสนก็เป็นการป้องกันข้าศึกจากทางด้านเหนือ เพราะเชียงแสน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง และสามารถใช้แม่น้ำเป็น คูเมืองธรรมชาติได้ ซึ่งตัวเมืองมีกำแพงกว้าง ๓๐๐ วา มี บันไดรายล้อมเมือง ๘ แห่ง เมืองเชียงแสน มีอาณาเขตติดต่อ กับเมืองต่าง ๆ และกลายเป็นศูนย์กลางของเมืองตอนบน โดยมีหน้าที่ควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ

ปัจจุบันพระรูปพระยาแสนภู เจ้าผู้สร้างเมืองเชียงแสนในอดีต ขึ้นแท่นประทับภายในวัดพระธาตุเจดีย์หลวง ด้านละเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พระยาแสนภูสร้างเมือง เชียงแสน เป็นการสืบทอดอาณาจักรล้านนา ปัจจุบันจะเห็น

ร่องรอยเมืองเก่าที่ล้อมไปด้วยกำแพงเมืองยาวกว่า 2 กิโลเมตร ยาวติดแม่น้ำโขง จากทิศเหนือจดทิศใต้ และมีโบราณสถานภายใน เมืองเชียงแสนอย่างมากมาย อย่างกำแพงเมืองเก่า คูเมือง บารการ ประตูเมืองต่างๆ และวัดเก่า ซึ่งคงสภาพสมบูรณ์ให้เห็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือคุณค่าที่อนุชนรุ่นหลังจะได้ศึกษาในประวัติศาสตร์ ของเมืองเชียงแสนผ่านโบราณสถานเมืองเก่า

เชียงแสน เป็นเมืองที่ถูกสร้างขึ้นราวปี พ.ศ.๑๘๓๐ โดย พระยาแสนภู กษัตริย์ราชวงศ์มังราย ลำดับที่ ๓ (พ.ศ.๑๘๑๘ - ๑๘๓๗) โดยมีกำแพงเมืองล้อมรอบ ๓ ด้าน เหตุที่ไม่มี ๔ ด้าน เนื่องจากอีกด้านติดกับแม่น้ำโขง ซึ่งใช้แม่น้ำเป็นคูเมืองธรรมชาติ ป้องกันศัตรู ปัจจุบันมีพระบรมรูปของพระยาแสนภูประดิษฐาน ณ วัดเจดีย์หลวง

Chiang Saen was established during the reign of Phya Saen Phu, the third king of Mangrai dynasty in 1328. This city was built with tree sides of city wall. Other side is Mekong river which used to protect the city from an enemy. Now King Saen Phu statue is located in Chedi Laung temple.

พระเชียงแสน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาสนิกชน ลุ่มน้ำโขง

ประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองเชียงแสน ต้นกำเนิดของอาณาจักรล้านนา การสร้างวัดวาอารามมากมายในสมัยก่อน เกิดความหลากหลายทำให้พระพุทธรูปมีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามมีให้เห็นว่าพระเชียงแสน อยู่คู่เมืองเชียงแสนมานับพันปี เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของศาสนิกชนลุ่มน้ำโขง ในยุคแรก ๆ พระพุทธรูปล้านนา ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะปะมาลจากอินเดีย ซึ่งรับมาจากเมืองพุกามของพม่า และศิลปะหริภุญไชยของลำพูน ส่วนใหญ่จะเรียกว่า “เชียงแสนสิงห์หนึ่ง” หรือพระพุทธรูปแบบสิงห์หนึ่ง มีลักษณะสำคัญคือ พระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิเพชร มีพระวรกายอวบอ้วน พระพักตร์กลม อกยื่น พระหनुเป็นแบบ ขนวดพระเกศาใหญ่ พระรัศมีเป็นดอกกลม หรือลูกแก้วคล้ายดอกบัวตูม ชายสังฆาฏีสั้นเหมือนพระตัน นิกทอวที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามากราบขอพรได้ภายในบริเวณวิหารของวัดเจดีย์หลวงซึ่งมีพระพุทธรูปเชียงแสน สิงห์ หนึ่งประดิษฐานเป็นองค์ประธาน และนอกจากนั้นยังมีพระพุทธรูป “เชียงแสนสิงห์สอง” หรือ “พระพุทธรูปสิงห์สอง” มีลักษณะที่สามารถสังเกตได้คือ พระพุทธรูปปางนารวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิฐาน พระพักตร์เป็นรูปไข่ พระขนงโก่ง พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์ยิ้มริมฝีปากเป็นคลื่น ขนวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีเป็นเบลอ พระสังฆาฏียาว บั้นพระอศ์เล็ก ชายสังฆาฏียาวลงมาจรดพระนาภี นิกทอวที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามากราบพระพุทธรูปสำริดขนาดใหญ่ คือ “สิงห์สอง” ได้ที่วัดบงสนุก อำเภอเชียงแสน ส่วนพระพุทธรูปปางนารวิชัยขนาดเล็กพบที่วัดป่าสักน้อย ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน ปัจจุบันเก็บรักษาในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน ความเชื่อเรื่องการได้อาณิสย์จากการกราบขอพรพระ ยับเป็นแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากหลากหลายที่เข้ามากราบสักการะพระเชียงแสนสิงห์หนึ่งและสิงห์สองอย่างต่อเนื่อง

เชียงแสน เป็นต้นกำเนิดของอาณาจักรล้านนา มีการสร้างวัดวาอารามมากมายในสมัยก่อน เป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชนลุ่มแม่น้ำโขงยุคแรกๆ โดยมีพระคู่บ้านคู่เมืองมานับพันปี คือ พระเชียงแสนสิงห์หนึ่ง และพระเชียงแสนสิงห์สอง

Chiang Saen is an origin of the Lanna kingdom. There are several ancient temples were built from that era. The respectable Buddha statue such as Chiang Saen singha naung and Chiang Saen singha song buddha become the spiritual anchor for people along the Mekong riverside over thousand years.

แดนสามเหลี่ยม ประตูก้าสู่อาเซียน

มีโอกาสได้เที่ยวเชียงแสน จุดที่พลาดไม่ได้คือ สามเหลี่ยมทองคำ หรือ "Golden triangle" ซึ่งอยู่บ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ห่างจาก อำเภอเชียงแสนไปทางทิศเหนือ ๕ กิโลเมตรถนนหนทางสะดวก สมัย เป็นจุดขึ้นที่ชายแดนเชื่อมต่อกันระหว่าง ๓ ประเทศ คือ ประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย) ประเทศลาว (แขวงบอลิคำไซ) และประเทศพม่า (ท่าซี้เหล็ก, รัฐฉาน) มีแม่น้ำโขงไหลผ่านตามแนวถนน จากจุดนี้มักท่องเที่ยวชมเขื่อนฝายน้ำตื้นตึงเจดีย์ นับเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของเชียงแสน ยามเช้าตาวอากาศเย็นสบายทิวทัศน์สวยงาม ทำให้มองเห็นวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม เรือสำราญครั้งเมื่ออดีตสามเหลี่ยมทองคำเป็นที่ยอดนิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวและพศตยาเสพติดรายใหญ่ ยาเสพติดและฝิ่นในสมัยนี้มีจำนวนมากซึ่งถูกนำมาแลกเปลี่ยนด้วยทองคำ ต่อมาจึงเป็นที่มาของชื่อ "สามเหลี่ยมทองคำ" ในปัจจุบันด้วย พระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระเจ้า ได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เขตเศรษฐกิจสำคัญนี้ให้ชาวบ้านได้มีอาชีพ เช่น ปศุสัตว์ การค้า ผักเมืองหนาว ผลไม้ ส่วนโครงการหลวง ชักถั่วลิสงเป็นแหล่งขนส่งสินค้าที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ เป็นที่สามเหลี่ยมทองคำ ได้ทำลายภาพพจน์ของประเทศไทย ซึ่งรับสิ่งให้ช่วยกันแก้ไขเรื่องนี้ ต่อมาจึงก่อตั้งเกิด "หอผืน อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ" ขึ้น เพื่อเป็นสถานที่ให้ความรู้เรื่องฝิ่นและยาเสพติด กระตุ้นให้เยาวชนเห็นโทษของยาเสพติด พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำจึงกลายเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่มากเที่ยวชมทั่วทุกต้น หลงใหลกับความสวยงามของสายน้ำโขง

สามเหลี่ยมทองคำ เป็นจุดขึ้นที่ชายแดนเชื่อมต่อกัน ๓ ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และเมียนมาโดยมีแม่น้ำโขงกั้นระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว และแม่น้ำรวกกั้นประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของเชียงแสน

The Golden Triangle is an intersection where connect 3 countries border which are Laos (to the east of the Mekong), Myanmar (to the north of the Ruak). This area become an economic area of Chiang Saen.

จรรโลงศิลปะ รักสามรดกล้านนา

เชียงแสน เมืองอมตะที่แผ่ไปด้วยตำนาน เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ หากมองเผิน ๆ ก็ เป็นเพียงซากปรักหักพังที่เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา ไม่มีคุณค่า ไม่มีความหมายให้จดจำ แต่ถ้ามองผิวเผินของผิวเวลา ภาพของสิ่งเหล่านี้ มีคือกระแงที่สะท้อนความเป็นตำนาน วิถีชีวิต อารยธรรมลุ่มน้ำโขง ศิลปะในแขนงต่าง ๆ ความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีต เป็นมรดกตกทอดมาให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา ศิลปะเชียงแสน

เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๑๖-๒๐ มีลักษณะท่ามาก คาดว่ามีการ สืบทอดต่อเนื่องของศิลปะทวารวดี และลพบุรี ในดินแดนแถบนี้มาตั้งแต่สมัยทวารวดี มีความเกี่ยวเนื่องกับการศรัทธาใน พระพุทธศาสนาซึ่งจะเห็นได้จากพระพุทธรูปเชียงแสนสี่หัตถ์ และเชียงแสนสี่หัตถ์ สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของกลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านนา การขยายอำนาจ ตามแนวแคว้นต่าง ๆ ของพระยาเม็วราช และกษัตริย์องค์อื่น ๆ ทำให้เกิดการผสมผสานศิลปะสกุลต่าง ๆ เช่น สกุลช่างศรี กุญไชย (ล้านนา) สกุลช่างเชียงใหม่ ซึ่งจะเห็นได้จาก ศิลปะการ แสดงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาล้ำค่าแห่งล้านนา รวมไปถึง วัฒนธรรมมรดกโบราณ การแต่งกายสมัยเชียงแสน หุ่นไทยซึ่ง

บุ๋มขึ้นดู แต่การทอดฟ้ามีลวดลายตกแต่งประดับประดา เช่น ขึ้นทอลายขวาว เกสาพมสูง ติ๊กดินประดับพม เป็นต้น

ศิลปะเชียงแสน มีความเก่าแก่นับพันปี ซึ่งส่วนใหญ่ จะเกี่ยวข้องกับความศรัทธาของพระพุทธศาสนา แต่ก็มี การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ในสมัยพระยาเม็วราช ที่มีการ ขยายดินแดน ปัจจุบันเชียงแสน มี ๙ กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมี ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ มากมาย

Chiang Saen architectures have a long historical for almost thousand years which related to the belief of Buddhism. Moreover, in Mengrai King era, he has extend the boundaries of this great empire which make Chiang Saen have diversity ethics group of people and full of beautiful antique culture until present.

ไหว้พระ: สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พระพุทธศาสนา เจริญขึ้นในเอเชียแสมมาชานาน ด้วยแนวคิดเรื่องอาถรรพ์จากการสร้างวัดหรือวิหารจะได้บุญใหญ่ ทำให้เจ้าผู้ครองนครสนใจความสำคัญกับการสร้างและทำบุญสร้างพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง วัดในเอเชียแสมยังมีความสำคัญในฐานะศูนย์รวมแห่งความศรัทธา ความสามัคคี แหล่งศิลปกรรม วิถีวัฒนธรรม ที่ทรงคุณค่า การสร้างเมืองและการศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ในพื้นที่ ๒.๒ ตารางกิโลเมตร พบวัดถึง ๗๖ วัด ในปัจจุบันวัดที่ยังคงความสมบูรณ์และสำคัญต่อเนื่องเอเชียแสมอยากจะแนะนำให้นักท่องเที่ยวได้มาเยือนและสัมผัสความเป็นเมืองเก่า คือวัดป่าสัก วัดเจดีย์หลวง วัดพระเจ้าล้านทอง วัดพระธาตุจอมกิตติ และวัดพระธาตุพินา สันเป็นที่ซึ่งเหนือขอมศาสนิกชนสู่น้ำโขงมาแสนยาวนาน

เมื่อผ่านกำแพงเมืองเชียงใหม่เข้ามา จะพบร่องรอย ความรุ่งเรืองเมื่อครั้งอดีตของโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ด้พบปรากฏผ่านวัดป่าสัก ซึ่งตั้งถิ่นอาศัยของประวัติศาสตร์ อย่างไม่จางหายและรอคอยให้นักท่องเที่ยวมาศึกษาเกี่ยวกับ วัดป่าสัก ตั้งอยู่นอกเมืองเชียงใหม่ด้านทิศตะวันตก ห่าง จากประตูเมืองเชียงใหม่ประมาณ ๒๐๐ เมตร ตาม พงศาวดารโยนก อินทามาสีปกรณัมและพงศาวดารเมือง เชียงใหม่เชียงใหม่ ได้กล่าวถึง พระเจ้าแสนภู ผู้ทรงสร้าง เจดีย์ที่วัดป่าสัก เพื่อเป็นที่บรรจุพระอัฐิพระเกศาตุ (พระบรม ธาตุกระดูกตาตุ่มข้างขวา) ที่นำมาจากเมืองปาฏลีบุตร ประเทศอินเดีย หลังจากสร้างเมืองเชียงใหม่ได้ ๔ ปี พระองค์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปลุกปั้นสัก ๓๐๐ ต้น ซึ่งได้ชื่อว่า “วัด ป่าสัก” พร้อมทั้งสร้างกฎกติกายกแก่พระภิกษุเฒ่าอาจารย์เจ้า พรรณาและสถาปนาให้เป็นพระสังฆราชในระยนั้น

ในปัจจุบัน วัดป่าสักเป็นวัดร้าง มีซากเจดีย์และตัวอาคารอยู่ ภายในบริเวณรวม ๗ แห่งโบราณสถานที่สำคัญได้แก่ เจดีย์ ประประธานทรงปราสาท ยอดทระนงแบบห้ายอด มีฐานทำ เป็นชั้นประดับชฎานพระพุทธรูปสลักกับรูปทวารวดี ส่วนกลาง เป็นเรือนธาตุมีชั้นประดับชฎาน พระพุทธรูป ๔ ด้าน ส่วน

ยอดเป็นองค์ระฆัง มีเจดีย์ขนาดเล็กประดับที่มุมทั้งสี่ ประดับตกแต่ง ลวดลายปูนปั้นอย่างสวยงาม รูปแบบสถาปัตยกรรม ส่วนฐาน เจาะเป็นช่องนำจะใต้รับอิทธิพลมาจากเจดีย์ที่กุฎ เจดีย์ฐานปูน วามศิลปะกรรมที่โดดเด่นของเจดีย์ปรากฏอิทธิพลจากหลายศิลปะ เช่น พุกาม สุโขทัย ศรีวิชัย ด้วยบรรยากาศที่ร่มรื่นสายลม ไปด้วยต้นไม้มือยสบาย และมีความสงบ ยิ่งความเป็นเสน่ห์ของวัดป่า สักมาจนถึงปัจจุบัน

วัดป่าสัก ตั้งอยู่นอกเมืองห่างจากกำแพงเมืองประมาณ ๒๐๐ เมตร ปัจจุบันเป็นวัดร้าง มีซากโบราณสถานมากมาย และ มีเจดีย์ทรงโบราณที่สวยงามความสมบูรณ์และงดงามมาก ยิ่งความเป็น เสน่ห์ของวัดป่าสักจนถึงปัจจุบัน

Wat Pa Sak located about 200 meter from the old city wall of Chiang Saen which is now become desolate temple. The temple's chedi is beautiful in Chiang Saen architectural style and the exteriors are elaborate designs which is the charming of Pa Sak temple until now.

วัดเจดีย์หลวง

เขี้ยวแสนโบราณสถานที่สวยงามควรค่าอย่างยิ่งแก่การเที่ยวชมตั้งแต่จากวัดป่าสัก คือ “วัดเจดีย์หลวง” ซึ่งอยู่ติดกับฉิมพลีถนนที่สถานแห่งชาติ เขี้ยวแสน ซากปรักหักพังของวัดกลายเป็นเกือบหมด แต่ได้รับการบูรณะเป็นอย่างดีมาโดยตลอด เพราะถือว่าวัดเจดีย์หลวงเป็นวัดที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ของราชอาณาจักรล้านนาไทยสำหรับภาษาเหนือนี้คำว่า “หลวง” มักจะถูกใช้เรียกสิ่งที่มีขนาดใหญ่ ดังนั้นวัดพระธาตุเจดีย์หลวง จึงมีความหมายที่ค่อนข้างชัดเจน ว่าเป็นวัดที่มีเจดีย์ขนาดใหญ่อยู่ภายในวัด มีอายุยาวนานมากถึง ๗๒๕ ปี โดยได้ถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๑๘๓๘ โดยมีสถาปัตยกรรมล้านนาที่เก่าแก่และมีความงดงาม ยิ่งความสมบูรณ์ของโบราณสถานเอาไว้ได้สูงสุดในเขี้ยวแสน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในความงดงามของเมืองโบราณอย่างเมืองเขี้ยวแสนเป็นอย่างมาก ตำนานเล่าว่า “พระเจ้าแสนภู” โปรดให้สร้างวัดแห่งนี้ขึ้นหลังสร้างกำแพงเมืองเขี้ยวแสน นับเป็นวัดสำคัญของเมืองที่ชาวบ้านศรัทธาอย่างยิ่ง นอกจากความเป็นโบราณสถานเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน ภายในบริเวณวิหารของวัดเจดีย์หลวงยังมีองค์พระพุทธรูปเขี้ยวแสน สิวห์ ๑ ประดิษฐาน เป็นองค์ประธานอยู่ภายในพระวิหารของวัดพระธาตุเจดีย์หลวง พระพุทธรูปเขี้ยวแสนนี้เป็นพระพุทธรูปที่มีความสำคัญ และมีความสวยงามเป็นอย่างยิ่ง เพราะได้รับการตกแต่งตามแบบศิลปะชาวเหนือ มีปิ่นโตสำหรับขึ้นลงทิวสองด้าน เมื่อนั่งจากด้านหน้าจะสามารถมองเห็นองค์พระปฏิมากรสีทองเหลืองอร่ามได้อย่างชัดเจน ตัวพระวิหารมีได้สร้างหลังคาขึ้นใหม่เพื่อคลุมโบราณสถานเก่าแก่เอาไว้ และเพื่อคลุมองค์พระพุทธรูปเขี้ยวแสนเอาไว้ด้วยภายในวัด มีกิจกรรมน่าสนใจได้ทำร่วมกับชาวบ้าน นั่นคือการทำ “สวยดอก” เครื่องสักการะแบบล้านนา มีลักษณะ

เป็นกรวยดอกไม้ทำจากใบตองและดอกไม้พื้นบ้านสำหรับบูชาพระของวัดนี้ เมื่อกราบพระขอพรก็ออกไปเป็นชนบทบริเวณวัดรอบ ๆ จุดเด่นของวัดคือพระธาตุเจดีย์หลวง ทระหวะช่วงฐานแปดเหลี่ยมแบบล้านนาด้วยความสูงถึง ๔๘ เมตร ส่วนฐานของพระเจดีย์มีความกว้างทั้งหมด ๒๘ เมตร เป็นพระเจดีย์ทระหวะช่วงว่ามีศิลปะแบบล้านนา และเป็นพระเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเมืองเขี้ยวแสนเก่าแก่แลดูขลัง ชักทิวยังมีองค์พระเจดีย์รูปแบบต่าง ๆ รายล้อมอยู่สัก ๘ องค์ด้วยกัน บริเวณข้าง ๆ ยังมีร่องรอยของซากเจดีย์และฐานประตูทิวบาน นอกเล่าอดีตของวัดอย่างรวบรัด นอกจากโบราณสถานภายในวัดเจดีย์หลวงแล้ว มีสถานกิจกรรมสำหรับคนในชุมชนให้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการแสดงเขียนบ้านเขียนดิน เรือก่ได้ว่านอกจากจะได้เที่ยวชมโบราณสถานที่สวยงามและสำคัญอีกแห่งหนึ่งของเขี้ยวแสนแล้ว ท่านยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับอีกด้วย

วัดเจดีย์หลวง เป็นวัดที่มีเจดีย์ขนาดใหญ่ มีอายุ ๗๐๐ กว่าปี วัดถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๑๘๓๘โดยพระเจ้าแสนภู โดยมีสถาปัตยกรรมล้านนาที่เก่าแก่และงดงามภายในวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปเขี้ยวแสนสิวกี่ ๑ พระคู่บ้านคู่เมืองอยู่

Wat Chedi Laung is the temple with an 700 years old pagoda. According to history this temple was built by Saen plu in 1291. Inside the temple, there is an old Lanna warchitecture and Chiang Saen Buddha statue named as Singha Naung located inside.

วัดพระธาตุดอยมกิตติ

โบราณสถานสำคัญของเชียงใหม่

ออกเดินทางต่อไปยังวัดพระธาตุดอยมกิตติ ที่ตั้งอยู่บนดอยมกิตติ ณ วัดพระธาตุดอยมกิตติ ตำบลเวียง อำเภอเวียงแสน จังหวัดเชียงราย พระธาตุดอยมกิตติตั้งอยู่บนเขานอกกำแพงเมืองเวียงแสน อยู่ถนนเสียบแม่น้ำเชียงแสน - เชียงของ ซึ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระเจดีย์ทรงปราสาทยอดทรงแฉิว หลังคารูปบัวคว่ำ ตามตำนานเล่าขานเรื่องราวของวัดพระธาตุดอยมกิตติไว้ว่า พระเจ้าฟ้างุ้มครองโปรดให้สร้างเมือง พ.ศ. ๑๔๘๓ และบรรจุพระบรมสารีริกธาตุกระดูกหน้าอก กระดูกอก และกระดูกแขน ที่ได้จากพระเถระชาวเมืองสุวรรณภูมิเป็นพระธาตุย่อยหีบสิบสองสมัยเวียงแสน ต่อมาพระเจ้าสุวรรณคำสอนนาได้เสริมและปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุใหม่ มีความสูง ๓๓ เมตร ฐานกว้าง ๖ เมตร จากเหตุการณ์แผ่นดินไหว เมื่อ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗ มีความรุนแรง ๖.๓ ตามมาตราริกเตอร์ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดเชียงราย ส่งผลให้องค์เจดีย์วัดพระธาตุดอยมกิตติได้รับความเสียหาย แผ่นทองจังโกที่หุ้มพระธาตุ บริเวณใต้องค์ระฆังลงมาปิดตัวเป็นริ้วโดยรอบ เกิดรอยแตกร้าวบริเวณชั้นเรือนธาตุและกำแพงแก้วและกำแพงตามความเชื่อในการไหว้พระธาตุดอยมกิตติเชื่อกันว่า ถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานทำนุบำรุงด้วยศกตบรรดาศักดิ์ตามความเชื่อของชาวพุทธ พระธาตุดอยมกิตติเป็นสถาปัตยกรรมเวียงแสน เป็นหนึ่งในพระธาตุ ๙ จอม ที่นักท่องเที่ยวดูแลมาเขียนสักการะ กราบพระพุทธรูป เพื่อความเป็นสิริมงคลแห่งชีวิต

วัดพระธาตุดอยมกิตติ ตั้งอยู่บนเขา นอกกำแพงเมืองเวียงแสน ถูกสร้างขึ้นราวปี พ.ศ. ๑๔๘๓ มีความเชื่อว่าหากได้มาไหว้พระธาตุดอยมกิตติจะอุดมไปด้วยยศฐาบรรดาศักดิ์รวมกันเป็นหนึ่งในพระธาตุทั้ง ๙ ที่ต่อมาไหว้สักการะ

Wat Phra That Chom Kitti was established in 940 A.D. This temple located on the mountain outside Chiang Saen antique wall. By visiting the place, you will see a beautiful pagoda. People believe that if you have chance to visit Phra That Chom Kitti, you will full of prestige. So this temple has been ranked as one of nine Buddha's relics you have to visit once in a lifetime.

วัดพระธาตุนาเงา

ปูชนียสถานที่สำคัญอีกแห่งของเชียงใหม่ ควรค่าแก่การมาเคารพสักการะ เป็นแหล่งศิลปกรรมโบราณสถานสูงค่าต่อการศึกษาและท่องเที่ยว คือวัดพระธาตุนาเงา นอกจากจะเป็นวัดยังมีพิพิธภัณฑ์ให้พสกนิกรได้ศึกษาความรู้ ชื่อของวัดมาจากชื่อของ “พระธาตุนาเงา” ที่ตั้งอยู่บนเนินก้อนหินใหญ่ ส่วนคำว่า “นาเงา” หมายถึง เนืองนองก่อนฝน ก่อนฝนก้อนนี้มีขนาดใหญ่มากคล้ายเงา ซึ่งเวลาพระอาทิตย์ส่องผ่านก้อนหินทำให้เกิดเงาขนาดใหญ่ ชาวบ้านจึงเรียกว่า พระธาตุนาเงา แต่ในสมัยก่อนนั้นวัดมีชื่อเดิมว่า วัดสนคำ ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงได้พังทลายจากแรงกระแสน้ำ ทำให้วัดถูกฝังพังกาลายลงเกือบหมดวัดหนึ่งหลัง เสด็จโดย ราชบัณฑิตยสถาน กรมศิลปากร ได้ขุดพบพระธาตุนาเงาในบริเวณวัด ๓ องค์ คือ พระธาตุนาเงาตั้งอยู่บนยอดหินผา ต่อมาคือพระธาตุนาเงาชั้นบน หรือแต่ซากองค์พระเจดีย์สูงประมาณ ๕ เมตร ในบริเวณพื้นที่เนินการวัดได้สร้างโบสถ์ขึ้นมาหลังหนึ่ง ถัดจากพระธาตุนาเงาชั้นบนขึ้นไปบนยอดเขา เป็นที่ตั้งของพระธาตุนาเงาชั้นล่าง ซึ่งเหลือแต่ซากฐานสูง ๕ เมตร การวัดได้สร้างพระบรมธาตุพุทธนิมิตเจดีย์ขนาดใหญ่ครอบองค์พระธาตุนาเงาไว้ แต่ยังคงมองเห็นซากพระธาตุนาเงาชั้นล่าง ภายในองค์เจดีย์ สำหรับฐานรอบองค์พระเจดีย์มีกำแพงเล็กล้อมรอบเป็นชั้น ๆ ซึ่งหากมองจากพุทธนิมิตเจดีย์จะเห็นตัวเมืองเชียงใหม่อย่างชัดเจน มองข้ามฝั่งแม่น้ำโขงไปก็จะเห็นความสวยงามของทัศนียภาพของประเทศไทย เมื่อมองขึ้นไปทิศเหนือจนสุดสายตา จะเห็นพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำและพื้นที่ของประเทศไทยมา

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้มีการปรับพื้นที่บริเวณวัดใหม่ให้เรียบร้อย จึงมีการขุดยกยอดเนินขนาดใหญ่ออกได้พบสิ่งโบราณแก่เรียงกันไว้ เมื่อขุดสิ่งโบราณขึ้นพบกับหน้าากาก่อนไว้ พบซากหน้าากากคดกึ่งหินและกระดูก เป็นที่หาหากระดูกที่บริเวณวัดทุกวัดวิเคราะห์ว่าน่าจะมียุคประมาณ ๗๐๐-๑,๓๐๐ ปี ซึ่งได้เรียก

พระพุทธรูปที่ขุดพบว่า หลวงพ่อพญาเงา สันนิฐานว่า วัดแห่งนี้เคยเป็นวัดสำคัญประจำจากพระเจ้าจากพระเจ้าพุทธเจ้าหลวงพ่อพญาเงาที่ขุดค้นพบ ได้ถูกสร้างฝังไว้ใต้พระพุทธรูปองค์ใหญ่ ความเป็นการปิดบังสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากพวกพวกราวที่ถูกรื้อร้างภายในวัดพระธาตุนาเงา ก็ยังมีสถานที่ให้ไปเที่ยวชมความสวยงามและความเก่าแก่ของศิลปะเชียงใหม่ได้ก็คือ หอพระไตรปิฎกเจดีย์พระเกี้ยว และพิพิธภัณฑ์ผ้ากอสานนา เชียงแสน ด้วยความสวยงามและทัศนียภาพที่มองจากพระบรมธาตุพุทธนิมิตเจดีย์ที่ซึ่งตระหง่านมาอยู่บนเมืองเชียงใหม่เป็นจุดสำคัญที่ทำให้ทุกคนมีบันทึกท่องเที่ยวไว้ในประเทศและต่างประเทศได้มากมายสักการะพระธาตุนาเงาไม่ขาดสาย

วัดพระธาตุนาเงา เป็นวัดที่มีสิ่งก่อสร้างต่างๆ มากมาย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้ขุดค้นพบพระพุทธรูปโบราณภายในวัดซึ่งมีอายุราว ๗๐๐ - ๑,๓๐๐ ปี ซึ่งได้ตั้งชื่อว่า หลวงพ่อพญาเงา โดยวัดแห่งนี้มีทิวทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งจุดชมวิวน่าสามารถมองเห็นเมืองเชียงใหม่ และประเทศเพื่อนบ้านไปพร้อมกัน

Wat Phra That Pha Ngao is an ancient well-known temple of Chiang Saen. In 1976, the Buddha statue was discovered and named Phra That Pha Ngao which means the rock chadon. The serene atmosphere also makes this temple an attractive place to explore because you will be able to see panorama view of Chiang Saen and Mekong river on the top of the view point.

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

หลังจากไหว้พระวัดสำคัญในเชียงใหม่ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติรอบๆตัวเมืองเชียงใหม่เพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ อีกมากมาย การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ชมความสวยงามของทัศนียภาพเท่านั้น แต่เป็นการเข้าไปสัมผัสเรื่องราวของผู้คนในท้องถิ่น

ทะเลสาบเชียงใหม่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงกาย

การเดินทางจากอำเภอเชียงแสน สู่ตัวเมืองเชียงใหม่ ระหว่างทางนักท่องเที่ยวจะได้แวะพักผ่อนหย่อนใจท่ามกลางความงามของระบบนิเวศบนผืนน้ำ เป็นทะเลสาบล้อมรอบด้วยเนินเขา ส่วนน้ำอุดมสมบูรณ์ทุก ๆ ปีช่วงฤดูหนาวราว ๆ เดือน พ.ย.- ก.พ. จะมีนกน้ำอพยพหลายร้อยชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกนกเป็ดน้ำ นกซีเทิร์น นกอีล้ำ นกกระเรียน นอกจากนี้จะเป็นที่อยู่อาศัยของนกประจำถิ่นแล้วจุดเด่นของทะเลสาบเชียงใหม่อีกประการหนึ่งก็คือเป็นแหล่งที่ฝึกอาศัยของนกอพยพหนีหนาวจากแถบไซบีเรีย เรียกว่าทะเลสาบเชียงใหม่เป็นแหล่งดูนกที่สำคัญแห่งหนึ่ง ชมพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด มีสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม ร่มรื่น และได้รับการจัดตั้งให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ลำดับที่ ๑๑ อีกหนึ่งเอกลักษณ์ของที่นี่คือมีสะพานไม้ที่ทอดยาวเข้าไปในทะเลสาบ ตอนเริ่มต้นนักท่องเที่ยวจะรอดชมพระอาทิตย์ตกดินที่สวยงามมาก ภายในมีกิจกรรมล่องเรือส่องนก สัตว์น้ำหายาก ชิกกี๋ ยังมีจุดถ่ายรูปสวย ๆ มีบ้านพัก และสถานกางเต็นท์ให้ทุกท่านมาพักผ่อน

ทะเลสาบเชียงใหม่ เป็นทะเลสาบที่ล้อมรอบด้วยเนินเขา ทุกๆปีในช่วงฤดูหนาว ราวๆเดือน พ.ย. - ก.พ. จะมีนกหลายร้อยชนิดอพยพมาอาศัยอยู่บริเวณแห่งนี้ เอกลักษณ์ของที่นี่จะมีสะพานไม้ที่ทอดยาวไปในทะเลสาบ นอกจากจะชมานก นกแล้วสามารถชมพระอาทิตย์ตกดินได้อีกด้วย

Chiang Saen lake is the lake which surrounded by the mountain. Every year during winter season, there will be several migratory birds. You will see beautiful wooden bridge toward the lake and you can find beautiful sunset scenery here.

น้ำตกวังธารทอง

อากาศร้อน ๆ และใกล้เข้าหน้าฝน พาให้คิดถึงถึงความชุ่มชื้น เห็นชื่นใจของละอองฝน ความเขียวชอุ่มของเหล่าแมกไม้ พลาตเป็นชมทัศนียภาพป่าและต้นไม้อื่นๆของน้ำตกวังธารทอง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณตำบลแม่เงิน อำเภอเวียงแสน จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสนกกกผืนขวา เป็นน้ำตกที่เป็นธารน้ำสายเล็ก ๆ ที่อยู่ไม่ไกลนัก รายละเอียดโดยธรรมชาติที่สวยงาม เยียบสงบ มีลักษณะเป็นแอ่งที่สามารถลงเล่นน้ำได้อย่างปลอดภัย

น้ำตกวังธารทอง เป็นน้ำตกที่เป็นธารน้ำสายเล็กๆ อยู่ไม่ไกลจากถนนสายหลักนัก รายละเอียดโดยธรรมชาติที่สวยงาม เยียบสงบ และนักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำได้โดย

Wang Tan Thong waterfall which is not far from the main road. This waterfall surrounded by the tree. Moreover, this is the peaceful place for relaxing because the weather is nice all year and you can enjoy swimming here as well.

ดอยสะงะ

ดอยสะงะ ตั้งอยู่อำเภอเวียงแสน จังหวัดเชียงราย สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๗๐๙ เมตร จุดชมวิวมีพื้นที่กว้างและตั้งอยู่บนจุดสูงสุดของหุบเขา ทอดสายตาออกไปจะเห็นทัศนียภาพของ ๓ ประเทศ คือไทย ลาว และเมียนมา สามารถชมวิวได้แบบสุดสายตา ๓๖๐ องศา ดอยสะงะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดฮิตในช่วงฤดูหนาว เนื่องจากยามเช้าสามารถชมพระอาทิตย์ขึ้นท่ามกลางทะเลหมอก ยามค่ำคืนชมดาวเต็มท้องฟ้า หากนักท่องเที่ยวมาช่วงเดือน พ.ย.-ธ.ค. จะได้รับสัมผัสทุ่งเกี๋ยบานเต็มดอย จุดที่นำสนิมเหล็กได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวคือ บ้านพักโฮมสเตย์ สร้างเป็นกระท่อมแบบชนเผ่าอาข่า ที่สำคัญคือ มีสะพานเชื่อมทั่วกันทุกหลัง ทำนกลางมวลอากาศหนาวเย็นและสัมผัสเย็นสบายเหมาะแก่การพักผ่อนอย่างมาก

ดอยสะงะ เป็นดอยที่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๗๐๙ เมตร บนยอดดอย ณ จุดชมวิว ท่านสามารถชมทัศนียภาพของ ๓ ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และเมียนมา และสามารถชมวิวได้ ๓๖๐ องศา ซึ่งในช่วงฤดูหนาวจะมีนักท่องเที่ยวมาชมเห็นกันมุงดู สัมผัสอากาศหนาวเย็นเป็นจำนวนมาก

Doi Sa Ngo is the mountain which height 709 meter above sea level. You will see 360 degree view of 3 countries which are Thai, Laos and Myanmar. During winter season, you can bring your own tent or you can enjoy staying in Akha homestay to see their way of life here.

ประเพณี วัฒนธรรม เมืองเชียงใหม่

เชียงใหม่ อยู่ในดินแดนล้านนา มีความหลากหลายทางประเพณีและวัฒนธรรม เนื่องจากการอพยพของผู้คนจากหลากหลายที่ การถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรมจึงมีเอกลักษณ์คือถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นตามวิถีชีวิตริมฝั่งโขง รวมไปถึงวิถีชนเผ่าที่ยังดำรงรักษาไว้เป็นอย่างดี ประกอบกับชาวล้านนามีความศรัทธาเรื่องพระพุทธศาสนา วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และการดำเนินชีวิตของชาวล้านนามาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีเชียงใหม่ เชียงแสนมีประเพณีวัดขึ้นตลอดทั้งปี ทั้งจากของไทย และของล้านนา แต่ไม่ว่ามีที่มาอย่างไร เมื่อมาจัดขึ้นที่เชียงใหม่จะสุดพิเศษไม่เหมือนที่อื่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแห่เทียนพรรษาวันวิสาขบูชา ของเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ ประเพณีไหลเรือไฟวันออกพรรษา ของเทศบาลตำบลเวียง ประเพณีสืบชะตาเชียงใหม่ ของเทศบาลตำบลโยนก ประเพณีวางรวมชนเผ่า ของเทศบาลตำบลบ้านแซว เป็นต้น

Chiang Saen culture is the combination between Thai and Lanna culture. An interesting heritage culture of Chiang Saen which are Songkarn festival, Loykratong festival, Candle festival on Visakha Puja day and Illuminated Boat Procession from from Viang sub-district, prolong life ceremony of Yonok sub-district and tribe ceremony from Ban Saew sub-district.

ตำบลแม่เงินจัดวางทุ่งทานตะวันริมฝั่งโขง ช่วงเดือนมกราคม ที่วัดต้นผึ้งของทุ่งทานตะวันตั้งแต่แม่เงินโขง ทำให้ทัศนียภาพของทุ่งทานตะวันบ้านพร้าวมีความสวยงามมาก ในยามเช้าออกทานตะวันจะชูช่อรับแสงแดดอุ่นๆ ละลานตาให้นักท่องเที่ยวได้มาเก็บภาพสวยๆ คู่กับดอกทานตะวันใบอรอดเหลืองๆ ในไร่เขียวสดอีกด้วย

ท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน ตำบลแม่เงิน

๔.๒ การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า โดยมีการออกแบบและการพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรม ดังนี้คือ

๑. มีการออกแบบ และ สร้างถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งด้านใน และด้านนอก วัดเจดีย์หลวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยปรากฏตามรูปภาพดังนี้คือ

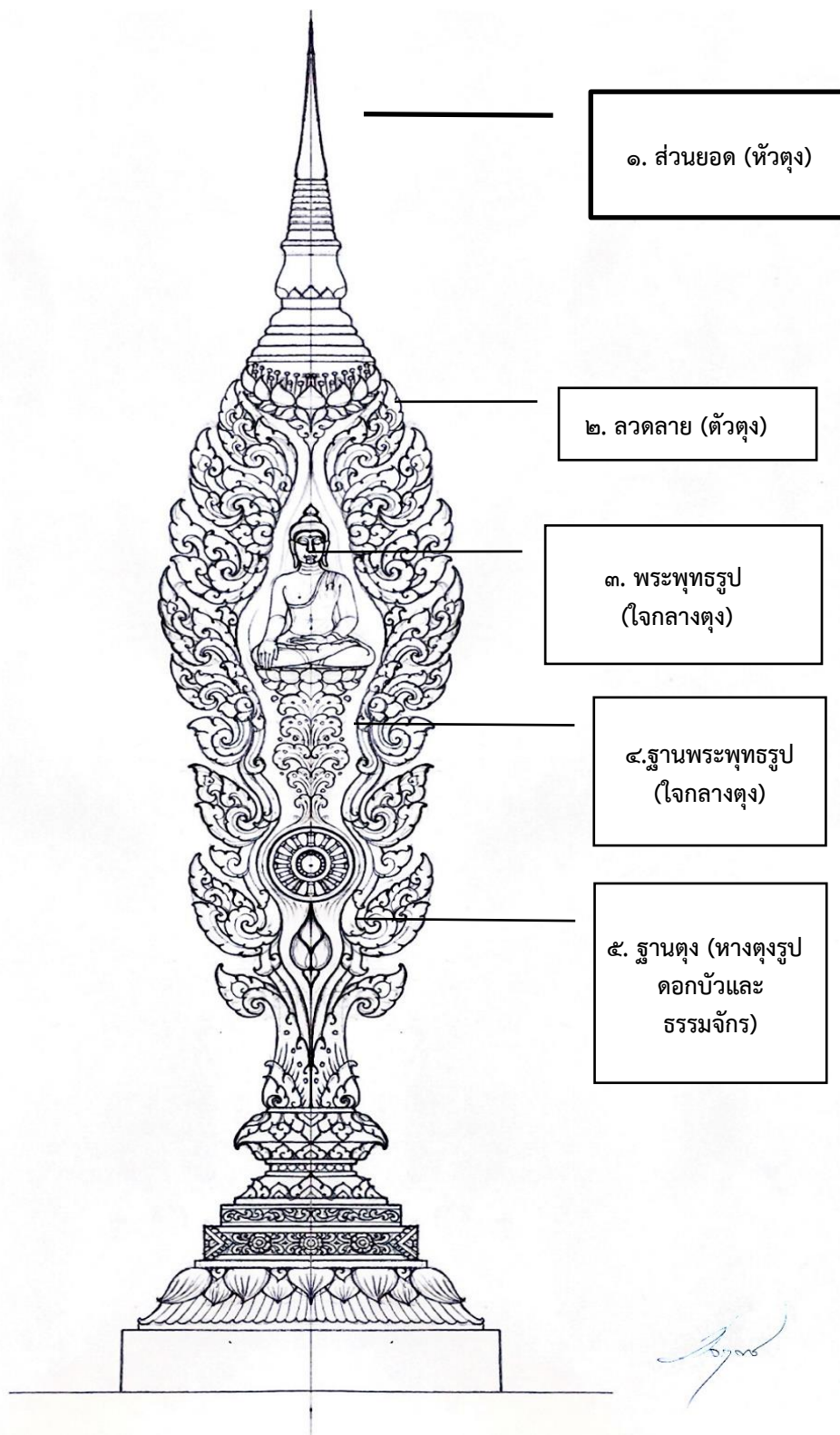
ก. รูปภาพจำลองของการออกแบบถนนศิลปวัฒนธรรม หน้าวัดเจดีย์หลวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีการประดับด้วยตุ้มทั้ง ๒ ฝั่ง และมีซุ้มการจัดนิทรรศการ การขายสินค้า ของที่ระลึก

ข. รูปภาพจำลองของการออกแบบถนนศิลปวัฒนธรรม
หน้าวัดเจดีย์หลวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีการจัดชุด้าน
การอนุรักษ์ประเพณีศิลปวัฒนธรรมล้านนา

๒. ทำตุ้งฉลุทองเหลือง ลายตุ้งเอาแบบเชียงแสนดั้งเดิม โดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ
ปลายยอดเป็นพระธาตุจอมกิตติ ตรงกลางประดิษฐานพระสิงห์หนึ่ง และมีข้าง ส่วนตรงเสาเป็นตรา
ธรรมจักร โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

Signature

ก. ประวัติและความเป็นมาของตุ้กล้านนา

ตุ้กล้านนา หมายถึงเครื่องใช้ในการประดับหรือใช้ในการประกอบพิธีกรรมอย่างหนึ่งของคนล้านนา คำว่า “ตุ้” ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปฏากะ” หรือ ธงปฏาก มีลักษณะเป็นแผ่นวัตถุทำจากผ้าหรือไม้ก็ได้ ส่วนปลายจะแขวนห้อยเป็นแผ่นยาวลงมา ตุ้มีบทบาทและความเป็นมาที่ยาวนาน ดังที่พบในศิลาจารึกที่วัดพระยืน จังหวัดลำพูน ตอนหนึ่งว่า “วันนั้นตนท่านพญาธรรมิกราชบริพารด้วยฝูงราชโยธามหาชน ลูกเจ้า ลูกขุน มนตรี ทั้งหลายยายกัน ให้ถือช่อธง ข้าวตอกดอกไม้ได้เทียบ ตีพาดตั้งพิณ ช้องกลอง ปี่สรโนพิสนญชัยทะเทียด กาหล แตรสังข์ มานกัสดาร” ซึ่งหมายความว่า ในปี พ.ศ.๑๙๑๓ นั้น “เจ้าท้าวสองแสนมา” หรือ พญาก้อนา เมืองเชียงใหม่พร้อมด้วยข้าราชการบริพารไปรอต้อนรับพระสุมนเถระซึ่งมาจากสุโขทัย ก็ได้ยื่นเรียงรายกันถือเครื่องสักการะต่าง ๆ เช่น ถือช่อ คือ ธงสามเหลี่ยมขนาดเล็ก และถือธง หรือ ตุ้ ไปรอต้อนรับและในขบวนยังมีการบรรเลงดนตรีด้วยเครื่องดนตรีต่างๆ ตุ้ที่พบในล้านนาส่วนมากจะทำมาจากผ้า กระดาษ ไม้ โลหะ ทองเหลืองหรือใบลาน ความเชื่อของคนล้านนาเชื่อว่า “ตุ้” เป็นสิ่งหนึ่งที่มีส่วนร่วมอยู่ในประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อ ที่ทำขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธรูปบูชา ใช้ในงานพิธีทางศาสนา ทั้งในงานมงคลและอวมงคล โดยจะมีขนาดรูปทรงและรายละเอียดแตกต่างกันไป รวมถึงความเชื่อ พิธีกรรมตลอดจนความนิยมในแต่ละท้องถิ่นด้วย ตุ้กระด้างมีลักษณะเป็นธงตะขาบ ทำด้วยแผ่นไม้ สังกะสี หรือวัสดุอื่น ประดับด้วยลวดลายวิจิตรบรรจง ที่ส่วนปลายทั้งสองด้านมักจะทำให้แหลมขนาดพอเหมาะใช้แขวนติดกับเสา ลวดลายที่แกะสลักบนตุ้กระด้างได้แก่ ลายพฤษภา ลายดอกไม้ ลายนกษัตริ์ สันนิษฐานว่า ตุ้กระด้าง เป็นวัฒนธรรมที่ล้านนารับมาจากพม่า ชาวพม่านิยมสร้างตุ้กระด้างสำหรับถวายแด่พระรัตนตรัยอย่างถาวร มักถวายเป็นคู่วัหน้าพระประธานหรือหน้าอุโบสถ วิหาร บางแห่งทำไว้กลางลานวัดหรือใกล้พระเจดีย์^{๑๖๓}

ตุ้กระด้าง หมายถึง ตุ้ที่ทำขึ้นจากวัสดุที่มีความแข็งแรง คงทน ตุ้กระด้างมักมีขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในวิหารด้านหน้าพระประธาน สูงประมาณ ๒ เมตร หรือถ้าตั้งอยู่นอกวิหาร ทำด้วยเสาก่ออิฐถือปูนก็มักจะสูงถึง ๙ เมตร ส่วนยอดมักทำเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่นนกหัสติลิงค์ หงส์ ด้วยมีขนาดใหญ่สันนิษฐานว่าการสร้างตุ้กระด้างถวายวัดจะต้องเป็นบุคคลที่มีทุนทรัพย์และใช้ความสามารถของช่างสูง^{๑๖๔}

ตุ้กระด้าง ทำด้วยไม้หรือโลหะ แกะสลักส่วนมากลวดลายที่แกะบนตุ้กระด้างเป็นรูป ๑๒ นกษัตริ์ สร้างขึ้นเพื่อถวายเพื่อเป็นพุทธรูปบูชา ตุ้กระด้างสามารถพบเห็นทั่วไปตามสองข้างทางขึ้นวิหาร (โบสถ์) ของชาวล้านนา ปัจจุบันได้มีการทำตุ้กระด้างเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของเมืองหรือของท้องถิ่นมากขึ้น^{๑๖๕}

^{๑๖๓} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ข. รูปแบบของตุ๊กกระด้าง ที่พบอาจแยกแยะได้ ๔ รูปแบบ คือ

แบบที่ ๑ ตุ๊กกระด้างที่มีรูปทรงของแผ่นตุ๊กยาวแคบ ส่วนบนกว้างกว่าส่วนล่าง เกือบสุดของส่วนบนและล่างของตุ๊กมีส่วนที่คอดเข้าไป ปลายทั้งบนและล่างเรียวแหลม ลวดลายที่นิยมแกะสลักบนแผ่นตุ๊กได้แก่ ลายเทพนม ลายพันธุ์พฤกษา ฉัตรเหนือยอดเสาเป็นฉัตรทรงกระบอก และฉัตร ๕ ชั้น รูปที่ยอดเสาเป็นรูปเทพนมในท่านั่งและยืน ตัวเสามีทั้งเสากลม เสาแปดเหลี่ยม และเสาสี่เหลี่ยม ฐานของเสาฝังติดกับพื้น และมีบางแห่งที่ใช้แขวนไว้กับชื่อของวิหาร ตุ๊กแบบนี้พบมากในจังหวัดน่าน และบางแห่งในจังหวัด พะเยา ลำปาง เชียงใหม่^{๑๖๖}

แบบที่ ๒ ตุ๊กกระด้างที่มีรูปทรงยาวเสมอกัน เฉพาะที่ปลายบนและล่างโค้งแหลม ประดับด้วยลายขนาด ๒ หรือ ๔ ตัวไขว้กัน เสาตุ๊กเป็นเสากลมและเสาแปดเหลี่ยมมักมีฐานที่ฝังติดกับพื้น ยอดเสานิยมแกะสลักรูปหงส์และนกหัสติลิงค์ ตุ๊กกระด้างแบบนี้นิยมทำกันในจังหวัดแพร่และลำปาง^{๑๖๗}

แบบที่ ๓ ตุ๊กกระด้างที่มีแผ่นตุ๊กยาวแคบเสมอกัน แต่ส่วนปลายบนและล่างได้เสริมไม้ให้แผ่กว้างออกทั้งสองข้าง ซึ่งมักจะเป็นส่วนที่แกะสลักเป็นรูปหัวและหางของนาค ตุ๊กกระด้างแบบนี้พบแห่งเดียวที่วัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง

แบบที่ ๔ ตุ๊กกระด้างที่ลำตัวเป็นแผ่นแคบและยาวเสมอกัน ปลายทั้งบนและล่างเรียวแหลม แต่ที่ด้านข้างของแผ่นตุ๊กทั้งบน กลาง และล่าง มีการแกะสลักลวดลายให้แผ่กว้างออกไปเกือบตลอดทั้งแผ่น ตุ๊กแบบนี้มักพบตามวัดที่มีอิทธิพลของศิลปะพม่าเข้ามาปะปนค่อนข้างมาก

ง. แบบตุ๊กกระด้างนี้ ออกแบบมาเพื่อใช้ในโครงการวิจัย โครงการย่อยที่ ๒ เรื่อง การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงราย ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงราย” แบบตุ๊กกระด้างจะใช้วัสดุที่ทำจากแผ่นสแตนเลส นำมาฉลุลาย ตอกลาย ตามศิลปะช่างแบบล้านนามีขนาดความสูง ๒ เมตร กว้าง ๕๐ เซนติเมตร โดยสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่และศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ตามพุทธสถานที่สำคัญ ๆ ของเมืองเชียงใหม่ เช่น พระพุทธรูปสำคัญ พระธาตุเจดีย์ที่สำคัญ เป็นต้น มาประดับเป็นลวดลายของตุ๊กกระด้าง โดยตุ๊กกระด้างนี้จะใช้ประดับไว้ข้างถนนหน้าวัดเจดีย์หลวง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงรายตามชื่อวิจัย ถนนสายดังกล่าวมีความยาวประมาณ ๕๐๐ เมตร ดังมีความหมายของตุ๊กดังต่อไปนี้^{๑๖๘}

๑. ความหมายของแบบตุ๊กกระด้าง

๑.๑.๑ ยอดหรือหัวตุ๊ก คณะผู้วิจัยได้ออกแบบโดยจำลองเอาลักษณะของส่วนปลายยอดพระธาตุเจดีย์ที่สำคัญ ๆ ในเมืองเชียงใหม่มาเป็นส่วนบนสุดของหัวตุ๊ก เช่น พระธาตุจอมกิติ พระ

^{๑๖๖} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ธาตุป่าสัก พระธาตุเจดีย์หลวง พระธาตุเจดีย์วัดพระธาตุผาเงา เป็นต้น ซึ่งพระธาตุเจดีย์เมืองเชียงแสนถือว่าเป็นโบราณสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เก่าแก่และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว^{๑๖๙}

๑.๑.๒ หมายเลข ๒ ลวดลาย (ตัวตุ้ง)

ในส่วนของตัวตุ้ง ลวดลายที่ใช้ในการออกแบบคณะผู้วิจัยได้นำเอาลวดลายที่ปรากฏตามพุทธสถานที่สำคัญของเมืองเชียงแสน เช่น ลวดลายที่ประดับบนเจดีย์วัดป่าสัก เป็นต้น ได้นำมาออกแบบเป็นลวดลายของตัวตุ้งซึ่งลวดลายของเมืองเชียงแสนจะมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างศิลปะของของจีน พม่า และศิลปะของสุโขทัย เป็นต้น แต่ลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองเชียงแสนก็คือ ลวดลายกนกที่มีลักษณะเครือเถาคล้ายผักกูด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะแบบล้านนา^{๑๗๐}

๑.๑.๓ หมายเลข ๓ พระพุทธรูป (ใจกลางตุ้ง)

ในส่วนของตรงกลางตัวตุ้ง เป็นรูปของพระสิงห์ ๑ ซึ่งพระพุทธรูปสิงห์ ๑ นี้เป็นพุทธศิลป์ที่ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของเชียงแสน โดยพระพุทธรูปจะมีพุทธลักษณะอวบน้ำสมบุรณ์ มีพระเศวตเป็นลักษณะบัวตูม พระศกขมวดเป็นก้นหอยชัดเจน สันขาภูกิอยู่เหนือราวมปลายเป็นแฉกคล้ายเขี้ยวตะขาบ ลักษณะปางมารวิชัย หรือปางสะดุ้งมาร ประทับนั่งอยู่บนฐานบัวคว่ำบัวหงาย เกสรเป็นเส้นริ้วยาวสูง เป็นหนึ่งในพระพุทธรูปที่สำคัญของล้านนาและของไทย

๑.๑.๔ หมายเลข ๔ ฐานพระพุทธรูป (ใจกลางตุ้ง)

ในส่วนฐานของพระพุทธรูปสิงห์ ๑ ที่ใจกลางตัวตุ้ง จะเป็นลักษณะของลายคลื่นน้ำซึ่งแสดงให้เห็นถึงแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านเมืองเชียงแสน เช่น แม่น้ำสาย แม่น้ำคำ แม่น้ำรวกแม่น้ำกก แม่น้ำจัน ซึ่งแม่น้ำสายต่างๆ ได้ไหลมาลงที่แม่น้ำโขง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าสามเหลี่ยมทองคำ จึงแสดงให้เห็นว่าเมืองเชียงแสนเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านเมืองเชียงแสน^{๑๗๑}

๑.๑.๕ หมายเลข ๕ ฐานตุ้ง (หางตุ้งรูปดอกบัวและธรรมจักร)

ในส่วนของฐานตุ้งหรือที่เรียกว่าหางตุ้ง จะเป็นรูปของดอกบัวและธรรมจักร ที่นำมาประดับไว้ที่ตุ้งกระด้างเพื่อแสดงให้เห็นว่าเมืองเชียงแสน เป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาโดยจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์การสร้างเมืองเชียงแสนในสมัยยุคเริ่มต้นผู้ครองพญาผู้ครองเมืองและชาวเมืองมีความศรัทธาตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา มีการสร้างวัดวาอารามเป็นจำนวนมากซึ่งจากหลักฐานที่ปรากฏมีวัดอยู่เป็นจำนวนมากในเขตเมืองเชียงแสน จึงถือได้ว่าเมืองเชียงแสนเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน^{๑๗๒}

^{๑๖๙} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงแสน, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

๔.๓ การพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรม เชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยดังนี้คือ การจัดช่วงศิลปวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการ ให้โดดเด่นและมีคุณค่า มุ่งเน้นเกษตรมูลค่าเพิ่ม ผลิตภัณฑ์ เพื่อสุขภาพ หัตถอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ ในเสริมสร้างพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอารยธรรมล้านนา เพิ่มสมรรถนะบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเดิม และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ สามารถเดินทางเกิดการเชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ อีกทั้งสนับสนุนให้เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว ศูนย์กลางการให้บริการแก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน ธุรกิจการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ รวมถึงเร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของผู้พิการ และผู้สูงอายุ ในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมโทรม เพื่อยกระดับ และรักษาให้เกิดความยั่งยืน ด้านศิลปวัฒนธรรม ความสำคัญ และภาคภูมิใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเองและเป็นตัวอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนอื่นๆ ประกอบไปด้วย^{๑๗๓}

๑. กิจกรรมและการแสดงงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยดังนี้คือ

๑.๑ กิจกรรมการแสดง ช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

ก. การจัดบูธนิตรรศการ

โซนที่ ๑ ของดีเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วย จารึกเมืองเชียงใหม่ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิหารสุกุลช่างเชียงใหม่ใน จ.ลำปาง อุปกรณ์เครื่องตีเงิน ลวดลายสลุงเงิน ของชาวเชียงใหม่ จากพิพิธภัณฑ์วัดม่อนศรีชัย ปีสภาพเมืองเชียงใหม่และพระทองคำเชียงใหม่ จากพิพิธภัณฑ์เมืองขุนควรวะเยา วัดอุโบราณศิลปะเชียงใหม่ จากพิพิธภัณฑ์ต่างๆ เช่น กู่เชียงใหม่ จากวัดพระแก้ว ปูนปั้นเชียงใหม่ จากไร่แม่ฟ้าหลวง ฯลฯ มีกิจกรรม อาทิ สาธิตการทอผ้าห่อคัมภีร์ และการทำสวดยาบแบบเชียงใหม่ โดยพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านปงสนุก สาธิตการจารคัมภีร์โบราณ จากศูนย์ศิลปวัฒนธรรมราชภัฏจังหวัดลำปาง กิจกรรมเรียนรู้ตัวเมือง การตัดกระดาษ การทำสวดยอดอก จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นต้น^{๑๗๔}

^{๑๗๓} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์, นางสาวธนิษานันท์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

โซนที่ ๒ จุงแขนปีกบ้าน เป็นการร่วมจัดนิทรรศการของชาวไทยวนเชื้อสายเชียงแสนที่ไปตั้งถิ่นฐานในจังหวัดต่างๆ ๑๐ จังหวัด เช่น ราชบุรี สีคิ้ว แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ พิชณุโลก ฯลฯ จัดเป็นตลาดนัดไทยวนที่ไม่ควรพลาด

โซนที่ ๓ สร้างสรรค์ความรู้ เป็นการจัดบูธเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในสถานศึกษา จนเชียงแสนถือว่าเป็นเมืองพิพิธภัณฑ์โดยแท้ นิทรรศการ อาทิ กระบวนการจัดทำชุดการเรียนรู้เมืองพิพิธภัณฑ์เชียงแสน พิพิธภัณฑ์พันธุ์ไม้ปะเก๋า โรงเรียนเทศบาลเวียงเชียงแสน กิจกรรมทำใบไม้อัดแห้ง แผนที่ต้นไม้หายเมือง โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม กิจกรรมการใช้ควอาร์โค้ด ข้าวพื้นเมืองเชียงแสนและภูมิปัญญาการเลี้ยงผึ้งโก๋น สถาบันความหลากหลายชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นต้น^{๑๗๕}

โซนที่ ๔ ภาพคู่ความหลัง เป็นนิทรรศการภาพเก่าเล่าความหลังของเมืองเชียงแสนที่ชุมชนมีส่วนร่วมค้นหา และถ่ายทอดความทรงจำในอดีต ลองมาค้นหาว่านิทรรศการชุดนี้มีใครที่ท่านรู้จักบ้าง นิทรรศการประกอบด้วยนิทรรศการถ่ายภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เสด็จเมืองเชียงแสน กิจกรรมเขียนข้อความประทับใจเมื่อครั้งเฝ้าฯ รับเสด็จ (ตัวเอง/พ่อแม่เล่าให้ฟัง) โดยพิพิธภัณฑ์มิกกี้เฮาส์ ลำพูน นิทรรศการภาพถ่ายน้ำท่วมเมืองเชียงแสน พ.ศ. ๒๕๐๙ กิจกรรมเขียนข้อความถึงความทรงจำในเหตุการณ์ครั้งนั้น โดยพิพิธภัณฑ์โสมนิตศรัทธาบุรีวิชัย ลำพูน^{๑๗๖}

โซนที่ ๕ รวมพลังพัฒนา เป็นนิทรรศการที่แสดงถึงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบของคลินิกพิพิธภัณฑ์ ใครมีปัญหาเรื่องอะไร เชิญมาพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในบูธนี้

ข. การจัดแสดงจำหน่ายผลงานหัตถกรรม และสินค้าทางวัฒนธรรม

งานหัตถกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ที่มีคุณค่า ทำจากวัสดุธรรมชาติและใช้เครื่องมือพื้นฐานในการผลิตด้วยทักษะฝีมือและความชำนาญที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดเป็นผลงานหัตถกรรมที่มีคุณค่า เพื่อนำมาใช้งานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม แสดงถึงความ เป็นอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของงานหัตถกรรมในท้องถิ่นนั้น และนำมาซึ่งการพัฒนาสู่การเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนแนวทางการพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดความยั่งยืน คือการสร้างสรรคผลงานหัตถกรรมให้เกิดคุณค่า ๔ ประการ ได้แก่ คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity values) คุณค่าของวัสดุและกรรมวิธีการผลิต (material and process values) คุณค่าทางความงาม (aesthetic values) และคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย(functional values) ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานดังกล่าว จะเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรมในแต่ละชุมชน ซึ่งจะแฝงไว้ด้วยความ เป็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น^{๑๗๗}

^{๑๗๕} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

แนวทางในการพัฒนางานหัตถกรรมบนพื้นฐานความเป็นภูมิปัญญารดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และความต้องการ ความพึงพอใจของผู้บริโภคจะต้องยึดหลักการออกแบบและพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดความยั่งยืน โดยการสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่า ๔ ประการ ดังนี้

๑) คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity values) ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่อดีตเปรียบเสมือนองค์ความรู้และภูมิปัญญาของสังคมนั้นที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตตามสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของอาหารการกิน เครื่องมือของใช้ เครื่องแต่งกายและที่อยู่อาศัยรวมถึงพืชสมุนไพรพื้นบ้านที่ใช้ในการรักษาโรค มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นของตนเองซึ่งการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมสามารถนำภูมิปัญญาและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว น่าสนใจ และมีคุณค่านำมาถ่ายทอดสู่งานหัตถกรรมสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นนั้น เพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภคได้รับทราบถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนนั้น^{๑๗๘}

๒) คุณค่าของวัสดุและกรรมวิธีการผลิต (material and process values) คุณค่าของวัสดุธรรมชาติภายในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเฉพาะภายในแหล่งพื้นที่นั้น เจริญเติบโตได้ดีในสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ มีคุณสมบัติพิเศษ มีสีสันทันและพื้นผิวเฉพาะตัว สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตเครื่องมือใช้สอยสู่งานหัตถกรรมซึ่งผลิตจากวัสดุธรรมชาติของท้องถิ่นรวมถึงกรรมวิธีการผลิตเทคนิคเฉพาะในการผลิตด้วยทักษะฝีมือและความชำนาญจากภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดกันมารุ่นสู่รุ่น มีความประณีตและมีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจให้กับผู้บริโภค^{๑๗๙}

๓) คุณค่าทางความงาม (aesthetic values) ผู้สร้างสรรค์งานหัตถกรรมจะพิจารณาความงาม จากการแสดงออกผ่านทางรูปร่าง รูปทรง สี สัน ลวดลาย พื้นผิว ที่เกิดจากการประสานกลมกลืนกันขึ้นมา ซึ่งเป็นผลมาจากแรงบันดาลใจสิ่งที่ได้เรียนรู้จากธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรวมถึงลักษณะการใช้งานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และนำมาออกแบบสร้างสรรค์ถ่ายทอดสู่ผลงาน ที่แสดงออกถึงคุณค่าทางความงามและคุณค่าทางศิลปะของตนเองในแต่ละสังคมชุมชนที่แตกต่างกัน เพื่อกระตุ้นอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ มีความประทับใจและดึงดูดให้นำมาใช้สอย

๔) คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย (functional values) ตอบสนองความต้องการเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้งานทางด้านกายภาพทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ได้แกขนาดสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน มีความปลอดภัย แข็งแรงตามอายุการใช้งาน และประโยชน์ใช้สอยทางด้านจิตใจสร้างให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจของผู้บริโภคเมื่อแรกพบเห็น ได้แก่

^{๑๗๘} สัมภาษณ์, นางสาวแสงอัมพา หริมูลวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สพฐ. เขต ๓, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

มีความน่าสนใจเป็นเอกลักษณ์ ความมีคุณค่ามากกว่าราคาที่จำหน่าย ความน่าเชื่อถือในชิ้นงาน หัตถกรรม และแสดงถึงภาพพจน์ความมีสถานะของผู้ใช้^{๑๘๐}

การสร้างสรรคผลงานหัตถกรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่า ๔ ประการ ได้แก่ คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น คุณค่าของวัสดุและกรรมวิธีการผลิต คุณค่าทางความงามและคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย ที่ได้กล่าวมานั้นจะต้องนำมาประสานบูรณาการอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็แนวทางในการออกแบบและพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดคุณค่าเกิดความยั่งยืน และสามารถเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้กับผู้ผลิต ผู้จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ดังตัวอย่างเช่น

ก) การทำเครื่องเงินของชาวล้านนาในสมัยโบราณนั้น ทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน และ ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา โดยใช้ช่วงเวลาว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งมีรูปแบบเครื่องเงินโบราณที่เป็นเอกลักษณ์ของทางล้านนา คือ (๑) ชั้นหมากหรือ เขียนหมาก เป็นภาชนะสำหรับใส่เครื่องกินหมาก (๒) หีบผ้า เป็นของใช้สำหรับผู้ชายเอาไว้ใส่ผ้าเมื่อจะย้ายบ้านไปอยู่กับฝ่ายหญิง (๓) ชั้นดอก เป็นเครื่องใช้รูปทรงคล้ายพานของทางภาคกลาง ใช้สำหรับใส่ดอกไม้ ข้าวตอก รูปเทียน ถวายพระ เป็นของที่ทำขึ้นใช้ในพิธีกรรมจึงถือกันว่าเป็นของสูง (๔) ชั้นโตก เป็นที่วางสำหรับอาหารถวายพระหรือเจ้านาย และใช้เองภายในครัวเรือน (๕) ปุง สำหรับเก็บเมล็ดพันธุ์พืช และของใช้ส่วนตัว^{๑๘๑}

ข) การใช้ไม้ไผ่เฮี้ยะ นำมาจักรตอก และขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีการขุดขึ้นรูป คือช่างสานจะขุดตอกไม้ไผ่ที่เตรียมไว้จากด้านนอกสุดมาด้านในของชิ้นงาน เป็นลักษณะการตัดตอกเป็นวงกลม ซึ่งตอกแต่ละชั้นที่ขุดเป็นวงกลมซ้อนกัน (เหลื่อมกัน) ไปเรื่อย ๆ ทำให้เกิดรูปทรงที่ต้องการโดยอาศัยการติดตัวออกของตอกที่ขุดต่อกันแต่ละเส้นจะเป็นตัวดันให้รูปทรงของชิ้นงานคงรูปอยู่ได้

ค. การแสดงของกลุ่มศิลปินภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ง. การแสดงของกลุ่มศิลปินชาวศิลปะ

จ. การแสดงของกลุ่มศูนย์ดนตรีกวีศิลป์ล้านนา

ฉ. การแสดงของโรงเรียนสืบศิลป์แผ่นดินล้าน และกลุ่มนักเรียนโรงเรียนเชียง

แสน^{๑๘๒}

๑.๒ การแสดงผลงาน ทางด้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย

ก. การทอผ้าพื้นเมืองลายเชียงแสน

^{๑๘๐} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

๑. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ทอผ้าพื้นเมืองลายเชียงแสน)

๒. ข้อมูลประชาชนท้องถิ่น

ชื่อ-นามสกุล กลุ่มผ้าทอพื้นเมืองลายเชียงแสน
ผู้ติดต่อ นางอัมพร ธรรมวงศ์นางสุนีย์ พลสวัสดิ์
ที่อยู่ พิพิธภัณฑสถานผ้าทอเชียงแสน (ภายในวัดพระธาตุผาเงา)
บ้านสบคำ หมู่ที่ ๕ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

๓. ประวัติความเป็นมา

เนื่องมาจากเชียงแสนหรือเมืองหิรัญยาง เป็นเมืองของอาณาจักรล้านนามีกษัตริย์ปกครองสืบกันมา มีความเจริญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และพุทธศาสนา มีอารยธรรมสูงส่ง ทั้งด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเมื่อถึงพุทธศักราช ๒๓๔๗ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งได้โปรดให้กรมหลวงเทพหริรักษ์และพระยายมราชได้ยกทัพมาตีเมืองเชียงแสน และกวาดต้อนผู้คน ๒๓,๐๐๐ คน ลงไปไว้เมืองเชียงใหม่ส่วนหนึ่ง เมื่อน่านส่วนหนึ่งเมืองลำปาง เมืองหลวงพระบาง ส่วนที่เหลือไปกรุงเทพฯ โปรดให้อยู่ที่เมืองราชบุรี และเมืองสระบุรี เมื่อไปก็ได้นำเอกลักษณ์ศิลปปะทอผ้าเชียงแสนไปเผยแพร่ที่เมืองนั้นๆด้วย^{๑๘๓}

๔.เอกลักษณ์/จุดเด่นผลิตภัณฑ์

ลักษณะที่โดดเด่นของผ้าทอพื้นเมือง ลวดลายเชียงแสน คือลวดลายการทอและการจรด ลวดลายจะไม่เหมือนใคร ลวดลายดั้งเดิมสืบทอดจากปู่ย่า ของคนเชียงแสน มีอยู่ ๕ ลายด้วยกัน ประกอบด้วย

- ๑) ลายกาแล
- ๒) ลายขอพันเสา
- ๓) ลายไขปลา
- ๔) ลายมะลิ
- ๕) ลายเสื่อย่อย

๖.ขั้นตอนการผลิต

นำฝ้ายมาอีดแยกเมล็ดออก แล้วเอาดอกฝ้ายมาตี หรือตีให้เป็นฝุย ๆ เสร็จแล้ว เอามาม้วน แล้วเอามาปั่นเป็นเส้นฝ้าย นำมาลงแป้งตากให้แห้ง กอเป็นเส้นด้วยยีน เอามาเดินทำเป็นด้ายยีน แล้วเอามาแห่เข้าพันหรีแล้วก็เก็บตะกอ เสร็จแล้วก็เริ่มทอพื้นธรรมดาทำก่อนพอ ม้วนได้ แน่นก็เริ่มทำลวดลายบนผืนผ้า สลับสีให้มีลวดลายสวยงาม^{๑๘๔}

๗.เทคนิค/เคล็ดลับในการผลิต

^{๑๘๓} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

การเตรียมวัตถุดิบจะต้องพิถีพิถัน โดยผ่านกระบวนการต่างๆ จนได้เนื้อผ้าที่สวยงาม สมบูรณ์แบบคนทอจะต้องตรวจสอบทุกขั้นตอนของการทอสลัปสี การจกและริมผ้าเส้นด้าย ฟุ้งเส้นด้ายยืน^{๑๘๕}

ข. ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน

การดำรงชีวิตในอดีตของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลเวียง และตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีวิถีชีวิตแบบล้านนาและอีสาน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องและนับถือจากชาวบ้าน การประกอบอาชีพดั้งเดิม คือ การทำนา ทำไร่ ทำสวน และการทำเครื่องจักสานและสิ่งทอเป็นอาชีพเสริม สมาชิกในครัวเรือนได้รับการถ่ายทอดฝีมือการทำเครื่องจักสานและสิ่งทอจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับลูกหลานผู้สืบทอดศิลปหัตถกรรมจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันโดยมีกระบวนการผลิตเครื่องจักสาน^{๑๘๖}

การจักสานไม้ไผ่ใช้เครื่องมือในการผลิตแบบชาวบ้านสมัยดั้งเดิม ซึ่งประกอบด้วยมีดเลื่อย เครื่องจักตอก ไม่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตวิธีทำเครื่องจักสานเริ่มจากการตัดไม้ไผ่จากต้นที่มีอายุตามที่ต้องการ นำมาริดเอาตาออกแล้วผ่า ใช้มีดจักไม้ไผ่ให้บาง บางชิ้นงานนำไปซัก เรียดเป็นเครื่องมือในการรูดเส้นตอก เพื่อให้เป็นเส้นตอกกลม ได้ขนาดตามที่ต้องการ ส่วนที่เป็นเส้นตอกจะใช้มีดจักนำมาซูดให้เรียบแล้วนำไปขึ้นรูปตามรูปแบบงานจักสานแต่ละชนิด

เครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่หล่อหลอมขึ้นจากจิตวิญญาณและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านห้วยข่อยหล่อ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จัดกิจกรรมหลักสูตรระยะสั้นการจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ให้แก่ประชาชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านห้วยข่อยหล่อ เพื่อให้ประชาชนมีทักษะอาชีพการจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่และมีรายได้เสริม โดยมีเครื่องจักสาน ตระกร้า^{๑๘๗}

ค. กลุ่มหัตถกรรมทอตุ่ง

เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๐ ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากกลุ่มพัฒนาสตรี สำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท เพื่อดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การทอตุ่ง พร้อมเป็นค่าใช้จ่ายในการตลาด ปัจจุบันกลุ่มได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบของตุ่ง ในลักษณะของตุ่งที่ใช้งานได้ทั่วไป และประดิษฐ์ตุ่งจำลองเพื่อเป็นของที่ระลึกของจังหวัดเชียงราย มีการบริหารจัดการมีการรวมกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ตามหลักการของกลุ่มโดยทั่วไปสมาชิกมีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ที่ผลิตและจำหน่าย^{๑๘๘}

ง. การปั่นและการแกะสลัก

^{๑๘๕} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรรณธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์, นางสาวธนิกานต์ วรรณธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

อิทธิพลทางความคิดและรูปแบบพื้นฐานจากรูปแบบศิลปกรรมเชียงใหม่ ต่อมาได้ นำมาผสมผสานกับรูปแบบศิลปะเชียงใหม่ สุโขทัย น่าน แพร่ เริ่มรับงานก่อสร้าง และต่อเติมปรับปรุง อยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ และที่ปรากฏชื่อเสียงแรกเริ่ม คือ การออกแบบก่อสร้างวิหารหลวงพ่อ ผาเงา วัดพระธาตุผาเงา อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ โดยมีแนวความคิดที่แปลกใหม่แหวกแนวประเพณีที่เคยทำกันมาและใช้เทคนิควิธีการของวัสดุปูนปั้นแนวทดลอง แต่เดิมช่างจะใช้ปูนปั้นเป็นปูนดำสูตรโบราณ ที่เป็นภูมิปัญญามาแต่อดีตมีขั้นตอนเทคนิคและวิธีการที่ซับซ้อนยุ่งยาก ใช้ระยะเวลาอันยาวนานเปลี่ยนมาเป็นปูนปั้นที่ใช้ปูนซีเมนต์ผสมน้ำยาเคมีแทนน้ำปูนขาว ผลงานที่ปรากฏเชิงประจักษ์ที่สร้างชื่อเสียงให้แก่สถาปนิกช่างเชียงใหม่คือ วิหารและเสาหลักเมือง วัดมิ่งเมือง อ.เมือง จ.น่าน ที่เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมล้านนาประยุกต์ที่โดดเด่นทั้งการออกแบบลวดลายและเทคนิควิธีการสมัยใหม่ ซึ่งเป็นช่างกลุ่มแรกของเมืองเชียงใหม่ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสำรวจเบื้องต้นให้รับรู้ว่ามี การสืบทอดปรากฏองค์ความรู้ช่างปูนปั้นของเมืองเชียงใหม่ ในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ขอเลือกกรณีศึกษา ช่างปูนปั้นพื้นบ้านที่เป็นตัวแทนช่างสกุลเชียงใหม่รุ่นใหม่ ที่โดดเด่น คือ สล่าเสาร์แก้ว^{๑๘๙}

สล่าเสาร์แก้ว เลาคี สล่าแกนนำผู้ร่วมก่อตั้งชมรมช่างและศิลปินเมืองเชียงใหม่ เกิดวันที่ ๒๕ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี อยู่บ้านสบรวก เลขที่ ๑๖๑ หมู่ที่ ๑ ต.เวียง อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ชีวิตในวัยเด็กเกิดและบวชสามเณร เรียนที่วัดบ้านเกิด ที่บ้านแม่จัน อ.แม่จัน จ.เชียงใหม่ ได้ซึมซับความรู้ทางธรรมะ จากพุทธประวัติและพระธรรมวินัย ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน จากหลวงปู่เจ้าอวาสที่ส่งสอน และมีพรสวรรค์ด้านการวาดเขียน ต่อมาได้บวชเป็นพระภิกษุย้ายมาเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดพระธาตุจอมกิตติ อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ระหว่างบวชเรียนมีความสนใจในศิลปกรรมปูนปั้น ได้เข้ามาสำรวจซากวัดร้างต่างๆในเมืองเชียงใหม่ ย่านพื้นที่เมืองเก่ารอบทะเลสาบเชียงใหม่ (เวียงหนองลุ่ม) ในครั้งนี้ได้นำสมุดพกและดินสอมาจดบันทึกวาดรูปลวดลายปูนปั้นในที่ต่างๆ โดยแหล่งที่มาบางครั้งค้นพบจากเศษปูนปั้นจากการที่ชาวบ้านดำหาสัตว์น้ำและสมบัติจากทะเลสาบเชียงใหม่และแม่น้ำโขง หรือเศษซากองค์ประกอบอาคารทางศาสนาที่หักหล่นเกลื่อนบนพื้นดินโดยรอบโบราณสถาน บางครั้งถึงขั้นปีนต้นไม้ขึ้นไปสังเกตลวดลายปูนปั้นโบราณ โดยสล่าเสาร์แก้ว กล่าวยกย่องว่าเจดีย์วัดป่าสักเมืองเชียงใหม่ ถือเป็นแหล่งองค์ความรู้และแรงบันดาลใจถือเป็นปฐมบทขั้นครูของลวดลายสกุลช่างเมืองเชียงใหม่ยุคแรกเริ่ม^{๑๙๐}

วิถีคิดของสล่าเสาร์แก้ว ได้มาจากการศึกษาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา ได้ศึกษาวรรณกรรมควาธรรมพื้นเมืองและนิยายปรัมปรา ธรรมมหาชาติชาดก ไตรภูมิพระร่วง ที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างจินตนาการ โดยสล่าเสาร์แก้วมีแนวคิด “วิจิตร พิสดาร สื่อความหมาย” สามารถอธิบายได้ดังนี้

^{๑๘๙} สัมภาษณ์, สล่าเสาร์แก้ว เลาคี สล่าแกนนำผู้ร่วมก่อตั้งชมรมช่างและศิลปินเมืองเชียงใหม่, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์, สล่าเสาร์แก้ว เลาคี สล่าแกนนำผู้ร่วมก่อตั้งชมรมช่างและศิลปินเมืองเชียงใหม่, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

วิจิตร : งานสถาปัตยกรรมและประติมากรรมปูนปั้น ต้องมีความสวยงามอ่อนช้อย ตามบริบทของสถานที่ตั้งแต่ละแห่ง โดยนำเอาบริบทและองค์ประกอบของพื้นที่มาสร้างเป็นแรงบันดาลใจ ออกแบบและสร้างโครงเรื่องราวของตัวงาน

พิศดาร : แนวความคิดของผลงานแต่ละแห่งจะไม่ซ้ำกัน จะพัฒนาต่อยอดไปเรื่อยๆ พัฒนารูปแบบจากประเพณีโบราณสู่การสร้างสรรค การผูกเรื่องราวนำเสนอ การผูกกลดลายศิลปะงานปูนปั้น ประยุกต์ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมโครงสร้าง ให้แตกต่างกับอาคารทางพุทธศาสนาในที่อื่นๆ

สื่อความหมาย : ภูมิปัญญาและโลกทัศน์ วิธีคิดแบบตะวันออกตามคติพุทธศาสนา จักรวาลแบบไตรภูมิ การเวียนว่าย ตาย เกิด การตีความแบบไตรภูมิ เรื่องแดนสวรรค์ แดนมนุษย์ แดนบาดาล เป็นต้นเรื่องสู่กระบวนการแนวความคิดและการออกแบบของสถาปนิก

การออกแบบอาคารทางพุทธศาสนา ผลงานส่วนใหญ่จะเป็นวิหาร ส่วนรอง คือ ศาลาและงานปั้นอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญทางพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ งานแต่ละแห่งจะเริ่มต้นจากความต้องการของเจ้าศรัทธาพระเถระชั้นผู้ใหญ่ เจ้าอาวาสวัด และกลุ่มกรรมการวัด ชาวบ้าน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายประชุมสรุปร่วมกัน เพื่อกำหนดเป้าหมายความต้องการ แล้วสถาปนิกจะดำเนินการออกแบบเขียนแบบร่างของผลงานให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องปรับปรุงแก้ไขตามความต้องการในภาพรวม ซึ่งสถาปนิกจะอธิบายผลงานการออกแบบตามกระบวนการ วิจิตร พิศดาร สื่อความหมาย ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงาน และตอบสนองกับประโยชน์ใช้สอย การสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผลงานแต่ละสถานที่โดยนำเอาบริบทของพื้นที่ทุกมิติมาผสมผสานประยุกต์ใช้ในงานออกแบบ มิติบทบาทและความสำคัญ ความต้องการของงาน ทำเลสถานที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ มุมมอง บริบทของที่ตั้งต่อชุมชนโดยรอบ เป้าหมายที่ต้องการให้ผลงานสื่อออกมาในลักษณะไหน โดยนำมาผสมกับฝีมือเชิงช่างของสกุลช่างเชียงแสน โดยงานฝีมือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของช่างกลุ่มสถาปนิก คือรูปแบบงานสถาปัตยกรรมและโครงสร้างที่โดดเด่นพิศดารแนวเชียงแสนประยุกต์ ประติมากรรมพญานาค ที่แสดงออกในอริยบทที่เลื้อยพันสะดุ้ง ชูคอและเศียรพุ่งสู่ท้องฟ้า นาคเศียรเดี่ยว สามเศียร ห้าเศียร เก้าเศียร รูปแบบรายละเอียดประติมากรรมสังเกตความคมความอ่อนช้อยของปลายหางของพญานาค ลูกแก้วในดวงตาที่สดใส ความอ่อนช้อยของเกล็ด ส่วนการสร้างและผูกกลดลายโครงเรื่องมาจากคติจักรวาลทางพุทธศาสนานำมาตีความและแทนความหมายเข้าไปสู่ผลงานการออกแบบ ตามคำอุปมาอุปไมยว่า “ลี้ะเล่นใบ ไตเล่นก้าน” คือ มองกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมแถวลุ่มแม่น้ำกก นิยมลวดลายปูนปั้นแบบพันธุ์พุกกษา ที่โครงลวดลายประกอบด้วย ก้านใบ กาบ ดอก (มาจากคติพุทธศาสนา ก่อเกิด ตั้งอยู่ ดับไป) ลักษณะดอกมี ๓ ลักษณะ จี๋ บาน หุบ ส่วนช่างปูนปั้นชาวไต นิยมปั้นลวดลายพันธุ์พุกกษาแบบก้าน กิ่ง นอกจากนั้นก็มิลวดลายสัตว์ป่าหิมพานต์^{๑๙๑}

การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชียงแสน มีกิจกรรมและการแสดงงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วยดังนี้คือ

๔.๒.๑ รูปแบบการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชียงแสน

^{๑๙๑} สัมภาษณ์, นายปรกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

ก. รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเชียงใหม่

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์ฯ ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน อย่างยั่งยืนจากความหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชนในความคาดหวังของกรมการพัฒนาชุมชน ไม่ใช่ศูนย์ฝึกอบรมประจำหมู่บ้านที่รอรับการนัดหมายจากวิทยากรภายนอก แต่จะเป็นสถานที่ที่จะสร้างความผูกพันระหว่างคนในชุมชนกับเรื่องราวของเขาเองเป็นสำคัญรูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย^{๑๙๒}

๑) ศูนย์การเรียนรู้หอดูผืนอุทยานสามเหลี่ยมทองคำ

อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ หอพิพิธินทัศน์ หรือที่รู้จักกันว่า "หอดูผืน" เป็นพิพิธภัณฑสถานที่เป็นกิจกรรมหนึ่งของโครงการในมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการจัดสร้างจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและงบประมาณรัฐบาลญี่ปุ่นในโครงการ JBIC เริ่มดำเนินการจัดสร้างอาคารจัดแสดงและอาคารประกอบอื่นๆ เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๓ หอพิพิธินทัศน์มุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องความเป็นมาของผืน ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณที่จัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของผืนและสิ่งเสพติดที่พัฒนาจากผืนชนิดต่างๆ

อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ หอพิพิธินทัศน์ สร้างขึ้นในพื้นที่ ๓๐ ไร่ ตัวอาคารจัดแสดงเป็นอาคารคอนกรีต สถาปัตยกรรมร่วมสมัย ความสูง ๒ ชั้น เชื่อมต่อกับส่วนอุโมงค์ ความยาว ๑๓๗ เมตร ที่เจาะเนินเขาเข้าไป ลักษณะการใช้สอยพื้นที่ในอาคาร ประกอบด้วย

พื้นที่ส่วนจัดแสดง เป็นพื้นที่หลังของอาคาร แบ่งเป็นส่วนต่างๆ - อาคารส่วนต้อนรับ (Reception Building) -อุโมงค์ (Tunnel) ความยาว ๑๓๗ เมตร เป็นส่วนต่อจากอาคารต้อนรับซึ่งเจาะภูเขาเข้าไปเป็นทางยาวที่จะไปทะลุยังอาคารอันเป็นส่วนที่จัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานในอาคารที่อยู่อีกด้านหนึ่ง ภายในอุโมงค์จะมีการสร้างบรรยากาศด้วยควันและม่านแสงให้ความรู้สึเกี่ยวกับความลึกกลับ ความหวาดระแวง ความเจ็บปวด อันเป็นความรู้สึกของผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด - ห้องโถงขนาดเล็ก(Transition Lobby) เป็นห้องโถงที่เชื่อมต่อตรงทางออกของอุโมงค์ แสดงถึงการก้าวเข้าไปสู่สามเหลี่ยมทองคำ - ห้องโถง (Lobby) ถัดจากห้องโถงขนาดเล็กเป็นห้องโถงอเนกประสงค์ ผนังด้านหนึ่งจำลองไรผืนที่กำลังออกดอกสะพรั่ง มีนิทรรศการความรู้เกี่ยวกับเรื่องสายพันธุ์ของผืน ติดต่อกับห้องโถง เป็นห้องบรรยาย (Auditorium) การจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถาน ประกอบด้วยหัวเรื่องต่างๆ เรียงลำดับ ดังนี้

^{๑๙๒} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ปัญญาสหัสวรรษแรก (The First ๕,๐๐๐ years) นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของการค้นคว้าและหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับฝิ่นเมื่อ ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว ในดินแดนต่างๆของโลก ๕ แห่งได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์และเมดิเตอร์เรเนียน สุเมเรียน อียิปต์ กรีก และโรมัน ยุโรป อเมริกา เอเชีย อินเดียและจีน

มืด สองคม (Dark and Bright Hallway) จัดแสดงโดยแยกด้าน
คุณประโยชน์ของฝิ่น

ประจิมสู่บูรพา (Journey from west to east) เป็นการจำลองฉากท่าเรือพาณิชย์ที่ประเทศอังกฤษ และร้านน้ำชาแบบอังกฤษ การติดตามที่นำเข้ามาจากจีน ที่นำไปสู่การขาดดุลทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลระหว่างอังกฤษที่มีต่อจีน จากท่าเรือเป็นสะพานที่ไปยังท่าเรือจอดเรือลำที่ ๑ แสดงสภาพของสินค้าที่มากับเรือ เป็นสินค้าจากอังกฤษ ส่วนกราบเรืออีกด้านหนึ่งเป็นสินค้าจากจีน ในลำเรือส่วนที่ ๒ แสดงถึงการเป็นเรือขนถ่ายสินค้า นำฝิ่นที่ปลูกในอินเดียไปขายในจีน

ศึกยาฝิ่น (The Opium War) ภายในห้องแบ่งการจัดแสดงเป็น ๔ ส่วน เล่าถึงเหตุการณ์สำคัญและสงครามฝิ่นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในจีน ได้แก่ - กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสงครามฝิ่น ได้แก่ จักรพรรดิเต้ากวาง(The Dao-quang Emperor) หลินเจ้อสวี (คอมมิชชันเนอร์ลิน) (Lin Aexu) ผู้ว่าการกวางสี (ตั้งเถิงเจิ้น) (Deng Tingzhen) และบุคคลสำคัญของอังกฤษ ได้แก่ สมเด็จพระราชินีวิกตอเรีย (Queen Victoria) เซอร์จอห์น บาวริง (Sir John Boering) ดอกเตอร์วิลเลียม จาร์ดีน(Dr.William Jardine) เซอร์เจมส์ แมทเธอร์สัน (Sir James Matheson) - หุ่นจำลองเหตุการณ์ ๓ เหตุการณ์ได้แก่ การทำลายสวนฝิ่นในจีนโดยกองกำลังทหารอังกฤษ การต่อต้านและการทำลายฝิ่นที่หู่เหมิน(Humen) โดยจีน การลิดรอนสิทธิและผลกระทบด้านความเป็นอยู่ของชาวจีนหลังสงครามฝิ่น - เก้งจีนจัดแสดงภาพประวัติศาสตร์ แผ่นปลิวโฆษณา และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านฝิ่นของชาวจีน รวมทั้งผู้จัดแสดงอาวุธ เครื่องแต่งกายในสมัยราชวงศ์ชิงอันเป็นระยะเวลาที่เกิดสงครามฝิ่น - ฉากจำลองป้อมปืนบริเวณชายฝั่งของจีนเพื่อคอยตรวจตราความเคลื่อนไหวของกองกำลังทหารเรือของอังกฤษ

ด้านนอกและผนังเหนือสะพานติดตั้งภาพและคำบรรยายที่เกี่ยวข้องกับสงครามฝิ่น บริเวณสะพานเล็กอีกด้านหนึ่งติดตั้งโทรทัศน์ขนาด ๒๕ นิ้ว ๔ เครื่อง ฉายภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสงครามฝิ่นถัดจากสะพานเป็นช่องกระจกที่มองผ่านจากเมืองจีนสู่เมืองไทยซึ่งจะเป็นส่วนต่อไปยังนิทรรศการชั้น ๒

ฝิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Opium in Southeast Asia) เป็นส่วนจัดแสดงชั้นที่ ๓ ต่อเนื่องกับชั้นที่ ๒ จัดแสดงวัตถุและคำบรรยายพร้อมภาพประกอบเกี่ยวกับฝิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ฝิ่นในสยาม (Opium in Siam) จัดแสดงด้วยการจำลองสภาพสยามในอดีตสมัยรัชกาลที่ ๖ ถึงรัชกาลที่ ๗ การจัดแสดงในส่วนนี้เป็นการจัดทำฉากจำลองโรงน้ำชาจีน (Opium Den) ยาวราช มีผู้คนนอนสูบฝิ่น ถัดจากฉากจำลองดังกล่าวเป็นส่วนจัดแสดงอื่นๆ ประกอบด้วย - ประวัติที่เกี่ยวข้องกับฝิ่นในสยาม - โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เกี่ยวข้องกับฝิ่น อาทิ เป้งหมอนสำหรับคนสูบฝิ่น ตะเกียง กล้องสูบฝิ่น ตลับยาสูบฝิ่น ฯลฯ - พระพุทธเสถียรธรรม์นี้จำลอง

พระพุทธรูปประธานในศาลาการเปรียญวัดสุทัศน์เทพวราราม ซึ่งสร้างขึ้นจากกลักไผ่ผืนที่เป็นทองเหลือง - ฉากจำลองการเคี้ยวฝิ่นในบริเวณโรงต้มฝิ่น

ปฏิบัติการทางเภสัชวิทยาในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ (๑๙th Century Lab) ห้องจัดแสดงส่วนนี้เป็นการจำลองห้องปฏิบัติการทางเภสัชวิทยาในโรงพยาบาล ที่จัดแสดงวิวัฒนาการของเข็มฉีดยา บรรจุภัณฑ์เกี่ยวกับยา และเรื่องราวเกี่ยวกับการนำฝิ่นไปสกัดเป็นเฮโรอีน และมอร์ฟิน ซึ่งในทางการแพทย์ใช้มอร์ฟินเพื่อเป็นยาระงับความเจ็บปวดสำหรับทหารในการทำสงคราม

ถัดจากส่วนจัดแสดงนี้ เป็นพื้นที่ห้องสามเหลี่ยม แบ่งส่วนจัดแสดงเป็น ๒ ส่วนได้แก่ - มาตรการควบคุมและปราบปรามการค้าและการลักลอบใช้ฝิ่น (International Prohibition) - อาชญากรรม การฉ้อโกง และสงครามในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ (๒๐th century : Crime, Corruption and Wars) เกี่ยวกับการฉ้อโกงของรัฐบาลยุคต่างๆ รวมทั้งคดีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับฝิ่นและยาเสพติด เรื่องราวเกี่ยวกับสงครามในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐

แหล่งซุกซ่อน (Hide - out Gallery) จัดแสดงในเรื่องการซุกซ่อนยาเสพติดตามที่ต่าง ๆ ในสัมภาระ ร่างกาย ผลร้ายของยาเสพติด (Effects of opium/opiates) เป็นส่วนจัดแสดงที่มุ่งแสดงให้เห็นความทุกข์ทรมานอันส่งผลกระทบต่อทางด้านสังคมและตัวผู้เสพยา

กรณีศึกษา (Case study) เป็นการนำกรณีศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวที่ติดยาเสพติดในประเทศไทย เหยื่อ (Gallery of Victim) จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับเอดส์และผู้ตกเป็นเหยื่อ แสดงให้เห็นครอบครัวในอดีตที่มีความสุขก่อนตกเป็นเหยื่อความเลวร้ายอันเกิดจากยาเสพติดและโรคร้าย

หลอกตัวเอง หลอกคนอื่น (Gallery of Excuses) จัดแสดงโดยใช้ผนังพิมพ์ภาพถ่ายเหยื่อของยาเสพติด เพื่อสื่อให้ผู้เข้าชมได้เห็นถึงการแก้ตัว แก้ต่าง กล่าวโทษกันไปมาต่อกรณีการติดยาเสพติด ในที่สุดอาจนำความตายมาสู่ผู้เสพยา

ความตายและการคืนชีพ (Gallery of Dead and Recover) บนผนังจะติดตั้งภาพถ่ายดารา และศิลปินที่มีชื่อเสียงที่เสียชีวิตเนื่องจากการใช้ยาเสพติด และกลุ่มบุคคลที่เลิกจากยาเสพติดและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขประสบความสำเร็จในชีวิต

ห้องคิดคำนึง (Hall of Reflection & Action) เป็นห้องที่ให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงคุณและโทษของยาเสพติด และการปฏิบัติตนในแนวทางที่ถูกต้อง^{๑๙๓}

^{๑๙๓} หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ, ศูนย์การเรียนรู้.หอฝิ่นอุทยานสามเหลี่ยมทองคำ, [ออนไลน์] : <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/๕๗๐>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ศูนย์การเรียนรู้หอฝิ่นอุทยานสามเหลี่ยมทองคำ

๒) ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเชียงใหม่

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน ก่อตั้งขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๕๐๐ เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำแหล่งโบราณคดีเมืองเชียงแสน ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาและจัดแสดง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่ได้จากการสำรวจ ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเขตเมืองโบราณ เชียงแสน ตลอดจนพื้นที่อื่น ๆ ในเขตจังหวัดเชียงราย สู่สาธารณชน โดยเป็นหน่วยงานในกำกับของกรมศิลปากร

การจัดแสดงภายใน มุ่งเน้นการนำเสนอหลักฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหลักแหล่งของชุมชน ตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ อาทิเช่น เครื่องมือหิน กะเทาะ และเครื่องมือหินขัด ที่พบในบริเวณริมแม่น้ำโขง มีอายุราว ๑๓,๐๐๐-๑,๐๐๐ B.C. ซึ่งแยกออกเป็นสังคมล่าสัตว์ และสังคมเกษตรกรรม จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ที่พบหลักฐานตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา จำนวนมาก เช่น พระพุทธรูป ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนสถาน และศิลาจารึกที่มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษ ๒๑-๒๒ พื้นที่การจัดแสดงช่วงหลัง นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเชียงแสนและใกล้เคียง เช่น ชาวไทยวน ไทลื้อ อาข่า และเมี่ยน เป็นต้น

โบราณศิลปวัตถุชิ้นเอก ได้แก่ พระพุทธรูปศิลปะล้านนาที่มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๒๓ ที่มีความงดงามและแสดงถึงเทคโนโลยีการหล่อโลหะของช่างในสมัยโบราณ เช่น พระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่ จะใช้วิธีหล่อแยกส่วน แล้วนำมาประกอบเข้าด้วยกัน ก่อนทำการตกแต่งด้วยกรรมวิธีลงรักปิดทองจารึกที่มีเนื้อหากล่าวถึงการอุทิศถวายที่ดิน คน เงิน ทอง ให้วัดเก็บเกี่ยวผลประโยชน์และใช้แรงงาน เพื่อเป็นพุทธบูชาและสืบพระพุทธศาสนาที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ จารึกด้วยอักษรล้านนา

ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นจากแหล่งโบราณคดีวัดป่าสัก สร้างในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๒ เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่าเมืองเชียงแสนได้รับอิทธิพลรูปแบบทางศิลปกรรมจากอาณาจักรพุกาม อาณาจักรสุโขทัย แคว้นศรีวิชัย หรือจีน มาปรับปรุงจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความหมายทางปรัชญา เช่น ประติมากรรมรูปหน้ากาล เป็นสัญลักษณ์ของกาลเวลาที่ก่อกินทุกอย่างอย่างแม้แต่ตัวเอง นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน ยังให้บริการแก่สาธารณชน ในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น การจัดอบรมศิลปะสำหรับเยาวชน การฝึกอบรมเยาวชนให้มีความรู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จัดนิทรรศการพิเศษ และการดูแลโบราณศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นสมบัติของชาติแต่อยู่ในความดูแลครอบครองของวัดและเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงรายอีกด้วย^{๑๙๔}

^{๑๙๔} พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเชียงใหม่, ศูนย์การเรียนรู้.พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเชียงใหม่, [ออนไลน์] : <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/chiangsaen/index.php/th/about-us.html>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่

๓) ศูนย์การเรียนรู้หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดพระธาตุผาเงา

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ สนับสนุนการก่อสร้างโดย ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหไฟบูลย์โฮมเซ็นเตอร์ โดยคุณไฟบูลย์ และคุณหยินผิน เลาพงษ์สิต งบประมาณในการก่อสร้างรวมทั้งสิ้น ๘,๑๐๘,๑๐๙

บาท โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดแสดงโบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในท้องถิ่น

การดำเนินงานจัดแหล่งเรียนรู้ โดยคณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน โดยคุณอัญชลี สินธุสอน พิพิธภัณฑ์บ้านผืน โดยคุณพัชรี ศรีมัธยกุล และองค์การบริหาร ส่วนตำบลเวียง

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ เป็นอาคารรูปทรงล้านนาประยุกต์มีจำนวน ๓ ชั้น

ชั้นที่ ๑ จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับ พุทธประวัติ ตำนานพระเจ้าเลียบโลก พุทธ ศิลป์ พระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา เครื่องพุทธบูชา และความเชื่อเรื่องตุง ชั้นที่ ๒ จัดแสดง นิทรรศการเกี่ยวกับ โบราณวัตถุ ประวัติความเป็นมา ภาพประวัติศาสตร์ของชุมชนในท้องถิ่น ชั้นที่ ๓ จัดแสดงนิทรรศการวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่น เช่น มูยา การทำนา การประมง การ ทำไร่ยาสูบ ไร่ข้าวโพด เป็นต้น^{๑๙๕}

รูปภาพ ศูนย์การเรียนรู้หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดพระธาตุผาเงา

^{๑๙๕} หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดพระธาตุผาเงา, ศูนย์การเรียนรู้หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดพระธาตุผาเงา, [ออนไลน์] : <http://www.m-culture.in.th/album/view/๑๓๙๖๔๖/>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ศูนย์การเรียนรู้.หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดพระธาตุผาเงา

๔) ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ผ้าทอล้านนา

พิพิธภัณฑ์ผ้าทอล้านนาเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นโดยพระครูไพศาลพัฒนากิริต เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา และคณะศรัทธา ที่เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูผ้าทอ ท่านได้เริ่มส่งเสริมการทอผ้าลายพื้นเมืองเชียงใหม่ให้คงไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปพื้นบ้าน และส่งเสริมและฟื้นฟูการทอผ้าถือเป็นการสร้างอาชีพและรายได้แก่ชาวบ้าน พร้อมๆกันนั้นก็ร่วมกันจัดตั้ง "พิพิธภัณฑ์ผ้าทอล้านนา เชียงใหม่" ขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๙ อาคารพิพิธภัณฑ์เป็นเรือนไม้สองชั้นใต้ถุนโล่ง ชั้นบนจัดแสดง ผ้าทอลวดลายแบบต่าง ๆ ใต้ถุนอาคารเป็นโรงทอผ้า ต่อมาในปี ๒๕๕๗ ได้มีการบูรณะและเพิ่มเติมพื้นที่ใช้สอยของอาคารและการจัดแสดง และล่าสุดได้ปรับปรุงการจัดอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ภายใต้ความร่วมมือกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นล้านนา ที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) มีโกมล พานิชพันธ์ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการปรับปรุงนิทรรศการ ภายในนำเสนอเกี่ยวกับการตระเตรียมเส้นใย การทอผ้า โดยจัดแสดงอุปกรณ์ต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน นำเสนอลวดลายผ้าเชียงใหม่ที่แตกต่างกัน ผืนผ้าและการนุ่ง รวมถึงนำเสนอผ้าที่เป็นของชาวบ้านกับผ้าสำคัญในทางศาสนา และผืนผ้าทอขนาดยาวที่เป็นผ้าที่ช่างไท-ยวนในแต่ละถิ่นร่วมทอกันไว้เป็นผืนยาว

ต้นทางการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ผ้าไท-ยวน

พระครูไพศาลรัตนากิริต หรือพระพุทธิญาณมุนี เจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่ในปัจจุบัน (ต่อไปใช้คำว่า ท่านเจ้าคุณฯ) ศึกษาประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ร่วมกับกลุ่มชาวบ้าน เมื่อราว พ.ศ. ๒๕๒๙ และเรียนรู้ถึงผ้าทอเชียงใหม่ซึ่งสูญหายไปจากพื้นที่ แต่ทราบว่ามีผ้าทอเชียงใหม่คงทนอยู่จังหวัดราชบุรี จึงนำสมาชิกกลุ่มแม่บ้านสบคำไปศึกษาลายผ้า และฝึกทอผ้าที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และตระเวนดูงานทอผ้าในหลายแหล่งด้วยกัน เช่น อำเภอหนองบัวและอำเภอท่าวังผา

จังหวัดน่าน และบ้านยาง อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี จึงได้เชิญช่างทอผ้าจากที่นั่นมาสอนและสร้างลายเชียงแสนให้ เป็นเอกลักษณ์ จนกลายเป็น ผ้าทอล้านนาเชียงแสน ท่านเจ้าคุณฯ เล่าพัฒนาการในระยะต่อ เมื่อราว พ.ศ.๒๕๓๙-๒๕๔๐ มีการนำกิจกรรมและโครงการผ้าทอเข้าไปยังโรงเรียนในพื้นที่ซึ่งทำกันได้อยู่เพียงระยะหนึ่ง เมื่องบประมาณจำกัด โครงการผ้าทอในสถานศึกษาจึงหยุดไปโดยปริยาย แต่รูปแบบของการฟื้นฟูและการสืบทอดงานผ้าทอเชียงแสนคงดำเนินการในวัด และพัฒนาต่อมาเป็นที่พิพิธภัณฑสถานผ้าทอล้านนาเชียงแสน พร้อม ๆ กับการฟื้นฟูการจัดงานจุลกฐิน ที่จัดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน อนึ่งเอกสารที่ระลึกในวันเปิดพิพิธภัณฑสถานกล่าวว่า ทางวัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยการนำของพระครูไพศาลพัฒนารัตน์ และคณะศรัทธาทั้งหลายเล็งเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงจัดให้มีการส่งเสริมการทอผ้าลายพื้นเมืองเชียงแสนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน ...ที่สำคัญคือการสืบทอดให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญและความมั่งคั่งอันเป็นเอกลักษณ์เชียงแสนที่สืบทอดกันมา จึงเห็นได้ว่าทั้งงานผ้าทอและงานพิพิธภัณฑสถานดำเนินไปด้วยวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ผ้าทอโบราณ รวมทั้งการส่งเสริมรายได้ให้คนในพื้นที่ และการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ในระยะแรกของพิพิธภัณฑสถานนั้น มีการนำเสนอแง่มุมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชาวไท-ยวน เช่น การทำมาหากิน ชีวิตในครัวเรือน การทอผ้า ในระยะต่อมา ดร.อุดม สมพร ร่วมกับท่านเจ้าคุณ และสมาชิกในชุมชนเปลี่ยนแปลงการจัดแสดงที่เน้นเรื่องผ้าทอไท-ยวนเป็นสำคัญ เมื่อราว พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๕๘ โดยได้รับงบประมาณจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับสร้างอาคารเพิ่มเติม โดยพัฒนาทางเดินเชื่อมต่อกับชั้นบนของอาคารพิพิธภัณฑสถานหลังแรก เพื่อจัดแสดงผ้าทอไท-ยวนที่จัดทำขึ้นในวาระสำคัญของการฟื้นฟูวัฒนธรรมไท-ยวนทั่วประเทศ โดยให้ช่างทอผ้าไท-ยวนในแต่ละพื้นที่ทอผ้าด้วยลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และระบุงการเรียกชื่อ ช่างทอ และจังหวัดของผู้ทอ ผ้าทั้งหมดกลายเป็นผ้าทอไท-ยวนผืนยาวที่บันทึกความพยายามฟื้นฟูอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไท-ยวนในถิ่นฐานต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย^{๑๙๖}

ความเปลี่ยนแปลงในการจัดแสดง เป็นส่วนหนึ่งการทำงานของคนทำงานวัฒนธรรมในเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานล้านนา ที่ได้รับความร่วมมือกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เมื่อ พ.ศ.๒๕๖๑ ภายใต้โครงการพัฒนาความรู้เพื่อจัดงานมหกรรมเมืองพิพิธภัณฑสถาน เชียงแสน : ปาเจียงแสนปักบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ อาจารย์โกลม พาณิชยพันธ์เป็นริ้วแรงหลัก ร่วมกับสมาชิกในเครือข่าย ในการคัดเลือกสถานที่สำหรับกิจกรรม “คลินิกพิพิธภัณฑสถาน” หรือการฟื้นฟูพิพิธภัณฑสถานที่มีอยู่แล้วในเชียงแสน ให้กลับมาบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่น ในที่สุด พิพิธภัณฑสถานผ้าไท-ยวน วัดพระธาตุผาเงา ได้รับคัดเลือกให้เป็นสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม เดิมภายในพิพิธภัณฑสถาน มีการจัดวางเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าไท-ยวน แต่เน้นผ้าไท-ยวน ราชบุรีเป็นสำคัญ เราเห็นว่าน่าจะขยายเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าไท-ยวนจากแหล่งอื่น ๆ นอกจากนี้ ต้องการพัฒนาการเดินเรื่องให้ smooth มากขึ้น ผนังภายในนิทรรศการไม่เปิดถึงกันหมด จึงมีการทะลุผนังให้เส้นทางเดินชมเดินถึงกันได้หมด และปรับเปลี่ยนบันไดทางขึ้น ให้มีส่วนโถงต้อนรับเมื่อผู้ชมเดินขึ้นมายังชั้นบน เพื่อเป็นบริเวณ ให้พระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระเทพฯ ส่ง่างามมากขึ้น อาจารย์โกลมถ่ายทอดความตั้งใจในการพัฒนาให้

^{๑๙๖} พิพิธภัณฑสถานผ้าทอล้านนา, ศูนย์การเรียนรู้.พิพิธภัณฑสถานผ้าทอล้านนา, [ออนไลน์] : <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/๕๖๗>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

พิพิธภัณฑสถานผ้าไท-ยวนนี้ฉายภาพลักษณะความเป็นไท-ยวนที่พัฒนาต่อยอดจากนิทรรศการเดิม เส้นทางของการเดินเรื่องภายในนิทรรศการเริ่มต้นจากการนำเสนอเกี่ยวกับการเตรียมเส้นใย การทอผ้า โดยการนำเสนออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดเรียงในแต่ละชั้นตอน ตั้งแต่การปลูกฝ้ายและเก็บฝ้าย การอัดฝ้าย ที่เป็นการคัดแยกเมล็ดออกจากปุยฝ้าย ปั่นด้ายและย้อมด้ายจากเปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ ตากให้แห้งและนวดกับแป้งข้าวเจ้าเพื่อเป็นด้ายยืน ส่วนเส้นฝ้ายที่เป็นกระสวยพุ่งจะนำมาทอผ้า ในช่วงสำคัญ คือการตำทอหรือทอให้เป็นผืนและตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายตามต้องการ

ถัดมานั้นเป็นการนำเสนอลวดลายผ้าเชียงแสนที่แตกต่างกัน อาจารย์โกมลแยกแยะให้เห็นความแตกต่างตามแหล่งที่มาของการทอผ้า “ส่วนใหญ่เป็นเทคนิคการจก เราจะเรียกผ้าเชียงแสนตามแหล่งของการผลิตสำหรับแยกแยะให้เห็นความแตกต่างในเทคนิคการทอผ้า เช่น ผ้าเชียงแสนแบบแม่แจ่ม ผ้าเชียงแสนแบบเมืองลอง ผ้าไทโยนกราชบุรีที่มีการเติมเทคนิคและลวดลาย ตัวผ้าถุงมีสองตะเข็บเพราะได้รับอิทธิพลจากลาว” นอกจากการอวดลวดลายของผ้าผืนแล้ว ยังใช้หุ่นในการนำเสนอการนุ่งผ้าที่แตกต่างกัน ทั้งการนุ่งผ้า การห่มผ้า เสื้อผ้าที่ตัดเป็นชุด ชั้นติดผนังอีกส่วนหนึ่งนำเสนอผ้าที่มีการแปรรูปเป็นย่าม หมอน ทั้งหมดนี้มีเพียงการจัดทำป้ายให้ชื่อเรียกของลวดลายผ้า โดยอาจารย์โกมลกล่าวว่า ตามประสบการณ์ของการทำพิพิธภัณฑสถานอย่างยาวนาน ผู้ชมที่เป็นคนไทยไม่ต้องการอ่านตัวหนังสือมากนัก การเล่าเรื่องดูจะมีประสิทธิภาพมากกว่า จึงวางแผนในการพัฒนาให้กลุ่มแม่บ้านที่ต้องมาทอผ้าได้ดูพิพิธภัณฑสถานทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวของผ้าทอในพิพิธภัณฑสถานได้ด้วย ถัดจากห้องแสดงหลัก นำมาสู่ทางเดินเชื่อมซึ่งมีห้องจัดแสดงผ้าที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่แยกไว้ อย่างเป็นกิจจะลักษณะ เพื่อสะท้อนให้เห็นความผูกพันของผ้าทอ พุทธศาสนา กับคนไท-ยวน จุดของการนำเสนอนี้พัฒนาขึ้น เพื่อให้การจัดแสดงระหว่างผ้าของชาวบ้านกับผ้าสำคัญในทางศาสนาแยกไว้ อย่างเป็นสัดส่วน ห้องดังกล่าวเป็นห้องกระจกที่ทำขึ้นใหม่ โดยผู้ชมสามารถเห็นหุ่นและรูปแบบของการนุ่งผ้า ทางเดินจากห้องนี้ เชื่อมโยงไปยังอาคารที่สร้างขึ้นหลังสุด อาคารดังกล่าวนี้เป็นอาคารสองชั้น โดยมีทางเข้าจากทางเชื่อมจากอาคารแสดงหลักและประตูลงด้านหน้าอาคารได้อีกทางหนึ่ง โดยรอบเป็นหน้าต่างมีการกั้นห้องไว้เป็นสองห้อง โดยส่วนที่จัดแสดงผ้าทอไท-ยวนจากกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมนำเสนออยู่ที่ห้องด้านหลังของอาคาร อาจารย์โกมลกล่าวว่าการจัดแสดงในส่วนนี้อาศัยการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอผ้าที่ช่างไท-ยวนในแต่ละถิ่นร่วมทอกันไว้เป็นผืนยาว โดยการทำผนังขึ้นให้เกิดช่องว่างจากหน้าต่าง ทำให้ผู้ดูแลสามารถทำความสะอาดได้ และไม่เป็นแหล่งสะสมสิ่งสกปรกหรือหนู รวมถึงการทำให้อากาศไหลเวียนได้โดยตลอด ลวดลายของผ้าได้รับการปักชื่อเรียกและนามของช่างทอ เช่น “ลายโคมหลวง ทอโดยแม่ประนอม ชาวแปง อำนาจการโดยโกมล พานิชพันธ์ (๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖)” เป็นข้อความที่ปรากฏอยู่ใกล้กับลายผ้าเพื่อบันทึกช่างทอและผู้ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีลายเชียงแสนดอกแก้ว ลายซากำโป้ง ลายเชียงแสนดอกเซีย ลายเชียงแสนหงส์น้อย ลายเชียงแสนน้อย เป็นต้น^{๑๙๗}

^{๑๙๗} พิพิธภัณฑสถานผ้าทอผ้าล้านนา, ศูนย์การเรียนรู้. พิพิธภัณฑสถานผ้าทอผ้าล้านนา, [ออนไลน์] : <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/๕๖๗>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ศูนย์การเรียนรู้.พิพิธภัณฑ์ผ้าทอผ้าล้านนา

๕) ศูนย์การเรียนรู้.ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”อำเภอเชียงใหม่

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”อำเภอเชียงใหม่ จัดตั้งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓๖ พรรษา เพื่อสนองพระปณิธานที่ ต้องการให้มี “ห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน”

นอกจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม “เฉลิมราชกุมารี”อีกด้วย นับเป็นพระกรุณาธิคุณ ล้นเกล้าฯ แก่กระทรวงศึกษาธิการและแก่พสกนิกรชาวไทยทั่วทุกถิ่น

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเชียงใหม่ เริ่มดำเนินการก่อสร้างโดยได้รับการสนับสนุนเงินก่อสร้างจากคุณหญิงวันทนา โรจนนิล และพลเอกเกษร โรจนนิล พร้อมทั้งได้รับบริจาคอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา รวมถึงได้รับการบริจาคจากพ่อค้า ประชาชนอำเภอเชียงใหม่ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๓,๕๓๔,๖๐๐ บาท แล้วเสร็จและเปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานเปิดห้องสมุดด้วยพระองค์เอง ห้องสมุดตั้งอยู่บนเนื้อที่ ๑ ไร่ บริเวณหน่วยเฉพาะกิจ ตชด.๓๒๗ อำเภอเชียงใหม่ ซึ่งเป็นที่ดินราชพัสดุตรงข้ามวัดเจดีย์หลวง อาคารห้องสมุดเป็นอาคารสองชั้น พร้อมครุภัณฑ์ที่จำเป็น มีเนื้อที่ใช้สอยประมาณ ๓๒๐ ตาราง^{๑๙๘}

^{๑๙๘} ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”อำเภอเชียงใหม่, ศูนย์การเรียนรู้.ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”อำเภอเชียงใหม่, [ออนไลน์] : <https://www.facebook.com/ห้องสมุดประชาชน-เฉลิมราชกุมารี-อำเภอเชียงใหม่-๑๑๕๐๑๖๑๙๘๓๓๓๓๑๒>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ศูนย์การเรียนรู้ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอยางชุมน้อย

รูปภาพ ศูนย์การเรียนรู้ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอยางชุมน้อย

ข. รูปแบบนิตรรศการจัดแสดงความเชื่อมโยงอันแนบแน่นระหว่างวัฒนธรรมกับ
ธรรมชาติ สะท้อนผ่านพื้นที่ทางจิตใจ

นิตรรศการจัดแสดงความเชื่อมโยงอันแนบแน่นระหว่างวัฒนธรรมกับธรรมชาติ สะท้อนผ่านพื้นที่ทางจิตใจ ในด้านความรู้ ความคิด ความเชื่อ ศรัทธา ส่วนในด้าน สังคม ระบบนิเวศ ประเพณี และด้านกายภาพ เช่น ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โดยมีกิจกรรมทาง วัฒนธรรมให้ผู้สนใจเข้าร่วมเรียนรู้และสนุกไปกับ การทดลองทำเครื่องสักการะล้านนา การอูกผ้า ด้วยใบสัก และการทำตุ๊กตาแมงมุม ท่ามกลางบรรยากาศอันร่มรื่นและอบอุ่นไปด้วยร่องรอยอดีตอัน งดงามของวัดเจติยทัฬหยัง เรียนรู้วัฒนธรรม ปกป้องธรรมชาติ พื้นที่เขตเมืองเก่าเชียงใหม่ เป็น นิตรรศการเพื่อการเรียนรู้วิธีการปกป้องแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้วย วัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาของชาวเชียงใหม่ กับวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ^{๑๙๙}

นิตรรศการ เรียนรู้วัฒนธรรม ปกป้องธรรมชาติ พื้นที่เขตเมืองเก่าเชียงใหม่" ผ่าน การเล่า ภายใต้แนวคิดที่ว่า

มรดกภูมิปัญญาของเขตวัฒนธรรมเมืองเก่าเชียงใหม่ มีจำนวนมากมาย ทำหน้าที่ เชื่อมโยงผู้คนเข้าไว้ด้วยกันและยังเชื่อมโยงคนกับธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน

^{๑๙๙} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

เขตวัฒนธรรมเมืองเก่าเชียงใหม่ กว้างไกลไปกว่าเขตที่เราเข้าใจในปัจจุบัน เพราะว่าเขตวัฒนธรรมนั้นเชื่อมโยง พื้นที่ ๓ พื้นที่ คือ พื้นที่ทางจิตใจ พื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เข้าไว้ด้วยกัน

พื้นที่ทางจิตใจ หมายถึง พื้นที่ของมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องไม่ได้ เป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา และคุณค่า ที่ เชื่อม รัด มัด ร้อย ผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน สร้างอัตลักษณ์ และความเป็นเมืองเก่ามานาน

พื้นที่ทางสังคม หมายถึง พื้นที่ของระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับเวลา เช่น ระบบนิเวศของเมือง ประเพณี และกิจกรรมทางสังคม

พื้นที่ทางกายภาพ หมายถึง สิ่งที่มีมองเห็นจับต้องได้ มรดกทางธรรมชาติ วัตถุทางวัฒนธรรม ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ภาษา วรรณกรรม และศิลปกรรม

รูปภาพวัดป่าสักเชียงใหม่

เมื่อเริ่มสร้างเคยมี ต้นสัก (๑) ปลุกล้อมวัดถึง ๓๐๐ ต้น เป็นวัดสำคัญที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ.๑๙๓๐ ในสมัยของพระเจ้าแสนภู เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

รูปภาพข้าวเหนียวเขียวงู ธัญพืชท้องถิ่นในที่ราบเมืองเชียงใหม่อันอุดมสมบูรณ์

รูปภาพเครื่องสักการะล้านนา ตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับธรรมชาติที่เชื่อมโยงพื้นที่ชีวิตทั้งสามพื้นที่

๔.๒.๒ กิจกรรมการแสดงช่วงศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

ก. การจัดแสดงสินค้าทางวัฒนธรรม

- ผ้าทอไทยลื้อ

บ้านวังลาวหมู่ ๔ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลิตถุงย่าม ซึ่งทำจากผ้าพื้นเมือง ตัดเย็บด้วยความประณีต มีคุณภาพดี สวยงามแข็งแรง ทนทานและมีให้เลือก

มากมาย มีเอกลักษณ์ของกลุ่มคือมีลวดลาย ลายดอก ตัดเย็บด้วยความชำนาญ และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก^{๒๐๐}

การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทลื้อ คือ ผ้าซิ่นของผู้หญิงไทลื้อที่เรียกว่า “ซิ่นตา” ซึ่งเป็นผ้าซิ่นที่มี ๒ ตะเข็บมีลักษณะโครงสร้างประกอบด้วย ๓ ส่วนคือ หัวซิ่นสีแดง ตัวซิ่นลายขวางหลากสีต่อดินซิ่นสีดำ ความเด่นอยู่ที่ตัวซิ่นซึ่งมีริ้วลายขวางสลับสีสดใส และตรงช่วงกลางมีลวดลายที่ทอด้วยเทคนิค ขิดจก เกาะหรือล้วง เป็นลายรูปสัตว์ในวรรณคดี ลายพรรณพฤกษา และลายเรขาคณิต เอกลักษณ์การทอผ้าที่สำคัญของกลุ่มชนนี้ คือ การทอผ้าด้วยเทคนิค เกาะหรือล้วง (Tapestry Weaving) หรือที่เป็นที่รู้จักกันว่า “ลายน้ำไหล” ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีความยุ่งยากซับซ้อน แต่ทำให้เกิดลวดลาย และสีสันที่งดงามแปลกตา และเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างจากผ้าซิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่นๆ นอกจากผ้าซิ่นแล้ว ชาวไทลื้อยังทอผ้าชนิดอื่นๆ ด้วย เช่น ผ้าหลาบ^{๒๐๑}

รูปภาพ ผ้าทอไทลื้อ

- ผ้าปักจากบ้านห้วยกว๊าน

ภูมิปัญญาของในชุมชนเมืองเก่าเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ เช่น ชุมชนบ้านสันธาตุ แหล่งผลิตผ้าไหมที่ใหญ่ที่สุดในเชียงใหม่ ชุมชนบ้านห้วยกว๊าน กับผ้าปักของชนเผ่าเมี่ยน (เย้า) เจ้าของตำนานลายผ้าสุนัขมังกร คติความเชื่อของคนน่าน ที่เชื่อมโยงระหว่าง นาค น้ำ (คน) น่าน รวมไปถึงเรื่องของ ผลึกเกลือ ใครจะเชื่อว่าเมื่อนำรูปทรงมาตีไซน์เป็นลายผ้าแล้วจะนำตื่นตื่นเพียงใด^{๒๐๒}

^{๒๐๐} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์, นางสาวโสภียร ไสยแพทย์ ศึกษานิเทศก์ สพฐ. เขต ๓, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์, นางสาวโสภียร ไสยแพทย์ ศึกษานิเทศก์ สพฐ. เขต ๓, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ผ้าปักจากบ้านห้วยกว๊าน

- ตุงพื้นบ้าน

ตุง คือ ธงแขวนในวัฒนธรรมล้านนาประเภทหนึ่ง ใช้ประกอบในการประดับหรือประกอบพิธีกรรม ตุงล้านนามีหลากหลายรูปแบบ อาจทำด้วยกระดาษ ผ้า ไม้หรือโลหะ ในจังหวัดเชียงรายมีความเชื่อและการทำ “ตุงค่าคิง” (ตุงก้าคิง) หรือตุงที่ขนาดความยาวเท่ากับความสูงของผู้ทำหรือผู้อุทิศ (ค่า-เท่ากับ/คิง-ตนเอง) โดยถือว่าเป็นการทำเพื่อการเสด็จเคราะห์หรือจัดทำขึ้นในช่วงพิธีสงกรานต์หรือช่วงปีใหม่ของล้านนา^{๒๐๓}

รูปภาพ ตุงพื้นบ้าน

^{๒๐๓} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน วัฒนธรรมเชียงใหม่ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

- ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน

ในสมัยโบราณบรรดาสรรพวิชาทั้งหลายจะบันทึกไว้ในใบลาน เรียกว่า "จาร" มีความเชื่อว่า การสร้างหนังสือ (คัมภีร์ใบลาน) ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจะได้อันสืบส่งอันยิ่งใหญ่ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นอีสานจึงชวนขวายเป็นสร้างหนังสือ และเมื่อมีการสร้างคัมภีร์ใบลาน จำเป็นจะต้องมีการเก็บรักษาไว้ให้ดี จึงมีธรรมเนียมนิยมสร้างผ้าห่อหนังสือ หรือผ้าห่อคัมภีร์ใบลานถวายวัด โดยเหล่าหญิงสาวและแม่บ้านจะเป็นผู้ที่นำผ้าทอของตนเองมาห่อคัมภีร์ไว้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดงานศิลปหัตถกรรมขึ้นอย่างหนึ่งคือ ผ้าห่อคัมภีร์ สำหรับห่อหุ้มคัมภีร์ใบลาน ซึ่งผ้าห่อคัมภีร์นี้จะเกิดจากฝีมือของบรรดาหญิงสาวและแม่บ้านในชุมชนนั้นๆ เนื่องจากในวัฒนธรรมไทยผู้หญิงจะไม่มีสิทธิ์ในการจารพระธรรมลงบนใบลาน ซึ่งถือว่าเป็นการได้อานิสงส์อย่างสูง ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องทดแทนด้วยการทอผ้าห่อคัมภีร์ขึ้นมา โดยผู้ทอจะทำให้มีขนาดกว้างยาวพอดีกับ "ลานยาว" (ความยาวของใบลาน) และจะทออย่างประณีตงดงาม มีลวดลายสีสันตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของผู้ทอ มีทั้งผ้าไหมและผ้าไหม ไม่จำกัด ลวดลาย และนำไปถวายเพื่อใช้ในการห่อคัมภีร์ และจะเป็นการได้อานิสงส์เท่าเทียมกับฝ่ายชาย^{๒๐๔}

รูปภาพ ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน

ข. การจัดแสดงจำหน่ายผลงานหัตถกรรม

- เสื้อผ้าพื้นเมือง

^{๒๐๔} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

เนื่องมาจากเชียงใหม่หรือเมืองหิรัญยาง เป็นเมืองของอาณาจักรล้านนา มีกษัตริย์ปกครองสืบกันมา มีความเจริญทางการเมือง เศรษฐกิจ และพุทธศาสนา มีอารยธรรมสูงส่ง ทั้งด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

เมื่อถึงพุทธศักราช ๒๓๔๗ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งได้โปรดให้กรมหลวงเทพหริรักษ์และพระยายมราชได้ยกทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ และกวาดต้อนผู้คน ๒๓๐๐๐ คน ลงไปไว้เมืองเชียงใหม่ส่วนหนึ่ง เมืองน่านส่วนหนึ่ง เมืองลำปาง เมืองหลวงพระบาง ส่วนที่เหลือไป กรุงเทพฯ โปรดให้อยู่ที่เมืองราชบุรี และเมืองสระบุรี เมื่อไปก็ได้นำเอกลักษณ์ศิลปะทอผ้าเชียงใหม่ไปเผยแพร่ที่เมืองนั้นๆด้วย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ พระครูไพศาลพัฒนารัตน์ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา ได้ศึกษา ประวัติเมืองเชียงใหม่ ทำให้ทราบว่าในสมัยอดีตมีการทอผ้าลวดลายเชียงใหม่มาแต่ดั้งเดิม แต่ปัจจุบันได้สูญหายไปแล้ว ท่านพระครูไพศาลพัฒนารัตน์จึงได้ก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ ขึ้นเพื่อรวบรวมผ้าทอเชียงใหม่และถิ่นใกล้เคียง จึงได้สืบแหล่งทอผ้าเชียงใหม่พบว่า ปัจจุบันมีการทออยู่ที่ราชบุรี จึงได้เดินทางพร้อมด้วยสมาชิก เพื่อไปศึกษาลายผ้า และ นำมาเป็นตัวอย่างในการฝึกทอผ้าที่อำเภอแม่แจ่ม จึงได้จัดตั้งกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง เชียงแสน มีสมาชิก ๑๐๐ คน หลังจากนั้นในปี ๒๕๔๐ คุณนัย ก.ศ.น. เชียงแสน ได้งบประมาณ ซื้อวัสดุและจัดหาครูมาสอน ทำให้กลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกใหม่ที่มีความสนใจได้

เอกลักษณ์/จุดเด่นผลิตภัณฑ์

ลักษณะที่โดดเด่นของผ้าทอพื้นเมือง ลวดลายเชียงใหม่ คือลวดลายการทอและการจรด ลวดลายจะไม่เหมือนใคร ลวดลายดั้งเดิมสืบทอดจากปู่ย่า ของคนเชียงใหม่ มีอยู่ ๕ ลายด้วยกัน ประกอบด้วย

๑. ลายกาแล
๒. ลายขอพันเสาร์
๓. ลายไขปลา
๔. ลายมะลิ
๕. ลายเสื่อย่อย เนื้อผ้าแน่นสีไม่ตก^{๒๐๕}

^{๒๐๕} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ เสื้อผ้าพื้นเมืองลายเชียงแสน

- เครื่องประดับของชนเผ่า

เชียงรายเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่สุดเขตแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยภูมิประเทศส่วนใหญ่รายล้อมไปด้วยภูเขาสูงและยังเป็นดินแดนที่มีประชากรชาวเขาหลากหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ ทั้งชาวอาข่า ชาวม้ง ชาวเย้าและชาวไทยลื้อ ซึ่งตามปกติแล้ววิถีชีวิตของชาวเขามักอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนและยึดการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่ก็มีบางเผ่าพันธุ์อย่างชาวเขาเผ่าอาข่า และเผ่าเย้า (เผ่าเมี่ยน) ที่นำเอาภูมิปัญญาการทำเครื่องประดับเงินออกมาใช้สร้างรายได้จนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง มีเครื่องประดับเช่น เครื่องประดับเงินของชนเผ่าอาข่า เครื่องประดับเงินของชนเผ่าเย้า เป็นต้น อัตลักษณ์ทางลวดลายที่ปรากฏอยู่บนชิ้นงานจึงมักเป็นสิ่งที่รอบตัวทั่วไปอันเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต แต่แฝงไปด้วยความหมายโดยนัยที่เป็นพลังเชิงบวกแก่ผู้สวมใส่ อาทิ ลายปลา สื่อถึงความมั่งมีและอุดมสมบูรณ์ลายผีเสื้อ สื่อถึงความงามและอุดมสมบูรณ์ลายดอกเบญจมาศ สื่อถึงความมีชีวิตชีวาและความเจริญรุ่งเรืองหรือการทำกำไรห้อยระย้าอันสื่อถึงความมีชื่อเสียงและความดีงาม เนื่องจากเป็นวัตถุที่เมื่อกระทบกันแล้วจะเกิดเป็นเสียงดังอันไพเราะนอกจากนี้ ยังมีการทำเครื่องเงินในลักษณะของกระดุม ลูกกระพรวน และลูกปัดเพื่อใช้ตกแต่งลงบนผ้าพื้นเมืองโดยเฉพาะด้วย สำหรับชนเผ่าเย้า (เมี่ยน) แห่งบ้านขุนแม่บง มีการผลิตเครื่องประดับเงินโดยนิยมนำพื้นผิวของโลหะให้มีความมันวาว ส่วนใหญ่มักทำเป็นสร้อยคอ กระดุมเสื้อ และเครื่องประดับเงินที่มีลักษณะเป็นแผงมีพู่ห้อยเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่า รวมทั้งมีการผลิตสร้อยข้อมือ และต่างหูที่เน้นลวดลายทางธรรมชาติเกี่ยวกับดอกไม้และใบไม้ด้วย เป็นต้น^{๒๐๖}

^{๒๐๖} เชียงรายดินแดนแห่งวัฒนธรรมเครื่องประดับเงินชนเผ่า, เครื่องประดับของชนเผ่า, [ออนไลน์] : <https://www.thaitextile.org/th/insign/detail.๙๗๔.๑.๐.html>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ เครื่องประดับของชนเผ่า

- ผ้ามัดหมี่แบบดั้งเดิมและผ้าขาวม้า

การทอผ้ามัดหมี่เป็นภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวนอำเภอบ้านหมี่ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งนอกจากจะนิยมทอกันไว้ใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับตนเอง และสมาชิกภายในครัวเรือนแล้ว ยังมีการทอขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมประเพณีต่าง ๆ ความเชื่อทางศาสนาและสังคมด้วย คำว่า “ผ้ามัดหมี่” เป็นชื่อที่เรียกกรรมวิธีการทอผ้าอย่างหนึ่ง ที่นำเอาเส้นด้ายมามัดเป็นเปลาะๆ ตามลายแล้วนำไปย้อมสีให้เกิดสีสันทึบและลวดลายตามที่ต้องการเรียกรวมมัดย้อมแบบบ้านหมี่ ต่อมาจึงเหลือเพียง “มัดหมี่” ผ้าที่ทอจากเส้นด้ายที่มัดหมี่ จึงเรียกว่า “ผ้ามัดหมี่” ซึ่งความงดงามและความเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ คือ รอยสีที่ค่อย ๆ ซึมในเนื้อผ้าที่ติดกับลวดลาย ทำให้ได้ลวดลายที่แปลกตา เพิ่มความงดงามและความมีเสน่ห์ให้แก่ผ้ามัดหมี่ ในสมัยก่อนจะทอกันในเวลาที่ว่างเว้นจากฤดูทำนา ผ้าที่นำมาทอจะเป็นผ้าชิ้นลายมัดหมี่ ผ้าขาวม้า และเครื่องนุ่งห่ม เพื่อใช้ในครัวเรือน^{๒๐๗}

^{๒๐๗} สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ผ้ามัดไหมหมี่แบบดั้งเดิมและผ้าขาวม้า

- เครื่องใช้ และอุปกรณ์ จักสาน

เครื่องจักสานเป็นเครื่องใช้ของคนไทย ที่มีใช้กันทั่วไปแทบทุกครัวเรือนมาตั้งแต่สมัยโบราณ เครื่องจักสานนั้น นอกจากจะสานเป็นภาชนะต่างๆแล้ว ยังสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอีกมากมายหลายชนิด ได้แก่ สานเป็นเครื่องดัก กุ้ง ปู ปลา ได้แก่ ลอบ ไซ ตุ่ม สุ่ม ชะนาง อีจู้ เป็นต้นเครื่องจักสานสำหรับสวมศีรษะ เพื่อป้องกันแดดและฝน เช่น กอบ หมวก เปี้ยว เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องรองนั่ง ปูนอน เช่น เสื่อลำแพน เสื่อกระจูด เสื่อใบลำเจียก เครื่องจักสานที่ใช้เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค ได้แก่ กระชอน กะโล่ ก่องข้าว หวด กระจิบ ผาซี เป็นต้น วัตถุประสงค์หรือสิ่งที่นำมาทำเครื่องจักสานของไทยมีหลายชนิดแตกต่างกันไป เช่น ในภาคเหนือ มักทำเครื่องจักสานไม้ไผ่ โดยการนำไม้ไผ่มาจักเป็นตอก สานเป็นสิ่งต่างๆ แต่ในภาคใต้มักทำเครื่องจักสานจากต้นกระจูด ใบลำเจียก และย่านลิเภา เพราะเป็นวัตถุดิบที่มีมากในภาคใต้ ส่วนภาคกลางและภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนมากทำเครื่องจักสานไม้ไผ่มากกว่าอย่างอื่น ^{๒๐๘}

เครื่องจักสานเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมาช้านาน แม้ทุกวันนี้จะมีภาชนะเครื่องใช้ที่ทำด้วยพลาสติกและวัตถุดิบอย่างอื่นมาใช้แทนเครื่องจักสานบางชนิดก็ตาม แต่เครื่องจักสานหลายชนิด ก็ยังเป็นของใช้พื้นบ้านของชาวชนบทที่มีคุณสมบัติพิเศษที่ไม่สามารถใช้สิ่งอื่นทดแทนได้ เช่น ก่องข้าว กระจิบข้าว และเครื่องจักสานสำหรับจับและดักสัตว์น้ำบางชนิด ได้แก่ ลอบ ไซ ลัน อีจู้ เป็นต้น

นอกจากเครื่องจักสานจะเป็นเครื่องใช้พื้นบ้านของคนไทยมาแต่อดีตแล้ว เครื่องจักสานยังเป็นงานศิลปหัตถกรรม และหัตถกรรมที่บรรพชนไทยทำขึ้นตามสภาพสิ่งแวดล้อม

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

ชนบประเพณีและวัฒนธรรม ดังนั้น เครื่องจักสานไทย ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาของคนไทย สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย จากอดีตสืบมาจนปัจจุบัน

รูปภาพ เครื่องใช้ และอุปกรณ์การสาน

- เครื่องดนตรีพื้นเมือง

ดนตรีพื้นบ้านเป็นเสียงดนตรีที่ถ่ายทอดกันมาด้วยวาจาซึ่งเรียนรู้ผ่านการฟังมากกว่าการอ่านและเป็นสิ่งที่พูดต่อกันมาแบบปากต่อปากโดยไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจึงเป็นลักษณะกาสืบทอดทางวัฒนธรรมของชาวบ้านตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นกิจกรรมการดนตรีเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงานและช่วยสร้างสรรค์ความรื่นเริงบันเทิงเป็นหมู่คณะและชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นซึ่งจะทำให้เกิดความรักสามัคคีกันในท้องถิ่นและปฏิบัติสืบทอดต่อมายังรุ่นลูกรุ่นหลาน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางพื้นบ้านของท้องถิ่นนั้น ๆ สืบต่อไป

เครื่องดนตรีล้านนาเป็นอีกหนึ่งวัฒนธรรมที่สวยงามของทางภาคเหนือ ซึ่งการเล่นเครื่องดนตรีล้านนาส่วนใหญ่จะบรรเลงประกอบการแสดงต่าง ๆ หรือ ตามงานเทศกาลของชาวล้านนา ไม่ว่าจะเป็น งานขันโตก และ งานอื่น ๆ โดยปกติเครื่องดนตรีล้านนาเป็นเครื่องดนตรีที่ประกอบขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน มีลักษณะเรียบง่ายและประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติหรือไม่ก็เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เครื่องดนตรีล้านนา เป็นอีกหนึ่งเครื่องดนตรีที่มีความโดดเด่น และมีลักษณะเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ วันนี้เราเลยขอหยิบเครื่องดนตรีล้านนา ๒ ชนิดที่เรียกได้ว่าทั้งเสียงเพราะ และมีเสน่ห์ไม่แพ้เครื่องดนตรีสมัยใหม่

ในนิทรรศการจะมูมที่มีเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวเชียงใหม่ โดยเป็นเครื่องดนตรีของชาวล้านนาดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น สะล้อหรือ ทะล้อ ซึ่ง ขลุ่ย ปี่ กลองสะบัดชัย ปี่แน กลองเต่งถึง กลองตั้งโนง พิณเป็ยะ ตะหลดปด เป็นต้น^{๒๐๙}

^{๒๐๙} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน

ค. การจัดแสดงกิจกรรมกลุ่มชาติพันธุ์

การสืบสานวัฒนธรรมชนเผ่าขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า โดยการย้อนรอยประวัติศาสตร์การสืบค้นวิถีชีวิต นำสู่การสืบสาน การต่อยอด เกิดการอนุรักษ์ การศึกษา การท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าและความภูมิใจเรื่องราวอารยธรรมในอดีต เกิดความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนสืบไป นักท่องเที่ยวจะได้มาสัมผัสความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ได้แก่นชนพื้นเมือง ลานู อีสาน อาข่า ลัวะ ไทลื้อ ไทใหญ่ จีน อิวเมี่ยน ซึ่งความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้กลายเป็นดินแดนแห่งวิถีชีวิตประเพณีศิลปวัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและน่าสนใจ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสและเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยมีการจัดแสดงกิจกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้ คือ

- ๑). จัดแสดงหมู่บ้านจำลองวิถีชีวิตชาติพันธุ์
- ๒). การจัดนิทรรศการ นำเสนอวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ พิธีกรรม ภูมิปัญญา อาหาร และการละเล่นพื้นบ้าน ของกลุ่มชาติพันธุ์
- ๓). การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน ของกลุ่มชาติพันธุ์ในเชียงใหม่
- ๔). การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม และดนตรีชาติพันธุ์ในเชียงใหม่

จ. การจัดกิจกรรมด้านการสอนงานศิลปะและวัฒนธรรม

- การปั้นการแกะสลัก

การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ได้จัดนิทรรศการ “ของดีเมืองเชียงใหม่ : ศิลปวัฒนธรรม ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งมีเนื้อหาการจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ด้านโบราณคดี จารึกเชียงใหม่ เอกสารโบราณล้านนา พระพุทธรูปเชียงใหม่ วิถีชีวิต และการแต่งกายของ

ชาวเชียงใหม่ ทั้งในในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมการสาธิตการปั้นพระพุทธรูปศิลปะ เชียงแสนอีกด้วย^{๒๑๐}

รูปภาพ การปั้นการแกะสลัก

- การต้องดกต้องลาย

การต้องดก เป็นศิลปะหัตถกรรมที่สนองต่อความเชื่อ วิถีชีวิตชุมชนระดับ พื้นบ้านไปจนถึงราชสำนักโดยการศึกษาอยู่ในวัดถือว่าเป็นผู้ที่จะสามารถศึกษาได้ต้องบวชเรียน ก่อน โดยส่วนใหญ่จะสนองต่อความเชื่อต่อพระพุทธศาสนาและการตกแต่งในพิธีต่างๆ การทำลวดลาย ประดับตุ้มไชย การต้องลายดกประดับโคมไฟ การถวายนาน(ตาน)ปราสาทเพื่ออุทิศไปให้ผู้วายชนม์ ของชาวไทยลื้อ การสร้างปราสาทพระเจ้าหรือ เครื่องไทยทาน(คร้วตาน) ปราสาทศพ ในที่นี้จะ กล่าวถึงงานที่เป็นลักษณะหัตถกรรมพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะที่ต่างไปจากงานหัตถกรรม และ ศิลปกรรมชั้นสูงทั้งนี้เพราะกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน มีการดำรงสภาพท้องถิ่นอย่างอิสระ ดังนั้นหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านจึงมีขอบข่ายและคุณสมบัติเฉพาะ^{๒๑๑}

การต้องดกเป็นงานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านทางภาคเหนือในปัจจุบัน เป็น งานที่มีคุณค่าทั้งทางด้านที่เป็นมรดกทางการช่าง และศิลปะหัตถกรรมของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่ อดีต และเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวเหนือ หรือในแถบดินแดนล้านนาแต่น่า เสียหายว่าสิ่งเหล่านี้กำลังถูกละเลย ทอดทิ้งจึงเป็นน่าห่วงว่างานต้องดก ที่มีคุณค่ากำลังจะสูญ หายไปจากวิถีชีวิตของชาวล้านนา คนรุ่นหลังจะไม่มีโอกาสได้ศึกษางานที่มีคุณค่าและผูกพันกับชีวิต ของผู้คนในถิ่นที่เคยเป็นแหล่งของวัฒนธรรมอันดีงามสืบไป

^{๒๑๐} สัมภาษณ์, พระอภิชาติ รัตโก เจ้าอาวาสวัดสบกก และคณะ, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์, นายทองศักดิ์ หน่อสุวรรณ เกษตรอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงแสน, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ การตุงดอกตุงลอย

- การตัดตุงไส้หมู

ตุงไส้หมู มีลักษณะเป็นพวงประติษฐ์ รูปร่างคล้ายจอมแหหรือปรางค์ ทำจากกระดาษสีหรือกระดาษแก้วสีต่างๆอย่างน้อยแผ่นละสี มาวางซ้อนกันแล้วพับทบแยงมุมหลาย ๆ ทบ ใช้กรรไกรตัดสลักกันเป็นลายฟันปลาจนถึงส่วนปลายสุด เมื่อคลี่ออกและจับหางขึ้น จะเห็นเป็นพวงกระดาษที่สวยงามการนำตุงไส้หมูไปใช้ ทำได้โดยนำไปผูกติดกับคันทุงยาวประมาณ ๑ เมตร ใช้ถ็กร่วมขบวนแห่ครัวตานเข้าวัด ใช้ประดับครัวตาน หรือปักเจดีย์ทรายที่วัดในเทศกาลสงกรานต์ แต่ในบางท้องที่จะใช้ตกแต่งปราสาทศพเพื่อความสวยงาม โดยประติษฐ์เป็นพวงใหญ่ๆ ใช้กระดาษว่าวสี ขาวและสีดำ หรือสีขาวและสีม่วง ศิลปะการตัดกระดาษให้เป็น “ตุงไส้หมู” เป็นองค์ความรู้ที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งชาวล้านนาจะใช้ในพิธีทางศาสนา หรือกิจกรรมทางประเพณีของชาวล้านนา โดยเฉพาะชนกลุ่มไท ได้แก่ ไทวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทยอง ไทใหญ่ เป็นต้น^{๒๑๒}

ประเพณีปีใหม่ (สงกรานต์) ในพิธีกรรม หรือประเพณีดังกล่าว ชาวล้านนา จะจัดเตรียมข้าวของต่างๆ สำหรับใช้ในพิธีใน “วันแตงดา” คือวันสุกดิบ หรือวันเตรียมข้าวของ ซึ่งจะจัดทำก่อนหน้างานประมาณ ๑ วัน สล่าตัดตุงไส้หมู (สล่า แปลว่า ช่าง) หรือผู้ที่สามารถตัดตุงไส้หมูได้ ก็จะนำกระดาษสีต่างๆ มาตัดให้เป็นตุงไส้หมู แล้วนำไปผูกกับไม้ไผ่ซึ่งเหลาเป็นแท่งกลม ยาวประมาณ ๑ เมตร หรือนำไปผูกกับก้าน “ต้นเขือง” (ต้นเต้าร้าง) เพื่อเตรียมไปปักยังเจดีย์ทรายภายในลานวัดในวันพญาวัน หรือวันมหาสงกรานต์ ซึ่งส่วนใหญ่จะตรงกับวันที่ ๑๕ เมษายน ของทุกปี

^{๒๑๒} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ การตัดตุงไส้หมู

- การสานไม้ไผ่

งานจักสานหรือเครื่องจักสานจะมีอยู่น้อย แต่ก็ยังคงมีอยู่ทั่วไป ทุกภาคในประเทศไทยนอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอยแล้ว งานจักสานยังสะท้อน วัฒนธรรม สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาของชาวบ้านได้อีกด้วย ในขณะที่สภาพสังคม เศรษฐกิจปัจจุบันที่เปลี่ยนไปจากเดิม การไปมาหาสู่กันระหว่างเมืองกับชนบทติดต่อกันได้สะดวก รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมเดิมทำให้สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลกระทบทำให้งานจักสานหรืออาชีพจักสานลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนถึงเพื่อการส่งเสริมความรู้ด้านงานจักสานแก่ผู้ที่สนใจในอาชีพ ได้สืบทอดงานจักสานให้คงอยู่ต่อไป การประกอบอาชีพในทุกวันนี้มีหลากหลายทางมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องมากมายและมีความสะดวกสบายมากขึ้นอยากกินปลา ก็เดินไปซื้ออยู่ตลาด จนคนในยุคปัจจุบันไม่รู้จักกรรมวิธีขั้นตอนในอุปกรณ์ในการประยูกษ์เลือกนำภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้จากไม้ไผ่เอาวัสดุธรรมชาติอย่างไม้ไผ่มาใช้ในการทำมาหากินไม่รู้จักอุปกรณ์พื้นบ้านอีสาน ที่ปู่ย่าจากรสานขึ้น อย่างเช่น สุ่มไก่ การสานกระดิ่ง กระติบข้าว อีโหย่งใช้ร่อนปลา กระชังใส่ปลาซึ่งอุปกรณ์บางอย่างเราก็ไม่รู้จัก จึงจำเป็นอย่างมากที่เราควรจะศึกษาขั้นตอนในการทำอุปกรณ์พื้นบ้านต่างๆเพื่อจะได้สืบทอดต่อไปคู่ไว้ให้อยู่กับคนไทยไปยาวนาน^{๒๓๓}

^{๒๓๓} สัมภาษณ์, พระอภิชาติ รัตโก เจ้าอาวาสวัดสบกก และคณะ, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ การสานไม้ไผ่

- การทำเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นเครื่องใช้ของคนไทย ที่มีใช้กันทั่วไปแทบทุกครัวเรือนมาตั้งแต่สมัยโบราณ เครื่องจักสานนั้น นอกจากจะสานเป็นภาชนะต่างๆแล้ว ยังสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอีกมากมายหลายชนิด ได้แก่ สานเป็นเครื่องดัก กุ้ง ปู ปลา ได้แก่ ลอบ ไซ ตุ่ม สุ่ม ชะนาง อีจู้ เป็นต้นเครื่องจักสานสำหรับสวมศีรษะ เพื่อป้องกันแดดและฝน เช่น กอบ หมวก เปี้ยว เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องรองนั่ง ปูนอน เช่น เสื่อลำแพน เสื่อกระจูด เสื่อใบลำเจียก เครื่องจักสานที่ใช้เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค ได้แก่ กระซอน กะโล่ ก่องข้าว หวด กระจับ ฝาชี เป็นต้น วัตถุประสงค์หรือสิ่งที่นำมาทำเครื่องจักสานของไทยมีหลายชนิดแตกต่างกันไป เช่น ในภาคเหนือ มักทำเครื่องจักสานไม้ไผ่ โดยการนำไม้ไผ่มาจักเป็นตอก สานเป็นสิ่งต่างๆ แต่ในภาคใต้มักทำเครื่องจักสานจากต้นกระจูด ใบลำเจียก และย่านลิเภา เพราะเป็นวัตถุดิบที่มีมากในภาคใต้ ส่วนภาคกลางและภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนมากทำเครื่องจักสานไม้ไผ่มากกว่าอย่างอื่น

วัตถุดิบที่นำมาทำเครื่องจักสานในประเทศไทย มีหลายชนิด ได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย ใบตาล ใบมะพร้าว ใบจาก กระจูด ลำเจียก ย่าน ลิเภา ฯลฯ

การทำเครื่องจักสานจะต้องนำวัตถุดิบมาแปรรูปให้เป็นเส้นตอก เพื่อให้สานได้สะดวกและได้รูปทรงตามความต้องการ เช่น นำไม้ไผ่มาจักเป็นตอก นำหวายมาจักเป็นเส้น นำใบตาล ใบมะพร้าว ใบจาก ใบลาน มาฉีกเอาก้านใบออก แล้วจักใบให้มีขนาดตามต้องการ ก่อนที่จะนำมาสานเป็นสิ่งต่างๆ เช่น สานเป็นปลาตะเพียน ตักแตน กอก หมวก วิธีการทำเครื่องจักสานนั้นสามารถทำได้ตั้งแต่การสานอย่างง่าย ด้วยการสานขัดเป็นตาต่างๆ อย่างการสานรั้วหรือแผงเล้าไก่ เล้าเป็ด จนถึงการสานเป็นภาชนะเครื่องใช้ที่มีความประณีตสวยงาม เช่น กระเป๋าถือ เขียนหมาก พานย่านลิเภาของภาคใต้ กระจาดสำหรับใส่อาหารไปทำบุญของชาวบ้านภาคกลาง และเครื่องจักสานที่ใช้ในพิธีกรรม ซึ่งสานอย่างประณีตสวยงาม เป็นต้น^{๒๑๔}

^{๒๑๔} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

รูปภาพ งานจักสาน

- การทดลองทำเครื่องสักการะล้านนา

เมื่อมีงานประเพณีที่แสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส ผู้มีพระคุณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น งานรดน้ำดำหัว งานสงฆ์พระธาตุ งานเลี้ยงผีเจ้าที่ ชาวล้านนาจะมีการจัดเตรียมเครื่องสักการบูชาเพื่อใช้ประกอบพิธี โดยเครื่องสักการะล้านนาที่ขาดไม่ได้ในงานพิธี ประกอบด้วย หมากสุ่ม หมากเบ็ง ต้นผึ้ง ต้นเทียน และต้นดอก ซึ่งเครื่องสักการะแต่ละประเภทสื่อถึงความหมายแตกต่างกัน เช่น หมากสุ่ม แสดงถึงการทานหรือทำบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว หมากเบ็ง แสดงถึงความสามัคคี ความร่วมไม้ร่วมมือของคนหมู่บ้าน ต้นดอก เป็นเครื่องสักการะสำหรับถวายให้พระพรหมทั้ง ๔ เพื่อให้ปกป้องรักษางานที่จัดขึ้นให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นต้น

ส่วนประกอบและวิธีการทำเครื่องสักการะล้านนา มีขั้นตอนการทำ ดังนี้ หมากสุ่ม ได้จากการนำหมากแห้งผ่าเป็นซีก นำมาร้อย และเสียบกับโครงไม้ไผ่หรือโครงหวกกล้วยให้เป็นพุ่ม หมากเบ็ง จะเป็นการนำใบตาลหรือใบมะพร้าวมาสานเป็นดอกไม้แล้วนำหมากมาใส่ไว้ตรงกลางดอก ต้นผึ้ง เป็นการนำขี้ผึ้งมาทำเป็นดอกไม้แล้วประกอบกันเป็นลักษณะคล้ายพานพุ่ม ต้นเทียน เป็นการนำเทียนแท่งมามัดเรียงกันตามโครง โดยใช้เทียนจำนวน ๑๐๘ เล่ม แล้วมาประกอบกันเป็นลักษณะคล้ายพานพุ่ม และต้นดอก จะเป็นพานดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง ที่ทำจากกระดาษเงิน กระดาษทองแล้วมาประกอบกันเป็นลักษณะคล้ายพานพุ่ม^{๒๑๕}

^{๒๑๕} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ เครื่องสักการะล้านนา

- การอุ้มผ้าด้วยใบส้ก

ผ้าอุ้มใบส้ก เป็นหนึ่งในวิธีจัดการธรรมชาติด้วยวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่ที่มีเสน่ห์และน่าสนใจ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการ ‘อุ้ม’ ไปจนถึง ‘ผลลัพธ์’ ของสีที่แปรผันไปตามฤดูกาล

ความหมายของ ‘อุ้ม’ ในภาษาล้านนา คือ การบ่ม หมัก

การอุ้มผ้าด้วยใบส้ก เป็นการนำใบส้กมาหมักกับน้ำประมาณ ๒-๓ วัน จากนั้นนำใบส้กมาจัดวางบนผ้าฝ้ายสีขาว (เน้นว่าควรเป็นผ้าฝ้ายแท้จะดูดซับสีได้ดี) ตามตำแหน่งที่ต้องการ แล้วม้วนผ้าและใบไม้รวมกันมัดด้วยเชือกให้แน่น นำไปอุ้มอีกครั้งด้วยการนั่งเป็นเวลาพอสมควร แล้วอุ้มต่อในอุณหภูมิปกติอีก ๒-๓ วัน เรียกได้ว่าบ่ม หมักกันจนได้ที่ แล้วจึงมาถึงขั้นตอนลุ้นกันอีกที่ว่าผลลัพธ์ของสีและลายที่วางไว้จะออกมาเป็นเช่นไร เพราะใบส้กในแต่ละฤดูจะให้เฉดสีที่ไม่เหมือนกันเลยต้นส้กกับเมืองเชียงใหม่เป็นของคู่กันมานับตั้งแต่การสถาปนาเมืองเชียงใหม่ในสมัยพญาแสนภู ต้นส้กถือเป็นไม้มงคลประจำเมือง เป็นวัสดุที่สำคัญในการก่อสร้างศาสนสถาน และศาสนาวัดต่างๆ ภายในเมืองเชียงใหม่ตั้งแต่สมัยอดีต

ส่วนใบส้กเป็นวัตถุดิบชั้นดีที่ชาวเชียงใหม่นำมาใช้ในการทำรูป รวมไปถึงการอุ้มผ้า ปัจจุบันมีกลุ่มบ้านฮ่อมผญาล้านนาเชียงใหม่ นำภูมิปัญญาที่ได้รับสืบทอดมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบส้ก มีทั้งผ้าคลุมไหล่ กระเป๋า เสื้อ กางเกงที่นำสวมใส่กล่าวได้ว่าเป็นงานดีไซน์ที่เปี่ยมไปด้วยเสน่ห์ของเชียงใหม่ เมืองเก่าที่อยู่เคียงคู่กับต้นส้กกว่าเจ็ดร้อยปี^{๒๑๖}

^{๒๑๖} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ ผ้าที่อุ้กด้วยใบสีก

- การทำตุงใยแมงมุม

ในงานบุญประเพณีแต่ละเดือนของชาวเหนือมักจะประดิษฐ์ “ตุง” หรือ “จุง” หลากหลายรูปแบบและหลากหลายสีสันทนผืนผ้าหรือใช้วัสดุสิ่งอื่นเพื่อสื่อความหมายระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณในงานบุญประเพณีแต่ละเดือนของชาวอีสานมักจะประดิษฐ์ “ตุง” หรือ “จุง” หลากหลายรูปแบบและหลากหลายสีสันทนผืนผ้าหรือใช้วัสดุสิ่งอื่นเพื่อสื่อความหมายระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ “ตุง” มีความเป็นมาจากรื่องเล่าเมื่อครั้งในอดีตว่า มีพวกเหล่ามารปีศาจขึ้นไปก่อกวนเทวดาบนสวรรค์ จนทำให้เหล่าเทวดาตกใจกลัวเป็นอย่างมาก ทำให้เจ้าแห่งสวรรค์สร้าง “ตุง” ขึ้นมา เพื่อให้เหล่าเทวดาได้มองเห็น “ตุง” แล้วเกิดความกล้าหาญไม่หวาดกลัวเหล่ามารปีศาจอีกต่อไป “ตุง” จึงเป็นเหมือนตัวแทนในการขับไล่มารร้ายไปจากสวรรค์นั่นเอง ทำให้ในกาลต่อมามนุษย์จึงได้ประดิษฐ์ “ตุง” เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งเพื่อเป็นพุทธบูชา อีกทั้งเป็นปัจจัยการส่งกุศลให้แก่ตนเองในชาติหน้าจะได้เกิดบนสวรรค์ต่อไป “ตุง” จึงนับได้ว่าเป็นเครื่องสักการะ เพื่อใช้พิธีกรรมทางพุทธศาสนา ในบุญเฉลิมฉลอง หรือชบวนแห่ต่าง ๆ การประดับประดาในงานพิธีต่าง ๆ เพื่อความสวยงามตระการตา โดยมีความแตกต่างกันตามความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมของท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไปตุงจะมีลักษณะคล้ายกับธงมีความยาวประมาณ ๑ – ๓ เมตร อาจทอด้วยผ้าฝ้ายเป็นลายขิด ลวดลายสัตว์ คน ต้นไม้ หรือพระพุทธรูป เพื่อถวายพระสงฆ์เป็นพุทธบูชา

ตุงใยแมงมุม เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางของชาวอีสาน และประเทศอื่น ๆ ในดินแดนอุษาคเนย์ ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานจากวัฒนธรรมของผี พราหมณ์และพุทธ ที่หลอมรวมเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของภูมิภาค ตุงใยแมงมุม มีทั้งแบบสี่ด้านหรือหกด้าน ทำมาจากเส้นไหมหรือเส้นด้ายที่มีหลากหลายสีสันทนกับไม้ไผ่ที่เหลาแล้ว แต่จะกำหนดขนาด มัดและม้วนจน

เป็นวงรอบคล้ายใยแมงมุมที่โยงไปโยงมา การที่แมงมุมมีใยนี้เองที่ชาวบ้านใช้แทนการเชื่อมโยง วิญญาณ บุญกุศล ไปสู่ภพหลังความตายได้ โดยเป้าหมายคือสวรรค์นั่นเอง เมื่อเสร็จแล้วก็นำมาร้อย เข้าด้วยกันกลายเป็นสายเดียวกันหรือตามรูปแบบต่างๆ ที่ออกแบบให้สวยงาม แล้วนำไปตกแต่ง มณฑลพิธีหรือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์^{๒๑๗}

รูปภาพ ตุ้งใยแมงมุม

ฉ. การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมด้านอาหาร

- ข้าวซอย

เป็นอาหารพื้นบ้านทางภาคเหนือ มีลักษณะคล้ายเส้นบะหมี่ในน้ำแกงกะหรี่ เชื่อกันว่าเป็นวัฒนธรรมอาหารที่ได้รับอิทธิพลมาจากการทำการค้าขายกับพ่อค้าชาวจีนฮ่อหรือชาวจีนที่นับถือศาสนาอิสลามในช่วงกลางยุคศวรรษที่ ๑๙ ที่เข้ามาค้าขายในดินแดนสิบสองปันนาไปจนถึงยูนนาน ข้าวซอยจีนฮ่อจึงเข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมของชาวสิบสองปันนาในสมัยนั้น และได้มีการพัฒนาให้เข้ากับลิ้นคนไทยมากขึ้น ด้วยการปรับสูตรใส่กะทิ โรยต้นหอมผักชี รับประทานคู่กับเครื่องเคียงอย่างพริกผัดน้ำมัน มะนาว หอมแดงซอย รวมทั้งผักกาดดอง กลายเป็นข้าวซอยแสนอร่อยที่เรา รู้จักกันในปัจจุบัน ข้าวซอยแบบดั้งเดิมจึงมีเพียงข้าวซอยไก่และข้าวซอยเนื้อเท่านั้น^{๒๑๘}

^{๒๑๗} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

รูปภาพ ข้าวซอย

- ข้าวเหนียว

ชาวล้านนารับประทานข้าวเหนียว หรือเข้าเหนียว เป็นอาหารหลัก ทำมาจากข้าวเหนียว นำมาแช่ให้ข้าวอ่อนตัว ประมาณ ๑ คืน หรือ ๒-๓ ชั่วโมงก็ได้ แล้วนำมาึ่งจนสุก ใช้รับประทานกับอาหารทั้ง ๓ มื้อ ถ้าต้องการเก็บข้าวให้อุ่นทั้งวัน ให้เก็บในภาชนะที่เก็บความร้อน เช่น กระติกน้ำแข็ง โดยใช้ผ้าขาวรองพื้นก่อน^{๒๑๙}

รูปภาพ ข้าวเหนียว

^{๒๑๙} สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

- อาหารจัดแบบขันโตก

ในการจัดสำหรับอาหาร นอกจากจะใช้ขันโตกเป็นภาชนะสำหรับจัดตั้งสำหรับกับข้าวไว้รับประทานกันตามปกติในชีวิตประจำวันแล้ว ยังนิยมใช้รับแขกอีกด้วย และกลายมาเป็นประเพณีนิยมในการเลี้ยงขันโตกในปัจจุบัน ที่เรียกว่า ขันโตกดินเนอร์ ซึ่งอาจารย์ไกรศรีนิมมานเหมินท์ คหบดีที่ได้รับการยกย่องเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมของภาคเหนือ (ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว) เป็นผู้ริเริ่มการจัดขันโตกดินเนอร์ โดยรื้อฟื้นการจัดอาหารแบบขันโตก มาเลี้ยงรับรองแขกในตอนเย็น โดยเริ่มจัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ เพื่อเลี้ยงส่ง ขาพณฯ สัญญา ธรรมศักดิ์ หัวหน้าผู้พิพากษาภาค ๕ ในสมัยนั้น ณ บ้านพักของอาจารย์ไกรศรี ที่ถนนฟ้าฮ่าม จังหวัดเชียงใหม่ นับแต่นั้นเป็นต้นมา งานเลี้ยงขันโตกดินเนอร์ จึงกลายมาเป็นประเพณีนิยมแพร่หลายมาจนปัจจุบัน

อาหารที่เป็นสำรับสำหรับการจัดขันโตก ที่นิยมกัน เช่น ลาบ แกงอ่อม ใส่อั่ว แคบหมู แกงฮังเล น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน พร่อมผักจิ้ม อาหารหวาน เช่น ข้าวแต่น ขนมจีอก^{๒๒๐}

รูปภาพ อาหารจัดแบบขันโตก

- อาหารไทยใหญ่

อาหารไทยใหญ่ใช้ผักเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหาร มีชื่อเรียกแบ่งตามวิธีการทำ เช่น อุ๊บ แอบ จี โก เป็นต้น “ถั่วเน่า” หรือถั่วเหลืองหมัก เครื่องปรุงสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยใหญ่ มีทั้งถั่วเน่าแผ่น เรียกว่า ถั่วเน่าแชบ และถั่วเหลืองที่หมักและบดละเอียดโดยจะเก็บไว้ในลักษณะคล้ายการเก็บน้ำพริตาแดงจะไม่ทำให้แห้ง ใช้แทนกะปิ เรียกว่า ถั่วเน่าเมอะ อาหาร

ข้าวสั้ม เป็นการนำข้าวที่ปรุรสดด้วยขมิ้นและเครื่องต่างๆไปคลุกกับมะเขือเทศลูกเล็กๆ (มะเขือสั้ม) เดิมปลาลงไป คลุกให้เข้ากัน จากนั้นปั้นเป็นลูกพร้อมเสิร์ฟ

^{๒๒๐} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

จิ้น แปลว่า เนื้อ เช่น จิ้นหมู คือ เนื้อหมู / ลุง แปลว่า การปั้นให้เป็นก้อนกลม จิ้นลุง อาหารที่ชาวบ้านกินกันอย่างแพร่หลาย นิยมทานคู่กับข้าวต้ม จิ้นลุง จะใช้หมูสับมาผสมกับเครื่องเทศ สมุนไพร เครื่องแกง แล้วปั้นเป็นลูกกลมๆ มีรสชาติเผ็ดนิดๆ รสชาติคล้ายไส้อั่ว

อุ๊บไก่ คือ แกงไก่นำขลุกขลิก เป็นการนำไก่ที่คลุกกับผงขมิ้นและพริกป่นไปทอด แล้วนำไปเคี่ยวในน้ำซุบที่ปรุงรสด้วยเครื่องเทศและสมุนไพร^{๒๒๑}

รูปภาพ อาหารไทยใหญ่

- น้ำพริกหนุ่ม

น้ำพริกหนุ่ม ที่ใครหลายคนต่างชื่นชอบมีสาเหตุที่มา คือ “พริกหนุ่ม” ที่นำมาทำเป็นน้ำพริกหนุ่มนั้น จริงๆแล้วไม่ใช่พริกที่ยังไม่แก่ แต่เป็นชื่อพันธุ์ของพริก ชื่อพันธุ์ “พันธุ์หนุ่ม” โดยคุณสมบัติของพริกหนุ่มนั้น ไม่ว่าจะแก่หรือหนุ่ม ก็จะมีสีเขียวไม่เปลี่ยนแปลง และความเผ็ดก็จะเผ็ดน้อยกว่าพริกชี้ฟ้า เผ็ดกว่าพริกหยวกเล็กน้อย ลักษณะพิเศษของพริกหนุ่มที่ไม่สามารถเอาพริกชี้ฟ้าหรือพริกหยวกมาแทนได้ก็คือ เมื่อเอามาปิ้งหรือหมกในไฟป่นซีไฉ่ เพื่อให้สุก สามารถลอกเปลือกออกได้ ซึ่งแตกต่างจากพริกชี้ฟ้าที่ลอกเปลือกไม่ได้

น้ำพริกหนุ่ม เป็นน้ำพริกที่มีลักษณะข้น เป็นอาหารพื้นบ้านรู้จักกันทั่วไป มีจำหน่ายแพร่หลายแก่นักท่องเที่ยว นิยมซื้อเป็นของฝาก รับประทานกับแคบหมู ผักลวกหรือผักสด ส่วนมากใช้พริกหนุ่มที่ยังไม่แก่จัดนำมาอย่างและโขลกส่วนผสมและเกลือ บางสูตรใส่ปลาร้าสับ และกะปิห่อใบตองย่างไฟ บางสูตรใส่น้ำปลากับเกลือ^{๒๒๒}

^{๒๒๑} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

รูปภาพ น้ำพริกหนุ่ม

.น้ำสมุนไพรวไทย

น้ำสมุนไพรวไทยที่นิยมทำมาขายในภาคห่มั้วส่วนใหญ่จะเป็นน้ำผลไม้หรือสมุนไพรวที่หาได้ตามท้องถิ่นที่หาได้ง่าย เช่น น้ำลำไย น้ำมะตูม น้ำกระเจี๊ยบ น้ำใบเตย น้ำเก็กฮวย เป็นต้น โดยจะบรรจุในห่มั้วดินเผา ส่วนแก้วน้ำที่ใช้จะเป็นแก้วที่ทำจากกระบอกไม้ไผ่^{๒๒๓}

รูปภาพ น้ำสมุนไพรว

การแสดงผลงาน ทางด้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าพื้นเมืองลายเชียงแสน ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน กลุ่มหัตถกรรมทอตุ้ง การปั้นและการแกะสลัก ๓. แหล่ง

^{๒๒๓} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

เรียนรู้ทางวัฒนธรรม อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลเวียง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลศรีดอนมูล หอพิพิธภัณฑสถาน (พิพิธภัณฑสถาน) โดยมีการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ผ่านทางแอปพลิเคชัน^{๒๒๔}

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม โบราณสถานที่มีมากในเขตนอกเมือง และในเมือง การเข้ามาจัดการพัฒนาของชุมชนเพื่อจัดการประชาสัมพันธ์ โบราณที่เสื่อมโทรม จะทำให้เศรษฐกิจในแนวชายแดนได้กลับมาคึกคักและมีการค้าขายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การพร้อมรับนักท่องเที่ยวจึงตลอดถึงการใช้เส้นทางน้ำโขงเป็นแหล่งท่องเที่ยวพาณิชย์ เรือเร็วในการบริการนักท่องเที่ยวชมภูมิทัศน์ทางน้ำ

การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทางอำเภอเชียงแสนได้มีการเขามามีบทบาทในการอนุรักษ์ขนานวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบในการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่ใช้การบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งท่าเรือพาณิชย์ ท่าเรือโดยสาร ลาว ไทย เมียนมาร์ ในการปรับปรุงหรือพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงจะต้องมีการจัดการแหล่งที่อยู่อาศัยบริเวณรอบๆ โบราณสถานที่อยู่ติดกับชุมชน ด้านการค้าขาย การเศรษฐกิจ การปกครอง และการประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน จึงจะต้องยึดหลักการผสมผสานชุมชน โบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ให้เป็นพื้นที่อย่างมีระเบียบ การจัดการพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การจัดการบูรณะ บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพเดิม การสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่จะต้องไม่ลุกล้ำหรือบังทัศนียภาพของโบราณสถาน การบริการชุมชนโดยการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ดังนี้^{๒๒๕}

ก. เขตพื้นที่ชุมชน ภาครัฐ เอกชน จะต้องมีการจัดเตรียมการบริหารจัดการควบคุมพื้นที่และรูปแบบ โรงเรียน อาคาร ถนน ร้านอาหาร สถานที่บริการ และสถานที่ราชการ ที่จะต้องมีการดูแลการลุกล้ำโบราณสถานที่ยังคงสภาพเดิมอยู่ทั้งการย้ายบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างที่ชุมชนก่อสร้างขึ้นมาใหม่

การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีการวางแผนการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงแสน การประชาสัมพันธ์ด้านการให้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถานประกอบกับการให้ความรู้ในเมืองประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนา ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ด้านการแต่งกาย ซึ่งการให้ข้อมูลเบื้องต้นจะทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในกระบวนการสืบสานวัฒนธรรมล้านนาในอดีตสู่ปัจจุบัน ศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเมืองเชียงแสน การบริการด้านการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงการสัมผัสธรรมชาติทางประวัติศาสตร์ เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมชุมชน การนำเสนอในรูปแบบ

^{๒๒๔} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ต่างๆ ที่ชุมชนได้สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ การบริการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ได้สนับสนุน ดังนี้^{๒๒๖}

๑. ป้ายโบราณสถาน
๒. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว
๓. แผ่นพับใบปลิวการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่
๔. ของที่ระลึก
๕. งานส่งเสริมวัฒนธรรมธรรมเชียงใหม่
๖. การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี

ส่วนการอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการร่วมกับภาครัฐ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ดังนี้

๑. การก่อสร้างโครงการใหม่
๒. การปรับปรุงโบราณสถานที่สำคัญในเมือง และนอกเมืองเชียงใหม่
๓. การย้ายสถานที่ราชการออกจากโบราณสถาน
๔. การปรับภูมิทัศน์โบราณสถานที่ต้องย้ายบ้านเรือนที่บุกรุกออกนอกสถานที่
๕. การจัดถนนชุมชนให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมรูปแบบใหม่

ข. เขตพื้นที่เกษตรกรรม ในภาพรวมส่วนใหญ่พื้นที่ทำการเกษตรของคนในพื้นที่จะอยู่รอบนอกหรืออยู่ห่างไกลกับโบราณสถาน เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะทำไร่ ทำนา ทำสวน ตลอดถึงการเลี้ยงสัตว์พื้นที่เหมาะในการเกษตรจึงต้องพึ่งพาแหล่งน้ำ ทำเลที่เหมาะสมจึงไม่ได้เป็นอุปสรรคกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่^{๒๒๗}

ค. เขตพื้นที่ป่าสงวน เชียงนามีภูเขาด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือซึ่งเป็นทัศนียภาพที่สวยงามและเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้มาชมซึ่งเป็นพื้นที่อุทยานของกรมป่าไม้ พื้นที่ส่วนใหญ่ของโบราณสถานจะมีส่วนราชการเข้ามาดูแลในการบุกรุกของประชาชนในการใช้เป็นพื้นที่อาศัย เพราะอยู่ใกล้กับความเจริญของเมืองเชียงใหม่ทั้งที่เป็น คูเมือง กำแพงเมือง สถานโบราณ การบริหารจัดการของชุมชนและภาครัฐได้จัดการจัดโซนให้กับชุมชนได้ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่อย่างมีระเบียบตามแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๒๒๘}

ง. เขตพื้นที่สาธารณะ ได้มีการบริการจัดการให้อยู่ในพื้นที่เหมาะสมทั้ง ถนน อาคาร ร้านค้า สถานที่เอกชน และสถานที่ราชการ การจะขออนุญาตในการก่อสร้างจะต้องมีกระบวนการที่ชัดเจน รูปแบบที่ใช้พื้นที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทราบถึงจุดประสงค์ในการก่อสร้างเพื่อที่จะให้การจัดการเป็นไปตามระเบียบ^{๒๒๙}

^{๒๒๖} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์, นายทองศักดิ์ หน่อสุวรรณ เกษตรอำเภอเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์, นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว นักอนุรักษ์ลุ่มน้ำโขง, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

การออกแบบหน้าจอแอปพลิเคชัน

การออกแบบแอปพลิเคชันได้ยึดหลักการในการออกแบบ User Interface ที่ประกอบไปด้วย Visibility, Development และ Acceptance.

๑. **Visibility** คือ มีความชัดเจนที่จะบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแอปพลิเคชัน โดยคำนึงการใช้งาน และมี Concept ที่ชัดเจน

๒. **Development** ต้องคำนึงถึง ความสามารถในการปรับแต่งและข้อจำกัดของ platform เช่น การรองรับ การสร้างต้นแบบที่รวดเร็ว มีคลังข้อมูล และมีชุดเครื่องมือที่รองรับ เพื่อที่จะสามารถต่อยอดและพัฒนาต่อไปได้

๓. **Acceptance** หมายถึง ยอมรับในข้อตกลงสิทธิบัตร และนโยบายองค์กร ไม่ขัดกับข้อบังคับ (Apple Store, Google Play)

พื้นฐานหลักการออกแบบแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๑. **Communication** ความสอดคล้องกันระหว่าง ผู้ใช้และฟังก์ชันการใช้งาน เช่น พฤติกรรมการใช้งาน interactive ต่าง ๆ

๒. **Economization** การลดจำนวนขั้นตอนการทำงานของ User Interface ให้น้อยที่สุด แต่ต้องครอบคลุมที่สุด

๓. **Organization** หมายถึง User Interface จะต้องมีการโครงสร้างการที่จะใช้งานและ Concept ที่ชัดเจน^{๒๓๐}

การสนทนากลุ่มย่อยได้ดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ วัดพระธาตุผาเงา ตำบลเวียง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มมีดังนี้

๑. เพื่อต้องการทราบถึงแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่และคู่มือการใช้แอปพลิเคชันจากการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวโบราณสถานเมืองเชียงใหม่

๒. การระดมความคิดเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชนแล้วยังนำมาจัดเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

๓. การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น กระบวนการขับเคลื่อน ประสบการณ์ ทางด้านการท่องเที่ยวโบราณสถานเมืองเชียงใหม่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ในชุมชน การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การสร้างเครือข่าย การเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์กับชุมชนในปัจจุบัน^{๒๓๑}

จากการได้สนทนากลุ่มย่อยจึงได้พิจารณา และได้ผลสรุปของชุมชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การวางแผนร่วมกัน และผลกระทบ การเปิดเวทีให้ความคิดเห็นที่มีความหลากหลายของชุมชน ความเชื่อมโยงในการประสานงาน ผลงานที่ได้ผลิตในชุมชนจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจน

^{๒๓๐} สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

หน้าที่จะต้องทำอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ จะส่งผลกระทบต่ออะไรเมื่อมีการปฏิบัติตามแผน การกำหนดเงื่อนไขจะต้องมีระบบที่เข้าควบคุมตัวแปรทุกขั้นตอน ดังนี้

๑. กำหนดทุกประเด็นการปฏิบัติงานให้ชัดเจน

๒. กำหนดการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ในชุมชน

การเชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องในแต่ละสัปดาห์

จากการสัมภาษณ์ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ของแต่ละท่านได้นำมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการบริหารการท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ การใช้เทคนิค SWOT ดังนี้

จุดแข็ง

๑. เป็นบริการจัดการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. มีการใช้งานบริการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ในชุมชนด้วยแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่องให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของนักท่องเที่ยวในการบริโภคข้อมูลข่าวสารที่ได้นำเสนอทุกมิติของการส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานและชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ

๓. เข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรงที่เข้าร่วมโครงการ โดยการศึกษาการท่องเที่ยวผ่านระบบเครือข่ายทางตรงอย่างสม่ำเสมอจะทำให้สามารถเลือกใช้บริการที่ตรงกับความต้องการของตนเอง

๔. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม โบราณสถานสะดวก

๕. แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่มีความโดดเด่น และแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ

๖. มีที่พักบริการให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

๗. มีป้ายบอกทาง และป้ายโบราณสถานอธิบายความเป็นมาของสถานที่

๘. แหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

๙. มีรายค่าบริการของที่ระลึกเพียงพอ

๑๐. มีร้านอาหารเพียงพอ

๑๑. การคมนาคมหรือเส้นทางเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวสะดวก

จุดอ่อน

๑. มีการให้บริการชุมชนยังไม่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวจะทำให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวโบราณสถานขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวโบราณสถานอย่างถูกต้อง

๒. การลงทุนงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกทางด้านการท่องเที่ยวโบราณสถานเมืองเชียงใหม่ยังมีน้อยเนื่องจากงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์ยังไม่มี

๓. การจูงใจนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีน้อยเพราะสาเหตุของการเป็นอยู่ของครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่ซึ่งขาดความรู้การร่วมสร้างสรรค์

๔. ไม่มีแผนที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวชัดเจน

๕. ข้อมูลการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนไม่มี

๖. ไม่มีกิจกรรมสร้างความรู้ รื่นเริง ให้กับนักท่องเที่ยว

๗. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีระบบที่ชัดเจน

๘. บ้านเรือนในชุมชนบุกรุกแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานไม่สะดวกในการแบ่งเขตให้ชัดเจน

๙. แหล่งท่องเที่ยวบางจุดมีห้องน้ำไม่เพียงพอ
๑๐. ขาดผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานในพื้นที่ต่างๆ
๑๑. การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย^{๒๓๒}

อุปสรรค

๑. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนในการให้บริการนักท่องเที่ยวอาจทำให้ไม่สะดวก และเป็นไปตามวิถีของนักท่องเที่ยวเท่าที่จะเป็น
๒. การเพิ่มพื้นที่ใช้งานของศูนย์กระจายข้อมูลข่าวสารซึ่งอาจจะขยายได้ในพื้นที่จำกัด
๓. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ดีในพื้นที่ค่อนข้างมีน้อย
๔. การจัดระเบียบชุมชนกับโบราณสถานยังไม่สามารถทำให้ชัดเจน
๕. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน
๖. ขาดการสนับสนุน ส่งเสริมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๗. กฎหมายระหว่างประเทศไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน
๘. การท่องเที่ยวเมืองเชียงแสนเป็นการกระจายรายได้ให้ชุมชนไม่ทั่วถึง
๙. ประชาชนในชุมชนไม่มีความรู้ ความสามารถในการท่องเที่ยวโบราณสถานประวัติศาสตร์

๑๐. การปรับปรุงภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำโขงยังไม่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเนื่องจากการสิ่งปลูกสร้างไม่ระเบียบ^{๒๓๓}

โอกาส

๑. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสนเป็นพื้นที่เหมาะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
๒. สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสนสามารถจะจัดได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ประกอบกับการพื้นที่เหมาะกับการท่องเที่ยวที่สามารถท่องเที่ยวหลายรูปแบบทั้งการเดินทาง นั่งรถเที่ยว หรือนั่งเรือเที่ยว เป็นต้น
๓. พื้นที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสนจะต้องมีการวางแผนให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน และสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวครบวงจรได้โดยการร่วมมือของคนในชุมชนทุกคน
๔. เป็นเขตพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านสามารถกระตุ้นเป็นจุดเด่นในการตลาดได้ดี
๕. มีการท่องเที่ยวหลายรูปแบบทั้งทางบก และทางน้ำ
๖. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานในชุมชน
๗. ความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
๘. ให้อำเภอเชียงแสนเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจเสรี

^{๒๓๒} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

๙. กรมศิลปกรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป^{๒๓๔}

การบริหารจัดการท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ การใช้เทคนิค SWOT ได้นำมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังนี้

จุดแข็งของการบริหารจัดการพัฒนาเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวมแล้วโอกาสในการพัฒนาจะต้องมีส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดนโยบาย แผนงาน ให้สอดคล้องกับการส่งเสริม สนับสนุนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การจัดแผนผังเมืองเป็นการจัดบ้านเรือนชุมชนให้เป็นระเบียบไม่บุกรุกโบราณสถาน วัด ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักกับคนทั่วไปแล้วจะต้องเป็นอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยววัฒนธรรม โบราณสถาน และประวัติศาสตร์ การปลูกจิตสำนึกประชาชนในชุมชน การปรับภูมิทัศน์ การรักษาโบราณสถาน วัด และแหล่งประวัติศาสตร์จะต้องร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ กรมศิลปกร เพื่อเข้ามาบริหารจัดการบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมการตลาด การพัฒนาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทุกมิติ การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม จัดกิจกรรมบนถนน การสร้างความรื่นเริง และการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว^{๒๓๕}

การจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการลดปัญหาที่เกิดจากอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นจะต้องจากกฎหมายระหว่างประเทศที่มีข้อจำกัดในการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวน้อย การเสนอให้กับทางรัฐบาลในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจึงจะต้องมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต่อการบริหารจัดการทั้งแผนการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ให้ชุมชน การกระจายรายได้ให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์โบราณสถาน วัด และแหล่งประวัติศาสตร์ การส่งเสริมบุคลากรในการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวตลอดจนจัดกิจกรรมเสริมให้ความรู้ เวทีเสวนาการท่องเที่ยวชุมชนกับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ท่องเที่ยว^{๒๓๖}

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และเอกชนในด้านนโยบาย แผนงาน การจัดการทางด้านภูมิทัศน์จะต้องดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด การจัดการห้องห้องชุมชน สถานที่พักผ่อน ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน การจัดการระเบียบตลาดชุมชนจะต้องมีระเบียบและสะอาด ถนนวัฒนธรรม การปรับปรุงสถานที่ประกอบการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทั้งไม้ดอกไม้ประดับ

ด้านแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่จะต้องมีความปลอดภัย มีความสงบร่มรื่น สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวที่ได้มาเยี่ยมชม การสืบสานการอนุรักษ์วัฒนธรรม

^{๒๓๔} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

ของชุมชน ด้านภาษา อาหารพื้นบ้าน การแต่งกาย และนวัตวิถีชุมชนมีสภาพความสมบูรณ์และสวยงามเป็นธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม เอกลักษณ์ของล้านนาที่คงสภาพไว้ดั้งเดิม เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา ซึ่งจุดเด่นของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สามารถติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้หลายประเทศ เช่น ประเทศจีน ประเทศเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำเรื่อน้ำโขงเป็นศูนย์กลางการค้าขายระหว่างประเทศสามารถประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ได้อย่างดี การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานให้มีความสงบ ไม้วุ่นวาย ความปลอดภัย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก ที่มีจุดขายด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี^{๒๓๗}

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเศรษฐกิจใหม่เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย กรมศิลปกร และทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัด ให้มีความสงบ ร่มรื่น สะอาด จัดพื้นที่ถ่ายภาพ พื้นที่วิวริมแม่น้ำโขงเป็นระยะ การสร้างระเบียบห้องพัก ร้านค้าชุมชน การบริการให้กับนักท่องเที่ยวอย่างดี การบริหารจัดการของพื้นที่ชุมชนจะต้องเชิญชวนประชาชนได้พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส การให้บริการข้อมูล ข่าวสาร วัฒนธรรมรักถิ่นฐาน ตลอดจนจัดมัคคุเทศก์ในการให้บริการนักท่องเที่ยว^{๒๓๘}

๔.๔ การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีการจัดทำแอปพลิเคชัน และการประชาสัมพันธ์ดังนี้คือ แผนพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชียงแสนมรดกล้านนาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรม โบราณสถานที่มีมากในเขตนอกเมือง และในเมือง การเข้ามาจัดการพัฒนาของชุมชนเพื่อจัดการประชาสัมพันธ์ โบราณที่เสื่อมโทรม จะทำให้เศรษฐกิจในแนวชายแดนได้กลับมาคึกคักและมีการค้าขายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การพร้อมรับนักท่องเที่ยวเงินตลอดถึงการใช้น้ำโขงเป็นแหล่งท่องเที่ยวพณิชยกรรม การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทางอำเภอเชียงแสนได้มีการเขามามีบทบาทในการอนุรักษ์ถนนวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบในการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่ใช้การบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทำเรือพาณิชย์ ทำเรือโดยสาร การจัดเตรียมการบริหารจัดการควบคุมพื้นที่และรูปแบบโรงเรียน อาคาร ถนน ร้านอาหาร สถานที่บริการ และสถานที่ราชการ ที่จะต้องมีการดูแลการลูกค้า โบราณสถานที่ยังคงสภาพเดิมอยู่ทั้งการย้ายบ้านเรือน พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีการวางแผนการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียง

^{๒๓๗} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๓๘} นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

แสน การประชาสัมพันธ์ด้านการให้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถาน ประกอบกับการให้ความรู้ในเมืองประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนา ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ด้านนวัตวิถีชนท้องถิ่น ด้านการแต่งกาย ซึ่งการให้ข้อมูลเบื้องต้น^{๒๓๙}

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรม โบราณสถานที่มีมากในเขตนอกเมือง และในเมือง การเข้ามาจัดการพัฒนาของชุมชนเพื่อจัดการ ประชาสัมพันธ์ โบราณที่เสื่อมโทรม จะทำให้เศรษฐกิจในแนวชายแดนได้กลับมาคึกคักและมีการ ค้าขายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทาง อำเภอเชียงแสนได้มีการเขามามีบทบาทในการอนุรักษ์ขนบวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การ ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบในการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่ใช้การบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาทั้งท่าเรือพาณิชย์ ท่าเรือโดยสาร ลาว ไทย เมียนมาร์ ในการปรับปรุงหรือพัฒนาชุมชนให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงจะต้องมีการจัดการแหล่งที่อยู่อาศัยบริเวณรอบๆ โบราณสถานที่อยู่ติดกับ ชุมชน ด้านการค้าขาย การเศรษฐกิจ การปกครอง และการประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรมของ ชุมชน จึงจะต้องยึดหลักการผสมผสานชุมชน โบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ให้เป็นพื้นที่ อย่างมีระเบียบ การจัดการพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การจัดการบูรณะ บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพ เดิม การสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่จะต้องไม่ลुकล้ำหรือบังทัศนียภาพของโบราณสถาน การบริการชุมชน โดยการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ดังนี้^{๒๔๐}

ก. เขตพื้นที่ชุมชน ภาครัฐ เอกชน จะต้องมีการจัดเตรียมการบริหารจัดการควบคุมพื้นที่และ รูปแบบ โรงเรียน อาคาร ถนน ร้านอาหาร สถานที่บริการ และสถานที่ราชการ ที่จะต้องมีการดูแล การลुकล้ำโบราณสถานที่ยังคงสภาพเดิมอยู่ทั้งการย้ายบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างที่ชุมชนก่อสร้างขึ้นมาใหม่

การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีการวางแผนการท่องเที่ยวที่ไม่ ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงแสน การประชาสัมพันธ์ด้าน การให้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถานประกอบกับการให้ความรู้ใน เมืองประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนา ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านนวัตวิถีชน ท้องถิ่น ด้านการแต่งกาย ซึ่งการให้ข้อมูลเบื้องต้นจะทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในกระบวนการสืบ สานวัฒนธรรมล้านนาในอดีตสู่ปัจจุบัน ศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ สำคัญของเมืองเชียงแสน การบริการด้านการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงการสัมผัส ธรรมชาติทางประวัติศาสตร์ เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมชุมชน การนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ที่

^{๒๓๙} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชา สังคมในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ชุมชนได้สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ การบริการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ได้สนับสนุน ดังนี้^{๒๔๑}

๑. ป้ายโบราณสถาน
๒. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว
๓. แผ่นพับใบปลิวการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่
๔. ของที่ระลึก
๕. งานส่งเสริมวัฒนธรรมธรรมเชียงใหม่

๖. การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี
ส่วนการอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการร่วมกับภาครัฐ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ดังนี้

๖. การก่อสร้างโครงการใหม่
๗. การปรับปรุงโบราณสถานที่สำคัญในเมือง และนอกเมืองเชียงใหม่
๘. การย้ายสถานที่ราชการออกจากโบราณสถาน
๙. การปรับภูมิทัศน์โบราณสถานที่ต้องย้ายบ้านเรือนที่บุกรุกออกนอกสถานที่
๑๐. การจัดถนนชุมชนให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมรูปแบบใหม่

ข. เขตพื้นที่เกษตรกรรม ในภาพรวมส่วนใหญ่พื้นที่ทำการเกษตรของคนในพื้นที่จะอยู่รอบนอกหรืออยู่ห่างไกลกับโบราณสถาน เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะทำอะไร ทำนา ทำสวน ตลอดถึงการเลี้ยงสัตว์พื้นที่เหมาะในการเกษตรจึงต้องพึ่งพาแหล่งน้ำ ทำเลที่เหมาะสมจึงไม่ได้เป็นอุปสรรคกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่^{๒๔๒}

ค. เขตพื้นที่ป่าสงวน เชียงแสนมีภูเขาด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือซึ่งเป็นทัศนียภาพที่สวยงามและเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้มาชมซึ่งเป็นพื้นที่อุทยานของกรมป่าไม้ พื้นที่ส่วนใหญ่ของโบราณสถานจะมีส่วนราชการเข้ามาดูแลในการบุกรุกของประชาชนในการใช้เป็นพื้นที่อาศัยเพราะอยู่ใกล้กับความเจริญของเมืองเชียงใหม่ทั้งที่เป็น คูเมือง กำแพงเมือง สถานโบราณ การบริหารจัดการของชุมชนและภาครัฐได้จัดการจัดโซนให้กับชุมชนได้ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่อย่างมีระเบียบตามแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๒๔๓}

ง. เขตพื้นที่สาธารณะ ได้มีการบริการจัดการให้อยู่ในพื้นที่เหมาะสมทั้ง ถนน อาคาร ร้านค้า สถานที่เอกชน และสถานที่ราชการ การจะขออนุญาตในการก่อสร้างจะต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนรูปแบบที่ใช้พื้นที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทราบถึงจุดประสงค์ในการก่อสร้างเพื่อที่จะให้การจัดการเป็นไปตามระเบียบ^{๒๔๔}

^{๒๔๑} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์, นายทองศักดิ์ หนองสุวรรณ เกษตรอำเภอเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์, นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว นักอนุรักษ์ลุ่มน้ำโขง, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

การออกแบบหน้าจอแอปพลิเคชัน

การออกแบบแอปพลิเคชันได้ยึดหลักการในการออกแบบ User Interface ที่ประกอบไปด้วย Visibility, Development และ Acceptance.

๑. **Visibility** คือ มีความชัดเจนที่จะบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแอปพลิเคชัน โดยคำนึงการใช้งาน และมี Concept ที่ชัดเจน

๒. **Development** ต้องคำนึงถึง ความสามารถในการปรับแต่งและข้อจำกัดของ platform เช่น การรองรับ การสร้างต้นแบบที่รวดเร็ว มีคลังข้อมูล และมีชุดเครื่องมือที่รองรับ เพื่อที่จะสามารถต่อยอดและพัฒนาต่อไปได้

๓. **Acceptance** หมายถึง ยอมรับในข้อตกลงสิทธิบัตร และนโยบายองค์กร ไม่ขัดกับข้อบังคับ (Apple Store, Google Play)

พื้นฐานหลักการออกแบบแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๑. **Communication** ความสอดคล้องกันระหว่าง ผู้ใช้และฟังก์ชันการใช้งาน เช่น พฤติกรรมการใช้งาน interactive ต่าง ๆ

๒. **Economization** การลดจำนวนขั้นตอนการทำงานของ User Interface ให้น้อยที่สุด แต่ต้องครอบคลุมที่สุด

๓. **Organization** หมายถึง User Interface จะต้องมีโครงสร้างการที่จะใช้งานและ Concept ที่ชัดเจน^{๒๔๔}

memu.loa

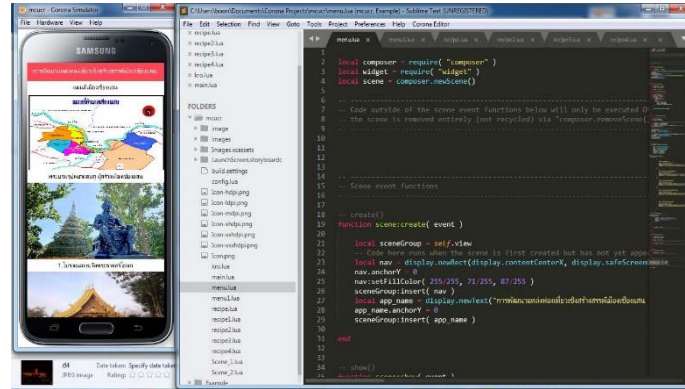
local composer = require("composer")

composer.gotoScene ("menu")

^{๒๔๔} สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายস্যัญญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

ภาพที่ ๒ แอปพลิเคชันส่งเสริมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

ภาพที่ ๓ โค้ดภาษา Loa แอปพลิเคชันส่งเสริมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

การสนทนากลุ่มย่อยได้ดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ วัดพระธาตุดาเวง ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มมีดังนี้

๑. เพื่อต้องการทราบถึงแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงรายและคู่มือการใช้แอปพลิเคชันจากการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวโบราณสถานเมืองเชียงแสน

๒. การระดมความคิดเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเมื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชนแล้วยังนำมาจัดเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

๓. การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น กระบวนการขับเคลื่อน ประสบการณ์ ทางด้านการท่องเที่ยวโบราณสถานเมืองเชียงแสน การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ในชุมชน การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การสร้างเครือข่าย การเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์กับชุมชนในปัจจุบัน^{๒๕๖}

จากการได้สนทนากลุ่มย่อยจึงได้พิจารณา และได้ผลสรุปของชุมชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การวางแผนร่วมกัน และผลกระทบ การเปิดเวทีให้ความคิดเห็นที่มีความหลากหลายของชุมชน ความเชื่อมโยงในการประสานงาน ผลงานที่ได้ผลิตในชุมชนจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจน หน้าที่ที่จะต้องทำอะไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ จะส่งผลกระทบอะไรเมื่อมีการปฏิบัติตามแผน การกำหนดเงื่อนไขจะต้องมีระบบที่เข้าควบคุมตัวแปรทุกขั้นตอน ดังนี้

๗. กำหนดทุกประเด็นการปฏิบัติงานให้ชัดเจน

^{๒๕๖} สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุวีรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

๘. กำหนดการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ในชุมชน

๙. การเชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องในแต่ละสัปดาห์

สนทนากลุ่มย่อยในครั้งนี้มีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการเจาะจงที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีการระดมความคิดเห็น ความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาสิ่งที่เป็นต้นทุนของชุมชนเพื่อการอยู่ได้ด้วยตนเองในเรื่องการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงรายในหลายทศนะได้สรุปบทสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องการทำ SWOT การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้แก่

๑) พระพุทธิญาณมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๒) พระอภิชาติ รัตโก เจ้าอาวาสวัดสบกก วัดนอกเมืองอำเภอเชียงแสน

๓) นายทองศักดิ์ หน่อสุวรรณ เกษตรอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๔) นางสาวแสงอัมพา หริมูลวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สพฐ. เขต ๓ จังหวัดเชียงราย

๕) นางสาวโสภภาพร ไสยแพทย์ ศึกษานิเทศก์ สพฐ. เขต ๓ จังหวัดเชียงราย

๖) นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน วัฒนธรรมเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๗) นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว นักอนุรักษ์ลุ่มน้ำโขง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๘) นายนิรันดร์ กุณะ ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน

จังหวัดเชียงราย

๕) นายสายัญ วงศ์เงิน ประชาชนที่ได้นำแอปพลิเคชันและคู่มือในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

๖) นางแพรว ดอนชัย กลุ่มรักสุขภาพ ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ทิศนะในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ของแต่ละท่านสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้และประโยชน์จากการบริหารจัดการร่วมกันของชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ดังนี้

๑. พระพุทธิญาณมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย ให้การสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี อำเภอเชียงแสน เพื่อให้สืบรุ่นลูกหลานที่ผ่านมาในอดีตได้มีการพัฒนาเชิงรุกกันหลายครั้ง การอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำโขงตลอดจนการไหลเรือไฟ สงกรานต์ จนถึงบัดนี้การพัฒนารูปแบบเชียงแสนยังไม่เกิดขึ้นตามที่ได้วางแผนกันไว้จึงต้องอาศัยบุคลากรรุ่นหลังได้ช่วยกันผลักดันและมีการนำสู่ปฏิทินการท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน เพื่อให้เกิดรายได้ชุมชน การกระจายงานในพื้นที่ชุมชนตลอดจนการนำประเพณีวัฒนธรรมเข้าสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับพื้นที่^{๒๔๗}

๒. พระอภิชาติ รัตโก เจ้าอาวาสวัดสบกก และคณะได้รับการสนับสนุนกลุ่มรักน้ำโขงในการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มที่มีแนวคิดใหม่ ที่มีความใส่ใจเรื่องโบราณสถานในชุมชนนอกเมือง เชียงแสน นวัตกรรมด้านการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้ชุมชนมีรายได้ช่วยเหลือตนเอง และครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ความอบอุ่นในการอยู่กันพร้อมหน้า การส่งเสริมให้

^{๒๔๗} สัมภาษณ์, พระพุทธิญาณมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย, ๑๔ เมษายน ๒๕๖๔.

เกิดการสนับสนุนและให้ความร่วมมือการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว ศึกษาดูงาน เป็นแหล่งให้ความรู้กับนักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดเวลา^{๒๔๘}

๓. นายทองศักดิ์ หน่อสุวรรณ เกษตรอำเภอยางเชียงใหม่ อำเภอยางเชียงใหม่ ให้ข้อคิดด้านการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวที่จะสามารถนำรายได้ทางการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่นำมาแปรรูปเป็นของฝาก อาหารพื้นบ้าน ตลอดจนการพัฒนาเกษตรกิจพอเพียงเข้าสู่ตลาดไบตองที่จะส่งเสริมการขายในถนนคนเดินเมืองเชียงใหม่จะทำให้ประชาชนมีการพัฒนาสินค้า และการนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่^{๒๔๙}

๔. นางสาวแสงอัมพา หริมูลวงศ์ ศึกษาพิเศษ สพฐ. เขต ๓ กล่าวถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริบทที่ต้องพึ่งพิงพุทธบูรณาการ จากการนำความเชื่อ ความศรัทธาของพระพุทธศาสนา นำมาบริหารจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ การจัดการด้วยกาบริหารด้วยชุมชนจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดทิศทางการทำงานให้ชัดเจนขึ้น^{๒๕๐}

๕. นางสาวโสภภาพร ไสยแพทย์ ศึกษาพิเศษ สพฐ. เขต ๓ การส่งเสริมการแต่งกายในโรงเรียน สังกัด สพฐ. เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้อำเภอยางเชียงใหม่เอกลักษณ์เป็นของตนเอง ประกอบกับการที่เสื้อผ้าทอในการตัดชุดแต่งการให้นักเรียนจะทำให้ชุมชนที่ประกอบการทอผ้ามีรายได้เพิ่มมากขึ้น^{๒๕๑}

๕. นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน วัฒนธรรมเชียงใหม่ อำเภอยางเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในอดีตสู่ปัจจุบันในเรื่องความเป็นมาของโบราณสถานเมืองเชียงใหม่ที่ได้มีการสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยว ในรูปแบบต่างๆ ที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสเมืองโบราณ การริเริ่มถนนคนเดิน ถนนไบตอง ตลอดจนการกำหนดวันในการพบปะแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นบ้านในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาในเมืองเชียงใหม่ในวันศุกร์ทุกสัปดาห์เรื่อยมา การท่องเที่ยวจะต้องอาศัยปัจจัยอีกหลายด้านในเรื่องความยั่งยืน ความต่อเนื่องของการส่งเสริมของภาครัฐ และเอกชนที่จะนำกระบวนการสร้างเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตลอดถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกอาชีพและงบประมาณในแต่ละปีจัดสรรลงพื้นที่อย่างสอดคล้องกับสภาพจริงของการท่องเที่ยวชุมชน^{๒๕๒}

๖. นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว นักอนุรักษ์ลุ่มน้ำโขงได้ให้ข้อคิดเห็นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่จะต้องมีทั้งการท่องเที่ยวทางบกที่มีโบราณสถาน วัดร้าง วัดที่สำคัญทางเศรษฐกิจแล้วจะต้องพึ่งพาลำน้ำโขงในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำที่สามารถไปเที่ยวในประเทศพื้นบ้านที่มีการค้าขายตามแนวชายแดนได้อย่างปลอดภัย และสามารถซื้อสินค้าต่างประเทศซึ่งเป็นอาหาร ของที่ระลึกกลับมาฝั่งไทยได้^{๒๕๓}

^{๒๔๘} สัมภาษณ์, พระอภิชาติ รัตโก เจ้าอาวาสวัดสบกก และคณะ, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์, นายทองศักดิ์ หน่อสุวรรณ เกษตรอำเภอยางเชียงใหม่ อำเภอยางเชียงใหม่, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์, นางสาวแสงอัมพา หริมูลวงศ์ ศึกษาพิเศษ สพฐ. เขต ๓, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์, นางสาวโสภภาพร ไสยแพทย์ ศึกษาพิเศษ สพฐ. เขต ๓, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน วัฒนธรรมเชียงใหม่ อำเภอยางเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๓} สัมภาษณ์, นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว นักอนุรักษ์ลุ่มน้ำโขง, ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

๗. นายนิรันดร์ กุณะ ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีหลากหลายชนเผ่าทั้ง ไทลื้อ ไทใหญ่ และลาว กลุ่มชนเหล่านี้เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะต้องอาศัยกลุ่มชาติพันธุ์ในการสืบสาน บอกล่าในความเป็นมาของบรรพบุรุษที่ได้มาอยู่อาศัยในชุมชนเมืองเชียงแสนตลอดจนของใช้ส่วนตัว เครื่องมือทำการเกษตร การประมง เป็นต้น^{๒๕๔}

๘. นายสายัญ วงศ์เงิน ประชาชนที่ได้นำแอปพลิเคชันและคู่มือในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของตนเองและคณะได้ใช้ในการตัดสินใจในการท่องเที่ยวโบราณสถาน วัด วัดร้าง จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในชุมชน^{๒๕๕}

๖. นางแพรว ดอนชัย นักท่องเที่ยวได้สืบค้นหาแหล่งความรู้จากเว็บไซต์ แอปพลิเคชันในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น จะได้นำวางแผนในการท่องเที่ยวเมืองเชียงแสนในระยะเวลาที่เหมาะสมกับแต่ละสถานที่ที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา^{๒๕๖}

จากการสัมภาษณ์ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงรายของแต่ละท่านได้นำมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการบริหารการท่องเที่ยวของเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย การใช้เทคนิค SWOT ดังนี้

จุดแข็ง

๑. เป็นบริการจัดการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ
๒. มีการใช้งานบริการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสนในชุมชนด้วยแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่องให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของนักท่องเที่ยวในการบริโภคข้อมูลข่าวสารที่ได้นำเสนอทุกมิติของการส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานและชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ
๓. เข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรงที่เข้าร่วมโครงการ โดยการศึกษาการท่องเที่ยวผ่านระบบเครือข่ายทางตรงอย่างสม่ำเสมอจะทำให้สามารถเลือกใช้บริการที่ตรงกับความต้องการของตนเอง
๔. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม โบราณสถานสะดวก
๕. แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงแสนมีความโดดเด่น และแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ
๖. มีที่พักบริการให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ
๗. มีป้ายบอกทาง และป้ายโบราณสถานอธิบายความเป็นมาของสถานที่
๘. แหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
๙. มีร้านค้าบริการของที่ระลึกเพียงพอ
๑๐. มีร้านอาหารเพียงพอ
๑๑. การคมนาคมหรือเส้นทางเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวสะดวก

^{๒๕๔} สัมภาษณ์, นายนิรันดร์ กุณะ, ผู้นำชุมชนบ้านสบกก กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์, นายสายัญ วงศ์เงิน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์, นางแพรว ดอนชัย นักท่องเที่ยว, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

จุดอ่อน

๑. มีการให้บริการชุมชนยังไม่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวจะทำให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวโบราณสถานขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวโบราณสถานอย่างถูกต้อง
๒. การลงทุนงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโบราณสถานเมืองเชียงใหม่มีน้อยเนื่องจากงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์ยังไม่มี
๓. การจูงใจนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีน้อยเพราะสาเหตุของการเป็นอยู่ของครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่ยังขาดความรู้การร่วมสร้างสรรค์
๔. ไม่มีแผนที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวชัดเจน
๕. ข้อมูลการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนไม่มี
๖. ไม่มีกิจกรรมสร้างความรู้ รื่นเริง ให้กับนักท่องเที่ยว
๗. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีระบบที่ชัดเจน
๘. บ้านเรือนในชุมชนบุกรุกแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานไม่สะดวกในการแบ่งเขตให้ชัดเจน
๙. แหล่งท่องเที่ยวบางจุดมีห้องน้ำไม่เพียงพอ
๑๐. ขาดผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานในพื้นที่ต่างๆ
๑๑. การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย^{๒๕๗}

อุปสรรค

๑. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนในการให้บริการนักท่องเที่ยวอาจทำให้ไม่สะดวก และเป็นไปตามวิถีของนักท่องเที่ยวเท่าที่จะเป็น
๒. การเพิ่มพื้นที่ใช้งานของศูนย์กระจายข้อมูลข่าวสารซึ่งอาจจะขยายได้ในพื้นที่จำกัด
๓. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ดีในพื้นที่ค่อนข้างมีน้อย
๔. การจัดระเบียบชุมชนกับโบราณสถานยังไม่สามารถทำให้ชัดเจน
๕. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน
๖. ขาดการสนับสนุน ส่งเสริมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๗. กฎหมายระหว่างประเทศไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่
๘. การท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่เป็นการกระจายรายได้ให้ชุมชนไม่ทั่วถึง
๙. ประชาชนในชุมชนไม่มีความรู้ ความสามารถในการท่องเที่ยวโบราณสถาน ประวัติศาสตร์
๑๐. การปรับปรุงทัศนียภาพแม่น้ำโขงยังไม่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเนื่องจากการสิ่งปลูกสร้างไม่ระเบียบ^{๒๕๘}

โอกาส

๑. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่เป็นพื้นที่เหมาะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

^{๒๕๗} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

๒. สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่สามารถจะจัดได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ประกอบกับการพื้นที่เหมาะกับการท่องเที่ยวที่สามารถท่องเที่ยวหลายรูปแบบทั้งการเดินทางเที่ยว นั่งรถเที่ยว หรือนั่งเรือเที่ยว เป็นต้น

๓. พื้นที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จะต้องมีการวางแผนให้สอดคล้องกับนวัตกรรม วิถีชุมชน และสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวครบวงจรได้โดยการร่วมมือของคนในชุมชนทุกคน

๔. เป็นเขตพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านสามารถกระตุ้นเป็นจุดเด่นในการตลาดได้ดี

๕. มีการท่องเที่ยวหลายรูปแบบทั้งทางบก และทางน้ำ

๖. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานในชุมชน

๗. ความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

๘. ให้อำเภอเชียงใหม่เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจเสรี

๙. กรมศิลปกรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป^{๒๕๙}

การบริหารการท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย การใช้เทคนิค SWOT ได้นำมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังนี้

จุดแข็งของการบริหารจัดการพัฒนาเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงรายในภาพรวมแล้วโอกาสในการพัฒนาจะต้องมีส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดนโยบาย แผนงาน ให้สอดคล้องกับการส่งเสริม สนับสนุนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การจัดแผนผังเมืองเป็นการจัดบ้านเรือนชุมชนให้เป็นระเบียบไม่บุกรุกโบราณสถาน วัด ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักกับคนทั่วไปแล้วจะต้องเป็นอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยววัฒนธรรมโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ การปลูกจิตสำนึกประชาชนในชุมชน การปรับภูมิทัศน์ การรักษาโบราณสถาน วัด และแหล่งประวัติศาสตร์จะต้องร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย กรมศิลปกร เพื่อเข้ามาบริหารจัดการบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมการตลาด การพัฒนาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทุกมิติ การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม จัดกิจกรรมบนถนน การสร้างความรื่นเริง และการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว^{๒๖๐}

การจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการลดปัญหาที่เกิดจากอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นจะต้องจากกฎหมายระหว่างประเทศที่มีข้อจำกัดในการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวน้อย การเสนอให้กับทางรัฐบาลในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจึงจะต้องมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต่อการบริหารจัดการทั้งแผนการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ให้ชุมชน การกระจายรายได้ให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์โบราณสถาน วัด และแหล่งประวัติศาสตร์ การส่งเสริมบุคลากรในการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม

^{๒๕๙} สัมภาษณ์, นายปรกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๐} สัมภาษณ์, นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๔.

ความรู้ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวตลอดจนจัดกิจกรรมเสริมให้ความรู้ เวทีเสวนาการท่องเที่ยวชุมชนกับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ท่องเที่ยว^{๒๖๑}

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และเอกชนในด้านนโยบาย แผนงาน การจัดการทางด้าน ภูมิทัศน์จะต้องดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด การจัดการห้องห้องชุมชน สถานที่พักผ่อน ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน การจัดการระเบียบตลาดชุมชนจะต้องมีระเบียบและสะอาด ถนนวัฒนธรรม การปรับปรุง สถานที่ประกอบการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทั้งไม้ดอกไม้ประดับ

ด้านแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่จะต้องมีความปลอดภัย มีความสงบร่มรื่น สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวที่ได้มาเยี่ยมชม การสืบสานการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ด้านภาษา อาหารพื้นบ้าน การแต่งกาย และนวัตวิถีชุมชนมีสภาพความสมบูรณ์และสวยงามเป็นธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม เอกลักษณ์ของล้านนาที่คงสภาพไว้ดั้งเดิม เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา ซึ่งจุดเด่นของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้หลายประเทศ เช่น ประเทศจีน ประเทศเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำเรือน้ำโขงเป็นศูนย์กลางการค้าขายระหว่างประเทศสามารถประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ได้อย่างดี การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานให้มีความสงบ ไม้วุ่นวาย ความปลอดภัย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก ที่มีจุดขายด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี^{๒๖๒}

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเศรษฐกิจใหม่เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ กรมศิลปากร และทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัด ให้มีความสงบ ร่มรื่น สะอาด จัดพื้นที่ถ่ายภาพ พื้นที่วิวริมแม่น้ำโขงเป็นระยะ การสร้างระเบียบห้องพัก ร้านค้าชุมชน การบริการให้กับนักท่องเที่ยวอย่างดี การบริหารจัดการของพื้นที่ชุมชนจะต้องเชิญชวนประชาชนได้พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส การให้บริการข้อมูล ข่าวสาร รณรงค์รักถิ่นฐาน ตลอดจนจัดมัคคุเทศก์ในการให้บริการนักท่องเที่ยว^{๒๖๓}

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ดังนี้คือ

^{๒๖๑} สัมภาษณ์, นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงใหม่, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๓} นางสาวณิกานต์ วรธรรมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๔.

๑. มีรูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถาน-โบราณวัตถุ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่เห็นเป็นรูปธรรม โดยเกิดจากความร่วมมือ ทั้งภาครัฐ และ ภาคเอกชน วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชนได้ ช่วยกันสร้างพิพิธภัณฑ์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาและจัดแสดง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่ได้จากการสำรวจ ชุมชนและบูรณะโบราณสถานในเขตเมืองโบราณเชียงใหม่ ตลอดจน พื้นที่อื่น ๆ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ส่งสาธารณชน โดยเป็นหน่วยงาน ในกำกับของกรม ศิลปากร

๒. มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ทำต่อเนื่องมาทุกปี เช่น การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการไหว้พระ ๙ วัดล้านนาในเชียงใหม่ กิจกรรมการจัดประกวดภาพถ่าย ภาพวาด คำขวัญ ตราสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการประกวดออกแบบพื้นที่ย่าน หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ เมืองเชียงใหม่ มีการจัดกิจกรรมการสวดมนต์ทุกวันพระ ที่เป็นวัดร้าง ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทุกวันพระ ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนั่งสวดมนต์ทุกวันตอนเย็น

๓. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ องค์กร ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในอำเภอเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ ในการร่วมมือกันจัดตั้งถนนศิลปวัฒนธรรม หรือ ถนนคนเดิน ทำให้ประชาชนมีอาชีพ และสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

๔. มีรูปแบบของการจัดถนนคนเดินเชียงใหม่ โดยมีการสร้างถนนที่มีเอกลักษณ์ทางด้าน ชุมชนดั้งเดิมที่ผลิตสินค้าพื้นเมืองและสินค้า (OTOP) เหมาะสำหรับเด็ก, ผู้ใหญ่, ครอบครัว, คู่รัก, เทียวคนเดียว, เทียวเป็นกลุ่ม, เทียวเป็นคู่ กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว เดินช้อปปิ้งเลือกซื้อของฝาก และของที่ระลึกต่างๆ ประกอบไปด้วย วัฒนธรรมภูมิปัญญา วัฒนธรรมอาหาร เป็นต้น

๕. มีรูปแบบการแสดงผลงานศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ เช่น รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ ทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้ หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดพระธาตุผาเงา ศูนย์การเรียนรู้ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอ เชียงใหม่ โดยอาศัยความร่วมมือของวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ ส่วนงานภาครัฐและเอกชน ที่ส่งเสริมและสนับสนุน

๖. มีกิจกรรมการแสดงช่วงศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย การจัดแสดง สินค้าทางวัฒนธรรมการจัดกิจกรรมด้านการสอนงานศิลปะและวัฒนธรรม

แผนผังการแสดงความรู้อันได้จากการวิจัย

สรุปได้ว่าองค์ความรู้ที่จากการทำงานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย มีรูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถาน- โบราณวัตถุที่เป็นระเบียบแบบแผนมีกฎหมายรองรับสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และมีการออกแบบและสร้าง ถนนศิลปวัฒนธรรมให้ประชาชนมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ตลอดจนถึงการแสดงสินค้าที่เป็น ทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมด้านอาหาร และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชัน เว็บไซต์ ให้คนมาท่องเที่ยว และได้ศึกษาเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

๔.๖ ผลจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย

การประชุมกลุ่มย่อยงานวิจัย เรื่อง "The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิง สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย" โดยได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากประธานด้าน วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ จัดโดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ณ วัดพระธาตุผาเงา

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้รับเมตตาจากพระรัตนมุนี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ เชียงราย เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย เป็นประธานพิธี โดยในการประชุมได้จัดให้มีการเสวนากลุ่มย่อย งานวิจัย เรื่อง "The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย" คณะวิทยากรร่วมการเสวนา ประกอบด้วย พระพุทธิญาณมุนี รองเจ้าคณะจังหวัด เชียงราย^{๒๖๔}, พระครูพิศาลธรรมาทร เจ้าคณะอำเภอเชียงแสน, นายปกรณ์ สุริยวรรณ นายอำเภอเชียงแสน^{๒๖๕}, ร้อยโท กิตติชัย เจริญยิ่ง ปลัดเทศบาลตำบลเวียง ปฏิบัติหน้าที่นายกเทศมนตรีตำบลเวียง, นางสาวธนิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน, นายพิสันต์ จันท์ศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย และนายณัฐรุจ คำคุณเมือง ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริม สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย เป็นผู้ดำเนินรายการ ในการประชุมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยคณาจารย์ ผู้บริหาร นิสิต สามเณร วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ผู้แทนหน่วยงาน อุบาสก-อุบาสิกา เข้าร่วมประชุม จำนวน ๘๐ คน พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจกระแสใหม่ การบริหารจัดการ ท่องเที่ยวที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนในการช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างพื้นที่ให้คงอยู่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมี ประสิทธิภาพ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ประชาชนในพื้นที่ทุกคนตลอดจนสถาบันการศึกษาใน พื้นที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกัน พื้นที่โบราณสถาน ประวัติศาสตร์ วัด ที่สำคัญทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ที่มีมูลค่าทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม จะต้องดูแลรักษาให้ถูกต้องหรือมีการบูรณะให้อยู่ในสภาพเดิม การจัดระเบียบชุมชน จะต้องไม่บุกรุกโบราณสถานซึ่งเป็นการทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่เหมาะสมไม่กระทบ กับ พื้นที่เดิม และพื้นที่เปลี่ยนแปลง

รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมเมืองเชียงแสน เช่น การพัฒนารูปแบบ ผลงานทางศิลปะ การสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัย ความสำคัญของเมืองเชียงแสนสามารถศึกษาได้จาก หลักฐานทางโบราณคดีที่เหลืออยู่ ได้แก่ กำแพงเมือง คูเมือง และที่สำคัญ คือ วัดวาอารามต่าง ๆ อยู่ เป็นจำนวนมากซึ่งพบเท่าที่สำรวจ และทำบัญชีไว้แล้ว ๑๔๑ มีถึงวัด ซึ่งสอดคล้องกับตำนาน และ พงศาวดารเมืองเชียงแสน ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงการสร้างวัด ตั้งแต่เริ่มต้นของการสร้างเมืองในสมัย พญาแสนภูได้ให้มีการสร้างวัดขึ้นแห่งแรก ในเมืองเชียงแสน คือ วัดเชียงมั่น ต่อมาให้สร้างวัดพระ หลวง (วัดเจดีย์หลวง) ป่าสักเป็นต้น และในรัชกาลต่อมาก็ได้ให้มีการสร้างวัดสืบต่อกันมาตลอด ไม่ว่า เมืองเชียงแสนจะขึ้นอยู่กับเมืองเชียงรายหรือขึ้นอยู่กับพม่าผู้ที่มาปกครองเมืองเชียงแสน มีพระราช นิยมในการสร้างวัด ซ่อมแซมวัดเป็นสำคัญ การสร้างวัดนั้นน่าจะเกิดจากศรัทธาของเจ้าผู้ครองเมือง ชาวเมืองที่รวมกันสร้างขึ้น เพื่ออุทิศให้แก่พระพุทธศาสนา

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ศิลปะของวัดและชุมชน เนื่องจาก ศิลปวัฒนธรรมอำเภอเชียงแสน การแสดง พื้นบ้าน อัตลักษณ์ประจำจังหวัดเชียงรายที่คนภาคเหนือ ได้สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการแสดงฟ้อนเล็บ ตีกลองสะบัดชัย การฟ้อนดาบ การฟ้อนซิ่งถือ

^{๒๖๔} สัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มย่อย, พระพุทธิญาณมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มย่อย, นายปกรณ์ สุริยวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

เป็นการแสดงที่ชาวเหนือล้านนาได้มีการประยุกต์ทำรำด้วยจินตนาการของตนตามดนตรีเป็นท่าฟ้อนที่งดงาม ซึ่งศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ การอนุรักษ์ถ่ายทอดความรู้โดยครูสอน ผ่านความเชื่อและพิธีกรรมการสืบสานกันมานาน ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรมเหล่านี้ขาดการบันทึก เป็นรายลักษณ์อักษร ผู้สืบสานต้องที่จะฝึกหัด ส่วนมากก็จะเป็นคนในครอบครัวหรือเครือญาติที่ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานกันมาตามช่วงอายุ สภาพการณ์ด้านการส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปะการแสดงฟ้อน การตีกลองต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย การจัดสรร งบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมและโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมอาจต้องพิจารณาเรื่องความสมดุลของงบประมาณที่จะต้องยึดหลักการสืบสานของเก่า โบราณ ให้ประชาชนคนรุ่นใหม่มีความเข้าใจและยอมรับค่านิยมแตกต่างกันต่อศิลปะเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิม ในทางปฏิบัติควรมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามระบบของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ความจำกัดในเรื่ององค์ความรู้ และงบประมาณในการส่งเสริมไม่ชัดเจน จึงทำให้การบรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปวัฒนธรรมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการของคนในท้องถิ่นเท่าที่ควร อำเภอเชียงแสนจึงเป็นจุดหนึ่งของเป้าหมายในการที่จะเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมชุมชน เพื่อที่จะบริหารจัดการให้ชุมชนได้มีเข้ามา มีบทบาทในการพัฒนาส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดเชียงราย^{๒๖๖}

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ศิลปะและการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะรวมทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเชิงสร้างสรรค์ในเมืองเชียงแสน ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมและเพื่อหา แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดย มีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ มีเครื่องมือที่ใช้ในการ ศึกษา คือ แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชนท่า และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือในการศึกษา คือ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องพื้นที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ศักยภาพของพื้นที่ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่เป็นเอกลักษณ์^{๒๖๗} และอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนอื่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะชุมชนที่มีความพร้อมในการใช้วัดวัฒนธรรม ประเพณี และสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมต่อไปในอนาคตได้สามารถเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่จะต้องมีการจัดสรรบุคลากรและต้องหาหน่วยงานในการรับผิดชอบและส่งเสริมในเรื่องต่าง ๆ เช่น การบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุมชนและการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมชุมชน^{๒๖๘}

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มย่อย, นายปกรณ์ สุริวรรณ, นายอำเภอเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์, นางสาวณิกานต์ วรรณมานนท์ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์, นายณัฐรุจ คำคุณเมือง ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๔.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ ๑. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และ ๒. เพื่อพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๓. เพื่อพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนจนถึง ๔. เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม ภาคเอกสารเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลวิจัยพบว่า

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ หมายถึง เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทจับต้องได้ มีฐานะเป็น “ทรัพย์สินของแผ่นดิน” ประเภทหนึ่ง และในทางวิชาการเรียกรวมๆ ว่า ทรัพยากรทางโบราณคดี ซึ่งหมายถึงสถานที่ สิ่งก่อสร้าง รวมทั้งวัตถุสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และวัฒนธรรมในอดีตทุกยุคทุกสมัย และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าความสำคัญสามารถนำมาจัดการให้เป็นคุณประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนสมัยปัจจุบัน และส่งผ่านไปให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้ประโยชน์อนาคตได้

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน ก่อตั้งขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๕๐๐ เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำแหล่งโบราณคดีเมืองเชียงใหม่ ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาและจัดแสดง โบราณวัตถุศิลปวัตถุที่ได้จากการสำรวจ ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเขตเมืองโบราณเชียงใหม่ ตลอดจนพื้นที่อื่น ๆ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ สู่สาธารณชน โดยเป็นหน่วยงานในกำกับของกรมศิลปากร การจัดแสดงภายใน มุ่งเน้นการนำเสนอหลักฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหลักแหล่งของชุมชน ตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ อาทิเช่น เครื่องมือหินกะเทาะ และเครื่องมือหินขัด ที่พบในบริเวณริมแม่น้ำโขง มีอายุราว ๑๓,๐๐๐-๑,๐๐๐ B.C. ซึ่งแยกออกเป็นสังคมล่าสัตว์ และสังคมเกษตรกรรม จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ที่พบหลักฐานตั้งแต่วรรพศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา จำนวนมาก เช่น พระพุทธรูป ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนสถาน และศิลาจารึกที่มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษ ๒๑-๒๒ พื้นที่การจัดแสดงช่วงหลัง นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ใน

พื้นที่เมืองเชียงใหม่และใกล้เคียง เช่น ชาวไทยวน ไทลื้อ อาข่า และเมี่ยน เป็นต้นโดยมีรูปแบบของการอนุรักษ์ดังนี้คือ

๑. รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๒. รูปแบบการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๓. กิจกรรมการไหว้พระ ๙ วัดล้านนาในเชียงใหม่
๔. กิจกรรมการจัดประกวดภาพถ่าย ภาพวาด คำขวัญ ตราสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๕. กิจกรรมการประกวดออกแบบพื้นที่ย่าน หรือพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๖. กิจกรรมการทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเชียงใหม่
๗. การจัดกิจกรรมการสวดมนต์ทุกวันพระ ที่เป็นวัดร้าง ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๘. ทำแผนผังของท่องเที่ยว
๙. ทำป้ายให้ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมของเชียงใหม่
๑๐. เปิดหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับ “ผู้นำท่องเที่ยว”
๑๑. กิจกรรมการเดิน “ธรรมยาตรา”
๑๒. การส่งเสริม และการอนุรักษ์ ด้านการให้ชุมชนมีรายได้
๑๓. การสร้างนักวิจัยท้องถิ่น
๑๔. รูปแบบของการส่งเสริม และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมการสงฆ์พระธาตุของวัดในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๑๕. รูปแบบและกิจกรรมส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวและการปั่นจักรยานนำเที่ยวสถานที่
๑๖. มีการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมมีชีวิต
๑๗. รูปแบบของการสร้างจิตสำนึกเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๑๘. รูปแบบของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๕.๑.๒ เพื่อพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า มีการออกแบบและการพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรม ดังนี้คือ

มีการออกแบบ และ สร้างถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งด้านใน และด้านนอกวัดเจดีย์หลวง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยปรากฏตามรูปภาพดังนี้คือ

ก. รูปภาพจำลองของการออกแบบถนนศิลปวัฒนธรรม
หน้าวัดเจติยหลวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีการประดับด้วยตุ้มทั้ง ๒ ฝั่ง และมีซุ้มการ
จัดนิทรรศการ การขายสินค้า ของที่ระลึก

ข. รูปภาพจำลองของการออกแบบถนนศิลปะวัฒนธรรม
หน้าวัดเจติยหลวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีการจัดซุ้มด้าน
การอนุรักษ์ประเพณีศิลปะวัฒนธรรมล้านนา

กลุ่มกิจกรรมที่จัดแสดงหรือเผยแพร่ในถนนคนเดินเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ถนนคนเดินเป็นหนึ่งในแนวคิดการพัฒนาเมืองและการกำหนดใช้พื้นที่เมืองให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งในหลายประเทศได้กลายเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งรวมงานศิลปะ วรรณศิลป์ จิตรกรรม ฯลฯ

ตลอดจนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะต้องแวะมาเยี่ยมเยือน ถนนคนเดินในอำเภอ เชียงแสน ประกอบไปด้วย

ก. วัฒนธรรมภูมิปัญญา

พื้นที่แห่งความสามารถ สิ่งแรกที่ขาดไม่ได้เลย สำหรับถนนคนเดิน คือ พื้นที่ที่ใ้ คนสามารถมาแสดงความสามารถได้ ซึ่งส่วนนี้จะทำให้งานของเรามีเสน่ห์ขึ้น ระหว่างทางที่เดิน ไม่ว่าจะ เป็นถนนโชว์สายศิลป์ ภาพวาด แกลอรี่ การแสดงดนตรี การแสดง Street Show รวมถึงการแสดง ศิลปะกราฟฟิตี้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ การแสดงกลองสะบัดชัย การแสดงดนตรีพื้นเมือง ล้านนา

ข. วัฒนธรรมอาหาร

พื้นที่ของนักกิน ไม่ว่าจะงานไหนก็ขาดไม่ได้ พื้นที่ของสายกิน!! เพราะแน่นอนว่าทุกคนมีความหิว อาจจะมีรสสักกระหายน้ำ หรือขนมจุกจิก ดังนั้น เราควรจัดโซนที่เป็นแหล่งรวมร้านอาหาร ต่างๆ พร้อมพื้นที่นั่งชิล กินอาหารได้สบาย พร้อมฟังดนตรีสดไปด้วย จะยิ่งทำให้บรรยากาศดีขึ้น

พื้นที่ทรัพย์สินทางปัญญา สำหรับถนนคนเดินที่มีจุดประสงค์ คือ การจัดงานเพื่อ สนับสนุนชุมชน จะต้องมีการจัดโซนร้านขายของ OTOP หรือของ แชนด์เมด ที่ทำให้ผู้ร่วมงานได้เดินชม เลือก จับบ่ายติดไม้ติดมือกลับบ้านได้ และที่สำคัญ สิ่งนี้จะทำให้เงินสามารถหมุนเวียนในชุมชนได้ เป็นอย่างดี

๕.๑.๓ เพื่อพัฒนาช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรม เชียงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสนจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า การจัดช่วงศิลปวัฒนธรรมของเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการ กระตุ้นการท่องเที่ยวส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการ ให้โดดเด่นและมีคุณค่า มุ่งเน้นเกษตร มูลค่าเพิ่ม ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ หัตถอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว ของเมืองเชียงแสน ในเสริมสร้างพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวของเมือง เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่มีอารยธรรมล้านนา เพิ่มสมรรถนะบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในการอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเดิม และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเมือง เชียงแสน สามารถเดินทางเกิดการเชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ อีกทั้งสนับสนุน ให้เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวการท่องเที่ยว ศูนย์กลางการให้บริการ แก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน ธุรกิจการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ รวมถึงเร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ทางการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยนักท่องเที่ยว

โดยคำนึงถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของผู้พิการ และผู้สูงอายุ ในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมโทรม เพื่อยกระดับ และรักษาให้เกิดความยั่งยืน ด้านศิลปวัฒนธรรม ความสำคัญ และภาคภูมิใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเองและเป็นตัวอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนอื่นๆ ประกอบไปด้วย กิจกรรมการแสดง ช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ ดังนี้ ๑. ของดีเมืองเชียงใหม่ ๒. จุงแขนปีกบ้าน ๓. สร้างสรรค์ความรู้ ๔. ภาพคู่ความหลัง ๕. รวมพลังพัฒนา การแสดงผลงาน ทางด้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดังนี้ การทอผ้าพื้นเมืองลายเชียงใหม่ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน กลุ่มหัตถกรรมทอตุ่ง การปั้นและการแกะสลัก เป็นต้น

การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ มีกิจกรรมและการแสดงงานช่วงศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยดังต่อไปนี้คือ

๑) รูปแบบการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่

ก. รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเชียงใหม่

ข. รูปแบบนิทรรศการจัดแสดงเชื่อมโยงอันแนบแน่นระหว่างวัฒนธรรมกับธรรมชาติ สะท้อนผ่านพื้นที่ทางจิตใจ

๒) กิจกรรมการแสดงช่วงศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

ก. การจัดแสดงสินค้าทางวัฒนธรรม

ข. การจัดแสดงจำหน่ายผลงานหัตถกรรม

ค. การจัดแสดงกิจกรรมกลุ่มชาติพันธุ์

จ. การจัดกิจกรรมด้านการสอนงานศิลปะและวัฒนธรรม

ฉ. การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมด้านอาหาร

๕.๑.๔ เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย มีการจัดทำแอปพลิเคชัน และการประชาสัมพันธ์ดังต่อไปนี้คือ แผนพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ มรดกล้านนาอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรม โบราณสถานที่มีมากในเขตนอกเมือง และในเมือง การเข้ามาจัดการพัฒนาของชุมชนเพื่อจัดการประชาสัมพันธ์ โบราณที่เสื่อมโทรม จะทำให้เศรษฐกิจในแนวชายแดนได้กลับมาคึกคักและมีการค้าขายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การพร้อมรับนักท่องเที่ยวเงินตลอดถึงการใช้น้ำโขงเป็นแหล่งท่องเที่ยวพณิชยกรรม การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทางอำเภอ เชียงแสนได้มีการเขามามีบทบาทในการอนุรักษ์ขนานวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบในการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่ใช้การบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทำพณิชยกรรม ทำเรือโดยสาร การจัดเตรียมการบริหารจัดการควบคุมพื้นที่และรูปแบบ โรงเรียน อาคาร ถนน ร้านอาหาร สถานที่บริการ และสถานที่ราชการ ที่จะต้องมีการดูแลลูกหลาน โบราณสถานที่ยังคงสภาพเดิมอยู่ทั้งการย้ายบ้านเรือน พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีการวางแผนการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ การประชาสัมพันธ์ด้านการให้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถาน

ประกอบกับการให้ความรู้ในเมืองประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนา ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ด้านนวัตวิถีสันทองถิ่น ด้านการแต่งกาย ซึ่งการให้ข้อมูลเบื้องต้น

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีงานวิจัยที่สอดคล้องกันคือ งานวิจัยของ ของ ประสิทธิ์ สว่างศรี งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เมืองเชียงใหม่เป็นพื้นที่เมืองโบราณที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งในทางโบราณคดีและเอกสารทางประวัติศาสตร์ตั้งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากซากทางโบราณคดีมีจำนวนวัดทั้งที่เป็นวัดร้างและวัดที่ถูกนำกลับมาบูรณะใช้ใหม่ จำนวนทั้งสิ้น ๗๖ แห่งในพื้นที่กำแพงเก่าเมืองเชียงใหม่ซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ ๒.๕ ตารางกิโลเมตร ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือประเด็นทางด้านที่ดิน เนื่องจากจำนวนของแหล่งโบราณสถานที่จะกระจายตัวอยู่ทั่วไปในเมือง ในพื้นที่ดินบางส่วนเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมธนารักษ์โดยมีกรมศิลปากร เป็นผู้ดูแล (จำนวนวัดร้างทั้งสิ้น ๒๕ แห่งมีประเด็นการบุกรุกที่ดินของชาวชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๘๘ ของจำนวนหลักฐานทางโบราณคดีในทั้งหมด

จากข้อมูลของโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ปีพ.ศ. ๒๕๔๘) และบางส่วนเป็นที่ดินส่วนบุคคลซึ่งประเด็นความขัดแย้ง ในเชิงของที่ดินนี้เป็นหนึ่งในปัญหาหลักของการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางโบราณคดีเหล่านั้น ปัจจุบันกรมศิลปากรและเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ มีนโยบายที่จะคลี่คลายประเด็นปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างกระบวนการจัดการร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ อันจะก่อให้เกิดการผลักดันเข้าสู่การเป็นมรดกโลกในรูปแบบของมรดกที่ยังคงมีชีวิต (Living Heritage) การศึกษาในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายในการค้นหาแนวทางการจัดการร่วมกันดังกล่าวระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่มีผลกระทบเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป กรอบแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น ๔ แนวคิดและวรรณกรรมหลักคือ แนวคิดการอนุรักษ์ในระดับนานาชาติพัฒนาการแนวคิดและการปฏิบัติในการอนุรักษ์ของประเทศไทย แนวคิดอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนวิธีการศึกษาใช้วิธีการสำรวจ ศึกษา รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสาร การลงภาคสนามการสัมภาษณ์ และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมภายในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยวัตถุประสงค์และความมุ่งหวังของการศึกษานี้มีด้วยกันทั้งหมด ๔ ข้อหลักๆคือ ๑. เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและโบราณคดีในพื้นที่เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ร่วมกันระหว่างกรมศิลปากร เทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ องค์กรชุมชน ประชาชนพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ๒. เพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ทางโบราณคดีในเมืองเชียงใหม่ทั้งสิ้น ๗๖ แห่งผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน ๓. เพื่อกระตุ้นให้เกิดกลไกของทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์พื้นที่ทางประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ๔. เพื่อจัดกระบวนการให้เกิดการคลี่คลายประเด็นข้อขัดแย้งทางด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในบริเวณพื้นที่ทางโบราณคดีต่างๆในเมืองผลของการศึกษาใน

ครั้งนี้จะมีทั้งแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาของเมืองในภาพรวมรวมถึงการยกตัวอย่างแนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานในเขตเมืองเชียงใหม่ เพื่อที่จะเป็นแนวทางเบื้องต้นในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมและช่วยทำให้ทุกภาคส่วนเห็นภาพที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและเกิดการขับเคลื่อนต่อไปในปัจจุบันและอนาคต สุนีย์ บริสุทธิ์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความตระหนักของชุมชนเชียงใหม่ต่อคุณค่าด้านโบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถาน ไว้อย่างยั่งยืนสืบไปถึงลูกหลาน

อีกทั้งยังมีแนวทางให้ชาวเชียงใหม่สามารถสร้างรายได้ จากโบราณสถาน ในรูปแบบของการให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา อันยาวนานของเชียงใหม่ และมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางโบราณคดีได้ด้วยตนเอง และมีความเข้าใจอย่างถูกต้องว่าเงินรายได้จากการท่องเที่ยวมีได้ เป็นเป้าหมายสูงสุดของคนชุมชน การท่องเที่ยวเป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างรายได้ เพื่อนำไปสู่ การธำรงรักษาโบราณสถานให้คงอยู่ได้นานเท่านาน โดยมีการจัดการผลตอบแทนที่กระจาย อย่างทั่วถึง ผลจากการวิจัยจะช่วยลดปัญหาการบุกรุกโบราณสถาน และก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีแห่งใหม่ที่น่าเสนอคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุกว่า ๑,๐๐๐ ปี ประชากรที่ศึกษาจำนวน ๓,๗๕๙ คน เป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ หมู่ ๒ และหมู่ ๓ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเลือกจากผู้นำชุมชน กลุ่มหลัก ๗ กลุ่มและจากกลุ่มอื่นๆ อีกกว่า ๙ กลุ่ม กระบวนการศึกษาวิจัยในการศึกษามี ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) การสำรวจ ศึกษา และจัดเก็บข้อมูลบริบทของพื้นที่ ศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์เจาะลึก และประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ๒) การสำรวจปัญหา และค้นหาความต้องการของชุมชน จัดทำผัง Mind map ระดมความคิดเห็น และให้ชุมชนคัดเลือกแกนนำที่เป็นตัวแทน ๓) การอบรมตัวแทนชุมชน ใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity Based) ๔) ใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity Based) และ ๕) จัดเวทีเพื่อให้แกนนำได้นำเสนอกิจกรรมต่างๆ ต่อประชาคม ทั้งนี้การวิเคราะห์ และประเมินผลออกมาในเชิงพรรณนา เอกสิทธิ์ เรือนทอง ได้ทำงานวิจัยเรื่อง พัฒนาการของแผนผังโบราณสถานในเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ พบว่า แผนผังของโบราณสถานในเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ ทั้ง ๔๕ แห่ง ในพื้นที่ อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ นั้น สามารถสรุปได้ว่าทุกกลุ่มแผนผังมีความสัมพันธ์กันและมีพัฒนาการร่วมกันเป็นลำดับมา และยังคงพบโบราณสถานทั้ง ๔ ผังในสมัยสุดท้ายของเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ที่ศึกษา ซึ่งทำให้สามารถสรุปพัฒนาการแผนผังโบราณสถานเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ได้เป็น ๒ ระยะเวลาใหญ่ ๆ ได้คือ ระยะเวลาที่ ๑ ผังที่มีพัฒนาการขึ้นในช่วงสมัยล้านนา (ราวพุทธศตวรรษ ที่ ๑๙ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๒) ได้แก่ ผังกลุ่มที่ ๑, ๒ และกลุ่มที่ กลุ่มที่ ๑ ผังอาคารหลักวางตามแนวแกน(ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ เป็นต้นมา) น่าจะเป็นผังที่มีมาแล้วตั้งแต่ช่วงแรกสร้างเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่ที่ศึกษา อย่างน้อยตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ เป็นต้นมาและยังคงพบการสร้างวัดตามลักษณะผังกลุ่มที่ ๑ ตลอดมาจนกระทั่งเมืองโบราณที่ศึกษาถูกทิ้งร้างไป กลุ่มที่ ๒ ผังที่มีอุโบสถ(ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ เป็นต้นมา) เป็นผังที่มีพัฒนาการมาจากผังกลุ่มที่ ๑ โดยแบ่งเป็น ๒ รูปแบบใหญ่ ๆ คือ รูปแบบที่ ๑ การสร้างอุโบสถขนาดเล็กเพิ่มเติมเข้าไปในผังโบราณสถานตามลักษณะผังกลุ่มที่ ๑ ที่สร้างมาแต่เดิมและรูปแบบที่ ๒ การปรับเปลี่ยนวิหารหลัก

ของผังโบราณสถานตามลักษณะผังกลุ่มที่ ๑ เดิมให้เป็นอุโบสถหรือสร้างอุโบสถขึ้นเป็นอาคารหลักของผัง ซึ่งมีช่วงเวลาในการปรากฏขึ้นใกล้เคียงคาบเกี่ยวกันคือในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ และในราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ และน่าจะมีการใช้อุโบสถทั้ง ๒ รูปแบบตลอดมาจนกระทั่งทิ้งร้างไป กลุ่มที่ ๓ ผังที่มีหมู่อาคาร(ราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ เป็นต้นมา) ผังดังกล่าว น่าจะเป็นผังที่มีพัฒนาการมาจากผังกลุ่มที่ ๑ หรือผังกลุ่มที่ ๒ โดยการต่อเติมอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีอยู่เดิมให้มีลักษณะเป็น "หมู่ อาคาร " หรือสร้างอาคารในลักษณะ"หมู่อาคาร " ขึ้นทั้งหลังเพิ่มเติมเข้าไปในผังของโบราณสถานบางแห่ง โดย น่าจะมีขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงหรือร่วมสมัยกันกับการปรากฏขึ้นของผังกลุ่มที่ ๒ รูปแบบที่ ๒ "การสร้างอุโบสถแทนที่วิหารหลักของผังโบราณสถาน " โดยการปรับเปลี่ยนวิหารหลักของผังที่สร้างมาแต่เดิมให้กลายเป็นอุโบสถหลักของผังแทนผังโบราณสถานทั้ง ๓ กลุ่มดังกล่าว มีพัฒนาการร่วมกันเป็นลำดับมาและเป็นผังที่พบได้ในโบราณสถานของเมืองโบราณร่วมสมัยล้านนา เช่น เมืองโบราณเวียงท่ากานและเวียงกุมกามในพื้นที่ อ.สันป่าตองและ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ด้วย โดยพบหลักฐานช่วงเวลาการปรากฏขึ้นของผังทั้ง ๓ กลุ่ม ใกล้เคียงกัน คือ ตั้งแต่ช่วงราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑ และพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เช่นกัน

ส่วนโบราณสถานในเมืองโบราณสุโขทัยนั้น พบหลักฐานรูปแบบผังที่สอดคล้องกันเพียง ๒ ผัง คือ ผังกลุ่มที่ ๑ "ผังที่มีอาคารหลักตามแนวแกนทิศ" และผังกลุ่มที่ ๒ "ผังที่มีอุโบสถ " เท่านั้น ซึ่งผังทั้ง ๒ กลุ่มนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นผังที่ใช้ในการสร้างโบราณสถานโดยทั่วไปในเมืองโบราณร่วมสมัยอื่น ๆ ของล้านนา สุโขทัย หรืออยุธยา ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ก็ว่าได้ พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง ได้ทำงานวิจัยเรื่อง จากเชียงของถึงเชียงแสน : จากเมืองชายแดนให้เป็นเมืองสุนทรียภาพ ผลการวิจัย พบว่า ในพื้นที่เมืองชายแดน สองเมืองคือเมืองเชียงของ และเมืองเชียงแสน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบเมืองชายแดนที่กำลังเผชิญหน้า กับความเปลี่ยนแปลงจากการเชื่อมต่อระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน โดยมีระเบียบวิธีวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการจัดทำแนวทางเมืองสุนทรียภาพ โดยใช้แนวคิดเมืองสุนทรียภาพที่มีองค์ประกอบของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมสามลักษณะคือสุนทรียภาพเชิงประสาทสัมผัส (Sensory Aesthetics) สุนทรียภาพเชิงรูปทรง (Formal Aesthetics) สุนทรียภาพเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Aesthetics) ผลการศึกษาพบว่า เมืองเชียงของมีศักยภาพดั้งเดิมของเมืองสุนทรียภาพ แบบเชิงคู่ ในเรื่องที่ต้องมีการสร้างเมืองใหม่ควบคู่ไปด้วย โดยให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางสังคมในรูปแบบการใช้เวลาว่างที่เชื่อมโยงกับแม่น้ำโขง ส่วนเมืองเชียงแสนนั้นเป็นรูปแบบเมืองสุนทรียภาพแบบเชิงซ้อนที่มีการทับซ้อนระหว่างเมืองที่เป็นโบราณสถานและเมืองใหม่ โดยเสนอรูปแบบที่การสร้างและเปิดพื้นที่ระหว่างเมืองเก่ากับเมืองใหม่ ให้เป็นมิตรและกลมกลืนระหว่างกันในงานวิจัยยังพบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างสองเมืองนี้มีศักยภาพที่ต้องพัฒนาโดยสร้างแนวคิดการแปลงเส้นเขตแดนเป็นทุนระหว่างประเทศให้ความหมายของเส้นเขตแดนระหว่างรัฐเป็นมิตรกับมนุษย์ที่สามารถเรียนรู้และท่องเที่ยวได้ ไม่ใช่เป็นเส้นเขตแดนที่แสดงอำนาจรัฐเท่านั้น ยุทธนา พุຍงค์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของเมืองเชียงแสน นโยบายและ

โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์ปัญหา แนวโน้ม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงใหม่ที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาปัตยกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองมาแต่เดิม เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองโบราณที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานมา ๖๗๔ ปี (สร้างเมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๗๑) ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาติ ปัจจุบันยังคงหลงเหลือร่องรอยของแหล่งอารยธรรม และองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ของเมืองโบราณอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ กำแพงเมือง ป้อมประตูเมืองคูเมือง และโบราณสถานที่สำคัญต่างๆ กระจายตัวอยู่ทั่วไปทั้งภายในและภายนอกเมืองถึง ๑๓๙ แห่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิต และความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเชียงใหม่ในยุคสมัยต่างๆ ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาจากการพัฒนาเมืองในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในเมือง มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การก่อสร้างอาคาร และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ รุกล้ำพื้นที่สาธารณะและพื้นที่โบราณสถาน รวมทั้งเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายขึ้นภายในเมืองเป็นจำนวนมาก มีทั้งกิจกรรมที่สนับสนุนและกิจกรรมที่ขัดแย้งกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ขาดการคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสัณฐานของเมือง เป็นผลทำให้เกิดความทรุดโทรม ทำลายเอกลักษณ์ และคุณค่าของเมืองโบราณ

การที่จะอนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีจิตสำนึก มีความรักและความห่วงใยในมรดกวัฒนธรรมของตน ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการในการควบคุมการพัฒนาทางกายภาพของเมืองอย่างเหมาะสม ได้แก่ การควบคุมทางด้านผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมด้วยจะต้องคำนึงถึงการรักษาความสมดุลระหว่างการคงสภาพทางประวัติศาสตร์และบทบาทของเมืองเอาไว้ เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางในการพัฒนาและการลงทุนในเมืองให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถรักษาเอกลักษณ์ และคุณค่าของความเป็นเมืองโบราณให้ยั่งยืนต่อไป ปาณิสรา ดาวเรือง งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากรและการเปลี่ยนแปลง ศึกษาบทบาทและการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจรายสาขาโดยเฉพาะด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ตลอดจนการสนองตอบของประชาชนศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ศักยภาพในการพัฒนา และบทบาทในอนาคตของเมืองเชียงใหม่ในฐานะเมืองชายแดนและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคต จากการศึกษาค้นคว้า เมืองเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญโดยเป็นเมืองพาณิชย์กรรม เมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองการค้าชายแดน และเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาคเหนือตอนบน เนื่องจากความได้เปรียบทางด้านที่ตั้งการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค ในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังมีนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนเศรษฐกิจของเมืองให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษๆ ทำให้เมืองเชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

กับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะการทำการค้ากับประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งท่าเรือเชียงแสนเป็นท่าเรือที่ใช้ติดต่อขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและแนวโน้มที่จะขยายตัวในอัตราสูงมากขึ้น ดังนั้นเมืองเชียงแสนจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง การจัดตั้งเขตการลงทุนพิเศษ ปรับและแก้ไขกฎหมายในและระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองเชียงแสนจำเป็นต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน เนื่องจากเมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประวัตินิยม วัฒนธรรม ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การวางแผนอนุรักษ์ และพัฒนาบริเวณวัด ในเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า วัดในเมืองเชียงใหม่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเป็นเมือง และวิถีชีวิตของชาวเชียงใหม่อย่างเหนียวแน่น โดยวัดสำคัญในระดับเมืองที่มีพัฒนาการของวัดมาจนถึงในยุคปัจจุบันนี้ ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับเมืองในเชิงการเมืองการปกครอง และสังคมมาโดยตลอดส่วนวัดประจำชุมชนในแต่ละชุมชนนั้นทำหน้าที่เป็น "ศูนย์กลางชุมชน" ของกลุ่มหรือพวกพ้องซึ่งบทบาทนี้ในปัจจุบันยังคงเห็นได้อย่างชัดเจน ในปัจจุบันนี้จากสภาพสังคม และเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อวัดในหลายด้านรวมถึงบทบาทของพระสงฆ์ด้วยจากสภาพปัญหาหลักต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับวัด จัดแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่มหลักคือสภาพ ปัญหาผังบริเวณ

สภาพปัญหาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และปัญหาสภาพแวดล้อม บริเวณวัด ผลการวิจัยจากจำนวนวัดทั้งหมด ๙๐ วัดในพื้นที่ศึกษา ๙๐% ของวัดทั้งหมดนั้นจัดอยู่ในกลุ่มมีปัญหาในด้านสภาพแวดล้อมบริเวณวัดทั้งสิ้น ในการเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด ได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา ๒ แนวทางหลัก คือ แนวทางในการพัฒนาเมือง และแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด โดยในระดับนโยบายเสนอกรอบนโยบายระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับเมืองเน้นให้มีการส่งเสริมและจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเทศบาลเมือง เน้นถึงการตระหนักและสร้างจิตสำนึก รวมถึงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การรักษามรดกทางวัฒนธรรม ในส่วนเป้าหมายและแนวทางในการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมในระดับย่านและบริเวณวัด ได้เสนอมาตรการในระยะต่าง ๆ ซึ่งคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีและเอกลักษณ์เฉพาะของวัดแบบล้านนาไว้ และตัวอย่างการปรับปรุงวัดในย่านพาณิชย์กรรมโดยเชื่อมพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมหลักและย่านประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ของเมืองเข้าด้วยกัน และในช่วงท้ายของการศึกษาได้เสนอวางจรรยาบรรณวัดในเมืองเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณค่าของวัด และเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ถึงมรดกทางวัฒนธรรม มานิตย์ ไชยภิติ งานวิจัยเรื่อง การสร้างคุณค่าวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเวียง เชียงแสนที่พบในปัจจุบันนั้นหลอมรวมมาจากความหลากหลายของกลุ่มประชาชนที่โยกย้ายเข้ามาอยู่เวียงเชียงแสนในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยมีแม่น้ำโขงเป็นจุดศูนย์กลาง ก่อนจะเข้าสู่ยุคเร่งรัดพัฒนาชนบทส่งผลให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่าง ๆ เปลี่ยนไปจาก ๒ ปัจจัยคือ (๑) ปัจจัยภายใน อันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนอาชีพของประชาชนซึ่งต้องรับแรงทำมาหากิน ให้ความสำคัญ กับประเพณีพิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ น้อยลง (๒) ปัจจัยภายนอก เป็นผลมาจากโครงการพัฒนาที่มุ่งยกระดับให้เชียงแสนเป็นพื้นที่เศรษฐกิจการค้า

ชายแดน นับตั้งแต่ต้นนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า มาจนถึงการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษโดยการวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้กิจกรรมการจัดกาดก้อมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชียงใหม่ใน ๕ ด้าน คือ (๑) คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสาธารณสมบัติที่สำคัญ ของชาติ (๒) คุณค่าเชิงวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ อันถิ่นฐานบ้านเกิดแห่งบรรพชนของชาวยวนและต้นกำเนิดพุทธศิลป์เชียงใหม่(๓) คุณค่าเชิงสังคม ในฐานะเป็นเมืองโบราณที่ยังมีชีวิต เป็นเมืองท่าที่สานสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขงและเมืองห้าเชียงใหม่ (๔) คุณค่าเชิงความเชื่อ ศาสนา การวางผังที่ตามจักรวาลคติและ (๕) คุณค่าเชิงความงาม ที่มีมนต์เสน่ห์จากความงามของแหล่งโบราณคดีท่ามกลางสภาพธรรมชาติทั้งภูเขา พุงนาและแม่น้ำโขง นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนโดยกลุ่มคุณค่าเชียงใหม่ที่นำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่พบมาออกแบบเป็นกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชมเมืองโดยรถราง จักรยาน และฐานกิจกรรมสร้างประสบการณ์ คุณค่าเชียงใหม่ เช่น บ้านขนม บ้านชะปะอาหาร บ้านร้อยซิง บ้านหอมเมือง บ้านสวยดอก เป็นต้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย มีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

๕.๓.๑ ควรหาแนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น

๕.๓.๒ ควรมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาภาคสนาม : ภาคเหนือ

๕.๓.๓ ควรกระตุ้นกิจกรรมต่างๆ ผ่านสื่อช่องทางอื่นๆ ให้หลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐเตปิฎก ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____ . พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณ์วิเสส. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๙.

_____ . อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____ . ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชา

สังคมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน ปกป้องคุ้มครองจารีตประเพณี ภูมิปัญญา

และศิลปวัฒนธรรม, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม

ข้อมูล ทุนมนุษย์, เชียงราย : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๖ เชียงใหม่, การส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ

เชียงแสนจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค) ๒๕๕๘.

ศักรินทร์ มงคลอิทธิ, รูปแบบและกระบวนการพัฒนาการพัฒนาเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย,

(กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค) ๒๕๕๘.

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, การอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม: โครงการความร่วมมือระหว่าง
๕ มหาวิทยาลัย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย),
 ๒๕๖๐.

ยุทธนา พยุยงค์, การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย, เชียงใหม่ :
 โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๐.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

ประสิทธิ์ สว่างศรี, “แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม
 ของชุมชนและท้องถิ่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์**
สถาปัตยกรรมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

สุณีย์ บริสุทธิ์, “การส่งเสริมความตระหนักของชุมชนเชียงใหม่ต่อคุณค่าด้านโบราณสถานเมืองเชียง
 แสน จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์**
สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

เอกสิทธิ์ เรือนทอง, “พัฒนาการของแผนผังโบราณสถานในเมืองโบราณเชียงใหม่และเชียงใหม่
 น้อย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิต**
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, “จากเชียงใหม่ถึงเชียงใหม่ : จากเมืองชายแดนให้เป็นเมืองสุนทรียภาพ”,
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

ปาณิสรา ดาวเรือง, “แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย”,
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

ประวุฒิ แยมผลงาม, “การวางแผนอนุรักษ์ และพัฒนาบริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์**
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

มานิตย์ ไชยกิติ, “การสร้างคุณค่าวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยว
 โดยชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัด
 เชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม**
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง
 แวดล้อม, “การสร้างคุณค่าวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต** สาขาวิชาประวัติศาสตร์
สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

สุรัชย์ อุฬารวงศ์, “การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดระเบียบทางสังคมของชุมชนเชียงแสนกับ
การจัดระเบียบทางสังคมที่ปรากฏในมังรายศาสตร์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**
สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

ทงศักดิ์ เลิศพิพัฒน์วรกุล, “เมืองเชียงแสน ๒๕๕๗”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต** สาขาวิชา
ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

ปนัดดา จีนประชา, “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทลื้อสองฝั่งโขงโดยเส้นทางจักรยาน”, **วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต** สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

อรรวรรณ บุญพัฒน์, “การสร้างอัตลักษณ์ของผ้าทอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สู่การเพิ่มมูลค่าสินค้า
ทางการท่องเที่ยว”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต** สาขาวิชาประวัติศาสตร์
สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

ชนกพร ไผทสิทธิกุล, “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก
จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต** สาขาวิชาประวัติศาสตร์
สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง “The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”

ประเด็นที่สัมภาษณ์ มีดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง

สถานที่

วัน/เดือน/ปี

ผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับ “The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”

๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....

โดยผู้วิจัยเสนอไว้ว่า จะอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถาน ประกอบไปด้วย โบราณสถานวัดเจดีย์
หลวง ในเมืองโบราณเชียงใหม่

กิจกรรมที่จะทำคือ ทำแผนผังการท่องเที่ยวไว้หน้าวัดเจดีย์หลวง / ทำแผนนโยบาย
ร่วมกับเทศบาลเชียงใหม่/กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์/ที่พักนักท่องเที่ยว/
ส่งเสริมชุมชนให้มีรายได้ด้านอาหาร/ของที่ระลึก/ดนตรีพื้นเมือง/ผลิตภัณฑ์ชุมชน/สร้างนักวิจัย
ท้องถิ่น

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย
มีรูปแบบ และวิธีการ เช่นไรบ้าง ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

โดยผู้วิจัย เสนอที่จะพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย เริ่มต้นที่
วัดพระธาตุเจดีย์หลวง กิจกรรมที่จะทำประกอบไปด้วย

- การทำโลโก้ สัญลักษณ์เมืองเชียงใหม่
- การทำตุ๊กล้านนา

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้ให้ข้อมูล

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระครูจิริอินโทภาส รองเจ้าคณะอำเภอเชียงแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตนมณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิ์ประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระครูวิกรมสมาธิคุณ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมกิติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนานวนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตนมุน, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย งบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระครูวิจารณ์ธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดเจติยหลวง

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด
ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้นักวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตนมนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุที สิริวฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรศัพท์ ๐๕๕-๖๗๕๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระธงชัย ธम्मเตโช เจ้าอาวาสวัดวังลาว

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานงานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตน์มุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุฑุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระครูสุจิตมเจติยานุการ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ดกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๕-๖๗๙๕๕๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระครูโอภาสเจติยารักษ์ เจ้าอาวาสวัดสันธาตุ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุฑูรี สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิ์ประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระอธิการอภิชาติ พุทธิโก เจ้าอาวาสวัดสบกก

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตนมณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อกัน ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เรียน พระครูสังฆรักษ์ไพบูลย์ แสงกล้า วัดพระธาตุผาเงา

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอนิมนต์ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัครราชภิกษุณี สิริวฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรบรรยาย

เจริญพร นายปกรณ์ สุริวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้นักวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเป็นวิทยากรในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุทธิ สิริวฑฒโน,ดร.
รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรบรรยาย
เจริญพร ปลัดเทศบาลตำบลเวียง ปฏิบัติหน้าที่นายกเทศมนตรีตำบลเวียง
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้นักวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเป็นวิทยากรในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมน, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวฑฒโน,ดร.
รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
เบอร์โทรติดต่อ ๐๕๕-๖๗๕๕๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนสุทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรบรรยาย

เจริญพร นายพิสันต์ สุกุล จันทรศิลป์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ดกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพร ท่านเป็นวิทยากรในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมานเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตเป็นวิทยากรบรรยาย

เจริญพร นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน วัฒนธรรมเชียงใหม่

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการจัดงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้นักวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเป็นวิทยากรในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย” ในวันที่เสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมน, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุฑร์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรบรรยาย

เจริญพร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานงานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเป็นวิทยากรในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.
รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิ์ประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรบรรยาย

เจริญพร นางเกลียวพรรณ ขำโนนจิว ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้นักวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเป็นวิทยากรในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้อำนวยการเสนาเชิงวิชาการ

เจริญพร นายณัฐรุจ คำคุณเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้นักวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเป็นผู้อำนวยการ ในการเสนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุที สิริวฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ
เจริญพร นายบรรจง ต๊ะต่องใจ ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลเวียง
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้นักวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันที่เสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมณี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุทธิ สิริวิฑฒโน,ดร.
รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๕๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เจริญพร รองปลัดเทศบาลตำบลเวียง

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุทธิ์ สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิ์ประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสบคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานงานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมน, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุณี สิริวิฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมน, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกษุที สิริวฑฒโน,ดร.

รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ

เจริญพร นายบุญเชิด สีสาคูณากร สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงราย

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ งบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔.การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพรท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุฑุทธิ์ สิริวฑฒโน,ดร.
รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๕๘๘๘

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิประศาสน์
ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๕๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๕๓๐๒-๐๔๒๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมเสวนาเชิงวิชาการ
เจริญพร ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณด้าน ววน. Full Proposal ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงการย่อยดังนี้คือ ๑. รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ๒. การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๓. ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ๔. การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จึงมีการเสวนาประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์เกิดความหลากหลายและมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำ งานวิจัย ตกผลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเมืองเชียงแสนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จึงขอเจริญพร ท่านเข้าร่วมในการเสวนาเชิงวิชาการ งานวิจัย เรื่อง “The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ในวันเสาร์ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐ น. ถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หมายเหตุ

ผู้ประสานงาน พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวฑฒโน,ดร.
รองผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ/ประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา/หัวหน้าโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
เบอร์โทรติดต่อ ๐๙๕-๖๗๙๕๘๘๘๘

ภาคผนวก ค

ภาพถ่ายการลงพื้นที่ทำวิจัย และการสัมภาษณ์

ภาคผนวก ง

การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระอัครวราภิกษุณี ลุนละวัน, ดร. ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา ชื่อหน่วยงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่...ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดหลังเดิม (โดยจำปี) ถนนฤทธิประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ โทรสาร ๐๕๓-๗๑๕ ๘๗๖ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนงานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระอัครวราภิกษุณี ลุนละวัน, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน ประกอบรายวิชาวัฒนธรรม พระพุทธศาสนา กับภูมิปัญญาไทย พุทธศิลปะ สัมมนาทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา

การใช้ประโยชน์ด้านความรู้เรื่อง ประวัติทางพระพุทธศาสนาในล้านนา และพุทธศิลปวัฒนธรรม ในล้านนาเกี่ยวกับ รูปแบบการอนุรักษ์ การพัฒนาถนนคนเดิน การจัดช่วงศิลปวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์

การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ

การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย / งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้นก่อให้เกิดผลดีดังนี้

๑. นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของการพัฒนาเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่

๒. นิสิตสามารถนำองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อยอดในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของล้านนา

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(พระรัตนมณี, ผศ.ดร.)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระอภิชราภิกษุทธิ ลุนละวัน, ดร. ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา ชื่อหน่วยงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย..ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดดงเดิม (โดยจำปี) ถนนฤทธิประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ โทรสาร ๐๕๓-๗๑๕ ๘๗๖ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนงานวิจัย เรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระอภิชราภิกษุทธิ ลุนละวัน, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน ประกอบรายวิชา.....
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้เรื่อง.....
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ โดยมอบให้กับ เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย / งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้นก่อให้เกิดผลดังนี้

๑. คณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงรามีต้นแบบหรือแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
 ๒. คณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงรายสามารถดูเป็นแบบอย่างในการจัดทำถนนศิลปวัฒนธรรมได้
- ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(พระพุทธิญาณมุนี)

ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระอัครวราภิศุทธิ์ ลุนละวัน, ดร. ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา ชื่อหน่วยงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย...ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดหลังเดิม (โดยจำปี) ถนนสุทธิประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๗๑๔๘๗๖ โทรสาร ๐๕๓-๗๑๕ ๘๗๖ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนงานวิจัยเรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระอัครวราภิศุทธิ์ ลุนละวัน, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน ประกอบรายวิชา.....
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้เรื่อง.....
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ โดยมอบให้กับ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย / งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้นก่อให้เกิดผลดีดังนี้

๑. เป็นประโยชน์ให้กับ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ที่สนใจสามารถมาศึกษาจากงานวิจัยนี้ได้
 ๒. เป็นแนวทางหรือประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองเชียงแสน สืบไป
- ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระอัครวิสุทธิ ลุนละวัน, ดร. ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา ชื่อหน่วยงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย...ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดหลังเดิม (โดยเจ้าปี) ถนนสุทธิประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖ โทรสาร ๐๕๓-๗๑๕ ๘๗๖ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนงานวิจัย เรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย... ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระอัครวิสุทธิ ลุนละวัน, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน ประกอบรายวิชา.....
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้เรื่อง.....
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ มอบให้กับ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย / งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้นก่อให้เกิดผลดังนี้

๑. เป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย
 ๒. เป็นการสร้างแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก จ
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย

ผลผลิตจากการวิจัย

ชุดองค์ความรู้ งานวิจัยเรื่อง :

The City Of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
The City of Arts: The style of creative culture of Chiang Saen, Chiang Rai Province.

โดย
พระอัครบาทกฤษณ์ สิริวิฑูณโณ (ลุนละวัน), ดร.
พระรัตนมุนี, พศ.ดร.
พระครูธีรภาสโนไพศาล
นายอรุณ สิทธิวงษ์
พระครูศรีรัตนนารถ, พศ.ดร.
พระครูกิตติพัฒน์มานุญต์, พศ.ดร.
พศ. (พีเศข) นเรศร์ บุญเลิศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม **MCU RS 800764006**

ชุดองค์ความรู้ งานวิจัยเรื่อง :

รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

Method to Conserve and Promote Creative Arts and Culture in Chiang Saen City,
Chiang Rai Province.

โดย

พระอัคราภิสุทธิ สิริวฑฒน (อุบละวัน), ดร.

พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ พ.ศ. 2564

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม MCU RS 800764006

ชุดองค์ความรู้ งานวิจัยเรื่อง :

การพัฒนาถนนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ Development of Creative Culture Road Chiang Saen, Chiang Rai Province

โดย
พระครูธีรศาสนไพศาล
นายอรุณ สิกข์วงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ พ.ศ. 2564

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม MCU RS 800764006

ชุดองค์ความรู้ งานวิจัยเรื่อง :

**ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรม
เชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย**
Art and culture of Chiang Saen, Chiang Rai Province.

โดย
พระครูศรีรัตนภาทร, ฝศ.ดร.
พระครูกิตติพัฒนานุยุต, ฝศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย พ.ศ. 2564
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม MCU RS 800764006

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการลงพื้นที่ ในการสำรวจงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ได้ทราบถึง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ ที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะนำศิลปะวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ การประสมผสานกันของงานศิลปะร่วมสมัยเข้ากับงานศิลปะแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถานประกอบกับการให้ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ของงานจิตรกรรมล้านนา ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ด้านการศึกษาศิลปะ การไม่ทำลายศิลปกรรมที่ได้แก่ของที่มีค่าได้เข้าไปในกระบวนการนิเวศวัฒนธรรมล้านนาไปอีกด้วย ผู้วิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ประกอบด้วย)

- รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- รูปแบบการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- รูปแบบของการส่งเสริมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- รูปแบบของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนาการบริหารงานเชิงศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยมีการพัฒนารูปแบบและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีภาพปฏิทินเป็นสื่อ และ ได้คิด รูปแบบและการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ๖ ข้อคือ ความรู้รูปแบบของการอนุรักษ์โบราณ โบราณวัตถุ ของอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่รูปแบบการส่งเสริมการอนุรักษ์และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

๓. การถอดความรู้ รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่สาธารณชน

พบว่า รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ความรู้ ประกอบด้วย ๖ ข้อคือ

๑. มีการประชาสัมพันธ์ความรู้ในระบบออนไลน์ และ ออฟไลน์
๒. มีการบริหารจัดการสื่อผ่านความหลากหลาย เช่น วิทยุชุมชน สำนักวิทยบริการ และ การบริการข้อมูลข่าวสาร
๓. การจัดกิจกรรม ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม
๔. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และเอกชน
๕. การประชาสัมพันธ์การขอเชิญชวนผู้ชมและผู้เข้าร่วม
๖. การสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการศึกษา ในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการ เป็นต้น
๗. ได้ร่วมดู ความสำเร็จ ในงานวิชาการของท้องถิ่นชุมชน ได้มีชมรมในพื้นที่
๘. การจัดการวางแผนร่วมกันของทุกภาคส่วน ในงานวิชาการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

องค์ความรู้เชิงปริมาณ

จากการศึกษาวิจัยพื้นที่ทำให้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ มีการจัดระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม และภาคีเครือข่าย เกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่สาธารณชน เพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถสื่อสาร สืบค้น และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตที่มีวิถีวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ในการส่งเสริม และสนับสนุน และช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ งานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วย ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมการสร้างเสริมศิลปวัฒนธรรม ให้โดดเด่น และมีคุณค่า มุ่งเน้นเกษตรมูลค่าเพิ่ม ผลิตภัณฑ์ เพื่อสุขภาพ ศึกษาศาสตร์ การสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว โดยการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม **MCU.RS 800764006**

โดย **พระอภิวรภคกิจ สิริภคโมณี (สุนละณี), ดร. พระรัตนมน, ผศ.ดร.**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๕

เป้าหมาย

เมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอารยธรรมล้านนา ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นเมือง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่และเทศบาลตำบลเวียงเชียงใหม่ ผู้วิจัยสนใจ ในการที่จะศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนถึงเผยแพร่ต่อความรู้รูปแบบการอนุรักษ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่แห่งจังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่สาธารณชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๒. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๓. เพื่อเผยแพร่ต่อความรู้รูปแบบการอนุรักษ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่สาธารณชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๒. มีกระบวนการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๓. ได้ข้อค้นพบรูปแบบการอนุรักษ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่สาธารณชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา
๒. การตรวจสอบข้อมูล
๓. สรุปแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนา

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือการวิจัย

- แบบสัมภาษณ์
- สัมภาษณ์กลุ่ม

พื้นที่การวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล

- โบราณสถานวัดพระธาตุจอมกิติ
- วัดพระธาตุดวง
- โบราณสถานวัดเจ็ดยอด
- และโบราณสถาน อื่น ๆ ฯลฯ
- ภาครัฐ (ผู้ว่า นายอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)
- พระสงฆ์ (เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

สรุปกระบวนการวิจัย

๑. ศึกษาบริบทเอกสาร
๒. เก็บรวบรวมข้อมูล
๓. สัมภาษณ์กลุ่ม
๔. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเนื้อหา ข้อมูลสรุปในเชิงลึกจากการวิจัยเชิงสำรวจ
๕. สรุปผลการวิจัยที่ได้
๖. นำผลของงานวิจัย ไปใช้ในระเทศชาติ และนานาชาติ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับโครงการวิจัย

- การพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ พบว่า การสร้างแผนสายวัฒนธรรมหรือเชิงแผน จังหวัดเชียงใหม่ จะช่วยในการกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความรักภูมิใจในเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น จนเกิดการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม ของชุมชนและชาติอย่างยั่งยืน และใช้การตลาดวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างถูกต้อง และวัฒนธรรมที่ใช้กับชุมชน
- การพัฒนารูปแบบของแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่
 - แกนหลักเดิน (Walking Street) ทั่ว โดยเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับพ่อค้าแม่ค้า ให้รองรับนักท่องเที่ยว ช่างหลายปีที่ผ่านมาจังหวัดเชียงใหม่ ผลิตของดีที่มีคุณภาพและสิ่งของที่นักท่องเที่ยวอยากซื้อ
 - แกนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า มีสินค้าให้เลือกสรร มากมายหลากหลายประเภท ทั้งสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น สินค้าพื้นเมือง จังหวัดต้องประสงค์แต่ง เสื้อผ้าของที่ระลึก กระเป๋า ผ้าพันคอ โดยได้ "ลา" หรือจะเป็นสินค้าแฟชั่น มีสินค้าอยู่โดยทั่วไป รวมทั้งของฝากต่าง ๆ ด้วย
- รูปแบบการพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการออกแบบ และจัดทำแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ โดยมีการออกแบบและการพัฒนาตามศิลปะ วัฒนธรรม สิ่งมีชีวิต
- การออกแบบ และ สร้างแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ และด้านอื่นๆ ต้องยึดหลักของอย่างกลมกลืนกัน จังหวัดเชียงใหม่
- ทำข้อมูลของเมือง ลายคนและวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ โดยยึดถือประเพณีที่ดีอยู่ ปรากฏอยู่ในประเพณีประเพณีที่ดีของศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ และวิถีวัฒนธรรมสืบไป

องค์ความรู้จากกรณีวิจัย

จากกรณีศึกษานักวิจัยในต่างประเทศ

จากกรณีศึกษานักวิจัยในต่างประเทศ ได้มีองค์ความรู้ดังนี้

มีการจัดระเบียบและจัดสรรแผนทางด้านวัฒนธรรม การพัฒนาและภาคีเครือข่าย ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคธุรกิจ และเอกชน กลุ่มวิสาหกิจต่างๆ โรงเรียน ผู้สูงอายุ เพื่อนำไปพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิธีการปฏิบัติงานที่ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้กับเมืองเชียงใหม่ได้

ประการที่หนึ่งสร้างด้านวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดประชาชนเข้าใจ สามารถสื่อสาร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับภาคีเครือข่ายที่มีอยู่

ประการที่สองเน้นภาคี ในการส่งเสริม และสนับสนุน และทำเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ งานด้านวัฒนธรรมมาเชียงใหม่ ด้วยได้กำหนดกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมกิจการสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ ได้โดยเน้นและยึดมั่น มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ด้าน ศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรมและศิลปกรรม ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ในการที่จะสร้างความสามารถการแข่งขัน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว ในเมืองสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ การท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ การท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่ มุ่งเน้นหรือขยายกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น การท่องเที่ยว ความสามารถ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองสร้างสรรค์ เมืองเชียงใหม่ และด้านอื่นๆ ต้องยึดหลักของอย่างกลมกลืนกัน จังหวัดเชียงใหม่

เรื่อง การพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

Development of Creative Culture Road Chiang Saen, Chiang Rai Province

โดย
**พระครูศรีสามัคคีไพศาล
นายอรุณ สิกธีรวงศ์**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
MCU RS 800764006

บทนำ

การพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ Development of Creative Culture Road Chiang Saen, Chiang Rai Province

การส่งเสริมวัฒนธรรม การทรงวัฒนธรรม ได้ดำเนินโครงการแผนสายวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ จนถึงปัจจุบัน โดยมีโครงการที่เข้าร่วม แล้วจำนวน ๒๒ แห่ง และโครงการที่ได้รับงบประมาณด้วยอย่างต่อเนื่องจำนวน ๘ แห่ง ซึ่งในแต่ละปีงบประมาณวัฒนธรรมได้ส่งมอบสารชาตของเข้าร่วมโครงการแผนสายวัฒนธรรม แต่ละจังหวัดทั่วประเทศได้มีองค์ความรู้โครงการไม่น้อยกว่า ๘๐ โครงการต่อปี และกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรม นวัตกรรมประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

ในการนี้ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม เห็นว่าดำเนินโครงการแผนสายวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างงานบูรณาการเชิงวิจัย เพื่อใช้สอดประสานกับโครงสร้างวัฒนธรรมและภูมิปัญญา พัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างวางเชิงเชิงของบุคลากรองค์กรชาติและท้องถิ่น ทางวัฒนธรรมโดยที่วิจัย ในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ผลิตงาน ปรับปรุงส่งเสริม จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเสริมสร้างด้วยทั้งภายในและภายนอก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา การพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพพัฒนาการวิสัยทัศน์วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ และพัฒนาแบบของแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนนำรูปแบบการพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ไปสร้างข้อมูลความรู้แก่หน่วยงานราชการ

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาการพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
- เพื่อพัฒนารูปแบบของแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- เพื่อหาข้อมูลการพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ได้พัฒนารูปแบบของแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ได้พัฒนารูปแบบของแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาแผนศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้ที่เผยแพร่แก่สาธารณะชน

รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือการวิจัย

- แบบสัมภาษณ์
- สัมภาษณ์กลุ่ม
- เทคนิคการสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สุ่ม

- ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ
- สัมภาษณ์ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร
- เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีจุดเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและการพัฒนาทางวิจัย โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)
- สหภาพกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระครูศรีสามัคคีไพศาล ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี ประยุกต์ด้าน ผู้ปกครอง เพื่อระดมความคิด
- เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อมูลสรุปในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำไปทำการประมวลผลข้อมูล
- สรุปผล และนำเสนอผลงานวิจัย ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
- การรวบรวมข้อมูล
- สรุปแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนา

สรุปกระบวนการวิจัย

- ศึกษารายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎี
- เก็บรวบรวมข้อมูล
- สังเคราะห์เชิงกรรม
- เก็บรวบรวมข้อมูล
- สรุปผลการวิจัยที่ได้
- นำเสนอผลงานวิจัย

ผลลัพธ์จากการวิจัย

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ร่วมกับ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ให้เกียรติรับรองฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

พระอัครภิกษุณี สิริวฑฒโน,ดร.

ได้ผ่านการคัดเลือกและนำเสนอผลงานทางวิชาการ (Poster Presentation)
เรื่อง The City of Art : รูปแบบการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ที่มีรายงานสืบเนื่องการประชุม (Proceeding)
ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดลำพูน
วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔

(พระครูศรีสุตานุยุต, ศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
ประธานจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๗

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ร่วมกับ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ให้เกียรติรับรองฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

พระอัครภิกษุณี สิริวฑฒโน และพระรัตนมณี

ได้ผ่านการคัดเลือกและนำเสนอผลงานทางวิชาการ (Poster Presentation)
เรื่อง รูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ที่มีรายงานสืบเนื่องการประชุม (Proceeding)
ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดลำพูน
วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔

(พระครูศรีสุตานุยุต, ศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
ประธานจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๗

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ร่วมกับ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

ให้เกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

พระครูธีรศาสนไพศาล และอรุณ สิทธิวงค์

ได้ผ่านการคัดเลือกและนำเสนอผลงานทางวิชาการ (Poster Presentation)
เรื่อง การพัฒนานวนศิลป์วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ที่มีรายงานสืบเนื่องการประชุม (Proceeding)
ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดลำพูน
วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔

(พระครูธีรศาสนไพศาล, ม.ศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
ประธานจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๗

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ร่วมกับ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

ให้เกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

พระครูศรีรัตนกร และพระครูกิตติพัฒนานนยุต

ได้ผ่านการคัดเลือกและนำเสนอผลงานทางวิชาการ (Poster Presentation)
เรื่อง ช่วงศิลปะ : รูปแบบกิจกรรมและการแสดงงานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย
ที่มีรายงานสืบเนื่องการประชุม (Proceeding)
ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดลำพูน
วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔

(พระครูศรีรัตนกร, ม.ศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
ประธานจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๗

ผลกระทบจากการวิจัย
(ไม่มี)